

Finansutskottets betänkande

1988/89:FiU10

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.



1988/89
FiU10

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. Finansutskottet har till behandlingen av detta ärende begärt yttranden från socialförsäkrings-, jordbruks-, närings-, arbetsmarknads- och bostadsutskotten. Trettiotvå motioner har väckts med anledning av propositionen.

Betänkandet är uppdelat i tre block. I det första redovisar utskottet sin bedömning av den ekonomiska utvecklingen för åren 1989 och 1990 och tar samtidigt ställning till den allmänna inriktningen av de ekonomisk-politiska åtgärder som föreslås i propositionen och i motionerna. I det andra blocket tar utskottet ställning till de konkreta förslagen att öka arbetskraftsutbudet och minska aktiviteten i byggsektorn. I det tredje blocket ger utskottet sin syn på vilka frågor som bör ingå i de utredningsuppdrag som aviseras i propositionen avseende den framtida jordbrukspolitiken och rådande konkurrensförhållanden samt på den föreslagna omläggningen av tekopolitiken.

Utskottet behandlar i anslutning till förslagen om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken motionsyrkanden om bl.a. avskaffande av valutaregleringen, avveckling av löntagarfonderna, slopande av omsättningsskatten på värdepapper, frisläpp av investeringsfonder och vissa fördelningspolitiska frågor. Samtliga yrkanden avstyrks av utskottet, men reservationer finns på varje punkt.

Utskottet konstaterar i betänkandet att prognosen över den internationella utvecklingen har justerats upp ytterligare efter det att finansdepartementet i mitten av oktober avslutade sitt prognosarbete. I den svenska ekonomin råder högkonjunktur med ett efterfrågetryck som har lett till arbetskraftsbrist inom flera sektorer. Ekonomin arbetar nu vid kapacitetsgränsen. Den akuta uppgiften är att bekämpa inflationen. Bl.a. riskerar en fortsatt överhettning av byggmarknaden att få allvarliga samhällsekonomiska konsekvenser.

Utskottet tillstyrker mot bakgrund av den bedömning av den ekonomiska situationen som utskottet gör de förslag till åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet som föreslås i propositionen. Med anledning av ett yttrande från bostadsutskottet görs vissa modifieringar av de åtgärder som är riktade mot byggverksamheten. Dessa ändringar i åtgärdsförslagen gäller ombyggnadsverksamheten och innebär en viss förskjutning i tiden av de åsyftade

åttstramningseffekterna. Utskottet har ingen erinran mot den föreslagna inriktningen i de aviserade utredningarna och ej heller de i propositionen angivna utgångspunkterna för en ny tekopolitik. 1988/89:FiU10

Inom de tre angivna blocken har reservationer anmälts från samtliga oppositionspartier.

Av innehållsförteckningen på betänkandets sista sida framgår inom vilka områden företrädare för resp. partier avger reservationer eller särskilda yttranden.

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.,

dels följande med anledning av propositionen väckta motioner:

- 1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m),
- 1988/89:Fi5 av Olof Johansson m.fl. (c),
- 1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m),
- 1988/89:Fi7 av Hans Nyhage (m),
- 1988/89:Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk),
- 1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk),
- 1988/89:Fi10 av Yngve Wernersson och Göran Magnusson (båda s),
- 1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp),
- 1988/89:Fi12 av Johnny Ahlqvist och Kurt Ove Johansson (båda s),
- 1988/89:Fi13 av Marianne Andersson (c),
- 1988/89:Fi14 av Iréne Vestlund (s),
- 1988/89:Fi15 av Olle Östrand (s),
- 1988/89:Fi16 av Yvonne Sandberg-Fries m.fl. (s),
- 1988/89:Fi17 av Rosa Östh m.fl. (c),
- 1988/89:Fi18 av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s),
- 1988/89:Fi19 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s),
- 1988/89:Fi20 av Sten Svensson m.fl. (m),
- 1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp),
- 1988/89:Fi22 av Alf Wennerfors (m),
- 1988/89:Fi23 av Jan-Erik Wikström m.fl. (fp),
- 1988/89:Fi24 av Knut Billing m.fl. (m),
- 1988/89:Fi25 av Marianne Ståhlberg och Margareta Winberg (båda s),
- 1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c),
- 1988/89:Fi27 av Börje Hörnlund m.fl. (c),
- 1988/89:Fi28 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c),
- 1988/89:Fi29 av Karl Erik Olsson m.fl. (c),
- 1988/89:Fi30 av Anneli Hulthén m.fl. (s),
- 1988/89:Fi31 av Nils T Svensson och Sören Lekberg (båda s),
- 1988/89:Fi32 av Anita Johansson m.fl. (s),
- 1988/89:Fi33 av Viola Furubjelke och Ingvar Björk (båda s),
- 1988/89:Fi34 av Birger Rosqvist (s),
- 1988/89:Fi35 av Anna Wohlin-Andersson och Roland Larsson (båda c).

Utskottet har berett socialförsäkringsutskottet, jordbruksutskottet, näringsutskottet, arbetsmarknadsutskottet och bostadsutskottet tillfälle att yttra sig i ärendet. *Yttrandena* (1988/89:SfU3 y, 1988/89:JoU4 y, 1988/89:NU1 y, 1988/89:AU1 y och 1988/89:BoU1 y) återfinns som *bilagor* till betänkandet.

Skrivelser i ärendet har inkommit från Byggentreprenörerna, Fasteko, Hyresgästföreningen i Södermanland, Länsarbetsnämnden i Linköping, Riksbyggens byggekonomiavdelning, Skanska AB och Svenska byggnadsarbetareförbundet.

I proposition 1988/89:47 har regeringen – efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt –

1. till riksdagen överlämnat den inom finansdepartementet upprättade promemorian Svensk ekonomi (bilaga 1) och berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts om den ekonomiska utvecklingen under åren 1988, 1989 och 1990,

2. föreslagit riksdagen att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats,

3. förelagt riksdagen förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder inom jordbruksdepartementets, arbetsmarknadsdepartementets och bostadsdepartementets verksamhetsområden (bilagorna 2–4).

I *bilaga 2* (jordbruksdepartementet) har regeringen – efter föredragning av statsrådet Mats Hellström – berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om livsmedelspolitikens mål och medel.

I *bilaga 3* (arbetsmarknadsdepartementet) har regeringen – efter föredragning av statsrådet Ingela Thalén –

dels under punkt B 1 föreslagit riksdagen att till Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisa ett ramanslag på 3 125 000 kr.,

dels under punkt B 2 föreslagit riksdagen att

1. godkänna förslaget om merkostnadsbidrag,
2. godkänna förslaget om sökanderesor från Danmark till Sverige,
3. till Arbetsmarknadsservice på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag på 53 750 000 kr.,

dels under punkt B 3 föreslagit riksdagen att

1. godkänna förslagen till ändrade regler för utbildning i företag,
2. till Arbetsmarknadsutbildning på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 77 000 000 kr.,

dels under punkt B 4 föreslagit riksdagen att till Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag på 41 500 000 kr.,

dels under punkt B 5 föreslagit riksdagen att

1. godkänna att 30 000 000 kr. av medlen för beredskapsarbeten får utnyttjas för insatser för flyktingar och invandrare i enlighet med vad som anförts i propositionen,
2. godkänna vad som i övrigt anförts i propositionen om utnyttjande av medlen för beredskapsarbeten,

dels under punkt C 4 föreslagit riksdagen att till Yrkesinriktad rehabilitering på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 5 500 000 kr.

1988/89:FiU10

I *bilaga 4* (bostadsdepartementet) har regeringen – efter föredragning av statsrådet Ulf Lönnqvist – föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som förordats i propositionen i fråga om räntebidrag till ny- och ombyggnad av bostadshus,

2. medge att beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89,

3. godkänna att regeringen träffar avtal med Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag om att bolaget skall utveckla ett ADB-system för låne- och bidragshantering m.m. hos plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna,

4. medge att det under elfte huvudtiteln i statsbudgeten för budgetåret 1988/89 uppförda förslagsanslaget B 2. Länsbostadsnämnderna får belastas med utgifter för ADB-system för plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

Motionsyrkandena

Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om frisläppande av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna,

12. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av valutaregleringen.

13. att riksdagen beslutar avskaffa sociala avgifter på företagsanknutna vinstandelar i enlighet med vad som anförts i motionen,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lindrad beskattning av vinstandelar på sätt som angivits i motionen,

15. att riksdagen beslutar avskaffa löntagarfonderna på sätt som angivits i motionen,

16. att riksdagen beslutar avskaffa omsättningsskatten på penning- och obligationsmarknaderna,

17. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avskaffande av omsättningsskatten på aktier i enlighet med vad som anförts i motionen,

18. att riksdagen i övrigt godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen.

1988/89:Fi5 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om god miljö som ett centralt mål för den ekonomiska politiken,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av fördelningspolitiken,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om personligt investeringskonto i enlighet med det anförda, 1988/89:FiU10
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av valutaregleringen.
9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om främjande av högteknologi i enlighet med det i motionen anförda.
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt i motionen anförts om inriktningen av den ekonomiska politiken.

1988/89:Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

4. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en ny låginkomstutredning,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den offentliga sektorns utveckling,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om spekulationsekonomin,
7. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i övrigt förordas i motionen.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag till stimulanser av långsiktigt bundet sparande för ungdomar enligt vad som anförts i motionen,
14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till stimulanser av långsiktigt bundet sparande i bank enligt vad som anförts i motionen,
15. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i övrigt anges i motionen.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening till regeringen ger till känna vad som i motionen har anförts om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitiken, i berörd del.

1988/89:Fi27 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbättring av småföretagens villkor.

Arbetsmarknadens funktionssätt

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att öka arbetsutbudet.

1988/89:Fi5 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande betydelsen av en förstärkt regionalpolitik för att nå de ekonomiska målen.

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om läget på arbetsmarknaden.

4. att riksdagen beslutar att ändra lagen (1935:113) om vissa bestämmelser om arbetsförmedling så att enskilda arbetsförmedlingar kan etableras i enlighet med vad som i motionen anförts.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening till regeringen ger till känna vad som i motionen har anförts om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitiken, i berörd del.

Merkostnadsbidrag

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar att merkostnadsbidrag skall kunna utgå vid inflyttning till samtliga orter i Sverige i enlighet med vad som i motionen anförts.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär en senare redovisning av hur reglerna för s.k. merkostnadsbidrag tillämpats i praktiken.

1988/89:Fi22 av Alf Wennerfors (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att merkostnadsbidrag bör få lämnas vid flyttning till arbeten i Stockholms län om dessa avser hälso- och sjukvårdssektorn.

1988/89:Fi27 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen avslår proposition 1988/89:47 i den del som avser riktlinjerna för merkostnadsbidraget till flyttkostnader för arbetslös som anvisats arbete genom arbetsförmedlingen på annan ort,

3. att riksdagen beslutar införa ett inflyttningsbidrag till utsatta regioner i enlighet med vad som i motionen anförts.

Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen avslår regeringens förslag att till Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 41 500 000 kr.

Insatser för flyktingar och invandrare

1988/89:Fi5 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande arbete för unga flyktingar,

8. att riksdagen hos regeringen begär att regeringen tar initiativ till överläggningar med arbetsmarknadens parter om bättre arbetsmarknads-möjligheter för invandrare med akademikerbakgrund.

Flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel

1988/89:FiU10

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen avslår regeringens förslag att utnyttja 50 milj. kr. av redan anvisade medel för beredskapsarbeten i enlighet med reglerna för östra Norrbotten.

Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner

1988/89:Fi5 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om insatser för långtidsarbetslösa i enlighet med det i motionen anförda.

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående införande av flexibelt lönebidrag i hela landet.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ytterligare insatser för att ge arbete åt människor med handikapp.

1988/89:Fi18 av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap i regioner där tekoindustrin är strategiskt viktig och/eller har stor betydelse för sysselsättningen.

Indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående indragning av medel från anslag inom arbetsmarknadsdepartementets område.

Arbetsstillstånd för asylsökande

1988/89:Fi6 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående möjlighet för asylsökande att erhålla temporärt arbetsstillstånd.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag som möjliggör för asylsökande att få beredskapsarbete.

Byggreglerande åtgärder

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen beslutar avskaffa lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd m.m.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1988/89:FiU10

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att byggnadsregleringen bör avvecklas.

1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av det oprioriterade byggandet.

Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande räntebidrag vid ombyggnad av bostadshus godkänner vad som i motionen förordats i denna del.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande ombyggnadslån och räntebidrag i befintlig bebyggelse hos regeringen begär förslag om minskade bostadssubventioner i enlighet med vad som anförts i motionen, i berörd del.

1988/89:Fi17 av Rosa Östh m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om nya regler för ombyggnadslån.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att den garanterade låneräntan för ombyggnad höjs med 0,1 %, i berörd del.

1988/89:Fi24 av Knut Billing m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande räntebidrag vid ombyggnad av bostadshus godkänner vad som i motionen förordats i denna del.

1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1988/89:47 i den del som avser villkoren för räntebidrag till ombyggnadsverksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om nya riktlinjer för ombyggnadsverksamheten i enlighet med vad som anförts i motionen.

Undantag från de nya bidragsvillkoren för ombyggnadslån

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ombyggnadsröntan inte skall höjas när nya bostäder tillskapas genom ombyggnad av kontor, skolor, institutioner etc.,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ombyggnadsröntan inte höjs vid ombyggnad av småhus med egen arbetsinsats (självbyggeri).

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att hissbidraget förlängs.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att höjningen av ombyggnadslåneräntan skall gälla för preliminära lånebeslut från den dag riksdagen fattar beslut samt att länsbostadsnämnderna övergångsvis har att ta sociala hänsyn, i berörd del.

1988/89:FiU10

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen, om regeringens förslag i denna del godkänns, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undantag från ändrade villkor för ombyggnadslån för ålderdomshem, gruppboheter för åldersdementa och övergångsbostäder för flyktingar.

1988/89:Fi13 av Marianne Andersson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om effekten av skilda lånevillkor för ombyggnad resp. nybyggnad.

1988/89:Fi16 av Yvonne Sandberg-Fries m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ytterligare undantag från de förändrade räntevillkoren för ombyggnad av bostadshus, i berörd del.

1988/89:Fi19 av Bengt-Ola Rytting m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de kvoterings- och regionala bedömningar som i motionen anförts,

2. att riksdagen beslutar att ombyggnader av äldreboendet helt undantas ifrån höjningen av den garanterade räntan.

1988/89:Fi20 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att med ändring av regeringens förslag fastställa att ombyggnad av ålderdomshem även fortsättningsvis skall ske enligt de hittills gällande villkoren för räntebidrag.

1988/89:Fi25 av Marianne Ståhlberg och Margareta Winberg (båda s) vari yrkas

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta att undantag från de nya reglerna skall kunna medges inom sådana områden i landet där ombyggnadsverksamheten inte inkräktar på nybyggnadsverksamheten.

1988/89:Fi30 av Anneli Hulthén m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om att undanta ålderdomshem och äldre servicehus från den förestående höjningen av den garanterade räntan för lån vid ombyggnader.

1988/89:Fi31 av Nils T. Svensson och Sören Lekberg (båda s) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ombyggnad av lokaler etc. till bostäder.

1988/89:Fi32 av Anita Johansson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen med största uppmärksamhet följer utvecklingen av boendekostnaderna och håller hög beredskap vad gäller åtgärder därvidlag,

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta att räntestödet till ombyggnad av ålderdomshem fortsatt skall utgå enligt nu gällande regler.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om främjandet av hissinstallationer. 1988/89:FiU10

1988/89:Fi33 av Viola Furubjelke och Ingvar Björk (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om räntestödets betydelse för fullföljande av ombyggnadsprojekt som byggnadsminnesförklarats eller i detaljplan utpekats som kulturhistoriskt värdefulla och åsatts skyddsbestämmelser.

1988/89:Fi35 av Anna Wohlin-Andersson och Roland Larsson (båda c) vari yrkas att riksdagen – förutsatt att proposition 1988/89:47 vinner riksdagens bifall i denna del – som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkoren för prefabricerade till- och påbyggnader av småhus resp. ombyggnader av småhus i glesbygd.

Övergångsbestämmelser för ombyggnadslån

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att höjningen av ombyggnadslåneräntan skall gälla för preliminära lånebeslut från den dag riksdagen fattar beslut samt att länsbostadsnämnderna övergångsvis har att ta sociala hänsyn, i berörd del.

1988/89:Fi10 av Yngve Wernersson och Göran Magnusson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de fastigheter som före den 26 oktober 1988 erhållit hyresgästintyg skall omfattas av hittillsvarande räntebidragsvillkor.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen, om regeringens förslag i denna del godkänns, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förändringar i villkoren för ombyggnadslån gäller projekt för vilka ansökningar inkommit till förmedlingsorganet efter den 26 oktober 1988.

1988/89:Fi12 av Johnny Ahlqvist och Kurt Ove Johansson (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att i de fall ansökan om bostadslån för ombyggnad ingivits senast den 26 oktober skall hittillsvarande regler om räntestöd gälla.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna, att dispenser skall ges för tillämpning av hittillsvarande regler för ombyggnadsprojekt, för vilka långt gående förberedelser genomförts före den 26 oktober.

1988/89:Fi13 av Marianne Andersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar – under förutsättning av bifall till proposition 1988/89:47 i denna del – att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om tidpunkten för införandet av de nya lånevillkoren.

1988/89:Fi15 av Olle Östrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen förordats om övergångsbestämmelsens utformning i vad gäller räntebidragen vid ombyggnad av bostäder.

1988/89:Fi16 av Yvonne Sandberg-Fries m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av

ytterligare undantag från de förändrade räntevillkoren för ombyggnad av bostadshus, i berörd del. 1988/89:FiU10

1988/89:Fi19 av Bengt-Ola Rytting m.fl. (s) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att övergångsbestämmelserna utformas med beaktande av de i motionen framförda synpunkterna.

1988/89:Fi20 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att med ändring av regeringens förslag fastställa att låneansökningar som inkommit till kommunalt förmedlingsorgan före den 26 oktober skall behandlas i enlighet med då gällande regler vad avser beräkning av räntebidrag,

3. att riksdagen beslutar att med tillägg till regeringens förslag, i de fall statligt ombyggnadslån sökes för byggnadsprojekt och ansökningarna är inlämnade till kommunal byggnadsnämnd för prövning före den 26 oktober, dessa låneansökningar skall behandlas i enlighet med reglerna före den 26 oktober. oaktat låneansökan vid samma tidpunkt ej lämnats till förmedlingsorgan.

1988/89:Fi25 av Marianne Ståhlberg och Margareta Winberg (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att övergångsreglerna för den nu föreslagna ändringen i fråga om lån till ombyggnad av bostadshus ges en sådan utformning att låneansökningar – ingivna till förmedlingsorganet men ej behandlade fram till den 26 oktober – provas enligt nu gällande regler.

1988/89:Fi31 av Nils T Svensson och Sören Lekberg (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att övergångsbestämmelserna för räntebidragen till ombyggnad av bostadshus utformas på det sätt som förordas i motionen.

1988/89:Fi34 av Birger Rosqvist (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gällande räntebidragsvillkor skall gälla i ombyggnadsärenden som fanns registrerade hos det kommunala förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988.

Ramen för tillägglån

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen avslår regeringens förslag att medge att beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89.

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ramen för tillägglån slopas fr.o.m. år 1989.

1988/89:Fi14 av Iréne Vestlund (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen redovisats beträffande kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt om behovet av åtgärder för att vidmakthålla det långsiktiga arbetet på detta område.

1988/89:Fi23 av Jan-Erik Wikström m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen, därest förslaget om räntebidrag till ombyggnadslån bifalls, beslutar att ramen för tillstyrkan av tilläggs lån till kulturhistoriskt värdefulla bostadshus ökas under innevarande budgetår med 50 milj. kr. till 165 milj. kr. samt att konsekvenserna av förslaget studeras särskilt under budgetåret vad gäller ombyggnadsverksamheten för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

1988/89:FiU10

1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen under förutsättning av bifall till yrkande 1 beslutar avslå proposition 1988/89:47 även i den del som avser förslaget om utökning av ramen för tilläggs lån avseende åtgärder i hus yngre än 30 år i enlighet med vad som anförs i motionen.

Vissa motionsförslag rörande ROT-lånen

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande ROT-finansieringsregler bör ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder.

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att byte av uttjänta va-ledningar är berättigade till räntestöd,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en partsgemensam förbesiktning och hyresgästyttrande angående varsamheten skall vara villkor för räntestöd enligt RBF och skatteavdrag fr.o.m. 1989.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om avsättningar till reparationsfonder.

1988/89:Fi12 av Johnny Ahlqvist och Kurt Ove Johansson (båda s) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om gränsdragningen mellan ombyggnad och underhåll.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att kravet för ROT-bidrag på ombyggnad "som nybyggt" tas bort.

1988/89:Fi24 av Knut Billing m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande ROT-finansieringsregler bör ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder.

Reavinstskatten

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om reavinstskatten.

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar att räntebidrag för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989.

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår propositionens förslag vad gäller att minska räntesubventionerna i befintliga hyres- och bostadsrättshus med 300 milj. kr.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande ombyggnadslån och räntebidrag i befintlig bebyggelse hos regeringen begär förslag om minskade bostadssubventioner i enlighet med vad som anförts i motionen, i berörd del.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att den garanterade låneräntan för ombyggnad höjs med 0,1 % i ifrågavarande del.

4. att riksdagen beslutar att den garanterade låneräntan för nybyggnad och befintliga lån höjs med 0,1 % i berörd del.

1988/89:Fi24 av Knut Billing m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att räntebidrag för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989.

1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

5. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om minskade räntesubventioner i hus ombyggda före 1975.

Räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen avslår propositionens förslag vad gäller att höja räntan med 0,1 % vid nybyggnad av hyres- och bostadsrättshus.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

4. att riksdagen beslutar att den garanterade låneräntan för nybyggnad och befintliga lån höjs med 0,1 % i berörd del.

Ikraftträdande av förändringar i räntebidragsbestämmelserna

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

6. att riksdagen beslutar att dessa regler skall gälla fr.o.m. den 1 januari 1989.

Stimulansbidrag

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar att stimulansbidrag införs för ombyggnad av kontor till bostäder i storstädernas centrala delar.

1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

1988/89:FiU10

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförs om bostadspolitikens inriktning, åtgärder för att minska obalanserna på bostadsmarknaden och stimulanser för nyproduktion av bostäder.

Tillkännagivande om bostadspolitik

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening till regeringen ger till känna vad som i motionen har anförts om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitik, i berörd del.

Omläggning av jordbrukspolitiken

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av reformarbetet inom jordbrukspolitikkens område.

1988/89:Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om livsmedelspolitikens framtida utveckling.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkterna för den framtida jordbrukspolitiken.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening till regeringen ger till känna vad som i motionen har anförts om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitik, i berörd del.

1988/89:Fi29 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbrukspolitikens framtida mål och medel.

Omläggning av tekopolitiken

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående uppsägningen av handelsbegränsningsavtal inom MFA IV.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående subventioner till tekobranschen.

1988/89:Fi7 av Hans Nyhage (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tekopolitiken,

2. att riksdagen beslutar att liberaliseringen av handelspolitiken på tekoområdet skall anpassas till EG:s regler. 1988/89:FiU10

1988/89:Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om den framtida tekopolitiken.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om omedelbart avskaffande av tekorestriktionerna.

1988/89:Fi18 av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en noggrann övervakning av prisutvecklingen i branschen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en effektivare ursprungsmärkning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att i internationella sammanhang verka för de i motionen aktualiserade frågorna om socialklausul, förbud mot barnarbete m.m.,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att ett kommande branschprogram utformas så att utvecklingen främjas också i mindre företag.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m. fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening till regeringen ger till känna vad som i motionen har anförts om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitiken, i berörd del.

1988/89:Fi28 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tekopolitikens inriktning.

Utredning av konkurrensförhållanden

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av arbetet i den aviserade utredningen om konkurrensförhållanden i den svenska ekonomin.

1988/89:Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om utredning om konkurrensförhållanden och prisbildning.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om stimulans av enskilda alternativ till offentlig produktion av sociala tjänster.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förutsättningarna för den aviserade utredningen om konkurrensfrågor vad avser utformningen av tekostödet.

Propositionen

I propositionen anförts att den mest akuta uppgiften för den ekonomiska politiken för närvarande är att få ned inflationen. Pris- och löneökningarna är högre i Sverige än i omvärlden. Om lönerna även nästa år stiger snabbt samtidigt som inkomstskatten sänks kan det leda till en kraftig köpkraftsökning som försämrar den ekonomiska balansen. En åtstramning av den ekonomiska politiken kan under sådana förhållanden senare bli nödvändig.

För att undvika en ogynnsam utveckling finns det skäl under de kommande åren och med början redan i höst att med utbudsinriktade och selektiva medel söka motverka de höga pris- och kostnadsstegringarna. Vidare krävs insatser för att höja produktivitetstillväxten i den svenska ekonomin.

I propositionen riktas uppmärksamheten särskilt mot fyra områden, nämligen arbetsmarknadspolitiken, åtgärder mot överhettning på byggnadsmarknaden, jordbruks- och tekopolitiken. För att förbättra effektiviteten i den svenska ekonomin bör konkurrensen förstärkas genom bl.a. avreglering av vissa sektorer av ekonomin, borttagande av handelshinder samtidigt som möjligheter skapas för att allmänt motverka inhemska konkurrensbegränsande åtgärder. En utredning om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin aviseras. Inom skatteområdet föreslås att marginals-katten sänks med 3 procentenheter för i första hand de heltidsarbetande samtidigt som de statliga räntesubventionerna minskas. Därutöver föreslås åtgärder för att minska marginaleffekterna för arbetsinkomster för en stor grupp pensionärer. En viss förstärkning av statsbudgeten bör ske genom att en avgift på fyllnadsinbetalningar införs för att uppnå en tidigareläggning av inbetalning av skatt.

De i propositionen föreslagna åtgärderna inom de här nämnda fyra områdena kan sammanfattas på följande sätt.

- Trots i många fall mycket goda yrkeskunskaper har flyktingar och andra invandrare svårigheter att få fotfäste på den svenska *arbetsmarknaden*. En rad åtgärder, bl.a. inom ramen för platsförmedlingen, föreslås i syfte att på olika sätt underlätta för invandrare att hitta passande arbeten.
- Ett ekonomiskt stöd till arbetslösa som flyttar och tar arbete på annan ort än hemorten, dock ej i storstäderna, bör införas. De bidrag till sökanderesor som i dag gäller för arbetssökande från Finland bör vidgas till att avse även arbetssökande från Danmark.
- Bristen på arbetskraft avser ofta särskilt yrkeskunnig arbetskraft. För att underlätta för redan sysselsatta att vidareutbildas förordas att den s.k. flaskhalsutbildningen får en större omfattning än i dag.
- Här föreslagna åtgärder bör senare följas upp med ytterligare insatser för att öka arbetskraftsutbudet. I detta syfte bör arbetsmarknadens parter inbjudas till överläggningar.

- *Byggverksamheten* bör begränsas ytterligare genom att byggregleringen i 1988/89:FiU10 Stockholms- och Göteborgsområdena förlängs till 1990, genom att vissa restriktioner införs på byggandet i resten av landet och genom att snäva ramar för ombyggnad av bostäder sätts över hela landet samtidigt som subventionsgraden minskas. Investeringsfonderna skall endast få utnyttjas för miljöinvesteringar och för investeringar i stödområdet.
- Den låga måluppfyllelsen kräver en reformering av *jordbrukspolitiken* så att den bättre uppnår målen och därigenom dämpar inflationen och förstärker den ekonomiska tillväxten.
- Tillkallandet av en parlamentarisk arbetsgrupp som skall fungera som en livsmedelspolitisk beredning aviseras. Dess uppgift skall vara att dels utvärdera 1985 års beslut, dels utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990 i ljuset bl.a. av GATT-förhandlingarnas resultat. Arbetsgruppen skall även behandla en eventuell provisorisk lösning för år 1989 i den mån en dylik blir nödvändig med hänsyn till GATT.
- Inom ramen för *tekopolitiken* föreslås en fullständig avreglering av tekorestriktionerna. De importhinder som finns bör avvecklas. De s.k. multifiberavtal som för närvarande är i kraft sägs upp till den 31 juli 1991, då MFA IV löper ut. Sverige bör således inte för egen del tillämpa ett eventuellt nytt internationellt regleringsavtal. I den pågående GATT-rundan skall Sverige verka för att tekohandeln återgår till normala GATT-regler.
- I syfte att öka förmågan hos de svenska tekoföretagen att 1991 kunna möta den ökade konkurrens, som ett frisläppande av importen från de s.k. lågprisländerna kommer att medföra, avser regeringen att i 1989 års budgetproposition lägga fram förslag om åtgärder till förmån för branschen.

Motionerna

I *motion Fi4 (m)* anför att regeringen räknar med att prisstegringen – även efter det att de åtgärder som nu föreslås har beaktats – skall ligga kvar vid 6 % både år 1989 och 1990. Detta visar, menar motionärerna, att man kapitulerat för inflationen och att den s.k. tredje vägens politik inte fungerat. Det hårda skattetrycket och andra hinder på ekonomins utbudssida medför också att tillväxten i Sverige år 1989 och 1990 bara väntas bli ca hälften så hög som genomsnittet för OECD-länderna samtidigt som underskottet i bytesbalansen växer.

På det verbala planet uppvisar den analys och strategi som kommer till uttryck i propositionen vissa likheter med det ekonomisk-politiska program som moderata samlingspartiet länge förespråkade. Motionärerna ställer sig emellertid tvivlande till att regeringen verkligen har kraft att lägga om kursen så mycket som krävs.

För det första är de åtgärder som förordas i propositionen inte tillräckligt långtgående. I vissa fall går de t.o.m. i fel riktning. För att uppnå en rejäl

utbudsstimulerande effekt krävs långtgående marginalsattesänkningar. Utökningen av regleringarna inom byggsektorn och övriga förändringar inom detta område kommer att driva upp byggkostnaderna och kan vara början till en ny rivningsvåg över landet. Den aviserade konkurrensutredningen måste också inriktas på åtgärder för att bryta upp de offentliga monopolen.

För det andra har de delar av det socialdemokratiska partiet som företräder ett realistiskt ekonomiskt synsätt tidigare misslyckats med sina intentioner. Det senaste försöket gjordes i den reviderade finansplanen 1986. Det program som då framfördes skulle dämpa inflationen samt leda till lägre löneökningar och ökat hushållssparande. Resultatet blev högre pris- och kostnadsökningar samt ett hushållssparande som 1988 når sin lägsta nivå i modern tid. Inte heller lyckades man med den utgiftsram för löneökningar som aviserades 1987 och infördes 1988.

I motionen framhålls att bakom dagens överhettningsproblem ligger inte främst en för stor konsumtionsökning utan en för liten produktionstillväxt. En åtstramning genom skattehöjningar skulle minska kapacitetsutnyttjandet och driva upp arbetslösheten. Efter hand ger detta visserligen återverkningar i form av lägre pris- och löneökningar. Men i frånvaro av åtgärder som angriper de grundläggande problemen i ekonomin skulle därefter ett ökat kapacitetsutnyttjande stöta på samma utbudshinder, vilket varit det vanliga mönstret vid konjunkturtopparna under de senaste 20 åren. De aktuella kraven på snabbt insatta åtstramningsåtgärder är ett uttryck för den förlegade uppfattningen att staten skall ägna sig åt att finstyra den totala efterfrågan i ekonomin.

Moderata samlingspartiet avvisar sålunda en åtstramning genom skattehöjningar. I stället är det angeläget att ge den ekonomiska politiken en mer långsiktig inriktning. Det gäller såväl stabiliseringspolitiken som strukturpolitiken, dvs. sättet att angripa de grundläggande problem som finns i ekonomin. Vidare förespråkas en anknytning av kronan till det europeiska monetära samarbetet (EMS), fullständigt slopande av valutaregleringen, en ram för de offentliga utgifternas ökningstakt, sänkning av skattetrycket genom en långtgående marginalskatte-reform, avreglering av både den offentliga sektorn och det privata näringslivet, utförsäljning av statliga företag och åtgärder som leder till ett ökat hushållssparande.

Inom följande områden tar moderata samlingspartiet upp olika frågor i kommittémotioner som sammanfattas i till betänkandet fogade yttranden.

- Arbetsmarknadsfrågor i motion Fi6 (m). Se bilaga 4.
- Bygg- och bostadspolitiska frågor i motion Fi24 (m). Se bilaga 5.

I *motion Fi11* (fp) framhålls att på kort sikt kännetecknas det ekonomiska läget i Sverige av överhettning, snabba prisökningar och sparandebrist. I ett längre perspektiv är den låga produktivitetsökningen ett allvarligt problem. Regeringens förslag om s.k. utbudsstimulanser torde ha mycket små effekter på kort sikt. Folkpartiet har under en följd av år betonat betydelsen av en rejäl skattereform, stabila förutsättningar för löneförhandlingarna, en stram finanspolitik genom utgiftsbegränsningar och stimulanser av det privata sparandet, avregleringar och åtgärder för att öka konkurrensen, särskilt

inom den sociala tjänsteproduktionen, samt införande av miljöavgifter. Om dessa riktlinjer hade tillåtits styra den ekonomiska politikens uppläggning skulle många av dagens problem vara betydligt mindre.

På grund av åldersstrukturen i den svenska befolkningen kommer *bristen på arbetskraft* att vara ett framträdande drag i den ekonomiska utvecklingen framöver. Detta är ett av flera viktiga skäl till varför en rejäl skattereform krävs, som medför att det lönar sig att arbeta. Som ett första steg i en sådan reform anser folkpartiet att marginals-katten skall sänkas med 4 procentenheter för alla inkomster över 70 000 kr. samtidigt som det automatiska inflationsskyddet bör återinföras. Pensionärer bör få ett bättre utbyte av fortsatt förvärvsarbete genom att ett förvärvsavdrag på 10 000 kr. införs. Regeringen bör även få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag till hur fler människor med handikapp skall kunna få arbete. I motionen biträds förslaget att stimulera den geografiska rörligheten genom ett s.k. merkostnadsbidrag. Regelsystemet bör dock omarbetas. Vidare bör asylsökande ges möjlighet till beredskapsarbete.

I motionen föreslås att det skall vara möjligt att väga arbetsmarknadspolitiska insatser mot de resurser som satsas på förtidspensioner. Administrativa problem skall inte få hindra handikappade människor att få arbete. Medel bör föras över från socialförsäkringssektorn.

Enligt motionärernas uppfattning är det inte lämpligt att utvidga regleringen på *byggarbetsmarknaden*, vare sig tidsmässigt eller geografiskt. I motionen framhålls att den nödvändiga minskningen av räntebidragen vid ombyggnader måste ske på ett mer varsamt sätt än vad som föreslås i motionen. Folkpartiet har också tidigare presenterat ett förslag till minskade bostadssubventioner, som nu enligt motionärerna bör genomföras och som beräknades ge ca en miljard i besparing på helår. Samtidigt lades förslag fram om bl.a. höjda barnbidrag och flerbarnstillägg. Genom att besparingen slagits ut på flera sektorer behöver inte effekterna bli så drastiska. Förslaget har dessutom den fördelen att det ger en snabbare besparingseffekt. Motionärerna accepterar förslaget om höjd nybyggnadsränta. I övrigt bör regeringens förslag i denna del avslås. Riksdagen bör i stället begära ett nytt förslag av regeringen i linje med vad folkpartiet förordade i januari. I motionen ges även förslag till hur den tilltagande bostadsbristen skall kunna motverkas. Vidare avslås förslaget om ändrade villkor för räntebidrag för ombyggnader. Sker inte detta måste förslaget omarbetas så att retroaktiva effekter undviks och att ombyggnad av ålderdomshem, gruppbo-städer för åldersdementa och övergångsbostäder för flyktingar undantas.

Vad gäller den aviserade utredningen om *jordbrukspolitiken* framhålls att folkpartiet i allt väsentligt instämmer i den beskrivning av svenskt jordbruk som görs i propositionen. Folkpartiet är, sägs det i motionen, trots en snäv tidsram berett att med en positiv inställning delta i den föreslagna kommitténs arbete. Arbetet bör koncentrera sig på en avveckling av prisregleringslagen, så att prisbildningen släpps fri inom landet för huvuddelen av produktionen.

I motionen stöds förslaget att *tekorestriktionerna* skall avvecklas. Avtalet (MFA IV) löper ut i juli 1991, men ingenting hindrar att Sverige häver gränshindren tidigare. Motionärerna anser att så bör ske omedelbart.

Den aviserade *utredningen om konkurrensförhållanden* måste få i uppdrag att gå igenom vilka förändringar i skatter och andra regler som krävs för att skapa konkurrens även i de verksamheter som i dag drivs i faktiska offentliga monopol eller monopolliknande former.

Ett uttryck för *bristen på sparande* är att Sverige nu går mot ett växande underskott i bytesbalansen. En viktig orsak till detta är det dåliga hushållssparandet. I motionen ges förslag till sparstimulerande åtgärder.

Sammanfattningsvis framhålls i motionen att de totala effekterna på den samhällsekonomiska balansen av förslagen i motion Fi11 (fp) innebär en avsevärd förbättring i förhållande till regeringens förslag.

Centerpartiet anför i *motion Fi5 (c)* att den tredje vägens ekonomiska politik alltmer visar att den inte förmår komma till rätta med de grundläggande problemen i svensk ekonomi. Åtgärderna mot en alltför snabb utveckling av löner, kostnader, priser och ett nu växande underskott i bytesbalansen har inte varit tillräckligt kraftfulla.

I motionen kritiserar regeringens politik på följande punkter:

- Överhettningen i koncentrationsorterna: Tillräckliga åtgärder vidtas inte.
- Skatterna (enligt proposition 1988/89:46): Genom en fördelningspolitiskt olycklig profil riskerar skattepolitiken att medverka till samhällsekonomiskt oacceptabla nominella löneökningar.
- Finanspolitiken: Regeringen väntar med att strama åt efterfrågan till 1989/90 års statsbudget.
- Penningpolitiken: Regeringen berör knappast problemet med det höga ränteläget.
- Produktiviteten: Regeringen tycks inte inse problemets vidd eftersom åtgärderna är otillräckliga och industristrukturen inte berörs.
- Rörligheten: De av regeringen föreslagna medlen kan öka vissa koncentrationsorters redan överhettade situation; regeringen tycks bortse från de regionala skillnaderna vad gäller sysselsättningsläget.
- Bostadspolitiken: De av regeringen anvisade medlen är på flera områden alltför schablonmässigt tillyxade, inte heller här inses de regionala skillnaderna.
- Konkurrensförhållandena: Alltför förenklad argumentation, regeringen ser inte de positiva möjligheterna för jordbruk och tekoindustri i Sverige.
- Sparandet: Inga sparstimulanser för hushållen föreslås.

Centerns ekonomiska politik på kort sikt sammanfattas i motionen på följande sätt.

- Främja resurshushållning och miljöförbättrande åtgärder. Miljöhänsyn måste byggas in i det ekonomiska systemet. Ekonomin måste ges en större långsiktighet genom att miljökostnaderna förs in i företagen som miljöavgifter.
- Bekämpa inflationen. För att få ned löne- och kostnadsökningstakten måste incitament för låga löneökningar skapas. Hög kostnadsutveckling får inte pareras genom devalveringar. Inkomstskatterna bör sänkas för samtliga skattebetalare. Sänkt totalt skattetryck kombineras med samhällsekonomiskt acceptabla löneavtal. Avtalsperioderna bör samordnas.

Den offentliga konsumtionen bör hållas tillbaka. En differentierad moms med sänkt skatt på maten bör införas. Genom en särskild högre skatteklass för sällanköpsvaror kan mervärdesskatten bli ett verksamt stabiliseringspolitiskt instrument. De inflationsdrivande koncentrationsområdena och överhettade sektorerna, såsom t.ex. byggverksamheten inom storstadsområdena, måste svalkas av.

- En restriktiv finanspolitik/stimulera sparandet. För att begränsa den alltför höga inhemska efterfrågan bör kraftigt ökade sparstimulanser införas för hushållen. Centerns förslag om personliga investeringskonton för att stimulera bostads- och utbildningssparande samt investeringar i eget företag bör därför införas.
- Förbättra produktivitetsutvecklingen. I stället för det föreslagna merkostnadsbidraget förordas i motionen ett inflyttningsbidrag för personer som flyttar till hårt drabbade regioner. Centern förordar också en kraftig satsning på utbildning för att öka utbudet av kvalificerad arbetskraft. De kvarvarande delarna av valutaregleringen bör avvecklas efter hand för att åstadkomma en lägre ränta och därmed stimulera investeringarna.
- Sänkta skatter för alla. Skattepolitiken inför 1989 måste innebära att alla samhällsgrupper görs delaktiga. Endast då kan vi få avtalsuppgörelser på en samhällsekonomiskt sett rimlig nivå och i förlängningen få till stånd en lugnare kostnadsutveckling. Marginalskattesänkningar vid beskattningsbar inkomst över 70 000 kr. och en skattereduktion på 1 000 kr. per person vid 1989 års taxering bör införas.

Inom bygg-, bostads-, teko- och jordbruksområdena avger centerpartiet separata kommittémotioner. Motionerna sammanfattas i till utskottet avgivna yttranden.

- Jordbrukspolitik i motion Fi29 (c). Se bilaga 2.
- Tekopolitiken i motion Fi28 (c). Se bilaga 3.
- Bygg- och bostadspolitik i motion Fi26 (c). Se bilaga 5.

Enligt *motion Fi8* (vpk) är de tre viktigaste huvudområdena för den ekonomiska politiken följande.

- En social tillväxt för rättvisa, jämlikhet och trygghet.
- Samlade åtgärder mot den ekologiska krisen.
- Utvidgad demokrati och försvar för den nationella suveräniteten.

Tillväxten i spekulationsekonomin, den starkt ökande transnationaliseringen, utslagningen från industrin, de sociala och ekologiska konsekvenserna av produktionen och den inflationsdrivande prissättningen/vinstökningarna borde enligt motionärerna vara centrala teman i propositionen men berörs knappast. Den offentliga sektorn måste, menar motionärerna, genom en ändring av den ekonomiska politiken avlastas kostnader för utslagning. Därigenom frigörs resurser för kultur och utbildning. Som en omedelbar åtgärd kräver motionärerna ett överförande av vinster från industrin för att bekosta nödvändiga investeringar och driftskostnader inom den offentliga sektorn.

Övervältringen av kostnader på kommuner och landsting har genom den hittills förda ekonomiska politiken varit kraftig under 1980-talet. Dyrare

avgifter eller försämrade service drabbar hårt de sämst avlönade och dem som har ohälsosam livs- eller arbetsmiljö. Mot denna bakgrund krävs i motionen att en ny läginkomstutredning tillsätts. Den bör arbeta snabbt så att den kan presentera resultat senast inför den planerade skatteomläggning som väntas i början av 1990-talet.

Att emellertid tro att någon avgörande skillnad i *arbetskraftsuthudet* kan nås genom sänkta skatter för de bäst avlönade ser motionärerna som en illusion med tanke på den höga nivån av förvärvsarbete som vi nu har i vårt land. Betydligt viktigare är att humanisera arbetsplatserna och att ge människor en bättre möjlighet till arbete på hemorten. Att främja människors flyttning är ett dåligt alternativ till att utlokalisera företag till de regioner där en arbetslöshet fortfarande finns. Koncentration av produktion och boende med trafik-, bostads-, miljö- och serviceproblem innebär inget attraktivt alternativ för människor eller samhället.

Regeringen föreslår en utredning av *konkurrensförhållandena* inom den svenska ekonomin med avsikt att stärka konsumenternas ställning. Särskilt säger man sig vara intresserad av att skapa möjligheter för utländsk konkurrens på svensk botten. Detta är naturligtvis en del i den EG-anpassning som sker och som förväntas ske med regeringen som påskyndare. Trots detta, sägs det i motionen, kan en utredning om konkurrensförhållandena inte avvisas. Eftersom frågan om låga priser för konsumenterna anges som en av orsakerna till att regeringen vill utreda konkurrensen finns alla skäl att också utreda i vilken mån spekulationsekonomin tillväxt har haft betydelse inte bara för konkurrensen som sådan utan också för inflationsutvecklingen.

Propositionens förslag om *byggverksamheten* behandlar vänsterpartiet kommunisterna i en särskild motion Fi9 (vpk). En sammanfattning av denna motion återfinns i bostadsutskottets yttrande (se bilaga 5).

I anslutning till de i propositionen aviserade utredningarna om *teko- och jordbrukspolitiken* framhåller motionärerna att de i propositionen angivna riktlinjerna innebär att benen slås undan på den svenska basproduktionen när det gäller mat och kläder. Det gynnar ingen utom möjligen importörerna. Långsiktiga avtal med producentländer där man inarbetar en social- och miljöklausul är den enda vägen att långsiktigt främja såväl de svenska konsumenterna som utvecklingsländerna. Detta motsäger naturligtvis inte att det finns ett behov av förnyade åtgärder för att svensk tekoindustri fortslevnad skall garanteras.

Även om motionärerna har den uppfattningen att det behövs en ny livsmedelspolitik, delar de inte regeringens syn på inriktningen av politiken. Motionärerna anser att det behövs en sammanhållen nationell politik för hela livsmedelsområdet, som innebär att sårbarheten minskas samtidigt som ekologiska och regionalpolitiska hänsyn prioriteras. För att få så bra och billig mat som möjligt bör vår egen livsmedelsproduktion tryggas och vi bör så långt möjligt göra oss oberoende av import.

I motion Fi21 (mp) anförts att regeringens proposition tyder på att regeringen med finansministern i spetsen inte förstår vad vi står inför och att man i regeringen uppenbarligen hyser den uppfattningen att naturen måste rätta

sig efter finansministern. Den i propositionen föreslagna ekonomiska politiken är enligt motionärerna långsiktigt förstörande och framtidsförbrukande. Den är därför orimlig om man förutsätter att också kommande generationer har rätt till ett gott och drägligt liv.

En ändring av den ekonomiska politiken krävs så att möjligheter skapas för att leva innanför de ramar som naturen sätter. Enligt motionärerna måste bl.a. följande åtgärder vidtas:

- Sänk arbetsgivaravgifter utanför de ekonomiskt överhettade områdena.
- Sänk arbetsgivaravgifter inom vården.
- Höj drivmedelsskatter med kompensation till glesbygden.
- Inför skatt på flygbränsle.
- Höj oljeskatterna så att priset motsvarar priset 1985 och reglera skatten så att realpriset på olja inte sjunker.
- Höj elskatten.
- Höj avgifterna på konstgödsel och jordbruksgifter och återför avgifterna som arealersättning till odlarna.
- Inför miljöskatter.
- Inför skatter på engångsförpackningar.
- Ta bort moms på svensk basmat med höjning av den allmänna momsen.
- Inför den skattefria zonen – dvs. ett radikalt höjt grundavdrag för inkomster av arbete och pensioner.

I motionen görs följande ställningstagande till förslagen i propositionen:

Miljöpartiet godtar förslagen i propositionen att öka arbetskraftsutbudet men tillägger att de föreslagna åtgärderna inte skall vara av kortsiktig natur och dikterade av den nuvarande situationen på arbetsmarknaden.

Regeringens förslag inom ramen för *tekopolitiken* att upphäva multifiberavtalet godtas av motionärerna. Samtidigt framhålls emellertid att Sverige måste värna om en textilindustri som gör det möjligt att klara en grundläggande försörjning av kläder under långvariga försörjningskriser. Förutsättningen för att miljöpartiet skall acceptera regeringens förslag är att det införs sociala klausuler som motverkar företagares exploatering av barn och kvinnor i u-länderna under oacceptabla arbetsförhållanden.

Miljöpartiet ställer sig bakom regeringens önskan att reformera det svenska *jordbruket*. Partiet anser att det är bra att jordbruket kan komma över till ett brukarstöd i form av en arealersättning. Den hittills förda jordbrukspolitiken har misslyckats på flera viktiga områden bl.a. när det gäller miljö- och resurspolitiken. En modernisering och förnyelse av det svenska jordbruket måste ha som mål att avveckla kemikaliejordbruket och ge landet ett jordbruk som är uthålligt och resursbevarande och inte bidrar till att förstöra vattendrag och hav.

Bostadspolitiken måste bidra till att hela Sverige kan leva och att arbete och bostäder fördelas rättvist över hela landet. Miljöpartiet ställer följande krav på *byggnadsverksamheten*:

- Stoppa storstadstillväxten.
- Sprid jobben och bostäderna och se till att den befintliga bostadsytan fördelas jämnare bland befolkningen.

- Stoppa hotet mot byggnation av park- och naturmark som ständigt ökar i de tätbebyggda områdena och hotet för människornas fysiska och psykiska hälsa.
- Hindra den rivningsvåg som hotar med indraget stöd till ombyggnader.
- Bevara befintlig äldre bebyggelse och rusta upp den varsamt.
- Inför stimulansbidrag för ombyggnad av kontor till bostäder i storstädernas centrala delar.

1988/89:FiU10

Utskottet

Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken

Den internationella utvecklingen

En delegation från finansutskottet besökte i slutet av november OECD-ländernas gemensamma sekretariat i Paris. Av de diskussioner som fördes i Paris framgick att sekretariatet ser flera faktorer som talar för att utvecklingen inom OECD-området blir mer expansiv än vad som antas i propositionen. Mot denna bakgrund vill utskottet anföra följande vad gäller de i propositionen angivna internationella förutsättningarna.

Utvecklingen inom OECD-området år 1988 har präglats av hög aktivitet. För området som helhet beräknas produktionstillväxten bli ca 4 % år 1988. För OECD-Europa beräknas tillväxten bli ca 3 1/2 % vilket är det högsta tillväxttal som noterats på över ett decennium. Utvecklingen, som blivit betydligt starkare än som kunde förutses i våras, har burits upp av ett kraftigt uppsving av investeringarna särskilt i Förenta Staterna och i Japan. Kapacitetsutnyttjandet har varit mycket högt i Förenta Staterna. I Japan har uppgången stimulerats av de offentliga investeringarna och av bostadsinvesteringarna.

Den höga produktionstillväxten har bidragit till att minska arbetslösheten i Förenta Staterna och i Japan – där arbetsmarknadsläget börjar betraktas som överhettat – men i Europa ligger arbetslösheten trots en viss förbättring alltfjämt kvar på en mycket hög nivå, strax under 10 %. Sysselsättningsökningen har emellertid varit påtaglig, ca 2 %, och i stort sett svarat mot ökningen av arbetsutbudet.

Trots den höga tillväxttakten har lönekostnads- och prisutvecklingen varit relativt låg. En hög produktivitetstillväxt har bidragit till att inflationen i OECD-området för 1988 väntas stanna kring 3 1/2 %. I Europa beräknas den bli något högre, drygt 4 %.

De stora under- resp. överskotten i de tre största industriländernas bytesbalanser, som OECD-sekretariatet vid flera tillfällen varnat för effekterna av, har minskat något. I Förenta Staterna beräknas underskottet 1988 minska med 20–25 miljarder dollar till drygt 130 miljarder dollar. I Japan är det kraftiga överskottet i stort sett oförändrat medan det i Förbundsrepubliken Tyskland snarast har ökat något. I Storbritannien har bytesbalansen försämrats raskt från nästan jämviktsläge första halvåret 1987 till ett beräknat underskott för helåret 1988 på ca 23 miljarder dollar.

Utvecklingen på valutamarknaderna har varit relativt stabil under 1988. Efter det amerikanska presidentvalet har en viss oro förmärkts och dollarkursen har sjunkit.

Den höga tillväxtrakten väntas fortsätta i ungefär samma takt även under första halvåret 1989. Därefter väntas den avta något. För helåret bedöms totala BNP-ökningen bli fortsatt hög, ca 3 1/2 %, dvs. något högre än vad som förutsatts i propositionen. Världshandeln förutses öka i fortsatt hög takt med ca 7 % år 1989.

I Förenta Staterna torde kraven på att reducera det federala budgetunderskottet och underskottet i externbalansen leda till en märkbar uppbromsning av tillväxten. Bytesbalansunderskottet väntas minska något men bedöms, om inte drastiska åtgärder vidtas, framemot år 1990 ligga kring 110 miljarder dollar. Det innebär likväl en neddragning räknat som andel av BNP från ca 3 % i början av 1988 till 2 % andra halvåret 1990. Det japanska överskottet beräknas minska något under samma period medan Förbundsrepubliken Tysklands överskott förväntas öka ytterligare.

Inflationstakten har, som konstaterats, trots den höga tillväxten varit relativt måttlig. Med den avmattning i aktiviteten som förutses framöver torde hotet för stegrad inflation inte vara överhängande. Flertalet länder har genom sin ekonomiska politik betonat den vikt man lägger vid inflationsbekämpningen. Skulle emellertid avmattningen inte äga rum och finanspolitiska åtstramningar utebli, finns det en risk att inflationen skjuter fart framför allt i Nordamerika, Storbritannien och några mindre stater i Europa. Detta kan leda till att räntenivåerna pressas upp för att därigenom åstadkomma den nödvändiga dämpningen av den ekonomiska aktiviteten. En sådan politik skulle dock medföra att de redan hårt skuldyngda utvecklingsländerna drabbades ytterligare.

Även om utvecklingen inom OECD-området som helhet bedöms bli relativt stark är förutsägelseerna för våra nordiska grannländer mer blygsamma. I såväl Danmark som Norge förs sedan en tid en restriktiv politik i syfte att rätta till de strukturella problemen med externbalanserna. Även i Finland, där tillväxten i år varit relativt god, har regeringen vidtagit åtgärder för att dämpa pris- och kostnadsutvecklingen. Den genomsnittliga tillväxten för de nordiska grannländerna de närmaste åren torde stanna vid 1 % per år. Detta kan väntas få konsekvenser för Sveriges del eftersom de nordiska länderna är viktiga avsättningsmarknader för svensk exportindustri.

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att de farhågor som utskottet uttryckte i våras (FiU 1987/88:30) vad gäller osäkerheten i bedömningen av möjliga utvecklingsalternativ i världsekonomin alltjämt kvarstår. Risken för störningar kan inte uteslutas eftersom obalanserna mellan de stora industriländerna består och utvecklingsländernas skuldsituation inte har förbättrats.

Utvecklingen i Sverige

I propositionen görs följande bedömning av den ekonomiska utvecklingen i Sverige t.o.m. 1990.

Som framgår av tabell 1 överensstämmer den bild av utvecklingen som

konjunkturinstitutet (KI) gav i sin höstrapport i allt väsentligt med motsvarande bedömning i proposition 1988/89:47. Det är egentligen endast i prognosen för privat konsumtion som en klar skillnad föreligger. Den förväntade ökningen i privat konsumtion ligger sålunda nära 0,5 % under KI:s bedömning.

1988/89:FiU10

Tabell 1. Försörjningsbalans och nyckeltal

	Miljarder kronor 1987	Procentuell volymförändring				
		1988		1989		1990
		Rev. fiplan apr.-88	Prop. 47	Prop. 47	Konj. inst. okt.-88	Prop. 47
BNP	1 008,5	2,2	2,8	1,7	1,5	1,3
Import av varor och tjänster	307,5	4,9	5,5	5,3	5,9	3,4
Tillgång	1 316,0	2,9	3,5	2,6	2,7	1,9
Privat konsumtion	525,0	3,0	2,7	1,9	2,3	1,5
Offentlig konsumtion	271,7	1,1	1,4	1,7	1,3	1,0
Bruttoinvesteringar	190,7	3,8	5,6	2,3	2,8	1,3
därav industri	35,2	9,0	11,0	4,0	4,0	2,0
Lagerinvesteringar	-6,4	-0,3	0,4	0,5	0,3	0,3
Export av varor och tjänster	335,0	2,7	3,9	3,3	3,2	2,6
Användning	1 316,0	2,9	3,5	2,6	2,7	1,9
Inhemsk efterfrågan	981,0	3,0	3,3	2,4	2,5	1,6
Nyckeltal:						
Konsumentpris dec.-dec. %		5,3	6,3	5,9	5,5	5,7
Industriproduktion %		3,0	3,8	-	2,2	-
Arbetslöshet %		1,7	1,6	1,5	1,7	1,6
Timlön %		6,0	7,5	7,0	7,5	7,0
Bytesbalans						
Miljarder kronor	-5,4	-10,8	-10,0	-13,8	-12,6	-18,1

Tillväxten i den privata konsumtionen har de senaste två åren varit mycket kraftig. Motiveringen till den i propositionen angivna lägre ökningstakten är att konsumtionstillväxten redan i år har dämpats något. Detta framgår av såväl nationalräkenskapernas beräkningar för första halvåret som utfallet för detaljhandelns försäljning. För 1989 och 1990 förutses mot den bakgrunden en betydligt svagare ökningstakt för den privata konsumtionen än under de senaste åren. Till väsentlig del bygger bedömningen på en väntad minskning av bilinköpen från nuvarande rekordhöga nivå och en lugnare expansions-takt för konsumtionen av varaktiga varor. De senaste årens försämring av hushållens sparkvot skulle enligt propositionen därigenom kunna komma att brytas. Sparkvoten skulle t.o.m. förbättras något de närmaste åren, särskilt under 1989. I propositionen understryks emellertid att prognosen är osäker och att konsumtionsökningen kan bli betydligt starkare än dessa beräkningar ger vid handen.

Investeringarna har under de senaste åren utvecklats gynnsamt. År 1987 ökade industriinvesteringarna med 13 % och år 1988 med 11 %. Det innebär att industriinvesteringarna nu ligger på den högsta nivå som hittills noterats för Sverige. Åren 1989 och 1990 förväntas ökningen i de totala bruttoinveste-

ringarna och även i industriinvesteringarna bli lägre men de kommer alltså att ligga på en hög nivå. 1988/89:FiU10

Även exporten har utvecklats gynnsamt under de senaste åren. Importen har emellertid också ökat kraftigt och dess tillväxt kommer enligt de angivna prognoserna i tabell 1 under åren 1989 och 1990 att väsentligt överstiga exporttillväxten. Trots detta ökar emellertid överskottet i handelsbalansen något såväl 1988 som 1989 till följd av en förutsedd förbättring av bytesförhållandet. Överskottet beräknas i propositionen uppgå till drygt 20 miljarder kronor för vart och ett av åren 1988 och 1989. För 1990 beräknas överskottet minska något. En kraftig uppgång för utlandsresandet är den främsta orsaken till en fortsatt försämring av tjänstebalansen. Stigande genomsnittsränta samt växande nettoskuld gentemot utlandet medför att räntebetalningarna på utlandsskulden ökar under såväl 1988 som 1989. De senaste årens kraftiga uppgång av direkta investeringar i utlandet bidrar också till ett försämrat räntenetto genom att investeringarna till stor del finansieras med upplåning i utlandet.

Bytesbalansen som visat underskott sedan mitten av 1970-talet med undantag för åren 1984 och 1986 kommer utifrån här angivna bedömningar att försämrats ytterligare. För år 1989 beräknas underskottet bli drygt 14 miljarder kronor och för år 1990 drygt 18 miljarder kronor.

Arbetsmarknadsläget har under hösten för ekonomin som helhet varit klart överhettat. Den utveckling på arbetsmarknaden som nu pågått kontinuerligt under fem års tid – med stadigt stigande sysselsättning och sjunkande arbetslöshet – har bl.a. lett till en allt svårare brist på arbetskraft. De här redovisade bedömningarna visar att under det kommande året kommer inte arbetsmarknadsläget att förändras.

Utskottet delar den bedömning av den ekonomiska utvecklingen i Sverige som redovisas i propositionen. Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att den svenska ekonomin efter mer än två års konjunkturuppgång generellt sett är inne i en överhettad fas. Högkonjunkturen är fortfarande stabil. Några tydliga tecken på att vändpunkten skulle vara passerad eller nära förestående kan ännu inte skönjas. Kapacitetsbristen i kombination med den nuvarande svaga produktivitetsutvecklingen i näringslivet håller tillbaka tillväxten. Att den svenska ekonomin arbetar vid kapacitetsgränsen medför även att de fortsatt goda internationella konjunkturutsikterna, som utskottet redogjort för i föregående avsnitt, inte kan utnyttjas fullt ut för en förstärkning av bytesbalansen. De allt tydligare tecknen på överhettning i ekonomin visar sig också på arbetsmarknaden. Bristen på arbetskraft blir i stora delar av landet alltmer akut och kan väntas bestå även under den närmaste framtiden. En befarad fortsatt hög löneglidning utgör ett av hoten mot en balanserad pris- och kostnadsutveckling.

Den ekonomiska politiken

Som framgått av utskottets beskrivning av det ekonomiska läget har de överhettningstendenser i ekonomin som kunde skönjas under våren förstärkts och under hösten har arbetskraftsbrist inom flera för svensk industri viktiga områden blivit ett alltmer svårhanterligt problem för företagen. Som framhålls i propositionen är den mest akuta uppgiften för den ekonomiska

politiken för närvarande att få ned inflationen. Pris- och löneökningarna är högre i Sverige än i omvärlden. Om lönerna även nästa år stiger snabbt samtidigt som inkomstskatten sänks kan det leda till en kraftig köpkraftsökning som försämrar den ekonomiska balansen. En åtstramning av den ekonomiska politiken kan under sådana förhållanden senare bli oundviklig. Utskottet delar föredragandens uppfattning att om en sådan utveckling skall kunna undvikas finns det skäl att under de kommande åren och med början redan i höst med utbudsinriktade och selektiva medel söka motverka de höga pris- och kostnadsstegringarna.

Av motionerna Fi4 (m), Fi11 (fp) och Fi5 (c) framgår att motionärerna i huvudsak delar bedömningen att ekonomin för närvarande är överhettad. I de tre motionerna uttalas att utbudsinriktade åtgärder bör vidtas för att motverka bl.a. pris- och kostnadsstegringarna, förbättra produktiviteten och öka arbetskraftsutbudet och rörligheten på arbetsmarknaden.

I motionerna Fi8 (vpk) och Fi21 (mp) hävdas att de mest centrala problemen i den svenska ekonomin inte är de som anges i propositionen och som enligt denna är akuta och kräver omedelbara åtgärder. Enligt vad som sägs i motion Fi8 (vpk) borde åtgärderna i stället ha riktats mot främst det fördelningspolitiska området och enligt motion Fi21 (mp) borde miljöfrågorna ställas i centrum.

Utskottet vill i anslutning till dessa två motioner framhålla att utskottet inte har någon annan uppfattning än motionärerna om att fördelnings- och miljöfrågorna måste ha en central plats i den ekonomiska politiken. Dessa frågor kommer också att aktualiseras vid behandlingen av budgetpropositionen. De förslag till åtgärder som presenteras i proposition 47 är emellertid sådana som bör vidtas före årsskiftet för att de positivt skall kunna påverka ekonomin redan under första halvåret 1989. Som utskottet ser det beaktas inte de stabiliseringspolitiska problem som propositionen behandlar i här nämnda motioner.

Utskottet vill emellertid ge följande kommentarer till motionerna Fi8 (vpk) och Fi21 (mp).

I *motion Fi8* (vpk) framhålls att det är fel att främst se löneökningarna och deras betydelse i inflationsförloppet som det stora problemet i den svenska ekonomin. Motionärerna hävdar att det i stället är de stora vinsterna som skapat en inflatorisk "spekulationsekonomi". En åtstramning av ekonomin enligt de riktlinjer som förordas i propositionen avvisas. Spekulationsekonomin skadliga verkningar, inte minst på det fördelningspolitiska området, måste i stället, menar motionärerna, motverkas genom selektiva åtgärder som bl.a. bör riktas mot fastighets- och markspekulationen. Vidare krävs i motionen att en ny låginkomstutredning tillsätts och att vinster förs över från industrin till investeringar i den offentliga sektorn. Utskottet återkommer till detta.

Utskottet har i tidigare ställningstaganden till den fördelningspolitik som förordas av vänsterpartiet kommunisterna framhållit att det otvivelaktigt kan finnas en fördelningspolitisk konflikt inbyggd i kravet att vidmakthålla en hög investeringsnivå eftersom detta kräver en hög vinstnivå. Som framgått av utskottets bedömning av det ekonomiska läget måste ekonomins produk-

tionskapacitet byggas ut om ett varaktigt överskott i bytesbalansen skall uppnås. Att i den nuvarande situationen förordna en politik som främjar en utbyggnad av den offentliga sektorn på bekostnad av industrisektorn anser inte utskottet vara riktigt. De nödvändiga investeringarna i den offentliga och privata sektorn kan endast åstadkommas genom att tillväxten i den totala konsumtionen dras ner.

Vad gäller fördelningspolitiken vill utskottet framhålla att åtgärder har vidtagits i den riktning motionärerna kräver. Här kan bl.a. nämnas att förmögenhets- och realisationsvinstbeskattningen har skärpts. Detta motsäger inte att de fördelningspolitiska frågorna måste ägnas stor uppmärksamhet. Dessutom vill utskottet understryka den fördelningspolitiska betydelsen av låg arbetslöshet och hög sysselsättning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkandena 5, 6 och 7 i motion Fi8 (vpk).

I *motion Fi21* (mp) kritiserar regeringen för att bedömningen i propositionen av den svenska ekonomins utveckling är utomordentligt kortsiktig och att de långsiktiga konsekvenserna av den nuvarande utvecklingen över huvud taget inte berörs. I motionen föreslås en mängd skatte- och avgiftshöjningar motiverade enbart utifrån miljöpolitiska hänsyn och utan några som helst överväganden om förslagets effekter på den svenska ekonomin. I motionen uttalas även "att vi i Sverige måste ge upp vår önskan att ständigt öka vår materiella levnadsstandard uttryckt som procentuell ökning av bruttonationalprodukten – BNP". Miljöpartiet förordar sålunda nolltillväxt i produktionen.

Utskottet vill bestämt avvisa en inriktning av den ekonomiska politiken där nolltillväxt ses som ett av de viktigaste målen. En permanent nolltillväxt skulle ställa den ekonomiska politiken inför praktiskt taget olösbara uppgifter inte minst från fördelningspolitiska synpunkter. Utskottet kan inte se att det ekonomiska paket som presenteras i motion Fi21 (mp) utgör ett reellt alternativ till den inriktning av den ekonomiska politiken som föreslås i propositionen.

Utskottet avstyrker sålunda motion Fi21 (mp) yrkande 1 i berörd del.

Även om bedömningarna av det ekonomiska läget i stort är desamma i motionerna Fi4 (m), Fi11 (fp) och Fi5 (c) överensstämmer inte uppfattningarna om vilken inriktning den ekonomiska politiken bör ha.

I *motion Fi4* (m) sägs att det är fel att härleda överhettningen i ekonomin till en för stor konsumtion. Det är i stället produktionstillväxten som är för låg. Motionärerna välkomnar därför den inriktning med utbudsstimulerande åtgärder som anges i propositionen. Motionärerna hävdar dock att de konkreta förslagen inte är tillräckligt långtgående. Samtidigt understryks att det inte längre är meningsfullt att bedriva en aktiv konjunkturpolitik. Det är, framhåller motionärerna, en förlegad uppfattning att staten skall ägna sig åt att finstyra den totala efterfrågan i ekonomin.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i propositionen och i motion Fi4 (m) att utbudsinriktade åtgärder bör utnyttjas för att bl.a. höja produktiviteten i ekonomin. Utskottet vill dock understryka att detta inte får tolkas på det sättet att man skall ta avstånd från att utnyttja konjunkturpoli-

tiska medel. Enligt utskottets mening är en aktiv konjunkturpolitik ett nödvändigt inslag i den ekonomiska politiken, om full sysselsättning skall kunna upprätthållas. En ensidig inriktning av politiken med endast utbudsinriktade åtgärder, som nästan alltid får effekter först på längre sikt, kan inte godtas av utskottet. Som utskottet ser det utgör de förslag till tillväxtbefrämjande åtgärder som framläggs i motion Fi4 (m) inte något alternativ till propositionens förslag att nu något kyla ned den överhettade ekonomin för att undvika en senare åtstramning.

Med hänvisning till vad utskottet här anförst avstyrker utskottet motion Fi4 (m) yrkande 18.

I *motion Fi11 (fp)* anförts att på kort sikt kännetecknas det ekonomiska läget av bl.a. överhettning och snabba prisökningar. Även folkpartiet välkomnar användandet av utbudsstimulanser men konstaterar att sådana medel och särskilt de som presenteras i propositionen kan väntas få effekt först på längre sikt. Folkpartiet som i våras krävde en åtstramning av efterfrågan i ekonomin förordar även i denna motion en stramare finanspolitik för att lätta trycket på penningpolitiken.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att förslagen i propositionen inte bidrar till att minska överhettningen i ekonomin. Utskottet anser det egendomligt att inte motionärerna, som understryker att ekonomin är överhettad, presenterar några alternativ till åtstramning. I stället föreslås i motionen en avveckling av alla byggregleringar, en åtgärd som i nuvarande skede kan antas bidra till att öka inflationstrycket. I övrigt föreslås åtgärder som anses ge effekter på ekonomin först på längre sikt.

Med hänvisning till vad utskottet anförst avstyrks motion Fi11 (fp) yrkande 15.

I *motion Fi5 (c)* framhålls att de kortsiktiga ekonomiska problemen är rätt identifierade men att ytterligare åtgärder måste sättas in för att minska överhettningen i ekonomin. Det betonas särskilt att kraftigare åtgärder måste vidtas mot överhettningen i storstäderna. På samma sätt som i motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) föreslås åtgärder som har effekter först på längre sikt och inte har någon direkt anknytning till proposition 47. Dit hör yrkanden om avskaffande av valutaregleringen och om sparstimulans genom införande av personliga investeringskonton. Utskottet återkommer till dessa frågor.

De konkreta förslagen i motion Fi5 (c) till åtstramning av ekonomin utöver de som föreslås i propositionen är främst förslagen att införa en differentierad mervärdeskatt och att införa en investeringsavgift på 25 %. Den skall belasta nyproduktionen av lokalytor för kontor och industrier i de överhettade storstadsområdena, i första hand i Stockholm. De förslag till höjningar av skatterna på bl.a. kol, olja och uran som centern lagt fram i annat sammanhang är villkorade till en sänkning av inkomstskatten.

Utskottet vill här erinra om att åtgärder redan har vidtagits för att temporärt stoppa den byggverksamhet som enligt motionen skulle beläggas med en investeringsavgift. För storstadsområdena gäller kraftiga restriktioner för allt byggande utom för nyproduktion av bostäder. En investeringsavgift som alternativ till nuvarande restriktioner skulle verka kraftigt kostnads-

uppdrivande. Utskottet ser därför inget stabiliseringspolitiskt motiv till att införa den i motionen föreslagna investeringsavgiften.

I här aktuell motion hävdas vidare att en differentierad moms är ett stabiliseringspolitiskt instrument som bör utnyttjas i den nuvarande ekonomiska situationen.

Enligt utskottets mening är det emellertid inte vederhäftigt att hävda att en sänkning av momsen på s.k. basmatvaror som genomförs samtidigt med en höjning av denna skatt på sällanköpsvaror generellt ger en dämpande effekt. För att en sådan effekt skall uppnås måste, vid en sänkning av momsen på matvaror, med stor sannolikhet skatten höjas på hela det övriga varusortimentet och inte som motionärerna vill endast på de s.k. sällanköpsvarorna. Sker inte detta kan i själva verket förslaget i motionen få en expansiv efterfrågeeffekt.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi5 yrkande 10.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att prognosen över den internationella utvecklingen efter det att finansdepartementet i mitten av oktober avslutade sitt prognosarbete har justerats upp ytterligare. I den svenska ekonomin råder högkonjunktur med ett efterfrågetryck som har lett till arbetskraftsbrist inom flera sektorer. Ekonomin arbetar nu vid kapacitetsgränsen och situationen måste karakteriseras som överhettad.

Den akuta uppgiften är därför att bekämpa inflationen. Bl.a. riskerar en fortsatt överhettning av byggmarknaden att få allvariga samhällsekonomiska konsekvenser. Byggekostnadernas ökningstakt tenderar att ytterligare stiga, vilket kan leda till att det nödvändiga bostadsbyggandet försvåras samtidigt som kostnaderna bidrar till en ökad inflationstakt och ger inflationsimpulser till övriga delar av ekonomin.

Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund de förslag till åtgärder som föreslås i propositionen men gör med anledning av ett yttrande från bostadsutskottet vissa modifieringar av de åtgärder som är riktade mot byggverksamheten. Dessa ändringar i åtgärdsförslagen innebär en viss förskjutning i tiden av de åsyftade åtstramningseffekterna.

Enligt utskottets mening presenteras därutöver inte i här aktuella motioner några alternativ som bör föranleda ändringar av förslagen i propositionen. Flera av yrkandena i motionerna anknyter inte till det akuta problemet att stävja överhettningen i ekonomin utan behandlar frågor om den ekonomiska utvecklingen på längre sikt. Utskottet kommer mer ingående att behandla dessa frågor när ett samlat underlag föreligger i anslutning till budgetpropositionen.

Övriga motionsyrkanden

I *motion Fi4 (m)* förs även en diskussion om långsiktighet och normer och i anslutning härtil föreslås åtgärder som på sikt enligt motionärerna skall höja tillväxttakten.

Utskottet anser att ett ställningstagande till dessa frågor bör anstå tills ett mer fullständigt underlag föreligger i finansplanen. Det gäller exempelvis frågan om förändringar i *valutaregleringen*, som tas upp i *motion Fi4 (m)*.

Denna fråga behandlas även i *motion Fi5 (c)*. I avvaktan härpå avstyrks yrkande 12 i *motion Fi4 (m)* och yrkande 5 i *motion Fi5 (c)*.

I *motion Fi4 (m)* föreslås att *löntagarfonderna* avskaffas, att beskattningen lindras på vinstandelar och att de sociala avgifterna på företagsanknutna vinstandelar avskaffas.

Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden erinra om att utskottet vid ett flertal tillfällen och senast i februari 1988 (FiU 1987/88:20) behandlat yrkanden med samma innebörd. På förslag av utskottet avvisade riksdagen dessa yrkanden. I *motion Fi4 (m)* framförs inga nya motiv som föranleder utskottet att ompröva sin tidigare redovisade uppfattning i dessa frågor. Utskottet avstyrker därmed *motion Fi4 (m)* yrkandena 13, 14 och 15.

I två yrkanden i *motion Fi11 (fp)* ges förslag till *stimulanser av hushållssparandet*. Även i *motion Fi5 (c)* framhålls vikten av att sparandet ökar. I denna *motion* föreslås ett införande av personliga investeringskonton.

Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt yrkanden med liknande innebörd i anslutning till regeringens förslag till sparstimulerande åtgärder (jfr exempelvis FiU 1986/87:24 och FiU 1987/88:21). Utskottet anser att det är angeläget att stimulera hushållens sparande men anser inte att det i anslutning till proposition 47 finns anledning till att ompröva tidigare ställningstaganden.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört avstyrks *motion Fi5 (c)* yrkande 4 och *motion Fi11 (fp)* yrkandena 13 och 14.

I *motion Fi4 (m)* föreslås att *omsättningsskatterna på värdepapper* avskaffas.

Så sent som i maj 1988 biföll riksdagen på skatteutskottets förslag (SkU 1987/88:37) att omsättningsskatten på aktier skulle utvidgas. Finansutskottet anser inte att det nu och i anslutning till proposition 47 finns anledning att ompröva detta beslut.

Utskottet avstyrker därför *motion Fi4 (m)* yrkandena 16 och 17.

I *motion Fi27* av Börje Hörnlund (c) föreslås en differentiering av socialförsäkringsavgifterna för att förbättra *småföretagens villkor*.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i *motion Fi27* att småföretagen utgör en viktig resurs för utvecklingskraften och sysselsättningen i samhället. Det är därför önskvärt att småföretagen ges möjlighet att verka på gynnsamma villkor. Utskottet kan dock inte ställa sig bakom kravet att på detta sätt differentiera socialförsäkringsavgifterna. Det skulle leda till konkurrenssnedvridande effekter. *Motion Fi27* yrkande 1 avstyrks därför av utskottet.

Ett förslag att förbättra produktiviteten genom att *främja högteknologiska branscher* framförs i *motion Fi5 (c)*. Näringsutskottet har i ett yttrande (1988/89:NU1y) till finansutskottet med anledning av proposition 47 och bl.a. *motion Fi5 (c)* behandlat detta yrkande (bilaga 3).

Enligt näringsutskottet kommer den svenska industrins expansion under överskådlig tid att bero på hur våra traditionella industrigrenar kan hävda sig i den internationella konkurrensen. Det är emellertid samtidigt av stor betydelse att den högteknologiska industrin i Sverige får en positiv utveckling. Detta är värdefullt i sig men också med avseende på den inverkan det har för basindustriernas utveckling. Den högteknologiska industrins situa-

tion bör därför följas med största vaksamhet. Med hänvisning till vad näringsutskottet anför är något initiativ av riksdagen med anledning av yrkande 9 i motion Fi5 (c) enligt finansutskottets mening inte erforderligt. Yrkandet avstyrks.

I *motion Fi5 (c)* anføres att kravet på *en god miljö som mål för den ekonomiska politiken* är en dimension som inte täckts upp av de traditionella ekonomisk-politiska målen men ändå är relaterad till den ekonomiska politiken. Motionärerna kräver att "en god miljö" skall vara ett centralt mål i den ekonomiska politiken.

Utskottet instämmer till fullo i motionärernas uppfattning att kraven på en god miljö måste vara en av de viktigaste utgångspunkterna för utformningen av den ekonomiska politiken. Denna uppfattning delas även av regeringen som i propositionen Miljöpolitiken inför 1990-talet (prop. 1987/88:85) redovisade ett förslag till program för en bättre miljö.

Med hänvisning till yrkandet i motion Fi5 (c) vill utskottet anföra följande. Motionärerna hävdar att målet "en god miljö" skall likställas med övriga mål för den ekonomiska politiken som full sysselsättning, hög och balanserad tillväxt, prisstabilitet och balans i utrikesaffärerna. Att de miljöpolitiska frågorna inte har lägre prioritet än övriga här nämnda mål har redan framgått av vad utskottet anför. Utskottet vill emellertid framhålla att det varken är möjligt eller ens önskvärt att utforma ett enhetligt mått som gör det möjligt att kvantifiera de samlade effekterna på miljön av ett visst tillväxtförlopp. Så t.ex. är det inte möjligt att väga de samlade miljöeffekterna mot övriga ekonomisk-politiska mål. Däremot går det att i kvalitativa termer analysera de miljömässiga implikationerna av den ekonomiska utvecklingen såsom exempelvis gjordes i långtidsutredningen. Utskottet anser mot denna bakgrund att motionsyrkandet inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Yrkande 1 i motion Fi5 (c) avstyrks därför.

Den allmänna *inriktningen av fördelningspolitiken* är en fråga som tas upp till behandling i *motion Fi5 (c)*.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka den fördelningspolitiska betydelsen av låg arbetslöshet och hög sysselsättning och vill i övrigt endast hänvisa till att fördelningspolitiska frågor för närvarande utreds inom ramen för de pågående skatteutredningarna (Fi 1985:06, Fi 1987:06 och Fi 1987:07). Utskottet ser inte skäl för riksdagen att nu vidta några åtgärder med anledning av vad som anføres i motion Fi5 (c) yrkande 3.

I *motion Fi8 (vpk)* föreslås att *en ny låginkomstutredning* tillsätts.

Enligt utskottets mening föreligger det i dag inte något behov av att omedelbart tillsätta en låginkomstutredning. De frågor som en sådan utredning skulle behandla belyses kontinuerligt i den officiella statistikproduktionen och i särskilda undersökningar. En mängd material av intresse i detta sammanhang tas också fram i de nu pågående skatteutredningarna. Motion Fi8 (vpk) yrkande 4 avstyrks av utskottet.

I *motion Fi4 (m)* föreslås ett generellt *frisläpp av de allmänna investeringsfonderna* och investeringsreserverna. Förslaget motiveras med att regeringen inte bör detaljstyra företagens investeringar.

Vad gäller utnyttjandet av investeringsfonderna vill utskottet anföra följande.

Regeringen beslutade hösten 1986 i regionalpolitiskt syfte om frisläpp av investeringsfonder för byggnadsinvesteringar. Storstadsinvesteringar undantogs emellertid från frisläppet. Detta beslut, i kombination med fortsatta möjligheter att ta i anspråk investeringsfonderna för maskininvesteringar i stödområdet, bör enligt utskottets mening bidra till att främja en regionalt sett jämnare utveckling. Investeringsfondsmedel får även fr.o.m. hösten 1987 utnyttjas för miljöinvesteringar.

För närvarande är sålunda investeringsfonderna frisläppta för investeringar i stödområdena t.o.m. mars 1989 och för miljöinvesteringar t.o.m. mars 1990. Utskottet har ingen erinran mot vad som anförs i propositionen om att frisläppet förlängs ett år – dvs. till mars 1990 resp. mars 1991 – och att omfattningen även i fortsättningen begränsas till dessa typer av investeringar. Under förlängningsperioden bör inte investeringsavdrag medges vid utnyttjande av investeringsfond för byggnadsinvesteringar i stödområdena.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi4 (m) yrkande 8.

Arbetsmarknaden

Arbetskraftsutbudet

Den svenska ekonomin arbetar för närvarande mycket nära kapacitetstaket. Bristen på arbetskraft utgör en påtaglig begränsning i stora delar av ekonomin och också i större delen av landet. Detta har fört det positiva med sig att arbetslösheten successivt har kunnat nedbringas till en mycket låg nivå. En nackdel är emellertid att vi på grund av kapacitetsbrist inte förmår svara mot den efterfrågetillväxt som finns på våra exportmarknader. Det leder till att vi förlorar marknadsandelar och i vissa fall får svårt att få fotfäste på exportmarknaderna, vilket på sikt kan få allvarliga konsekvenser för den externa balansen. Det finns också ett starkt efterfrågetryck på arbetsmarknaden från den icke konkurrensutsatta delen av industrin. Konjunkturinstitutets industribarometer visar att bristen på arbetskraft är besvärande inom såväl verkstadsindustrin som inom byggnads- och anläggningsverksamheten.

Utbudet av arbetskraft har ökat kraftigt de senaste åren. Sannolikt har den ökade efterfrågan på arbetskraft stimulerat arbetskraftsutbudet, men det är också troligt att sänkningen av marginalsatterna mellan 1982 och 1985 och utbyggnaden av barnomsorgen bidragit till det ökade arbetsutbudet. Som framgår av tabell 2 beräknas ytterligare 50 000 personer tillkomma på arbetsmarknaden under år 1988. Samtidigt beräknas medelarbetstiden öka med 0,6 %. Enligt de bedömningar som konjunkturinstitutet gör i sin höstrapport 1988 kommer utbudet att bli väsentligt lägre nästa år. Antalet nytillkomna personer kommer att mer än halveras och ökningen av medelarbetstiden kommer att dämpas väsentligt trots att efterfrågan väntas bli fortsatt hög. Institutets bedömning gjordes innan regeringens förslag till åtgärder på arbetsmarknaden lades fram i slutet av oktober.

Tabell 2. Arbetskraftsutbudet
(förändring i procent)

	1987	1988	1989
Arbetskraftsutbud			
– antal personer (antal)	22 000	50 000	26 000
– antal personer i procent av arbetskraften	0,5	1,1	0,6
– ökning av medelarbetstid	0,4	0,6	0,2
– långtidsfrånvaro	0,1	-0,2	0,1
Total ökning av utbud räknat i timmar ¹	1,0	1,5	0,9

¹ Kalendariska effekter ingår ej.

Källa: Konjunkturinstitutet, konjunkturläget hösten 1988.

En högt uppdriven efterfrågan på vissa delar av arbetsmarknaden leder till att löneökningstakten där blir högre. Dessa löneökningar kommer via kompensationskrav att sprida sig till andra delar av arbetsmarknaden och leder därmed till en allmänt högre löneökningstakt. Även om arbetskraftsbristen är koncentrerad till vissa branscher och områden försvårar det möjligheterna att få ned den nominella löneökningstakten i nivå med våra konkurrentländer.

Det framstår mot denna bakgrund som mycket angeläget att åtgärder vidtas för att stimulera arbetsutbudet och flexibiliteten på arbetsmarknaden. Åtgärder måste vidtas för att underlätta för nytilträdande på arbetsmarknaden att så snabbt som möjligt slussas till ett passande arbete, att de redan etablerade på arbetsmarknaden ges möjlighet till heltidstjänstgöring och att genom utbildningsinsatser och ekonomiskt stöd underlätta rörligheten mellan olika delar av arbetsmarknaden, branschvis och geografiskt. En smidigare fungerande arbetsmarknad i dessa avseenden kan också bidra till att höja produktiviteten i ekonomin.

I propositionen informerar arbetsmarknadsministern om att regeringen avser att bjuda in arbetsmarknadens parter till överläggningar kring frågor om den ökade efterfrågan på arbetskraft. Hon framhåller vikten av att industrins behov av arbetskraft tillgodoses för att förhindra inflationsdrivande flaskhalsar. Likaså måste rekryteringen till vårdsektorn underlättas. Samtidigt skall man bättre ta till vara människors önskan att arbeta. Detta gäller bl.a. de deltidsarbetslösa.

Arbetslinjen bör ytterligare markeras enligt propositionen. Kontantstöd och åtgärder som beredskapsarbete skall minimeras och större prioritet ges åt aktiva insatser för i första hand flyktingar och andra invandrare samt arbetshandikappade. Vidare skall den yrkesmässiga och geografiska rörligheten underlättas. För att förverkliga de angivna målsättningarna föreslår arbetsmarknadsministern vissa omprioriteringar och förstärkningar inom ramen för de befintliga arbetsmarknadspolitiska resurserna.

I propositionen framhålls att också regionalpolitiken kan bidra till att minska flaskhalsproblem och överhettningstendenser i ekonomin genom att främja en expansion av sysselsättningen inom sådana regioner där undersysselsättning råder.

I flera motioner som väckts med anledning av propositionen instämmer man i fråga om propositionens beskrivningar av problemen på arbetsmarkna-

den. I motioner från moderata samlingspartiet (Fi4 och Fi6), folkpartiet (Fi11) och centerpartiet (Fi5) delar man också uppfattningen om behovet av olika utbudshöjande åtgärder även om man anser att regeringens förslag till åtgärder är otillräckliga. Motionärerna föreslår därför en rad åtgärder för att ytterligare öka utbudet av arbetskraft.

Motion Fi4 (m) anføres att ett ökat utbud av arbetskraft är av stor betydelse för den ekonomiska tillväxten och balansen. Eftersom den väntade befolkningsutvecklingen innebär att de aktiva åldersgrupperna minskar och pensionärerna ökar måste effektiva åtgärder vidtas för att eliminera de utbudshämmande faktorerna. Motionärerna hävdar att produktivitetens utvecklingen är dålig i den svenska ekonomin, främst i den offentliga sektorn men även i den privata. Det gör att tillväxten i huvudsak härrör från ökad sysselsättning, vilket snabbt leder till överhettning. Strukturen i den svenska ekonomin är felaktig och strukturomvandlingen går för långsamt. Vidare anføres att den kommunala sektorn tagit för stor del av sysselsättningsexpansionen i anspråk, vilket försvårat industrins rekryteringsmöjligheter och ekonomins omstrukturering. Motionärerna hävdar också att skattelagstiftning och arbetsmarknadslagar försämrar arbetsmarknadens funktionsduglighet.

Motion Fi6 (m) anføres att ett sätt att förbättra den svenska arbetsmarknadens funktionssätt är att tillåta etablering av enskilda arbetsförmedlingar vid sidan av den statliga.

Motion Fi5 (c) läggs också regionalpolitiska perspektiv på obalanserna på arbetsmarknaden. Regeringen bortser enligt motionärerna från de regionala skillnaderna vad gäller sysselsättningsläget, och överhettningen i koncentrationsorterna bemöts inte med tillräckliga åtgärder.

Även i *motion Fi8 (vpk)* tas koncentrationstendenserna upp dock utan att något särskilt yrkande framställs. För att öka tillgången på arbetskraft är det enligt motionärerna viktigt att humanisera arbetsplatserna och ge människorna bättre möjligheter till arbete på hemorten. Motionärerna framhåller betydelsen av en strikt lokaliseringspolitik i strid med marknadskrafternas koncentrationstendenser.

I *motion Fi21 (mp)* avisas regeringens proposition i dess huvuddrag. Motionärerna framför i stället andra förslag i fråga om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitik. Enligt motionärerna finns det ett behov av en långsiktig ekonomisk politik som främjar ett uthålligt solidariskt samhälle i balans med naturen. Arbetsmarknadsåtgärderna bör inte vara av kortsiktig karaktär och dikteras av den nuvarande situationen på arbetsmarknaden vad gäller t.ex. synen på asylsökande eller pensionärer som arbetskraftsreserv. Vidare kritiserar regeringen för att inte ta upp de långsiktiga konsekvenserna som vår livsstil har för vården och arbetskraftsutbudet. Inom ramen för miljöpartiets yrkande om avslag på propositionen ställer sig partiet bakom regeringens förslag om flaskhalsutbildning.

Arbetsmarknadsutskottet har yttrat sig till finansutskottet över förslagen i arbetsmarknadsdepartementets bilaga 3 och över de motioner som väckts med anledning därav. Yttrandet (1988/89:AU1y) ingår som bilaga 4 i detta betänkande. Arbetsmarknadsutskottet ställer sig i yttrandet bakom den

allmänna inriktning för de arbetsmarknadspolitiska insatser som redovisas i propositionen. Till yttrandet har fogats 15 avvikande meningar och tre särskilda yttranden.

I propositionen anfördes att om riksdagen godkänner de förslag som läggs fram i propositionen kommer arbetsmarknadsministern att senare föreslå regeringen att 99 milj. kr. skall föras bort från anslaget för beredskapsarbeten och 75 milj. kr. från anslaget för inskolningsplatser. Detta bedöms vara möjligt mot bakgrund av den goda tillgången på lediga arbeten på den reguljära arbetsmarknaden.

Finansutskottet tar i det följande – på grundval av arbetsmarknadsutskottets yttrande – ställning till de förslag som läggs fram i propositionen. I linje med utskottets redan tidigare framförda krav på en stram finanspolitik gäller att en förutsättning för finansutskottets ställningstaganden är att den här angivna omfördelningen av anslagsmedlen kommer till stånd.

Innan utskottet går in på de olika förslagen i propositionen och i motionerna vill utskottet något beröra några av utgångspunkterna i motionerna.

Arbetsmarknadens funktionssätt

Utskottet anser att motionärerna i *motion Fi4 (m)* utgår från ett alltför förenklat synsätt när det gäller produktivitetens utvecklingen i den offentliga sektorn. Det är en svår uppgift att mäta produktivitet i tjänsteproduktion. Produktiviteten i den offentliga sektorn gör sig märkbar inte bara i den offentliga sektorn utan också i den privata sektorn. Som exempel kan nämnas att ett effektivt utbildningsväsende utbildar personer som när de är färdigutbildade kan göra effektiva insatser i samhället inkl. i den privata sektorn. En mycket stor del av den offentliga sektorn har som syfte att stödja verksamheter och enskilda såväl i som utanför den offentliga sektorn. Det finns därför inte skäl att på det sätt som sker i *motion Fi4 (m)* utmåla en måttlig expansion i kommunsektorn på grund av stora omsorgsbehov, som ett hinder för en ekonomisk tillväxt i industrisektorn och därmed i samhället i stort. Motionärerna nämner inte på vilket sätt resurserna skall överföras från den kommunala sektorn till industrisektorn, men det finns som utskottet ser det en risk för att en sådan överföring inte kan ske utan väsentliga inskränkningar i den kommunala självbestämmanderätten eller i enskildas valfrihet. Det är metoder som utskottet inte kan ställa sig bakom.

Finansutskottet anser i likhet med vad arbetsmarknadsutskottet anför i sitt yttrande att för att tillgodose bl.a. industrins och vårdens arbetskraftsbehov är det nödvändigt att arbetskraftsutbudet ökar. Den nya situationen kännetecknad av högkonjunktur och arbetskraftsbrist bör, enligt arbetsmarknadsutskottet, ge nya möjligheter till utveckling både för de enskilda arbetstagarna och för sättet att organisera produktionen.

Finansutskottet vill för egen del också anför att utskottet inte kan dela uppfattningen att en skattelagstiftning som söker skapa rättvisa mellan beskattning av arbete och beskattning av värdestegring på fastigheter skulle motverka förbättringar i arbetsmarknadens funktionssätt. Inte heller ligger det någons motsättning i att genom arbetsmarknadslagar ge möjlighet till

inflytande, skapa god arbetsmiljö eller anställningstrygghet å den ena sidan och en väl fungerande arbetsmarknad å den andra. Utskottet delar således inte de synpunkter på arbetsmarknadens funktionssätt som redovisas i motionerna Fi4 (m) yrkande 1 och Fi6 (m) yrkande 1.

Enligt vad arbetsmarknadsutskottet inhämtat pågår en översyn av arbetsförmedlingslagen och arbetet befinner sig för närvarande i ett avgörande skede. Med hänsyn härtill avstyrker arbetsmarknadsutskottet motion Fi6 yrkande 4. Finansutskottet har för sin del inte något att erinra mot detta ställningstagande.

Vad gäller frågorna om arbetsmiljön och de regionala skillnaderna i sysselsättningsläget som tas upp i *motion Fi5* (c) vill utskottet i likhet med arbetsmarknadsutskottet hänvisa till de överläggningar med arbetsmarknadens parter som aviseras liksom till planerat och pågående utredningsarbete.

De aviserade överläggningarna med parterna bör kunna ge uppslag som främjar utvecklingen på arbetsmarknaden. Överläggningarna kan antas komma att spänna över ett brett register och också omfatta åtgärder av det slag som tas upp i motionerna. Arbetsmarknadsutskottet vill också inför de kommande överläggningarna fästa uppmärksamheten på den ökande frånvarons betydelse för det totala arbetskraftsutbudet. Bakom denna utveckling ligger bl.a. arbetsmiljöproblem och förslitningsskador. Från arbetsmarknadsutskottets sida hyser man en förhoppning om att man skall kunna komma till rätta med en del av den ökande sjukfrånvaron genom de insatser på arbetsmiljöområdet som regeringen aviserat, bl.a. arbetsmiljökommissionen.

När det gäller de regionala skillnaderna i sysselsättningsläget hänvisas till det arbete som pågår inom utredningen om regionalpolitikens inriktning m.m. (dir. 1987:48).

Till centerpartiets förslag om att ersätta det i propositionen föreslagna merkostnadsbidraget med ett inflyttningsbidrag återkommer utskottet men vill i detta sammanhang göra följande kommentar.

Som utskottet ser det kan möjligen det föreslagna inflyttningsbidraget ses som ett regionalpolitiskt medel. På kort sikt och i den situation som ekonomin för närvarande befinner sig går det emellertid inte att bortse ifrån att risker finns att detta bidrag försvårar rekrytering av arbetskraft till viktiga områden inom den svenska ekonomin. Därigenom skulle inflationstrycket ytterligare öka.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker finansutskottet motion Fi5 yrkande 2.

Arbetsmarknadsutskottet anser i motsats till vad som anförs i *motion Fi21* (mp) att riksdagen inte bör avstå från att sakpröva de olika delförslagen i propositionen inom arbetsmarknadsutskottets område. Enligt arbetsmarknadsutskottet saknas det i motionen underlag för att i princip avslå vad som anförs i propositionen på det arbetsmarknadspolitiska området. Motionens avslagsyrkande avvisas därför av arbetsmarknadsutskottet.

Finansutskottet delar arbetsmarknadsutskottets uppfattning. Motionärerna ställer upp en lång rad önskemål, vissa delvis oförenliga, men det framgår inte på vilket sätt de skall uppnås. Förslagen att höja och differentiera ett antal indirekta skatter får påtagliga effekter på pris- och kostnadsutveckling-

en. Effekterna härav på produktion och sysselsättning berörs inte i motionen. Utskottet delar därför arbetsmarknadsutskottets uppfattning att underlag saknas i motionen för att avslå propositionens förslag i här aktuellt avseende.

Utskottet avstyrker därför motion Fi21 yrkande 1 i här berörd del.

Rörlig förmedlingsstyrka vid mottagningsförläggningarna

Det anføres i propositionen att situationen för utländska medborgare på arbetsmarknaden är väsentligt sämre än för svenska medborgare. Arbetslösheten under år 1987 uppgick enligt arbetskraftsundersökningarna till 4,4 % för utländska medborgare mot 1,9 % för svenska.

För att förbättra invandrarans inträde på den svenska arbetsmarknaden föreslås i propositionen att arbetsförmedlingen tillförs ytterligare resurser som skall användas för att förkorta väntetiden mellan beslutet om uppehålls- och arbetstillstånd å ena sidan och kommunplacering och arbete å den andra. Tillskottet skall avse en rörlig förmedlingsstyrka, riktad mot dem som vistas vid de olika mottagningsförläggningarna. Kostnader för löner m.m. under andra hälften av budgetåret beräknas till 3 125 000 kr.

Arbetsmarknadsutskottet har för sin del ingen erinran mot förslaget. Finansutskottet tillstyrker därmed att ett ramanslag på 3 125 000 kr. till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* anvisas på tilläggsbudget I för detta ändamål.

Merkostnadsbidrag

I propositionen anføres att det är viktigt att understödja de arbetslösa att flytta för att ta arbete på annan ort. Det är därför tid att införa ett merkostnadsbidrag som skall ge viss ersättning för de merkostnader som kan väntas uppstå vid etablering på den nya orten. I propositionen föreslås att bidraget skall uppgå till 5 000 kr. och kunna utgå till en arbetslös som inte har kunnat anvisas arbete på hemorten. Merkostnadsbidrag skall då utgå vid anvisning till arbete på annan ort, dock inte i Stockholms län samt i Malmö och Göteborgs kommuner. Bidrag bör inte heller få lämnas vid tillträde av den första anställningen efter avslutad utbildning om inte utbildningen är en fullföljd arbetsmarknadsutbildning. Vidare förutsätts att den nya anställningen beräknas vara minst sex månader. I propositionen görs bedömningen att ca 10 000 bidrag kan komma att beviljas under andra hälften av innevarande budgetår, vilket motsvarar 50 milj. kr.

I *motion Fi6* (m) framhålls att merkostnadsbidraget är ett nytt namn för starthjälpen, en bidragsform som tidigare avskaffats. Starthjälpen/merkostnadsbidraget kan liksom tidigare bidra till att göra den låsta arbetsmarknaden i Sverige något mer flexibel. Bidraget bör emellertid utgå oavsett var i landet en person får arbete.

I *motion Fi11* (fp) uttrycks tillfredsställelse över att flyttningsbidrag/merkostnadsbidrag återinförs. De regler som föreslås för merkostnadsbidragen lämnar dock utrymme för godtycke och tolkningssvårigheter, t.ex. vad gäller definition av "första anställning". Därför föreslås att riksdagen av regeringen begär en senare redovisning av hur reglerna tillämpats i praktiken.

I *motion Fi27 (c)* yrkas avslag på regeringens förslag om merkostnadsbidrag. Motionärerna vänder sig bl.a. mot att det enligt regeringen skall kunna utgå för flyttning även till expansiva kommuner som Uppsala, Örebro, Linköping och Umeå. Detta innebär enligt motionärerna att regionalt utsatta kommuner får än svårare att skapa förutsättningar för en varaktig sysselsättning. I motionen föreslås i stället ett inflyttningsbidrag, som skulle gälla stödområdena, bergslagskommunerna och sydöstra Sverige med undantag av de mest expansiva kommunerna inom dessa områden. Bidraget kan då fördubblas till 10 000 kr. per person och den arbetssökande få en mer rimlig täckning av sina flyttkostnader.

I *motion Fi22* av Alf Wennerfors (m) anföras att behovet av vårdpersonal i Stockholms län för närvarande är mycket stort. Därför bör merkostnadsbidrag få lämnas vid flyttning till arbeten även i Stockholms län om dessa avser hälso- och sjukvårdssektorn.

Arbetsmarknadsutskottet instämmer i vad som anförts i propositionen om vikten av att de arbetslösa inte hindras av ekonomiska orsaker från att ta arbete på annan ort. Det är dock motiverat att undanta de tre storstadsregionerna, även om det gäller vårdpersonal, anför arbetsmarknadsutskottet. Centerpartiets förslag att bidrag endast skall gälla de utsatta regionerna – med undantag av expansiva kommuner inom dessa – innebär enligt arbetsmarknadsutskottets mening en alltför snäv avgränsning med hänsyn till de arbetslösas intressen.

Arbetsmarknadsutskottet utgår från att merkostnadsbidraget liksom andra nya stödformer utvärderas efter en viss tid och att detta sker utan att riksdagen gör något särskilt uttalande i frågan.

Finansutskottet anser det angeläget att stimulera rörligheten på den svenska arbetsmarknaden. Mot bakgrund av den överhettade arbetsmarknadssituation som råder i storstadsområdena finns det inte anledning att särskilt gynna flyttning till dessa områden. Som utskottet anför i betänkandet finns det snarare anledning att vidta åtgärder för att dämpa efterfrågan på arbetskraft i dessa områden. Utskottet ställer sig därför bakom arbetsmarknadsutskottets förslag och tillstyrker vad som anförts i propositionen om merkostnadsbidrag. Det innebär att de i sammanhanget behandlade motionerna Fi6 yrkande 5, Fi11 yrkande 3, Fi22 samt Fi27 yrkandena 2 och 3 avstyrks.

Sökanderesor från Danmark

Arbetsmarknadsutskottet tillstyrker förslaget om att personer från Danmark som söker arbete i Sverige under innevarande budgetår skall kunna få flyttningsbidrag i form av sökanderesor och traktamente enligt samma regler som gäller för arbetssökande från Finland. I propositionen antas att 1 500 arbetssökande under andra hälften av innevarande budgetår kan komma att omfattas av förslaget. Kostnaden för detta uppskattas till 3 750 000 kr.

Finansutskottet tillstyrker mot denna bakgrund förslaget om sökanderesor och föreslår att ett förslagsanslag på 53 750 000 kr. till *Arbetsmarknadsservice* anvisas på tilläggsbudget I för merkostnadsbidrag och sökanderesor.

För att tillgodose den stora efterfrågan på arbetskraft inom främst tillverkningsindustrin och vårdsektorn bör enligt propositionen den s.k. flaskhalsutbildningen utökas inom ramen för utbildning i företag. Förutom att företagen får ökad kompetens uppstår också en företagsintern rörlighet, som kan leda till att nya personer, t.ex. arbetslösa, får anställning. I nuvarande konjunkturläge bör enligt propositionen större krav på motprestation i form av anställning av arbetslösa ställas på de industriföretag som erhåller bidrag. I propositionen föreslås därför att ytterligare 77 milj. kr. anvisas för utbildning i företag under innevarande budgetår, vilket motsvarar utbildning för ytterligare ca 9 000 personer. I fråga om vårdområdet skall motprestationen kunna fullgöras genom att arbetsgivaren omvandlar deltidstjänster till heltidstjänster. Kostnaderna för bidrag till lönekostnader i samband med företagsutbildningen föreslås belasta anslaget för kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag.

Med hänsyn till företagsutbildningens betydelse såväl för att kunna fylla vakanserna som för att möjliggöra en utveckling vad gäller de enskilda arbetstagarna – såväl kvinnor som män – ser arbetsmarknadsutskottet positivt på att reglerna för utbildning i företag ändras på sätt som regeringen föreslagit. Finansutskottet tillstyrker därför den begärda medelstilldelningen under anslaget *Arbetsmarknadsutbildning* på tilläggsbudget I.

Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag

I propositionen föreslås medel för att bestrida dels kostnader för bidrag till lönekostnader i samband med utbildning i företag – 38 milj. kr. –, dels kostnader för utbildningsbidrag i samband med åtgärder för flyktingar och invandrare inom arbetsmarknadsinstitutens ram – 3,5 milj. kr.

I *motion Fi6 (m)* anføres att det är anmärkningsvärt att regeringen i dagens gynnsamma arbetsmarknadssituation inte förmår begränsa kostnaderna ens för kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag. Även om utbildningsinsatserna ökar är 41,5 milj. kr. ett i sammanhanget så blygsamt belopp, att det borde kunna inrymmas i nu gällande budget.

Enligt arbetsmarknadsutskottets sätt att se måste ett godkännande av den föreslagna volymökningen av företagsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering åtföljas av motsvarande medelstilldelning till utbildningsbidrag. Arbetsmarknadsutskottet föreslår därför att finansutskottet avstyrker motion *Fi6* yrkande 7 och tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen.

Finansutskottet delar arbetsmarknadsutskottets uppfattning och tillstyrker att ett förslagsanslag på 41 500 000 kr. till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag* anvisas på tilläggsbudget I.

Insatser för flyktingar och invandrare

I propositionen föreslås att 30 milj. kr. av medlen för beredskapsarbeten får utnyttjas av den ovan föreslagna rörliga förmedlingsstyrkan för insatser för flyktingar och invandrare.

För att bättre utnyttja den arbetskraftsresurs som flyktingar och invandrare utgör föreslås i *motion Fi5 (c)* åtgärder avseende arbete åt unga flyktingar.

Med hänsyn till den långvariga arbetslöshetens nedbrytande effekter och vissa reaktioner av misstänksamhet hos de infödda svenskarna föreslås en reform för de unga flyktingarna med innebörd att dessa skall beredas varvat arbete och språkundervisning. Även invandrare med akademikerbakgrund har enligt motionärerna haft stora svårigheter på arbetsmarknaden. Till viss del beror svårigheterna på otillräckliga resurser för att översätta utländska examina till motsvarande svenska. För att minska denna misshushållning med resurser föreslår motionärerna att regeringen tar initiativ till överläggningar med arbetsmarknadens parter om bättre arbetsmarknadsmöjligheter för invandrare med akademikerbakgrund.

Arbetsmarknadsutskottet utgår från att behovet av åtgärder för unga flyktingar resp. flyktingar med akademikerbakgrund är frågor som kommer att tas upp vid de överläggningar om arbetskraftsefterfrågan som regeringen aviserat.

Arbetsmarknadsutskottet tillstyrker propositionen i denna del och anser att motion Fi5 yrkandena 7 och 8 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Finansutskottet gör inte någon annan bedömning än arbetsmarknadsutskottet och avstyrker därför motion Fi5 yrkandena 7 och 8.

Flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel

I propositionen föreslås vidare att av redan anvisade medel för beredskapsarbete högst 50 milj. kr. får utnyttjas flexibelt enligt de regler som gäller i bl.a. östra Norrbotten.

I *motion Fi6* (m) riktas kritik mot att riksdagens inflytande begränsas genom att 50 milj. kr. av beredskapsmedlen skall få disponeras i enlighet med de regler som gäller för östra Norrbotten. I motionen framhålls att det är nödvändigt att riksdagen får möjlighet att ta ställning till ramarna för stöd av denna typ, t.ex. vad gäller vilka geografiska områden som kan komma i fråga. Regeringen bör återkomma med en mera specificerad anslagsframställning när det finns bättre underlag.

Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning ligger en friare användning av de arbetsmarknadspolitiska insatserna väl i linje med den allmänna strävan till decentralisering och avreglering som pågår i dag. Arbetsmarknadsutskottet avstyrker därför motion Fi6 yrkande 6.

Finansutskottet har inte något att invända mot arbetsmarknadsutskottets ställningstagande och tillstyrker propositionens förslag att 50 milj. kr. bör få utnyttjas flexibelt enligt de regler som gäller i bl.a. östra Norrbotten.

Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner

Arbetsmarknadsutskottet behandlar också i yttrandet fyra yrkanden som gäller behovet av insatser dels för handikappade och långtidsarbetslösa, dels i tekoregionerna.

Enligt *motion Fi11* (fp) bör regeringen komma med konkreta förslag till hur fler människor med handikapp skall kunna få jobb. Såväl moderata samlingspartiet (*motion Fi6*) som folkpartiet anser att lönebidragen bör bli flexibla och kunna variera över tiden med hänsyn till handikappets storlek för

att stimulera arbetsgivare att anställa handikappade. Enligt moderata samlingspartiet bör denna typ av lönebidrag göra det möjligt att slussa ut många av dem som nu arbetar inom Samhall till vanliga arbetsplatser. Vidare anser folkpartiet att medel skall föras över från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadssektorn för att förbättra möjligheterna för arbetshandikappade att komma ut på arbetsmarknaden.

I *motion Fi5* (c) anføres att åtgärder bör sättas in för att bereda långtidsarbetslösa ökade möjligheter till inträde på arbetsmarknaden.

Mot bakgrund av propositionens förslag om en avveckling av importrestriktionerna för tekovaror framhåller Lahja Exner och Bernt Ekholm (s) i *motion Fi18* behovet av en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap i regioner där tekoindustrin är strategiskt viktig.

Arbetsmarknadsutskottet har tidigare vid flera tillfällen avstyrkt förslag angående mer flexibla lönebidrag och transfereringar mellan socialförsäkrings- och arbetsmarknadssektorn. Enligt utskottet finns det inte anledning att i detta sammanhang frånga tidigare ställningstaganden. Beträffande behoven av åtgärder för långtidsarbetslösa (*motion Fi5*) vill utskottet erinra om att det föreligger ett flertal arbetsmarknadspolitiska åtgärder vilka är speciellt riktade till långtidsarbetslösa. Vad gäller behoven av en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap i tekoregionerna (*motion Fi18*) förutsätter utskottet att arbetsmarknadsmyndigheterna följer utvecklingen och tar erforderliga initiativ. Arbetsmarknadsutskottet anser med hänsyn härtill att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Finansutskottet har inte anledning att göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna Fi5 yrkande 6, Fi6 yrkande 2, Fi11 yrkande 2 och Fi18 yrkande 5.

Indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag

I *motion Fi6* (m) anføres att regeringen visat att det föreligger ett budgetutrymme genom att ange att man senare skall dra in medel från anslagen för beredskapsarbete och inskolningsplatser i den mån förslagen till utgiftsökningar vinner riksdagens gehör. Även om inte utgiftsökningarna godkänns av riksdagen bör regeringen enligt motionärerna dra in medel från anslagen inom arbetsmarknadsdepartementets område. Vidare förutsätter motionärerna att regeringen i budgetpropositionen gör justeringar så att arbetsmarknadsverket inom ramen för sina stora anslag också finansierar den nya organisationsformen med ambulerande arbetsförmedling.

Det finns enligt arbetsmarknadsutskottet anledning att utgå ifrån att man inom regeringens kansli aktivt följer utvecklingen på arbetsmarknaden och anpassar insatserna efter de befintliga behoven. Arbetsmarknadsutskottet ställer sig i sitt yttrande bakom att en omfördelning görs av medlen mellan olika anslag. Motion Fi6 yrkande 8 avstyrks därför.

Finansutskottet har inledningsvis anfört att finanspolitiken med nödvändighet måste vara stram för nästa år. Eftersom utskottet på arbetsmarknadsutskottets förslag ställt sig bakom propositionens förslag, förutsätter utskottet att den av arbetsmarknadsministern utlovade omfördelningen kommer att äga rum. Förutsättningen för förslaget i motion Fi6 (m), nämligen att

förslagen till utgiftsökningar inte skulle vinna gehör, har därmed fallit. Finansutskottet anser därför att yrkande 8 i motion Fi6 (m) inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

1988/89:FiU10

Yrkesinriktad rehabilitering

I propositionen föreslås att arbetsmarknadsinstitutet, (Ami) förstärks under andra hälften av innevarande budgetår med 50 tjänster för att underlätta för utomnordiska medborgare att få en bättre förankring på arbetsmarknaden. Ytterligare 1 000 sökande beräknas därigenom kunna skrivas in vid Ami. Kostnaderna för löner m.m. beräknas i propositionen till 5,5 milj. kr.

Arbetsmarknadsutskottet har för sin del intet att invända mot förslaget. Finansutskottet tillstyrker därmed att det föreslagna reservationsanslaget på 5 500 000 kr. anvisas på tilläggsbudget I till *Yrkesinriktad rehabilitering*.

Arbetsstillstånd för asylsökande

I propositionen anförs att nuvarande ordning inte bör ändras att asylsökande inte tillåts ta ett arbete innan ansökan om uppehålls- och arbetsstillstånd avgjorts. Huvudmålet för regeringens insatser är att drastiskt nedbringa väntetiderna. Det arbete som inletts för att minska väntetiderna förväntas ge resultat under år 1989.

I *motion Fi6 (m)* påtalas att väntetiderna fortfarande är mycket långa, vilket har stora negativa effekter. Motionärerna begär därför att asylsökande skall ges möjlighet att erhålla temporärt arbetsstillstånd.

I *motion Fi11 (fp)* begärs förslag som gör det möjligt för asylsökande att få beredskapsarbete.

Socialförsäkringsutskottet hänvisar i ett yttrande till finansutskottet (1988/89:SfU3y, bilaga 1 i detta betänkande) till riksdagens tidigare ställningstagande i denna fråga. Socialförsäkringsutskottet framhöll att man i första hand måste komma till rätta med de problem som uppkom under väntetiden genom att hålla nere handläggningstiderna. I första hand bör arbetsmarknadsresurser satsas på flyktingar som fått uppehållstillstånd, anförde utskottet. Arbetsstillstånd borde beviljas först då uppehållstillstånd ges.

Finansutskottet delar propositionens och socialförsäkringsutskottets uppfattning och avstyrker därför motionerna Fi6 (m) yrkande 3 och Fi11 (fp) yrkande 1.

Byggverksamhet

Inledning

Byggbranschen kännetecknas av ett mycket högt efterfrågetryck, fullt kapacitetsutnyttjande och en uttalad brist på produktionsresurser. Överhettningen var tidigare koncentrerad till storstadsområdena men har nu spridit sig till så gott som hela landet.

I propositionen varnar finansministern för att en fortsatt överhettning på byggmarknaden kan få allvariga samhällsekonomiska konsekvenser.

Regeringen har under senare år vidtagit åtgärder för att dämpa överhettningen och vidga utrymmet för produktion av nya bostäder. Åtgärderna har i första hand varit inriktade på storstadsområdena.

Enligt regeringen bör de befintliga åtgärderna nu kompletteras med ytterligare insatser. De förslag som läggs fram är avsedda att dels begränsa annat byggande än bostäder, dels minska ombyggnaden av bostäder. I detta syfte vill regeringen genomföra följande åtgärder.

- I Stockholms- och Göteborgsområdena bör regleringen av oprioriterad byggverksamhet förlängas till att gälla även 1990. De båda delegationer som bildats för att öka bostadsbyggandet i dessa områden bör dessutom ges ett större inflytande över vilka byggprojekt som skall genomföras.
- I övriga delar av landet bör på motsvarande sätt annat byggande än bostäder under nästa år begränsas till 95 % av 1988 års volym.
- Vidare bör ombyggnaden av bostäder begränsas i hela landet dels genom att subventionerna till nya ombyggnadsprojekt i princip halveras, dels genom att snäva ramar sätts upp för statliga ombyggnadslån under 1989, inte bara som tidigare i storstadsområdena utan nu även i övriga landet.
- De minskade subventionerna till ombyggnadsarbeten kan leda till att socialt mycket angelägna upprustningsprojekt inom det s.k. miljonprogrammets bostadsområden skjuts upp. Därför bör möjligheterna att bevilja ränte- och amorteringsfria tilläggs-lån till sådana bostadshus vidgas. Regeringen föreslår att ramen för beslut om tilläggs-lån till bostadshus som är yngre än 30 år ökas med 50 milj. kr. till 165 milj. kr. under innevarande budgetår.

I propositionen tas i bilaga 4 ytterligare två frågor upp inom bostadsdepartementets ansvarsområde.

Ändringen av den statliga inkomstbeskattningen för 1989 innebär bl.a. att värdet av avdrag för räntor på bostadslån och underliggande krediter minskar för egnahemsägare. Med hänsyn härtill föreslår bostadsministern att räntesubventionerna för hyres- och bostadsrättshus i det befintliga beståndet minskas i motsvarande mån, eller med 300 milj. kr. Av samma skäl förordar han också en viss minskning av subventionerna till nybyggda hyres- och bostadsrättshus som beviljas lån efter utgången av 1988.

Slutligen föreslås i propositionen att Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB) skall ges i uppdrag att utveckla ett ADB-system för låne- och bidragshantering m.m. inom plan- och bostadsverket samt länsbostadsnämnderna. Kostnaderna för detta projekt uppgår till 31,2 milj. kr. och bör enligt bostadsministern bestridas genom ett överskridande av anslaget till Länsbostadsnämnderna.

Regeringens förslag rörande byggverksamheten har kommenterats i ett stort antal motionsyrkanden. Motionärerna vänder sig främst mot föreslaget att begränsa subventionerna vid ombyggnation och begär att undantag från de tilltänkta reglerna skall göras för en rad ändamål. Bostadsutskottet, som yttrat sig i ärendet, har till viss del tagit fasta på dessa synpunkter och föreslår att vissa typer av ombyggnadsprojekt inte skall omfattas av de nya reglerna. Bostadsutskottet föreslår också delvis annorlunda övergångsbestämmelser för långivningen till ombyggnadsverksamhet. Övriga förslag som tas upp i

bilaga 4 i propositionen biträds i allt väsentligt av bostadsutskottets majoritet.

1988/89:FiU10

Bostadsutskottets yttrande (1988/89:BoU1y) har fogats som bilaga 5 till detta betänkande. I yttrandet lämnas en utförlig redogörelse för de motionsyrkanden som bostadsutskottet behandlat. Två motionsyrkanden med bostadspolitisk anknytning har dock inte tagits upp av bostadsutskottet. Det gäller dels moderata samlingspartiets förslag att lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd m.m. skall avskaffas (motion Fi4 yrkande 6), dels folkpartiets krav på ändrad realisationsvinstbeskattning vid byte av bostad (motion Fi11 yrkande 6).

Moderata samlingspartiets företrädare i bostadsutskottet har avgivit en avvikande mening som omfattar hela yttrandet. Övriga oppositionspartier har – i de flesta fall var för sig – haft avvikande meningar på sammanlagt 14 punkter. Totalt finns 25 avvikande meningar fogade till yttrandet.

Åtgärder för att öka tillgången på byggresurser för nyproduktion av bostäder m.m.

Bostadsutskottet inleder sitt yttrande med att under rubriken *Byggnadsreglerande åtgärder* behandla vissa motionsyrkanden med denna innebörd.

Frågor som knyter an till regeringens förslag att begränsa ombyggnadsstödet tas i yttrandet upp i tre avsnitt under rubrikerna *Höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder*, *Den närmare utformningen av räntebidragsvillkoren vid ombyggnad av bostäder* och *Utformningen av övergångsbestämmelserna*.

Regeringens förslag att öka ramen för tillägglån samt hithörande motionsyrkanden behandlar bostadsutskottet i ett avsnitt med rubriken *Vidgning av ramen för tillägglångivningen*.

I ett annat avsnitt kallat *Inriktningen av statens subventioner enligt förordningen (1983:974) om statligt räntestöd vid förbättring av bostadshus* tar bostadsutskottet upp vissa motionsyrkanden rörande det s.k. RBF-stödet, vanligen kallat ROT-lån.

Samtliga här angivna ämnesområden har det gemensamt att de knyter an till regeringens åtgärds paket för att öka tillgången på byggresurser för nyproduktion av bostäder. Finansutskottet har därför valt att behandla dessa frågor i ett sammanhang. Som en bakgrund till utskottets ställningstagande återges först i sammandrag bostadsutskottets yttrande i de aktuella delarna.

Byggreglerande åtgärder

Det finns enligt bostadsutskottets mening anledning att vidta byggreglerande åtgärder för att få till stånd ett ökat nybyggande av bostäder. Sådana åtgärder är motiverade inte minst i storstadsregionerna.

Med hänsyn härtill avstyrker bostadsutskottet motion Fi11 (fp) yrkande 4 som inrymmer krav på att byggregleringarna skall avvecklas. Bostadsutskottet avstyrker i detta sammanhang också motion Fi26 (c) yrkande 4 om inriktningen av det oprioriterade byggandet.

Såsom tidigare nämnts kommenterar bostadsutskottet inte det i motion Fi4 (m) yrkande 6 framförda kravet på att lagen (1971:1204) om byggnadstill-

stånd m.m. skall avskaffas, närmast beroende på att denna lag inte faller inom bostadsutskottets beredningsområde.

1988/89:FiU10

Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån

Enligt vad bostadsutskottet framhåller finns det skäl att minska övrefterfrågan inom byggsektorn och frigöra resurser för nyproduktion av bostäder. Bostadsmarknaden har kommit i obalans, inte minst i storstadsområdena, och det är därför som bostadsutskottet ser det motiverat att omfördela resurser från ombyggnad till nybyggnad.

Med hänsyn härtill tillstyrker bostadsutskottet förslaget i propositionen om en generell höjning av den garanterade räntan för nya ombyggnadsprojekt. Förslaget innebär i princip att subventionerna i form av räntebidrag halveras, sett över hela bidragstiden, för alla nytillkomna bidragsobjekt.

Bostadsutskottets ställningstagande i denna fråga innebär samtidigt att utskottet avvisar de häremot svarande förslagen i partimotionerna Fi4 (m) yrkande 2, Fi11 (fp) yrkande 5 och Fi21 (mp) yrkande 2. Bostadsutskottet avstyrker därmed också motionerna Fi17 (c), Fi24 (m) yrkande 1 samt Fi26 (c) yrkandena 1 och 3.

Undantag från de nya bidragsvillkoren för ombyggnadslån

De nya bidragsvillkoren bör enligt propositionen gälla ombyggnadsärenden där preliminärt beslut om bostadslån lämnas efter den 26 oktober 1988. Från denna huvudregel föreslås emellertid tre undantag. För hus som i huvudsak var evakuerade redan före denna tidpunkt bör sålunda hittillsvarande räntebidragsvillkor tillämpas även om lånebeslutet meddelas efter den 26 oktober 1988. Hittillsvarande regler bör också tillämpas på ombyggnadslån som lämnas för bostadsanpassningsändamål. Vidare bör, enligt propositionen, regeringen kunna medge undantag från de nya reglerna om det rör sig om etapper i pågående projekt för vilka ansökan om bostadslån har lämnats in före denna tidpunkt.

Bostadsutskottet biträder dessa förslag, men förordar samtidigt att ytterligare avsteg skall göras från de nya bidragsvillkoren.

För det första bör bemyndigandet avseende den sistnämnda typen av undantag utvidgas till att avse också sådana etapper för vilka planeringen är långt framskriden utan att låneansökan formellt lämnats in. Övriga av bostadsutskottet föreslagna undantag kan sammanfattas på följande sätt.

Oavsett när ansökan inges i ett ärende bör hittillsvarande bidragsregler för ombyggnadslån alltid tillämpas

- om *förhandsbesked* givits av länsbostadsnämnd senast den 26 oktober 1988,
- om lånet avser ombyggnad av *ålderdomshem* eller *servicebostäder för äldre* (enligt viss definition),
- om lånet som enda åtgärd avser *hissinstallation* (lånet skall då också kunna kombineras med hissbidrag),
- om lånet gäller ombyggnad av *kulturhistoriskt värdefull bebyggelse* (enligt viss definition),

- om lånet gäller *ombyggnad av kontorslokaler m.m. till bostäder*, förutsatt att ombyggnaden ger ett tillskott av bostäder som är tillräckligt stort,
- om lånet avser en ombyggnad som ger upphov till ett *nettotillskott av bostäder*, förutsatt att detta tillskott är tillräckligt stort.

1988/89:FiU10

I de båda sistnämnda fallen skall det ankomma på regeringen att närmare överväga hur stort nettotillskott av lägenheter som skall erfordras för att bidrag enligt äldre regler skall kunna utgå.

Vidare vill bostadsutskottet genom ett bemyndigande ge regeringen rätt att i fortsättningen tillämpa de gamla reglerna för ombyggnadslån

- om det är motiverat av *arbetsmarknadsskäl* eller från *bostadsförsörjnings-synpunkt*,
- om det gäller *genomgångsbostäder för flyktingar*,
- om det gäller småhus som uppförs utan lejd arbetskraft (*självbyggeri*),
- om det gäller till- eller påbyggnad av småhus med *prefabricerade element* och fastigheten är belägen i *glesbygd*.

Enligt bostadsutskottets uppfattning bör riksdagen ge regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört om dessa undantag. Tillkännagivandet bör göras med anledning av vad som sägs i berörda delar i motionerna Fi9 (vpk) yrkandena 5, 6, 7 och 9, Fi11 (fp) yrkande 9, Fi16 (s), Fi19 (s) yrkandena 1 och 2, Fi20 (m) yrkande 2, Fi25 (s) yrkande 2, Fi30 (s), Fi31 (s) yrkande 2, Fi32 (s) yrkandena 2 och 3, Fi33 (s) och Fi35 (c).

Bostadsutskottets ställningstagande till dessa frågor innebär samtidigt att utskottet yrkar avslag på motion Fi9 (vpk) yrkande 7 i berörd del samt på motionerna Fi13 (c) yrkande 2 och Fi32 (s) yrkande 1.

Övergångsbestämmelser för ombyggnadslån

Enligt den i propositionen föreslagna övergångsregeln skall, med angivna undantag, de nya bidragsvillkoren gälla ombyggnadsärenden där *preliminärt beslut* om bostadslån lämnas *efter den 26 oktober 1988*.

Även i detta avseende föreslår emellertid bostadsutskottet vissa justeringar. Sålunda godtar utskottet den föreslagna principen, men bara om det gäller ombyggnadsåtgärder inom de *tre storstadsområdena samt i Uppsala och Håbo kommuner* (och i den mån ansökan inte avser ändamål som föreslås bli generellt undantagna från de nya bidragsvillkoren).

I övriga delar av landet bör som huvudprincip gälla att hittillsvarande räntebidragsvillkor skall tillämpas i ombyggnadsärenden som *registrerats hos det kommunala förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988*.

Bostadsutskottet föreslår i detta sammanhang att riksdagen skall ge regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört med anledning av propositionens förslag och de förslag som i berörda delar förs fram i motionerna Fi11 (fp) yrkande 8, Fi12 (s) yrkande 1, Fi15 (s), Fi16 (s), Fi20 (m) yrkande 1, Fi25 (s) yrkande 1 och Fi34 (s).

Riksdagen bör enligt bostadsutskottets uppfattning samtidigt avslå motion Fi9 (vpk) yrkande 9 i berörd del samt motionerna Fi10 (s), Fi12 (s) yrkande 2, Fi13 (c) yrkande 1, Fi19 (s) yrkande 3, Fi20 yrkande 3 och Fi31 (s) yrkande 1.

Minskningen av subventionerna till ombyggnadsarbeten kan medföra att socialt mycket angelägna upprustningsprojekt inom det s.k. miljonprogrammets bostadsområden inte kommer till stånd. Regeringen anser därför att möjligheterna att bevilja tilläggslån bör vidgas.

Tilläggslån kan under vissa förutsättningar utgå i kombination med bostadslån för ombyggnad eller räntestöd. Lånen är ränte- och amorteringsfria och lämnas, efter särskild prövning av regeringen, till ombyggnadskostnader som inte är förräntningsbara. Långivningens omfattning styrs av två delramar, en för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och en för bostadshus som är yngre än 30 år, däribland miljonprogrammets hus. Båda delramarna är under innevarande budgetår lika stora och uppgår till 115 milj. kr. vardera.

Regeringen föreslår (bilaga 4, mom. 2) att ramen för beslut om tilläggslån till bostadshus som är yngre än 30 år skall ökas med 50 milj. kr. till 165 milj. kr. under innevarande budgetår.

Bostadsutskottet biträder detta förslag och avvisar därmed de avslagsyrkanden som förs fram i motionerna Fi4 (m) yrkande 4 och Fi26 (c) yrkande 2. Bostadsutskottet avvisar också motionerna Fi14 (s) och Fi23 (fp) med förslag om att delramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse skall ökas med ett lika stort belopp, liksom motion Fi9 (vpk) yrkande 4 där det föreslås att rambegränsningarna för tilläggslån helt skall avskaffas.

Bostadsutskottet tar i detta sammanhang också ett självständigt initiativ och föreslår att riksdagen skall ge regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört om statens *stöd till s.k. sjuka hus*. Bostadsutskottet har tidigare föreslagit att låne- och bidragsgivningen avseende sådana hus bör ses över. Om det innan resultatet av en sådan översyn föreligger, skulle visa sig att nuvarande föreskrifter m.m. är otillräckliga för att tillgodose berättigade krav på statens insatser i sammanhanget, bör riksdagen, enligt bostadsutskottets enhälliga mening, bemyndiga regeringen att göra undantag från regelsystemet genom ett dispensförfarande.

Vissa motionsförslag rörande ROT-lånen

Räntestöd som utgår enligt räntebidragsförordningen kallas RBF-stöd. En vanligare benämning på denna stödform är ROT-lån, där ROT står för Reparation-Ombyggnad-Tillbyggnad.

I detta sammanhang behandlar bostadsutskottet sju motionsyrkanden. Bostadsutskottet avvisar krav på att nuvarande ROT-finansieringsregler skall ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra *skattefria avsättningar till reparationsfond*. Sådana krav framförs i motionerna Fi4 (m) yrkande 3, Fi11 (fp) yrkande 7 och Fi24 (m) yrkande 2, vilka samtliga avstyrks av bostadsutskottet.

Bostadsutskottet avstyrker också motion Fi21 (mp) yrkande 3 rörande *visst villkor för RBF-stöd* samt motion Fi9 (vpk) yrkande 8 som berör *de boendes inflytande över RBF-stödet*.

Däremot ställer sig bostadsutskottet bakom de förslag som förs fram i dels motion Fi9 (vpk) yrkande 3 om att RBF-stöd skall kunna utgå även för utbyte

av va-ledningar (stambyte), dels motion Fi12 (s) yrkande 3 som tar upp frågan om gränsdragningen mellan ombyggnad och underhåll vid bidragsprövningen. I den sistnämnda motionen framhålls att det är motiverat att angelägna åtgärder blir berättigade till räntestöd. Bostadsutskottet instämmer i motionärernas synpunkter och föreslår att riksdagen med anledning av de båda motionsyrkandena som sin mening ger regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört. Enligt bostadsutskottets uppfattning bör regeringen bemyndigas att genomföra de av motionärerna aktualiserade förslagen utan riksdagens hörande.

Finansutskottets överväganden

Finansutskottet vill för egen del framhålla följande. Överhettningen på byggmarknaden har drivit fram en kostnadsutveckling inom byggbranschen som nu börjar nå oroväckande nivåer. Såsom också framhålls i propositionen kan denna utveckling lätt få allvarliga samhällsekonomiska konsekvenser. Utrymmet för nödvändigt bostadsbyggande minskar om byggkostnaderna tillåts fortsätta att stiga. Kostnadsuppgången spär dessutom på inflationen och ger inflationsimpulser till övriga delar av ekonomin. En långvarig överhettning i byggsektorn innebär också risk för att produktionskapaciteten anpassas till den högt uppdrivna efterfrågan och byggs ut i en omfattning som efter några år visar sig vara för stor.

Regeringens förslag på det bostadspolitiska området bör ses mot denna bakgrund. Syftet med dem är att dämpa överhettningen och frigöra resurser för angelägen produktion av nya bostäder.

I enlighet härmed ämnar regeringen utnyttja vissa regleringar för att hålla igen annat byggande än bostäder.

Även ombyggnadsverksamheten av bostäder skall bromsas till förmån för nyproduktionen. Det vill regeringen åstadkomma genom att dels fastställa ramar för långivningen till ombyggnadsverksamhet, dels göra det statliga stödet till sådana ombyggnadsarbeten mindre förmånligt. Medan den förstnämnda åtgärden är avsedd att begränsa stödgivningen i stort vill man genom de försämrade bidragsvillkoren dämpa intresset för ombyggnadsarbeten. För att åtgärderna skall få snabbt genomslag har regeringen föreslagit att de nya bidragsvillkoren skall gälla i princip alla låneärenden där preliminärt beslut lämnas efter den 26 oktober 1988, dvs. den dag propositionen presenterades.

Bostadsutskottet har vid sin beredning av ärendet prövat förslagen utifrån främst bostadspolitiska utgångspunkter. Bostadsutskottet har därvid ansett sig ha väl underbyggda motiv för att föreslå flera undantag från de nya bidragsvillkoren.

För egen del varken kan eller vill finansutskottet sätta i fråga de avvägningar som bostadsutskottet gjort på enskilda punkter. Otvivelaktigt förhåller det sig dock så, att man med dessa avsteg får en svagare uppbromsning av ombyggnadsverksamheten än vad som hade varit önskvärt i nuvarande konjunktursituation. Inte minst torde bostadsutskottets förslag om ändrad övergångsbestämmelse bidra till detta. Denna jämkning innebär ju att de äldre, förmånligare lånevillkoren skall tillämpas på alla låneansökningar som fanns registrerade hos kommunala förmedlingsorgan utanför de

tre storstadsområdena samt Uppsala och Håbo kommuner senast den 26 oktober 1988. 1988/89:FiU10

Sett i ett något längre tidsperspektiv kan man dock räkna med en dämpning av ombyggnadsverksamheten. Trots de många undantagen är det nämligen alltså en betydande del av ombyggnadsarbetena som kommer att omfattas av de nya reglerna. Hur stor andel det rör sig om går med föreliggande underlag inte att beräkna. Dessutom har regeringen nu satt ett tak för hur mycket ombyggnadslån som kan beviljas under 1989. Denna åtgärd kommer också att verka dämpande.

Regeringsbeslutet innebär att under 1989 får statliga bostadslån beviljas för en ombyggnadsvolym (motsvarande låneunderlaget) på sammanlagt högst 1,9 miljarder kronor i Stockholms län, Göteborgs och Bohus län samt i Malmö- och Uppsalaområdena. I övriga landet får, räknat från den 26 oktober 1988 till utgången av 1989, ombyggnadslån för högst 5,3 miljarder kronor beviljas. Dessa volymer kan jämföras med att man under förra budgetåret fattade preliminärt beslut om bostadslån för ombyggnader för sammanlagt ca 13 miljarder kronor.

Regeringen har också möjlighet att reglera byggverksamhet med stöd av *lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd m.m.* Finansutskottet delar bostadsutskottets uppfattning att det i rådande läge finns anledning att tillgripa byggreglerande åtgärder för att öka nybyggandet av bostäder. Finansutskottet kan således inte biträda kravet i motion Fi4 (m) om att den nämnda lagen skall avskaffas. Utskottet avstyrker alltså motion Fi4 (m) yrkande 6.

Med hänvisning till vad utskottet anfört och den redogörelse som utskottet lämnat över bostadsutskottets yttrande tillstyrker finansutskottet bostadsutskottets förslag beträffande

- byggnadsreglerande åtgärder (mom. 27),
- ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån (mom. 28),
- ombyggnader av ålderdomshem och servicebostäder för äldre (mom. 29),
- ombyggnader av lokaler m.m. som ger ett tillskott av lägenheter (mom. 30),
- hissinstallationer (mom. 31),
- förlängning av hissbidraget (mom. 32),
- ombyggnadslån för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (mom. 33),
- självbyggeri, byggande med prefabricerade element, hänsyn till sociala och regionala effekter samt genomgångsbostäder för flyktingar (mom. 34),
- effekterna av lånevillkoren (mom. 35),
- uttalande att regeringen skall följa utvecklingen av boendekostnaderna (mom. 36),
- låneärenden i vilka förhandsbesked lämnats (mom. 37),
- utformningen av övergångsbestämmelserna (mom. 38),
- beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år (mom. 39),
- vidgning av delram för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (mom. 40),
- slopande av tillägglåneramen (mom. 41),
- skattefri avsättning till reparationsfond (mom. 42),
- viss förutsättning för stöd enligt räntebidragsförordningen (RBF-stöd) (mom. 43),

- boendes inflytande över RBF-stödet (mom. 44) och
- viss översyn och utvidgning av RBF-stödet (mom. 45).

Utan eget ställningstagande lägger finansutskottet också fram bostadsutskottets förslag i frågan om *statens stöd till s.k. sjuka hus* (mom. 46).

I motion Fi11 (fp) yrkande 6 begärs att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som sägs i motionen om *reavinstskatten*. Enligt motionärerna bör man omedelbart införa samma rätt till uppskov med reavinstskatten för byte bostadsrätt–bostadsrätt, småhus–bostadsrätt och omvänt som gäller för byte småhus–småhus. Detta skulle kraftigt öka rörligheten på bostadsmarknaden och därigenom skapa ett bättre utnyttjande av dagens bostäder.

Frågor rörande realisationsvinstbeskattningen prövas för närvarande av utredningen om reformerad inkomstbeskattning. Enligt finansutskottets mening bör detaljfrågor rörande realisationsvinstbeskattningen inte brytas ut och behandlas vid sidan av den genomgripande översyn av inkomst- och kapitalbeskattningen m.m. som görs inom ramen för utredningens arbete. Finansutskottet avstyrker med hänsyn härtill motion Fi11 (fp) yrkande 6.

Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus

Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus

Eftersom värdet av villaägarnas ränteavdrag kommer att minska till följd av ändringen av den statliga inkomstbeskattningen för 1989, föreslår bostadsministern att en motsvarande justering görs i räntebidragen till hyres- och bostadsrättshus.

I enlighet härmed föreslås i propositionen att räntebidrag och räntelån som utgår till hyres- och bostadsrättshus i det befintliga beståndet skall minskas med 300 milj. kr. Minskningen bör, enligt bostadsministern, läggas ut på ett sådant sätt att man erhåller bättre paritet mellan kapitalkostnaderna för olika årgångar av bostadshus. Av besparingen avses 100 milj. kr. falla på hus byggda eller ombyggda före 1968. Regeringen skall i annat sammanhang redovisa hur de föreslagna besparingarna skall läggas ut på olika årgångar av bostadshus.

Moderata samlingspartiet godtar i princip förslaget men kräver mer omfattande besparingar i och med att man vill avveckla räntebidragen för hus byggda före år 1975. Folkpartiet yrkar avslag på förslaget och begär att regeringen skall återkomma med ett förslag som överensstämmer med vad partiet tidigare förordat. Centern avvisar förslaget med hänvisning till att det inte klart framgår vilka konsekvenser det för med sig för de boende. Med delvis samma motivering avvisas förslaget av vänsterpartiet kommunisterna. Miljöpartiet föreslår att den garanterade räntenivån höjs med 0,1 procentenheter.

Bostadsutskottet biträder propositionens förslag och avstyrker de motioner som går emot förslaget eller som ställer krav på mer långtgående besparingar. Det innebär att bostadsutskottet i detta sammanhang yrkar avslag på dels motionerna Fi9 (vpk) yrkande 1 och Fi26 (c) yrkande 5 samt i

berörda delar motionerna Fi11 (fp) yrkande 5 och Fi21 (mp) yrkandena 2 och 4, dels motionerna Fi4 (m) yrkande 5 och Fi24 (m) yrkande 3.

1988/89:FiU10

Finansutskottet delar bostadsutskottets uppfattning. Finansutskottet vill för egen del tillägga följande. Årets långtidsbudget (prop. 1987/88:150, bilaga 1.3) belyser hur statens inkomster och utgifter utvecklas fram t.o.m. budgetåret 1992/93. Genom den framkom att bostadssubventionerna är den enskilda utgiftspost som väntas öka mest under den närmaste femårsperioden. Snabbt stigande utgifter förutsågs också inom vissa andra områden. Eftersom dylika utgiftsökningar kan bidra till att statsfinanserna åter försämrats, är det angeläget att man kan bromsa en sådan utveckling. Erforderliga besparingar måste emellertid göras på ett fördelningspolitiskt godtagbart sätt. Den av regeringen föreslagna lösningen svarar enligt finansutskottets mening väl mot dessa krav.

Räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus

Sänkningen av marginalsatserna och det minskade värdet av villaägarnas ränteavdrag utgör också motiv för regeringens förslag att höja den garanterade räntan med 0.1 procentenheter för nybyggda hyres- och bostadsrättshus. Enligt förslaget skall de nya nivåerna gälla nybyggnadsprojekt där preliminärt beslut om bostadslån lämnas efter utgången av år 1988.

Förslaget stöds av moderata samlingspartiet, folkpartiet, centern och miljöpartiet men avvisas av vänsterpartiet kommunisterna.

Bostadsutskottet tillstyrker regeringens förslag och därmed också motion Fi21 (mp) yrkande 4 i berörd del. Motion Fi9 (vpk) avstyrks av bostadsutskottet, som med hänvisning till administrativa skäl också avstyrker ett i motion Fi21 (mp) yrkande 6 framfört krav om tidpunkten för *ikraftträdandet av vissa regelförändringar*.

Finansutskottet gör ingen annan bedömning än bostadsutskottet utan ansluter sig till dessa förslag.

Stimulansbidrag m.m.

I två motioner föreslås att man skall införa särskilda bidrag för att stimulera byggandet av mindre lägenheter liksom ombyggnaden av kontor till bostäder. Förslagen avstyrks av bostadsutskottet, som också avvisar ett motionskrav om att riksdagen skall *ge till känna* vad miljöpartiet anför *om bostadspolitik*en.

Bostadsutskottet yrkar med hänsyn härtill avslag på dels motionerna Fi21 (mp) yrkande 5 och Fi26 (c) yrkande 6, dels motion Fi21 (mp) yrkande 1 i berörd del.

Finansutskottet biträder bostadsutskottets förslag.

Låneförvaltningen

I propositionen föreslås (bilaga 4, mom. 3) att riksdagen skall godkänna att regeringen träffar avtal med Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB) om att bolaget skall utveckla ett ADB-system för låne- och bidragshantering m.m. hos plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

SBAB har åtagit sig att mot en fast ersättning av 31,2 milj. kr. svara för

utvecklingen av systemet, konvertering och installation samt för utbildning av boverkets och länsbostadsnämndernas personal.

I propositionen föreslås också (bilaga 4, mom. 4) att riksdagen skall medge att utvecklingskostnaderna skall betalas genom överskridande av det i statsbudgeten för innevarande budgetår uppförda förslagsanslaget B 2. Länsbostadsnämnderna.

Bostadsutskottet tillstyrker att riksdagen godkänner avtalet.

Däremot ifrågasätter bostadsutskottet den i propositionen föreslagna formen för medelsöverföringen. Enligt bostadsutskottets uppfattning bör medel anvisas på sedvanligt sätt, lämpligen på tilläggsbudget I för budgetåret 1988/89.

I likhet med bostadsutskottet tillstyrker finansutskottet att riksdagen godkänner *avtalet med SBAB*. Beträffande medelstilldelningen vill finansutskottet understryka vad bostadsutskottet framhåller, nämligen att den av bostadsutskottet förespråkade ordningen ligger helt i linje med de budgetprinciper som bör tillämpas. Enligt regeringsformen 9:2 får statens medel inte användas på annat sätt än riksdagen har bestämt. Anslaget till Länsbostadsnämnderna skall i detta fall användas för ett nytt ändamål, medelsbehovet är känt och dessutom av betydande storlek. För att medel skall kunna användas för det avsedda ändamålet måste således riksdagen anvisa medel på tilläggsbudget. I likhet med vad bostadsutskottet föreslår bör sålunda under elfte huvudtiteln 31,2 milj. kr. anvisas till *Länsbostadsnämnderna* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89.

Konkurrensfrågor

I propositionen ges information om planerade utredningar rörande en reformering av livsmedelspolitiken och om rådande konkurrensförhållanden i ekonomin. Vidare aviseras en omläggning av tekopolitiken. Dessa frågor kräver inget ställningstagande från riksdagens sida.

Informationen i propositionen om en omläggning av teko- och jordbrukspolitiken samt utredningen om konkurrensförhållandena har berörts i flera motioner. Finansutskottet har med anledning av propositionen och motionerna begärt och erhållit yttranden från jordbruks- och näringsutskotten. Samtliga motionsyrkanden som tar upp här aktuella frågor har avstyrkts av dessa utskott.

Omläggning av jordbrukspolitiken

Den nuvarande jordbrukspolitiken kännetecknas av låg måluppfyllelse och bidrar också till svårigheterna att pressa ned inflationen. I propositionen anføres därför att en reformering måste ske av jordbrukspolitiken. Som utgångspunkter för en sådan måste följande gälla:

- konkretisering av målen,
- lägre gränsskydd om andra länder följer efter,
- interna regleringar måste avskaffas,
- nya medel måste skapas för de regionalpolitiska, beredskapspolitiska och miljömässiga målen.

En parlamentarisk utredning bör tillsättas med uppgiften att utvärdera 1985 års jordbrukspolitiska beslut, formulera riktlinjerna för en ny jordbrukspolitik och föreslå en provisorisk lösning om resultatet av det pågående GATT-arbetet kräver detta.

Moderata samlingspartiet och folkpartiet ansluter sig i *motionerna Fi4 (m)* och *Fi11 (fp)* i allt väsentligt till de utgångspunkter och uppgifter som bör föreläggas den föreslagna utredningen. I motion *Fi11 (fp)* understryks att en generell arealersättning bör utgå till jordbrukarna.

Centerns *motion Fi29 (c)* innehåller en genomgripande och detaljerad diskussion om den framtida jordbrukspolitikens medel. Bl.a. framhålls att beredskapsmålet måste få en vidgad innebörd och även utformas med hänsyn till en förändrad miljö- och naturressurssituation, att inkomstmålet bör innebära en "rimlig" företagsekonomisk lönsamhet och att jordbrukarnas inkomster skall härröra från producerade varor och inte från "icke-produktion".

I *motion Fi8 (vpk)* framhålls att det behövs en sammanhållen nationell livsmedelspolitik med innebörd att sårbarheten minskas och en ökad hänsyn till ekologiska och regionalpolitiska förhållanden. Det understryks att världsmarknadspriset på ett flertal jordbruksprodukter är styrt av ett fåtal privata storföretag och vissa länder med stor överskottsproduktion och därför är en missvisande utgångspunkt för ett reformarbete.

I *motion Fi21 (mp)* uppställs bl.a. ett krav på ett kemikaliefritt jordbruk och att livsmedelsindustrin av sårbarhetsskäl bör decentraliseras.

I likhet med jordbruksutskottet ansluter sig finansutskottet till de synpunkter som framförs i bilaga 2 till propositionen angående livsmedelspolitikens mål och medel. Den parlamentariska arbetsgrupp som enligt föredraganden kommer att tillkallas skall bl.a. få i uppgift att utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990.

Det anförda innebär att utskottet i detta läge inte har anledning att gå närmare in på de förslag angående livsmedelspolitikens mål och medel som framställs i de ovan refererade motionerna. Som en sammanfattande bedömning kan konstateras att motionerna innehåller åtskilliga synpunkter på livsmedelspolitikens inriktning, vilka redan i dag vunnit allmän acceptans.

I övrigt anser utskottet att det i detta sammanhang saknas underlag för en så genomgripande och detaljerad behandling av livsmedelspolitiken som motionerna – i synnerhet centerns motion *Fi21* – förutsätter. Frågan kommer att tas upp på nytt när resultatet av det reformarbete som aviseras i propositionen föreligger i form av konkreta förslag till riksdagen rörande inriktningen av livsmedelspolitiken.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna *Fi4 (m)* yrkande 9, *Fi8 (vpk)* yrkande 2, *Fi11 (fp)* yrkande 10, *Fi21 (mp)* yrkande 1 i berörd del och *Fi29 (c)*.

I propositionen föreslås att inget nytt begränsningsavtal (MFA) rörande importen av textil- och konfektionsvaror med de s.k. lågprisländerna skall ingås efter det att det nuvarande avtalet upphört att gälla. Det nuvarande avtalet gäller t.o.m. den 30 juni 1991. I propositionen understryks att ett stöd till tekoindustrin bör finnas kvar för främjande av export, rationalisering, produktutveckling och utbildningsinsatser.

I *motionerna Fi4 (m)* och *Fi11 (fp)* reses inga invändningar mot att inget nytt MFA-avtal ingås. I *motionerna* framhålls emellertid att det inte finns några skäl att vänta med en avveckling av importrestriktionerna till sommaren 1991.

I *motion Fi28 (c)* sägs att en förändring av nuvarande importrestriktioner kan få till följd att delar av den svenska tekoindustrin slås ut. Det kan få avsevärda effekter för berörda orter. Många utvecklingsländer kan också komma att missgynnas av en avveckling. Försörjningsberedskapen på tekoområdet får heller inte äventyras av att importbegränsningarna upphör. Enligt motionärerna bör dessa förhållanden noggrant analyseras och utredas.

I *motion Fi8 (vpk)* avvisas den planerade avvecklingen. Att man slår undan benen på den svenska basproduktionen av kläder gynnar ingen utom möjligen importörerna, heter det i motionen. Det enda som långsiktigt främjar såväl de svenska konsumenterna som utvecklingsländerna är, menar motionärerna, att det upprättas långsiktiga avtal med producentländerna innehållande socialklausuler.

Också i *motion Fi21 (mp)* stöds ett upphävande av handelshindren. Partiet ställer dock som villkor för att man skall acceptera omläggningen att det införs socialklausuler i internationella handelsavtal för att motverka att varor tillverkas under oacceptabla arbetsförhållanden.

Enligt näringsutskottets mening kommer en avveckling av importrestriktionerna på tekoområdet att leda till att konkurrensen stärks i den svenska ekonomin. Som framhålls i propositionen leder importhinder till högre priser i konsumentledet. En avreglering kommer därför att gynna konsumenterna och bidra till en dämpning av inflationen i ekonomin. Ett upphävande av restriktionerna bör också få positiva effekter på utvecklingsländerna.

I likhet med näringsutskottet har finansutskottet inget att erinra emot den aviserade avvecklingen av importrestriktionerna för tekoprodukter. Genom att nu besluta om en avreglering år 1991 ger statsmakterna tekoföretagen tid för nödvändiga anpassningsåtgärder. Branschen måste dock få möjlighet till ytterligare konsolidering för att klara den ökade konkurrens som uppstår när restriktionerna avvecklas. Utskottet avstyrker därför yrkande 10 i *motion Fi4 (m)* och yrkande 11 i *motion Fi11 (fp)*.

Finansutskottet instämmer i likhet med näringsutskottet i regeringens uppfattning om behovet av fortsatta stödåtgärder till förmån för tekoindustrin. Dessa insatser bör i större utsträckning än för närvarande inriktas mot de små och medelstora företagen. Det bör understrykas att åtgärderna får en sådan utformning att tekobranschens omställning till följd av övergången till en liberalare handelspolitik på området underlättas.

Den närmare diskussionen om omfattningen och utformningen av stödet till tekobranschen bör anstå till våren 1989 då riksdagen också kommer att behandla målen för tekopolitiken. Med det anförda avstyrker finansutskottet motionerna Fi4 (m) yrkande 11, Fi28 (c) yrkande 1 samt Fi8 (vpk) yrkande 3 i berörd del.

Som också framhålls i näringsutskottets yttrande bör ett upphävande av handelsbegränsningarna på tekoområdet få en positiv effekt för utvecklingen i u-länderna. Kravet i motion Fi8 (vpk) och i Fi21 (mp) och som också diskuteras i motion Fi5 (c) att det skall införas socialklausuler om inget nytt MFA-avtal ingås avvisas av utskottet. Yrkande 3 i berörd del i motion Fi8 (vpk) och yrkande 1 i motion Fi21 (mp) i berörd del avstyrks därför.

Utöver här behandlade partimotioner har vad gäller tekofrågorna motioner väckts av Hans Nyhage (m), *motion Fi7*, samt av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s), *motion Fi18* yrkandena 1–4. Som framgår av näringsutskottets yttrande avstyrks även dessa motioner. Finansutskottet ser ingen anledning att göra något annat ställningstagande.

Utredning om konkurrensförhållanden

Som skäl att utreda rådande konkurrensförhållanden anges i propositionen behovet av att öka konkurrensen, dämpa inflationen samt den pågående västeuropeiska integrationen. Utredningens uppgifter skall främst vara att lämna förslag till en skärpning av konkurrenslagstiftningen och se över gällande sanktionssystem. Speciellt anges transport-, livsmedels-, handels-, bygg- och bostadssektorn som de delar av ekonomin som särskilt bör uppmärksammas.

I *motionerna Fi4* (m) och *Fi11* (fp) godtas förslaget till utredningen men kravet ställs att utredningen måste vidgas till att omfatta den offentliga sektorn. I motion Fi4 (m) anges att konkurrenssituationen mellan privat och offentlig sektor bör ägnas särskilt intresse.

Den aviserade utredningen bör förutsättningslöst pröva konkurrensförhållandena på tekoområdet, sägs det i *motion Fi28* (c). Det är inte säkert, menar motionärerna, att prisnivån på kläder i Sverige sänks vid en avveckling av importrestriktionerna.

I *motion Fi8* (vpk) framhålls att det är motiverat med en utredning men att arbetet i första hand bör inriktas mot studier av spekulationsekonomis effekter innebärande bl.a. uppköp och sammanslagning av företag.

Näringsutskottet har inget att erinra mot att det tillsätts en utredning om konkurrensförhållandena i ekonomin. Som anføres i propositionen har prisstegringstakten inom de delar av den svenska ekonomin som är hemmamarknadsorienterade och som saknar betydande inslag av utländsk konkurrens under senare år varit betydligt högre än den genomsnittliga inflationen. Särskilt har detta gällt de sektorer som omfattas av regleringar och centralt förhandlade priser. Under senare år har även de avtalade lönerna ökat snabbare i de från utländsk konkurrens skyddade sektorerna. Kostnadsökningarna inom dessa sektorer tenderar att slå igenom snabbare och i högre grad på priserna.

Näringsutskottet anser därför att konkurrenspolitiken ytterligare bör

förstärkas. Vissa delsektorer inom den svenska ekonomin kan behöva avregleras, handelshinder kan behöva tas bort och konkurrens från utlandet uppmuntras samtidigt som möjligheterna att motverka inhemska konkurrensbegränsande åtgärder förbättras.

Finansutskottet delar näringsutskottets uppfattning. Det finns inte något motiv för att kräva att frågan om de offentliga monopolens omfattning skall prövas av den aviserade utredningen. Utskottet avstyrker därför motion Fi4 (m) yrkande 7 och Fi11 (fp) yrkande 12.

Finansutskottet avstyrker också yrkande 2 i motion Fi28 (c) om en förutsättningslös prövning av konkurrenssituationen inom tekosektorn. Som tidigare har nämnts kommer det att ingå i utredningens uppgifter att studera konkurrensförhållandena inom handeln.

Enligt utskottets mening bör inte heller kravet i motion Fi8 (vpk) yrkande 1 på en analys av "spekulationsekonomens" effekter för konkurrensen och prisutvecklingen föranleda något initiativ av riksdagen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande den ekonomiska utvecklingen under åren 1988, 1989 och 1990

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1988/89:47 mom. 1,

2. beträffande *den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 18, 1988/89:Fi5 yrkande 10, 1988/89:Fi8 yrkandena 5, 6 och 7, 1988/89:Fi11 yrkande 15, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordats i proposition 1988/89:47 mom. 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. beträffande *avskaffande av valutareglerna*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 12 och 1988/89:Fi5 yrkande 5,

4. beträffande *löntagarfonder m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi4 yrkandena 13, 14 och 15,

5. beträffande *stimulanter av hushållssparandet*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi5 yrkande 4 och 1988/89:Fi11 yrkandena 13 och 14,

6. beträffande *omsättningsskatt på värdepapper*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi4 yrkandena 16 och 17,

7. beträffande *småföretagens villkor*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi27 yrkande 1,

8. beträffande *förslag om främjande av högteknologi*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi5 yrkande 9,

9. beträffande *en god miljö som mål för den ekonomiska politiken*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi5 yrkande 1,

10. beträffande *inriktningen av fördelningspolitiken*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi5 yrkande 3,

11. beträffande *en ny låginkomstutredning*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi8 yrkande 4,

12. beträffande *frisläpp av investeringsfonder*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi4 yrkande 8,

13. beträffande *arbetsmarknadens funktionssätt*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 1, 1988/89:Fi5 yrkande 2 och 1988/89:Fi6 yrkandena 1 och 4,

14. beträffande *avslag på de arbetsmarknadspolitiska förslagen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del,

15. beträffande *en rörlig förmedlingsstyrka vid mottagningsförläggningarna*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 1 till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisar ett ramanslag på 3 125 000 kr.,

16. beträffande *merkostnadsbidrag*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Fi6 yrkande 5, 1988/89:Fi11 yrkande 3, 1988/89:Fi22, 1988/89:Fi27 yrkandena 2 och 3 godkänner det i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 1 framlagda förslaget om merkostnadsbidrag,

17. beträffande *sökanderesor från Danmark*

att riksdagen godkänner det i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 2 framlagda förslaget om sökanderesor från Danmark till Sverige,

18. beträffande *medel för merkostnadsbidrag och sökanderesor*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 3 till *Arbetsmarknadsservice* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 53 750 000 kr.,

19. beträffande *arbetsmarknadsutbildning*

a) att riksdagen godkänner de i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 3 mom. 1 framlagda förslagen till ändrade regler för utbildning i företag,

b) att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 3 mom. 2 till *Arbetsmarknadsutbildning* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag på 77 000 000 kr.,

20. beträffande *anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 4 och med avslag på motion 1988/89:Fi6 yrkande 7 till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 41 500 000 kr.,

21. beträffande *insatser för flyktingar och invandrare*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:Fi5 yrkandena 7 och 8 godkänner att 30 000 000 kr. av medlen för beredskapsarbeten får utnyttjas för insatser för flyktingar och invandrare i enlighet med vad som anförts i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 5 mom. 1,

22. beträffande *flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel*
att riksdagen med avslag på motion 1988/89:Fi6 yrkande 6 godkänner
vad som i övrigt anförts i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 5
mom. 2 om utnyttjande av medlen för beredskapsarbeten,

23. beträffande *behovet av insatser för särskilda grupper och regioner* att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi5 yrkande 6, 1988/89:Fi6 yrkande 2, 1988/89:Fi11 yrkande 2 och 1988/89:Fi18 yrkande 5,

24. beträffande *indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi6 yrkande 8,

25. beträffande *yrkesinriktad rehabilitering*
att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt C 4 till *Yrkesinriktad rehabilitering* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag på 5 500 000 kr.,

26. beträffande *arbetsstillstånd för asylsökande*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi6 yrkande 3 och 1988/89:Fi11 yrkande 1,

27. beträffande *byggreglerande åtgärder*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 6, 1988/89:Fi11 yrkande 4 och 1988/89:Fi26 yrkande 4,

28. beträffande *ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 2, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi21 yrkande 2 i berörd del, 1988/89:Fi24 yrkande 1, 1988/89:Fi26 yrkandena 1 och 3 godkänner vad som föreslås i proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del,

29. beträffande *ombyggnad av ålderdomshem och servicebostäder för äldre*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi11 yrkande 9 i berörd del, 1988/89:Fi19 yrkande 2, 1988/89:Fi20 yrkande 2, 1988/89:Fi30, 1988/89:Fi32 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

30. beträffande *ombyggnad av lokaler m.m. som ger ett tillskott av lägenheter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 5 i berörd del och 1988/89:Fi31 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

31. beträffande *hissinstallationer*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 7 i berörd del, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi32 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

32. beträffande *förlängning av hissbidraget*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 7 i berörd del,

33. beträffande *ombyggnadslån för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

34. beträffande *självbyggeri, byggande med prefabricerade element, hänsyn till sociala och regionala effekter samt genomgångsbostäder för flyktingar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkandena 6 och 9 i berörd del, 1988/89:Fi11 yrkande 9 i berörd del, 1988/89:Fi19 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 2, 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

35. beträffande *effekterna av lånevillkoren*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi13 yrkande 2,

36. beträffande *uttalande att regeringen skall följa utvecklingen av boendekostnaderna*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi32 yrkande 1,

37. beträffande *låneärenden i vilka förhandsbesked lämnats*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi16 i berörd del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

38. beträffande *utformningen av övergångsbestämmelserna*

att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 8, 1988/89:Fi12 yrkande 1, 1988/89:Fi15, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi20 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 1 och 1988/89:Fi34 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 9 i berörd del, 1988/89:Fi10, 1988/89:Fi12 yrkande 2, 1988/89:Fi13 yrkande 1, 1988/89:Fi19 yrkande 3, 1988/89:Fi20 yrkande 3 och 1988/89:Fi31 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

39. beträffande *beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 2 och med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 4 och 1988/89:Fi26 yrkande 2 medger att beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89,

40. beträffande *vidgning av delram för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi14 och 1988/89:Fi23,

41. beträffande *slopande av tillägglåneramen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 4,

42. beträffande *skattefri avsättning till reparationsfond*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 3, 1988/89:Fi11 yrkande 7 och 1988/89:Fi24 yrkande 2,

43. beträffande *viss förutsättning för stöd enligt räntebidragsförordningen (RBF-stöd)*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 3,

44. beträffande *boendes inflytande över RBF-stödet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 8,

45. beträffande *viss översyn och utvidgning av RBF-stödet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 3 och 1988/89:Fi12 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

46. beträffande *statens stöd till s.k. sjuka hus*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

47. beträffande *reavinstkatten*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi11 yrkande 6,

48. beträffande *räntebidrag för bemyntliga hyres- och bostadsrättshus*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5, 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4 i berörda delar, 1988/89:Fi24 yrkande 3 och 1988/89:Fi26 yrkande 5 godkänner vad som förordas i proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del,

49. beträffande *räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus*
att riksdagen med avslag på motion 1988/89:Fi9 yrkande 2 godkänner vad som förordas i proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motion 1988/89:Fi21 yrkande 4 i berörd del,

50. beträffande *ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 6,

51. beträffande *stimulansbidrag*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi21 yrkande 5 och 1988/89:Fi26 yrkande 6,

52. beträffande *tillkännagivande om bostadspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del,

53. beträffande *avtal med Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB)*
att riksdagen godkänner förslaget i proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 3,

54. beträffande *ersättning till SBAB*
att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 4 till *Länsbostadsnämnderna* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 31 200 000 kr.,

55. beträffande *omläggning av jordbrukspolitiken*
a) att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 9, 1988/89:Fi8 yrkande 2, 1988/89:Fi11 yrkande 10, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi29,
b) att riksdagen *lägger till handlingarna* vad som anförts i proposition 1988/89:47 bilaga 2,

56. beträffande *omläggning av tekopolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkandena 10 och 11, 1988/89:Fi7, 1988/89:Fi8 yrkande 3, 1988/89:Fi11 yrkande 11, 1988/89:Fi18 yrkandena 1, 2, 3 och 4, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi28 yrkande 1,

57. beträffande *utredning om konkurrensförhållanden*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 7, 1988/89:Fi8
yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 12 och 1988/89:Fi28 yrkande 2.

1988/89:FiU10

Stockholm den 6 december 1988

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Iris Mårtensson (s), Arne Kjörnsberg (s), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c), Hans Petersson (vpk), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s), Sonia Karlsson (s), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp).

1. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet delar" och slutar på s. 32 med "till budgetpropositionen" bort ha följande lydelse:

Den ekonomiska politiken

Utskottet har ovan redovisat den beskrivning av det ekonomiska läget som görs i propositionen. I partimotioner från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet kompletteras bilden med bedömningar som ger en något mindre glättad bild, främst vad avser prisökningstakten, men också vad gäller den samhällsekonomiska balansen på kort sikt och ekonomins utvecklingskraft på längre sikt. Utskottet ställer sig i allt väsentligt bakom den bild som framkommer i motionerna Fi4 (m), Fi11 (fp) och Fi5 (c).

Prisökningarna i den svenska ekonomin har under i stort sett hela 1980-talet varit större än i omvärlden. Inflationen dämpades visserligen något under 1986 och 1987 på grund av bl.a. sjunkande energipriser men den var ändå högre än i våra viktigaste konkurrentländer. Under 1988 har inflationen hittills legat på en anmärkningsvärt hög nivå, vilket är ett klart misslyckande för regeringens ekonomiska politik.

Regeringen har successivt tvingats revidera upp prognosen för 1988 och 1989 års prisökningar. För 1988 anges för närvarande 6,3 %. Regeringens prognos för 1989 och 1990 är 6 %. Fristående bedömningar gjorda under hösten i år räknar alla med en högre inflation nästa år. Enligt utskottets bedömning är risken stor att de får rätt, och att inflationstakten således accelererar ytterligare.

Som framgår av utskottets beskrivning ovan väntas underskottet i bytesbalansen öka under de närmaste åren. Möjligheten ter sig enligt utskottet mycket avlägsen att under början av 1990-talet nå en situation med överskott i bytesbalansen, trots att riksdagen vid behandlingen av den ekonomiska politiken på medellång sikt slagit fast att detta vore önskvärt.

Enligt utskottet leder nuvarande utveckling till en dålig beredskap inför en kommande internationell konjunkturdämpning. Även om en sådan för närvarande inte synes nära förestående är det riskabelt att i så hög grad som regeringen gör bygga den ekonomiska politiken på fortsatt och ständig draghjälp från utlandet.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att den svenska ekonomins balansproblem fortsätter att öka. Detta måste i stor utsträckning skyllas på den av regeringen förda ekonomiska politiken. Om denna hade inneburit en stramare finanspolitik, vilket påpekats vid flera tillfällen i reservationer till utskottets betänkanden med anledning av partimotioner från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet, skulle dagens balansproblem varit betydligt mindre.

Den svenska ekonomin lider av dålig produktivitetsutveckling. Till stor del beror detta på att regeringens politik hämmat ekonomins utvecklingskraft och förnyelseförmåga. Sedan 1970 har tillväxten varit betydligt lägre än i jämförbara länder. En stor del av tillväxten har berott på ökning av antalet sysselsatta, en utveckling som knappast kan väntas fortsätta framöver. Den av regeringen aviserade förlängningen av semestern med en sju vecka skulle också innebära en minskning av arbetsutbudet, vilket är motsatsen till vad regeringen säger sig vilja uppnå.

Enligt regeringens egen prognos väntas tillväxten av bruttonationalprodukten avta till 1,7 % under 1989 och obetydligt över 1 % under 1990. Enligt utskottets bedömning finns det en risk att tillväxten ytterligare stagnerar, underskottet i bytesbalansen ytterligare försämras, inflationen stiger och arbetslösheten ökar i början av 1990-talet.

De kortsiktiga problemen i svensk ekonomi består bl.a. av bristande balans mellan utbud och efterfrågan. Produktionsförmågan är för liten för att kunna möta nuvarande höga efterfrågan. Utskottet finner det anmärkningsvärt att regeringen i så stor utsträckning underlåtit att föreslå åtgärder för att komma till rätta med obalanserna. I propositionen finns inte någon analys av konsekvenserna vare sig för statsbudgeten eller för den samhällsekonomiska balansen av de förslag som läggs fram. Regeringen konstaterar endast att om obalansen består kommer åtstramningsåtgärder att bli nödvändiga senare under 1989.

Utskottet vill varna för kortsiktiga stabiliseringspolitiska åtgärder i form av höjningar av det totala skattetrycket. Detta skulle bara förvärra de ekonomiska problemen. Det totala skattetrycket är redan för högt och bör i stället sänkas.

Regeringen förespråkar i allmänna ordalag en förändring av den ekonomiska politiken i riktning mot åtgärder som förbättrar den långsiktiga produktionsförmågan. Utskottet skulle hälsa en sådan förändring med tillfredsställelse men kan i praktiken inte se att de föreslagna åtgärderna svarar mot de allmänna texterna.

Utskottet delar bedömningen i motionerna Fi4 (m), Fi11 (fp) och Fi5 (c) att den ekonomiska politiken tydligare måste inriktas på utbudsstimulerande och tillväxtfrämjande åtgärder. Åtgärder bör sättas in för att dämpa pris- och kostnadsstegringen, förbättra produktiviteten och öka arbetskraftsutbudet och flexibiliteten på arbetsmarknaden.

Utskottet vill särskilt betona nödvändigheten att tillväxten kommer hela landet till del. En decentraliserad samhällsstruktur måste skapas där det råder balans såväl inom som mellan olika regioner. Detta är särskilt angeläget med hänsyn till den väntade befolkningsstrukturen. Uppnås inte detta skapas problem såväl i storstadsregionerna som utanför dessa.

Stabila spelregler är väsentligt. Utskottet delar uppfattningen i motionerna Fi4 (m), Fi11 (fp) och Fi5 (c) att de av regeringen föreslagna åtgärderna för byggnadsmarknaden i stället präglas av extrem ryckighet.

Utskottet upprepar sitt tidigare givna förord för en politik som undanröjer tillväxthinder. Detta innebär, vilket också framförs i motionerna från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet, att skattepolitiken måste läggas om. Finanspolitiken bör vara stram, men inte i första hand

genom skattehöjningar utan genom utgiftsbegränsningar. Den offentliga sektorn måste avmonopoliseras. Den byråkrati och regleringsapparat som byggts upp måste minskas. Bättre incitament måste skapas till en fungerande lönebildning.

I motionerna Fi8 (vpk) och Fi21 (mp) hävdas att de mest centrala problemen i den svenska ekonomin inte är de som anges i propositionen. Enligt motion Fi8 (vpk) borde åtgärder i stället riktas mot det fördelningspolitiska området och enligt motion Fi21 (mp) borde miljöfrågorna ställas i centrum.

Den ekonomiska politik som förordas i motion Fi8 (vpk) innebär en socialistisk politik som helt avviker från vad utskottet ovan förordat. Där förespråkas sålunda insatser mot "spekulationsekonomin", kraftig expansion av den offentliga sektorn, samhällelig styrning av investeringarna och stora skattehöjningar. Utskottet avvisar en sådan politik och avstyrker sålunda vänsterpartiet kommunisternas motion.

I miljöpartiets motion Fi21 förespråkas en politik som leder till nolltillväxt i produktionen, något som miljöpartiet ser som önskvärt. Utskottet kan inte dela denna bedömning. En permanent nolltillväxt skulle ställa den ekonomiska politiken inför stora svårigheter, inte minst inom fördelningspolitiken. Utskottet vill särskilt betona betydelsen av resurstillväxt för att kunna vidta nödvändiga insatser för miljöförbättringar. Utskottet avstyrker sålunda miljöpartiets motion.

Utskottet anser således att de åtgärder som förordas i propositionen inte är tillräckligt långtgående. I vissa fall går de t.o.m. i fel riktning. För att uppnå en rejäl utbudsstimulerande effekt krävs långtgående marginalskautesänkningar. Utökningen av regleringarna inom byggsektorn och övriga förändringar inom detta område kommer att driva upp byggkostnaderna och kan vara början till en ny rivningsvåg över landet. Den aviserade konkurrensutredningen måste också inriktas på åtgärder för att bryta upp de offentliga monopolen.

Utskottet avvisar en åtstramning genom skattehöjningar. I stället är det angeläget att ge den ekonomiska politiken en mer långsiktig inriktning. Det gäller såväl stabiliseringspolitiken som strukturpolitiken, dvs. sättet att angripa de grundläggande problem som finns i ekonomin. Vidare anser utskottet att den svenska kronan bör knytas närmare till det europeiska monetära samarbetet (EMS). En ram bör sättas för de offentliga utgifternas ökningstakt och skattetrycket bör sänkas genom en långtgående marginalskattereform. Både den offentliga sektorn och det privata näringslivet måste avregleras. Försäljning bör ske av statliga företag. Det är också viktigt att åtgärder vidtas som leder till ett ökat hushållssparande.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion Fi4 (m) yrkande 18.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 mom. 2 och motionerna 1988/89:Fi8 yrkandena 5, 6 och 7 och 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del samt med anledning av motionerna 1988/89:Fi5

yrkande 10 och 1988/89:Fi11 yrkande 15 godkänner vad som förordas i motion 1988/89:Fi4 yrkande 18 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

1988/89:FiU10
Reservationer

2. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet delar" och på s. 32 slutar med "till budgetpropositionen" bort ha följande lydelse:

Den ekonomiska politiken

Utskottet har --- (= reservation 1) --- miljöpartiets motion.

Utskottet vill i fråga om stabiliseringspolitiken ansluta sig till vad som föreslås i folkpartiets partimotion Fi11. Dessa förslag leder enligt utskottet till effekter på den samhällsekonomiska balansen som innebär en avsevärd förbättring i förhållande till regeringen.

Effekterna på den inhemska efterfrågan innebär sammantaget en viss dämpning. Den av folkpartiet föreslagna sänkningen av inkomstskatten spår på efterfrågan på kort sikt, men detta uppvägs av den redan beslutade höjningen av oljeskatten, de i motionen föreslagna sparstimulerande åtgärderna samt folkpartiets förslag om reducerade bostadssubventioner.

Dessutom anser utskottet att det av folkpartiet föreslagna förvärvsavdraget för pensionärer kan väntas få omedelbara och snabba konsekvenser för arbetsutbudet och därmed produktionen.

Sammantaget kommer därigenom den samhällsekonomiska balansen att förbättras. Utbudet blir något större och efterfrågan något mindre än med regeringens förslag. Detta skapar förutsättningar för en lägre inflation och ett mindre underskott i bytesbalansen med folkpartiets politik än med regeringens.

Utskottet tillstyrker således motion Fi11 (fp) yrkande 15.

Av vad utskottet ovan anför framgår att den politik som förordas i motion Fi4 (m) och motion Fi5 (c) företer stora likheter med folkpartiets. I den moderata motionen tas emellertid avstånd från en aktiv konjunkturpolitik, en uppfattning som utskottet inte delar. I centermotionen förespråkas en differentierad mervärdeskatt som ett stabiliseringspolitiskt medel, vilket utskottet inte kan tillstyrka.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken

att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 mom. 2 och motionerna 1988/89:Fi8 yrkandena 5, 6 och 7 och 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del samt med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 18 och 1988/89:Fi5 yrkande 10 godkänner vad som förordas i motion 1988/89:Fi11 yrkande 15 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2)

1988/89:FiU10
Reservationer

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet delar" och på s. 32 slutar med "till budgetpropositionen" bort ha följande lydelse:

Den ekonomiska politiken

Utskottet har --- (= reservation 1) --- miljöpartiets motion.

Utskottet vill emellertid ansluta sig till det resonemang som förs i Fi5 (c) om den ekonomiska tillväxtens innehåll. Tillväxten av BNP är ett dåligt mått på den ökade tillgången på fria resurser. Enligt utskottet krävs en långsiktig och varaktig tillväxt som innefattar god miljö och effektiv resursanvändning.

En viktig bidragande orsak till den höga inflationen i Sverige är storstadsområdenas överhettning på arbets- och bostadsmarknaden. Centerpartiets förslag om att införa investeringsavgifter i överhettade storstadsområden skulle utan tvekan utgöra ett verkningsfullt medel för att svalka av överhettningen inom byggsektorn och för att främja regional balans. Dessutom anser utskottet att det av centerpartiet föreslagna inflyttningsbidraget på ett bättre sätt än det av regeringen föreslagna merkostnadsbidraget skulle stimulera arbetsutbudet utan att medföra ökade regionala obalanser och ökad överhettning i ekonomin.

Sambandet mellan skatter, löner och inflation är starkt. Utskottet vill påtala vikten av att skatte- och inkomstpolitiken förs på ett sätt som innebär att kompensatoriska spänningar i ekonomin undviks. En differentierad mervärdeskatt med sänkt skatt på i första hand vardagsmat och högre skattesatser för mer umbärliga varor kan skapa förutsättningar för samhälls-ekonomiskt acceptabla löneökningar.

Ett införande av personliga investeringskonton i enlighet med vad som anförs i motion Fi5 (c) skulle verksamt bidra till att stimulera hushållssparandet och därmed verka dämpande på konsumtionsökningen.

Inriktningen av den ekonomiska politiken på kort sikt blir därigenom sådan att resurshushållning och miljöförbättrande åtgärder stimuleras, de inflationsdrivande koncentrationsområdena svalkas av, hushållssparandet stimuleras, skattepolitiken förs med tanke på behovet av fördelningspolitisk utjämning, arbetsutbudet blir något högre och efterfrågan något lägre än med regeringens förslag.

Av vad utskottet ovan anfört framgår att den politik som förordas i motion Fi11 (fp) och Fi4 (m) företer likheter med centerpartiets. I den moderata motionen tas emellertid avstånd från en aktiv konjunkturpolitik, en uppfattning som utskottet inte delar.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 mom. 2 och motionerna 1988/89:Fi8 yrkandena 5, 6 och 7 och 1988/89:Fi21

yrkande 1 i berörd del samt med anledning av motionerna 1988/89:Fi4
yrkande 18 och 1988/89:Fi11 yrkande 15 godkänner vad som förordas i
motion 1988/89:Fi5 yrkande 10 samt som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anfört,

1988/89:FiU10

Reservationer

4. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2)

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet
delar" och på s. 32 slutar med "till budgetpropositionen" bort ha följande
lydelse:

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att den svenska ekonomin trots
mer än två års konjunkturuppgång och efter flera år av mycket höga vinster
inom näringslivet står inför stora problem. Vid sidan av den alltmer
framträdande kapacitetsbristen inom industrin framträder andra mera
grundläggande problem som enligt utskottet kräver initiativ och åtgärder för
att lösas.

Det gäller främst följande områden:

- Tillväxten av spekulativa inslag i ekonomin med dess påverkan på
inflationen.
- Utslagningen av arbetande från industrin och dess betydelse för tillgång-
en till arbetskraft.
- De sociala och ekologiska konsekvenserna av rådande produktionsför-
hållanden.
- Den sneda fördelningen av de mycket höga vinsterna.
- Den snabba transnationaliseringen av ekonomin, och avsaknaden av en
framsynt strategi för EG/Europapolitiken.
- De förstärkta regionala problemen som ytterst är en följd av den
kapitalistiska ekonomins funktionssätt.

Det är utskottets uppfattning att de ekonomisk-politiska åtgärderna i
propositionen i alltför hög grad ägnas löneutvecklingen och dess betydelse
för inflationen. Sambandet mellan lön, pris och profit ignoreras trots att
lönernas andel av industrins förädlingsvärde sjunker, medan vinsternas
andel ökar.

Den ekonomiska politiken

Som framgått av utskottets beskrivning av det ekonomiska läget har
överhettningstendenser kunnat skönjas inom vissa delar av ekonomin. Kvar
står ändå det faktum att de regionala problemen har förstärkts och att den
offentliga sektorns vitala delar brottas med stora ekonomiska problem. De
förslag som redovisas i propositionen för att bekämpa inflationen – bl.a.
förslaget om en marginalskattesänkning – som är avsedda att lägga en grund
för måttliga lönekrav anser utskottet vara verkningslösa. Det finns anledning
att befara att de som inte får så stora skattesänkningar är grupper som redan
tidigare halkat efter när vinstårens överskott fördelats, och att dessa grupper

därför tvingas kompensera sig både för fördelningsorättvisorna och de nya orättvisa skatteskalorna.

Den generella åtstramningspolitik som föreslås i propositionen för att bekämpa prisökningar innebär, enligt utskottets mening, i rådande fördelningspolitiska situation att de tidigare hårt drabbade grupperna påläggs ytterligare bördor. Mot bakgrund av den rådande ekonomiska situationen anser utskottet att varje åtgärd på det ekonomisk-politiska fältet måste ha en strikt fördelningspolitisk profil till förmån för de lågavlönade och de människor som lever under pressade ekonomiska förhållanden.

I motion Fi8 (vpk) tas också frågan upp om de spekulativa inslagen i ekonomin och dess inflationsdrivande roll. Motionärerna nämner bl.a. mark- och fastighetsspekulationen som exempel på detta. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en ny låginkomstutredning måste tillsättas och att den gemensamma sektorn måste utvecklas genom att vinster förs över från industrin till denna sektor.

Utskottet vill i detta sammanhang betona att det inte finns någon fördelningspolitisk konflikt inbyggd i kravet på ökade investeringar, eftersom det uppenbarligen finns mycket gott om kapital i den svenska ekonomin. Vad som krävs är i stället åtgärder som avleder dessa kapitalströmmar från de spekulativa och kortsiktiga placeringarna. Därutöver krävs åtgärder mot utlandsinvesteringarna som fått stor omfattning under 1980-talet.

Vad som här anförts gäller även kravet på en utbyggd offentlig sektor. Det bör med hänvisning till överlikviditeterna i näringslivet ske en överföring av medel från den privata till den offentliga sektorn. Utskottet vill understryka att investeringar i t.ex. hälso- och sjukvård, miljöskydd, trafiksystem och utbildning i grunden är högproduktiva investeringar och därför bidrar till att öka produktionskapaciteten.

Självfallet kan en förändring av den ekonomiska politiken som här förordas av utskottet inte omedelbart ge positiva resultat. Men ett fasthållande vid den nuvarande ekonomisk-politiska strategin, vars huvudmål synes vara att pressa tillbaka löneutvecklingen för att vinna exportframgångar, kan vara förenat med stora risker i ett läge då konjunkturerna vänder nedåt igen.

Mot här angiven bakgrund anser utskottet att en omedelbar förändring av fördelningspolitiken i positiv riktning för de lågt och normalt avlönade måste komma till stånd. Samtidigt bör en utbyggnad av den offentliga sektorn genom utnyttjande av överlikviditeterna från näringslivet genomföras. En sådan utbyggnad har stora positiva effekter också på den samlade fördelnings- och investeringspolitiken.

Utskottet vill också understryka att de ekologiska följderna av nuvarande utveckling av produktionsförhållandena måste tas på allvar. Det är utskottets bestämda uppfattning att ekonomi och ekologi är två sidor av samma sak och att en från miljösynpunkt positiv utveckling för bl.a. jordbruket, transport- och energipolitiken inte bara är en viktig miljöfråga utan också måste ses som viktiga inslag i en framtida industri- och samhällsstruktur. En sådan utveckling kan ge den svenska ekonomin stora framtida fördelar.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 4, 5 och 6 i motion Fi8 (vpk).

Av motionerna Fi4 (m), Fi11 (fp) och Fi5 (c) framgår att motionärerna i huvudsak delar propositionens bedömningar och förslag till åtgärder. Därför kan dessa motioner inte heller bifallas. Motionerna avstyrks sålunda.

1988/89:FiU10
Reservationer

I motion Fi21 (mp) föreslås en mängd skatte- och avgiftshöjningar som motiveras utifrån miljöpolitiska hänsyn. Dessa måste dock sättas in i ett större sammanhang där en socialt och ekologiskt riktig tillväxt kan främjas. Att som motionärerna menar sätta ett stopp för all materiell levnadsstandardökning skulle slå lika hårt mot de lågavlönade och mest utsatta som den generella åtstramningspolitik som är utgångspunkten för förslagen i propositionen.

Utskottet avstyrker sålunda motion Fi21 (mp) yrkande 1 i berörd del.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1988/89:47 mom. 2 och motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 18, 1988/89:Fi5 yrkande 10, 1988/89:Fi11 yrkande 15, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordas i motion 1988/89:Fi8 yrkandena 5, 6 och 7 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet delar" och på s. 32 slutar med "till budgetpropositionen" bort ha följande lydelse:

Sammanfattningsvis vill utskottet understryka att de allt överskuggande problemen i svensk ekonomi är de långsiktiga konsekvenserna av den omfattande miljöförstörelsen som pågår med oförminskad intensitet.

Den ekonomiska politiken

Enligt utskottets uppfattning är den omfattande miljöförstörelsen ett resultat av den ekonomiska politik som förs och har förts. Under långa tider har den haft ett mycket gott syfte nämligen att medvetet förbättra svenska folkets levnadsomständigheter. Detta har gått mycket bra på grund av det svenska folkets erkända idoghet och mycket höga arbetsmoral. Problemet är att man nu kan se en allvarlig baksida med denna politik och det är den förstörelse av vår livsgrund som nu pågår.

Om denna utveckling skall kunna brytas och efterkommande generationer skall kunna få ett gott och drägligt liv fordras det att den ekonomiska politiken läggs om så att ett samhälle kan skapas som är mera varsamt med naturresurser och människor. Som utskottet ser det är den i dag förda ekonomiska politiken i viss grad kluven. Samtidigt som man varmt hyllar principen om en stark ekonomisk tillväxt uttryckt som procentuell ökning av bruttonationalprodukten så vill man verka för att sparandet skall öka

kraftigt. Ett ökat sparande innebär att medborgarna konsumerar mindre och det måste rimligen svära mot önskan att medborgarna skall köpa så mycket som möjligt för att öka tillväxten. Utskottet anser att den materiella förbrukningen måste minska parallellt med att det i Sveriges riksdag förs en allvarlig debatt om den ekonomiska tillväxtens innehåll.

Ett viktigt led i detta framtidsarbete är att samtidigt se till att det även fortsättningsvis drivs en kraftfull fördelningspolitik så att de som också har det ekonomiskt svårt inte också blir de som i huvudsak drabbas av den nu pågående miljöförstöringen.

De enligt utskottets mening viktigaste inslagen i en strävan att ändra den ekonomiska politiken så att möjligheter skapas att leva inom de ramar som naturen sätter och vad människor tål utgörs bl.a. av följande åtgärder.

- Sänk arbetsgivaravgifterna utanför de ekonomiskt överhettade områdena.
- Sänk arbetsgivaravgifterna inom vården.
- Höj drivmedelsskatterna med kompensation till glesbygden.
- Inför skatt på flygbränsle.
- Höj oljeskatterna så att priset motsvarar 1985 års nivå och reglera skatten så att realpriset på olja inte sjunker.
- Höj elskatten.
- Höj avgifterna på konstgödsel och jordbruksgifter och återför intäkterna som arealersättning till odlarna.
- Inför miljöskatter.
- Inför skatter på engångsförpackningar.
- Ta bort moms på svensk basmat och finansiera denna åtgärd med höjning av den allmänna momsen.
- Inför den skattefria zonen – dvs. ett radikalt höjt grundavdrag för inkomster av arbete och pensioner.

Utskottet avvisar med det anförda regeringens proposition i dess huvuddrag och hemställer att riksdagen som sin mening till regeringen ger till känna vad som här framförts om den ekonomiska politikens inriktning.

Den ekonomiska politik som förordas i motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) vad gäller de miljöpolitiska målen överensstämmer i stort med propositionens. Med hänvisning till den höga prioritet som utskottet anser att de miljöpolitiska målen måste ha avstyrks yrkande 18 i motion Fi4 (m) och yrkande 15 i motion Fi11 (fp).

I motionerna Fi8 (vpk) och Fi5 (c) framhålls att hänsyn till miljön måste ingå i ekonomiskt politiska överväganden. Utskottet är emellertid av den uppfattningen att motionärerna i stort ser miljön som en restriktion för hur långt ambitionerna inom det ekonomiskt politiska området i övrigt kan drivas. Som framgått av vad utskottet anför måste kraven ställas högre. Miljökraven måste vara överordnade alla andra krav som ställs på den ekonomiska politiken. Utskottet anser emellertid att flera av de synpunkter som framförs i dessa motioner bör beaktas i det krävande arbetet att komma till rätta med miljöförstöringen.

Vad utskottet här anför innebär att utskottet tillstyrker motion Fi21 yrkande 1 i berörd del och att utskottet anser att riksdagen med anledning av

motionerna Fi8 (vpk) yrkandena 5–7 och Fi5 (c) yrkande 10 som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anför.

1988/89:FiU10
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *inriktningen av den ekonomiska politiken*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1988/89:47 mom. 2 och motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 18 och 1988/89:Fi11 yrkande 15 och med anledning av motionerna 1988/89:Fi5 yrkande 10 och 1988/89:Fi8 yrkandena 5, 6 och 7 godkänner vad som förordas i motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. Avskaffande av valutaregleringen (mom. 3)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Utskottet anser" och på s. 33 slutar med "Fi5 (c)" bort ha följande lydelse:

I motionerna Fi4 (m) och Fi5 (c) föreslås bl.a. att valutaregleringen bör avskaffas.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att valutaregleringen bör avskaffas. Som utskottet ser det kan valutaregleringen endast temporärt fördröja en nödvändig anpassning av den svenska ekonomin vid utifrån kommande störningar. Valutaregleringens stabiliseringspolitiska värde är således snarast negativt. Utan valutareglering skulle kraven skärpas på en mer disciplinerad ekonomisk politik. För att i högre grad befästa tilltron till att den fasta växelkurspolitiken skall bestå är det därför angeläget att avskaffa denna reglering.

Utskottet anser också att valutaregleringen medför en rad olägenheter för de svenska företagen och den svenska ekonomin. Svenska kapitalplaceringar förhindras genom regleringen att sprida sina portföljer och därmed utjämna risker. Det leder till större avkastningskrav och högre kapitalkostnader för de svenska företagen. Det leder också till obalanser i de svenska företagens finansiella ställning, eftersom de tvingas placera tillgångarna i Sverige samtidigt som de förhindras att betala sina skulder i utlandet.

Enligt utskottets mening ställer den snabba utvecklingen mot en europeisk marknad utan gränser för kapital krav på ändringar för Sveriges del. En fri rörlighet mellan EG och Sverige måste upprättas även vad gäller finansiella transaktioner. För detta krävs att valutaregleringen avskaffas.

Utskottet anser sammanfattningsvis att valutaregleringen snarast bör avvecklas. Avvecklingen bör vara fullständig och definitiv. Den av regeringen förordade metoden med endast en successiv och partiell liberalisering av valutapolitiken medför en rad svårigheter. Varje förändring ger upphov till ett valutaflöde. Det är därför viktigt att man samtidigt öppnar för kapitalströmmar såväl till som från Sverige.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion Fi4 (m) yrkande 12 och motion Fi5 (c) yrkande 5.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

1988/89:FiU10

3. beträffande *avskaffande av valutaregleringen*

Reservationer

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 12 och 1988/89:Fi5 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

7. Avskaffande av valutaregleringen (mom. 3, motiveringen)

Hans Petersson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Utskottet anser" och på s. 33 slutar med "motion Fi5 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att transnationaliseringen av industrin bör motverkas. Därför bör i motsats till förslagen i motionerna Fi4 (m) och Fi5 (c) att avskaffa valutaregleringen i stället regleringens tillämpning skärpas i syfte att möjliggöra en mer självständig nationell ekonomisk politik.

8. Löntagarfonder m.m. (mom. 4)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "14 och 15" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Fi4 (m) att löntagarfonderna hämmar tillväxten i ekonomin bl.a. genom att vinstmedel tas ut från de företag som har högst avkastning. Löntagarfonderna bör därför avvecklas i enlighet med den borgerliga avvecklingsplan som redovisades i februari i år i finansutskottets betänkande i anslutning till budgetpropositionen (FiU 1987/88:20 s. 82-84). Att sprida ägandet genom avskaffandet av fondsocialismen stärker marknadsekonomin. Riksdagen bör av regeringen begära förslag om ett snabbt avskaffande av löntagarfonderna.

Vad gäller de frivilliga vinstandelssystemen vill utskottet anföra följande. Regeringen genomdrev våren 1987 försämringar i den skattemässiga behandlingen av anställdas vinstandelar. Avsikten med frivilliga vinstandelssystem är att göra de anställda delaktiga i företagets resultat, öka produktiviteten, öka sparandet, sprida det individuella ägandet och stärka känslan av samhörighet inom företaget. Regeringens åtgärder på detta område riskerar att minska intresset för företagsanknutna vinstandelssystem, vilket också var det uttryckliga syftet med förslaget. Utskottet vill bestämt motsätta sig dessa försämringar. De frivilliga vinstandelssystemen borde i stället stimuleras, t.ex. genom att de stiftelser som förvaltar vinstandelsmedlen skattebefrias. Vidare bör möjligheten övervägas att i viss utsträckning beskatta vinstandelar som inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet för den värdestegring som uppkommit. Utskottet anser mot här angiven bakgrund att regeringen bör återkomma med förslag till stimulanser av företagsanknutna vinstandelssystem. Riksdagen bör även avskaffa de under våren 1987 införda reglerna om sociala avgifter på vinstandelar.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *löntugarfonder m.m.*

att riksdagen med bifall till motion Fi4 yrkandena 13, 14 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1988/89:FiU10

Reservationer

9. Stimulanser av hushållssparandet (mom. 5)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "och 14" bort ha följande lydelse:

Med anledning av de förslag om stimulansåtgärder för hushållssparandet som framförs i motionerna Fi11 (fp) och Fi5 (c) vill utskottet anföra följande.

Sverige går nu åter mot växande underskott i bytesbalansen. Dessa underskott är ett uttryck för bristen på sparande. Den verkliga sparandebristen kan t.o.m. sägas vara större än den synliga, eftersom investeringsnivån fortfarande är för låg med hänsyn till behovet av utbyggnad av den konkurrensutsatta sektorn. En viktig orsak till den totala sparandebristen är det dåliga hushållssparandet. Sedan början av 1980-talet har hushållens sparande sjunkit kraftigt och är nu negativt. Det innebär att hushållen fortsätter att låna och ta av sina sparmedel för att konsumera.

Mot här given bakgrund anser utskottet att staten bör bedriva en aktiv politik för att stimulera enskilda människors sparande. Målet bör vara att hushållen skall kunna ha ett sparkapital motsvarande den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare. Det ligger ett stort värde i att den enskilde får en större ekonomisk trygghet och ett ökat oberoende av företag och myndigheter. Möjligheterna att kunna möta risker och ta chanser blir större. Den "topphuggande" förmögenhetspolitik som socialdemokraterna hittills bedrivit anser utskottet bör ersättas av en "uppbyggande" politik.

De konkreta förslag till sparstimulanser som föreslås i här aktuella motioner bör enligt utskottets mening prövas. Innebörden av förslagen är följande.

Ett sätt att premiera långsiktigt bundet sparande är att införa ett startsparande för barn och ungdom, genom vilket föräldrar och andra närstående kan göra insättningar, upp till ett visst belopp, t.ex. i den storleksordningen som det totala barnbidraget under ett år, utan att gåvoskatt tas ut. Kontot spärras för uttag till exempelvis 18 års ålder. I gengäld bör räntan vara skattefri. Barnen skulle därigenom ges en trygg start i vuxenlivet.

Ett annat sätt att premiera det långsiktiga sparandet kan vara att utvidga möjligheterna till pensionssparande. Utöver vanligt försäkringssparande borde det bli möjligt att spara bundet i bank genom införande av personliga investeringskonton. Insättningen, för vilken får föreskrivas ett maximibelopp per år, bör vara avdragsgill och avkastningen skattefri mot att skattskyldighet inträder då pengarna kan tas ut efter 55 års ålder. Om det tekniskt går att lösa bör de inestående medlen också kunna användas för

aktiesparande, vilket skulle öka det enskilda aktieägandets betydelse på börsen och vända den hittillsvarande trenden mot ökad institutionalisering. Möjligheter till förtida uttag med uppskjuten skatteskuldighet kan även prövas för köp av t.ex. permanentbostad och start av eget företag.

Vad utskottet här anfört om nödvändigheten att vidta åtgärder för att stimulera hushållssparandet bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *stimulanser av hushållssparandet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi5 yrkande 4 och 1988/89:Fi11 yrkandena 13 och 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om långsiktigt bundet sparande,

10. Omsättningsskatt på värdepapper (mom. 6)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Så sent" och slutar med "och 17" bort ha följande lydelse:

I anslutning till kraven i motion Fi4 (m) att inte införa den nya omsättningsskatten på värdepapper och avskaffa den befintliga omsättningsskatten på aktier vill utskottet anföra följande.

Den 1 januari 1989 införs en särskild *omsättningsskatt* på handeln med värdepapper. Att marknadens funktionsduglighet försämras genom införandet av denna skatt är uppenbart. Redan nu börjar resultaten av den kommande omsättningsskatten att kunna avläsas. Omsättningen på marknaden har minskat kraftigt. Detta innebär också att det blir svårare både för riksgäldskontoret att emittera statspapper och för riksbanken att bedriva penningpolitik.

Det finns starka skäl att också varna för att de redan nu iakttaga effekterna av den nuvarande omsättningsskatten bl.a. på valutautlänningsaffärer med svenska aktier kommer att förstärkas. Resultatet har nämligen blivit att en stor del av dessa affärer nu görs på utländska börser i stället för i Sverige.

En väl fungerande kapitalmarknad förutsätter att den nya omsättningsskatten på värdepapper inte införs. Vidare bör den redan befintliga omsättningsskatten på aktier avskaffas för i första hand utländska placerare.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *omsättningsskatt på värdepapper*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi4 yrkandena 16 och 17 hos regeringen begär förslag om avskaffande av omsättningsskatten på värdepapper i enlighet med vad utskottet anfört,

11. Omsättningsskatt på värdepapper (mom. 6, motiveringen)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Så sent" och slutar med "och 17" bort ha följande lydelse:

Yrkandena 16 och 17 i motion Fi4 (m) innebär att omsättningsskatterna på aktie- och penningmarknadsinstrument avskaffas.

1988/89:FiU10
Reservationer

Flera partier motsatte sig införandet av dessa skatter, liksom den höjning som därefter skett i fråga om omsättningsskatten på aktier. Detta ställnings-tagande motiverades bl.a. med att marknadens funktionsduglighet skulle försämrast.

Som en konsekvens av den s.k. valpskatten som enligt tidigare beslut skall införas den 1 januari 1989 märks redan en minskad omsättning på marknaden. Därigenom blir det svårare både för riksgälden att emittera statspapper och för riksbanken att bedriva penningpolitik.

Omsättningsskatten på aktier har haft negativa effekter bl.a. på valutautlåningars affärer med svenska aktier. En stor del av dessa affärer görs nu på utländska börser i stället för i Sverige. Utskottet anser att omsättningsskatten på aktier för utländska placerare skall avskaffas.

Riksdagen kommer att få anledning att återkomma till denna fråga. Den kan då tas upp i ett vidare skattepolitiskt perspektiv. Motion Fi4 (m) yrkandena 16 och 17 bör inte nu föranleda någon åtgärd från riksdagens sida utan yrkandena avstyrks.

12. Småföretagens villkor (mom. 7)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den förda ekonomiska politiken skapat betydande koncentrationsproblem och överhettning i framför allt storstadsregionerna. Obalansen i tillgång på sysselsättningsmöjligheterna finns kvar. Skall obalanserna i arbetsmarknaden kunna motverkas måste enligt utskottets mening småföretagens förutsättningar förbättras. Småföretagen står för en utvecklingskraft och är en resurs som måste utnyttjas för att skapa likvärdiga försörjningsmöjligheter över landet. Småföretagen måste ges gynnsammare villkor. Därför bör socialförsäkringsavgifterna differentieras. Vad utskottet anfört om förbättring av småföretagens villkor bör riksdagen med bifall till motion Fi 27 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *småföretagens villkor*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi27 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om förbättring av småföretagens villkor,

13. Förslag om främjande av högteknologi (mom. 8)

1988/89:FiU10

Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Enligt näringsutskottet" och på s. 34 slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det fäster centern i motion Fi5 (c) och moderata samlingspartiet i motion Fi4 (m) uppmärksamheten på en angelägen industripolitisk fråga. Denna har också tidigare tagits upp av folkpartiet, t.ex. i dess näringspolitiska motion under föregående riksmöte (motion 1987/88:N304). Den svenska industrin är i hög grad inriktad på traditionella industrigrenar. Devalveringarna under åren 1981 och 1982 har starkt bidragit till att våra basindustrier har haft en gynnsammare utveckling under senare år än övriga industrigrenar. Det starka beroendet av basindustrierna gör samtidigt Sverige mer känsligt vid en konjunktursvängning. Dessutom präglas världsmarknaden för basindustriernas produkter av låg tillväxttakt i jämförelse med världshandeln med högteknologiska produkter. De högteknologiska industribranscherna är strategiskt viktiga och framtidsinriktade.

Parallellt med en fortsatt satsning på de traditionella industrigrenarna måste därför Sverige, enligt utskottets mening, främja utvecklingen av den högteknologiska industrin. Regeringen bör låta utreda hur en sådan utveckling kan stimuleras och därefter återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder.

Utskottet tillstyrker yrkande 9 i motion Fi5 (c).

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande förslag om främjande av högteknologi*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi5 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. Förslag om främjande av högteknologi (mom. 8, motiveringen)

Hans Petersson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Enligt näringsutskottet" och på s. 34 slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Med anledning av centerns motionsyrkande vill utskottet framhålla att det är av avgörande betydelse att den ekonomiska politiken utformas på ett sådant sätt att det sker offensiva satsningar på forskning och utveckling. Då kan den svenska industrin frigöras från det av Förenta Staterna dikterade teknikembargot mot vissa länder. En sådan frigörelse är nödvändig för att från svensk sida göra det möjligt att självständigt utforma en industripolitik med vidare syfte än att underordna sig EG och därmed binda landet fastare till de starkaste kapitalistiska länderna. En strategi för vidgad handel med fler länder och en självständig utveckling av högteknologi går hand i hand. I detta sammanhang anser utskottet att fixeringen vid lönenivåerna i den ekonomiska politiken är hämmande och i viss mån konserverande av

nuvarande förhållanden och utvecklingsnivå inom de traditionella industri-
grenarna.

1988/89:FiU10
Reservationer

I likhet med näringsutskottet (se bilaga 3) anser utskottet i övrigt att den
högteknologiska industrins situation måste följas med stor vaksamhet. Med
hänvisning till vad näringsutskottet anför är något initiativ av riksdagen med
anledning av yrkande 9 i motion Fi5 (c) enligt finansutskottets mening inte
erforderligt. Yrkandet avstyrks.

15. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet
instämmer" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Den ekonomiska politikens mål har i Sverige sedan länge varit full
sysselsättning, stabilt penningvärde, hög ekonomisk tillväxt, jämn fördelning
av levnadsstandarden och balans i utrikesbetalningarna. Utskottet anser att
dessa mål är viktiga men de måste kompletteras med mål som ren miljö,
resurshänsyn samt regional balans. För en långsiktig god ekonomisk
utveckling krävs att alla dessa mål beaktas.

Det måste slås fast att en ökad ekonomisk standard inte definitionsmässigt
är samma sak som ökad livskvalitet. Ofta kan värdet av en arbetstidsförkort-
ning, bättre arbetsmiljö, trygghet på arbetsmarknaden, orörd natur liksom
värdet av att få bo kvar på sin hemort ge en högre välfärd än en ekonomisk
standardhöjning.

Utskottet anser att miljöhänsyn måste få genomslag i den ekonomiska
politiken. Producenter och konsumenter måste känna de verkliga kostnader-
na för produktionen. En sådan inriktning innebär därmed också ett viktigt
inslag i den ekonomiska politik vars syfte är att begränsa konsumtionen.
Andra än producenterna och konsumenterna får i dag bära de kostnader som
miljöföroreningarna orsakar i form av minskad skogstillväxt, vårdkostnader,
produktionsbortfall och korrosionsskador. Produktionen måste belastas för
dessa kostnader genom miljöavgifter. Därmed kommer marknadspriset på
ett bättre sätt att spegla den verkliga produktionskostnaden. På detta sätt kan
också den ekonomiska politiken användas för att minska samhällets kostna-
der för miljöföroreningar genom att utsläppen minskar. En sådan inriktning
ger förutsättningar för en varaktig ekonomisk tillväxt.

Vad utskottet här anför innebär att utskottet biträder förslagen i motion
Fi5 (c) yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *en god miljö som mål för den ekonomiska politiken*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi5 yrkande 1 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

16. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9, motiveringen)

1988/89:FiU10
Reservationer

Anne Wibble och Margareta Jonback (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer till fullo i motionärernas uppfattning att en god miljö måste vara ett mål för den ekonomiska politiken. Detsamma konstateras i folkpartiets partimotion Fi11. Utskottet konstaterar i likhet med folkpartiet och centerpartiet att regeringen inte ansett en god miljö vara viktigt nog för att inkluderas bland de övergripande målen. Detta är beklagligt.

Enligt utskottets uppfattning skulle utformningen av den ekonomiska politiken bättre överensstämma med vad som vore önskvärt om de allmänna ramar under vilka företag och hushåll arbetar i större utsträckning inkluderade miljöavgifter. Den ekonomiska tillväxten skulle därigenom ges en samhällsekoniskt och miljömässigt bättre sammansättning.

Utskottet kan emellertid inte instämma i det i motion Fi4 (c) framförda resonemanget om bruttonationalprodukten som mått på den ekonomiska tillväxten. Detta mått är förvisso inte utan invändningar men det är det bästa tillgängliga. I motionen sägs t.ex. att ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser inte återspeglas i ökad BNP, en uppfattning som utskottet inte delar.

Utskottet anser mot denna bakgrund att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motion Fi5 (c) yrkande 1 avstyrks sålunda.

17. Inriktningen av fördelningspolitiken (mom. 10)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Fi5 (c) att fördelningspolitiken är en viktig del av stabiliseringspolitiken.

Under hela perioden sedan 1982 års regeringsskifte har Sverige haft en högre inflationstakt än konkurrentländerna. Allt tyder på att inflationen kommer att ligga kvar på en hög nivå. Detta skapar en dålig grund för den pågående lönerörelsen. Alla vill kompensera sig för inflationen. Helst vill man också skapa garantier mot förväntad inflation. Detta driver upp lönekostnaderna ytterligare. Bristande rättvisa i skattesänkningarna skapar kompensationskrav.

Enligt utskottets mening måste, vilket också understryks i motion Fi5 (c), skattepolitiken inför 1989 innebära att alla samhällsgrupper görs delaktiga. Endast då går det att få avtalsuppgörelser på en samhällsekoniskt sett rimlig nivå och i förlängningen få till stånd en lugnare kostnadsutveckling. Marginalskattesänkningar vid beskattningsbar inkomst över 70 000 kr. och en skattereduktion på 1 000 kr. per person vid 1989 års taxering bör införas. För 1990 och 1991 bör enligt utskottet en skatteomläggning genomföras av

ungefär samma omfattning och inriktning som den som föreslagits för 1989. De fördelningspolitiska inslagen måste kompletteras med bl.a. effektivare kommunal skatteutjämning samt differentierad mervärdeskatt med sänkt skatt på vardagsmat.

Finansieringen av skatteomläggningen bör ske på ett sätt som främjar energisystemets omvandling och en god miljö. Omfattningen av finansieringen måste prövas i relation till hur priser och löner utvecklas sett i ett internationellt perspektiv.

Vad utskottet har anfört om inriktningen av fördelningspolitiken bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *inriktningen av fördelningspolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi5 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. En ny låginkomstutredning (mom. 11)

Hans Petersson (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som uttalas i motion Fi8 (vpk) finner utskottet det egendomligt att den socialdemokratiska regeringen fullföljer den borgerliga marginalskattepolitiken genom att lägga fram förslag om skattesatser för nästa år som ytterligare förstärker skillnaderna mellan låg- och höginkomsttagare. De minskningar i avdragsmöjligheterna som sker genom sänkt marginalsatt, och som fått legitimera orättvisa lättnader för de högsta inkomsttagarna, håller på att uttunnas. Den senaste tidens uppfinningsrikedom på skatteplaneringsområdet visar att människor som har de största tillgångarna håller på att kompensera sig för minskad avdragsrätt genom andra manipulationer.

I detta sammanhang är det därför viktigt att påpeka att fördelningspolitiken och den reala ekonomiska utvecklingen för de enskilda inkomsttagarna inte kan ses enbart genom den statliga skattens marginaleffekter. Det kommunala skatteuttaget och familjernas utgifter för avgiftsbelagd kommunal service som t.ex. barnomsorg betyder mycket mer. Övervältringen av kostnader på kommuner och landsting har genom den hittills förda ekonomiska politiken varit kraftig under 1980-talet. Dyrare avgifter eller försämrade service drabbar hårt de sämst avlönade och dem som har ohälsosam livs- eller arbetsmiljö. Mot denna bakgrund bör riksdagen uppdraga åt regeringen att snarast tillsätta en ny låginkomstutredning. Utredningen bör arbeta snabbt så att den kan presentera resultat senast inför den planerade skatteomläggning som väntas i början av 1990-talet.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *en ny låginkomstutredning*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi8 yrkande 4 ger regeringen i uppdrag att tillsätta en ny låginkomstutredning i enlighet med vad utskottet anfört,

19. Frisläpp av investeringsfonder (mom. 12)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med "Vad gäller" och på s. 35 slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Med anledning av kravet i motion Fi4 (m) på ett generellt frisläpp av investeringsfonder och investeringsreserver vill utskottet anföra följande.

För närvarande är investeringsfonderna frisläppta för investeringar i stödområdena t.o.m. mars 1989 och för miljöinvesteringar t.o.m. mars 1990. I propositionen informeras riksdagen om att regeringen avser att förlänga frisläppet ett år – dvs. till mars 1990 resp. mars 1991 – och även i fortsättningen begränsa fondernas användning till dessa typer av investeringar. Under förlängningsperioden bör investeringsavdrag, enligt vad som anförs i propositionen, inte medges vid utnyttjande av investeringsfond för byggnadsinvesteringar i stödområdena. Dessa åtgärder är enligt utskottets uppfattning ännu ett uttryck för regeringens ambition att detaljstyra företagens investeringar, något som illa rimmar med ambitionen att avreglera.

Enligt utskottets uppfattning bör regeringen besluta om ett generellt frisläpp av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna. Detta bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *frisläpp av investeringsfonder*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi4 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett frisläpp av investeringsfonder och investeringsreserver,

20. Arbetsmarknadens funktionssätt (mom. 13)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "Utskottet anser" och på s. 39 slutar med "detta ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet delar den uppfattning om den svenska arbetsmarknadens sätt att fungera som beskrivs i *motionerna Fi4* (m) och *Fi6* (m). Det är ett tecken på en dåligt fungerande arbetsmarknad att inte tillgängliga arbetskraftsresurser kan utnyttjas bättre. I det nuvarande konjunkturläget bör det vara möjligt för alla som vill arbeta – även t.ex. handikappade och invandrare – att efter förmåga delta i arbetslivet.

Ett ökat utbud av arbetskraft är av stor betydelse för den ekonomiska tillväxten. Mot bakgrund av den väntade befolkningsutvecklingen framstår kraven på åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet och förbättra flexibiliteten på arbetsmarknaden som nödvändiga. Som anförs i motion Fi4 (m) är den svaga produktivitetsökningen ett av de centrala problemen i den svenska ekonomin. Den leder till att arbetskraftsbristen ökar i takt med produktions-

ökningen. Arbetskraftsbristen kommer att förvärras ytterligare till följd av det minskande antalet ungdomar och ett minskat arbetskraftstillflöde av kvinnor jämfört med senare år. Vidare vill utskottet fästa uppmärksamheten på att den ökande sjukfrånvaron samt att ökningen av antalet förtidspensionerade bidrar till ett svagare utbud av arbetskraft. Det finns också obalanser på arbetsmarknaden, såväl med avseende på geografiska områden som med hänsyn till olika arbetstagargrupper.

1988/89:FiU10
Reservationer

Ett antal åtgärder bör därför vidtas för att stimulera arbetskraftsutbudet. Marginalskatterna och det totala skattetrycket bör sänkas. Den offentliga sektorns expansion måste hållas tillbaka för att bereda utrymme för industrins utveckling. Vi har en för liten industrisektor för att bära upp den export som behövs för att få ett långsiktigt överskott i bytesbalansen. Olika regleringar av näringslivet bör avskaffas. Byråkrati och krångel måste minska och de offentliga monopolerna måste brytas upp.

Utskottet vill i detta sammanhang också ta upp det nuvarande arbetsförmedlingsmonopolet. I likhet med motion Fi6 (m) anser utskottet att den svenska arbetsmarknaden skulle fungera effektivare om fristående förmedlingar fick inrättas vid sidan om den statliga arbetsförmedlingen. En sådan ordning skulle medföra utökad service till såväl arbetssökande som arbetsgivare. Arbetsförmedlingslagen (1935:113) bör därför ändras. Utskottet vill framhålla vikten av att det pågående översynsarbetet beträffande lagen får en inriktning som siktar till en avmonopolisering och ett tillskapande av alternativ till den offentliga förmedlingen.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motion Fi6 yrkandena 1 och 4.

dels att utskottets hemställan under 13. bort ha följande lydelse:

13. beträffande *arbetsmarknadens funktionssätt*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 1 och 1988/89:Fi6 yrkandena 1 och 4 och med avslag på motion 1988/89:Fi5 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om arbetsmarknadsläget, åtgärder för att öka arbetsutbudet samt etablering av enskilda arbetsförmedlingar,

21. Arbetsmarknadens funktionssätt (mom. 13)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "Fi5 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

De regionala skillnaderna i sysselsättningsläget anser utskottet i likhet med vad som anförs i motion Fi5 (c) bör uppmärksammas särskilt.

Den internationella högkonjunkturen har skapat gynnsamma förutsättningar för den svenska ekonomin. För närvarande befinner sig industrin i ett skede med högt kapacitetsutnyttjande och en ökad produktion. Arbetsmarknaden kännetecknas av hög sysselsättning och god tillgång på lediga platser.

Samtidigt har den förda ekonomiska politiken skapat betydande koncentrationsproblem och överhettning i framför allt storstadsregionerna. Obalansen i tillgång på sysselsättningsmöjligheter finns kvar.

Det krävs därför enligt utskottets mening mer aktiva insatser för att begränsa överhettningen i storstadsregionerna och för att stimulera efterfrågan på arbetskraft i glesbygdsområdena. I likhet med vad som föreslås i motion Fi 5 (c) anser utskottet att en investeringsavgift bör införas i storstadsområdena. Småföretagen, som utgör en viktig resurs i samhället, måste ges gynnsamma villkor bl.a. genom att socialförsäkringsavgifterna differentieras.

De i propositionen föreslagna åtgärderna innebär varken att obalanserna på arbetsmarknaden motverkas eller att ett ökat arbetskraftsutbud säkerställs. Mot denna bakgrund kan inte utskottet ställa sig bakom den allmänna inriktningen av de arbetsmarknadspolitiska insatser som redovisas i propositionen.

Utskottet anser att riksdagen bör bifalla yrkande 2 i motion Fi5.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *arbetsmarknadens funktionssätt*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi5 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 1 och 1988/89:Fi6 yrkandena 1 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om betydelsen av en förstärkt regionalpolitik för att nå de ekonomiska målen,

22. Arbetsmarknadens funktionssätt (mom. 13, motiveringen)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "Utskottet anser" och på s. 39 slutar med "Fi5 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att arbetsmarknaden står inför stora förändringar, som kommer att ställa stora krav på en väl fungerande arbetsmarknadspolitik liksom övrig ekonomisk politik. Förändringar i befolkningens åldersstruktur med allt mindre ungdomskullar och förhållandevis fler medelålders och äldre innebär att betydelsen av god rörlighet och hög flexibilitet ökar. Utskottet anser också att detta medger stora möjligheter att bättre än hittills prioritera arbetslinjen inom arbetsmarknadspolitiken.

Utskottet anser i likhet med vad arbetsmarknadsutskottet anför i sitt yttrande att för att tillgodose bl.a. industrins och vårdens arbetskraftsbehov är det nödvändigt att arbetskraftsutbudet ökar. Den nya situationen kännetecknad av högkonjunktur och arbetskraftsbrist bör, enligt arbetsmarknadsutskottet, ge nya möjligheter till utveckling både för de enskilda arbetstagarna och för sättet att organisera produktionen. Finansutskottet delar denna uppfattning.

Enligt vad arbetsmarknadsutskottet inhämtat pågår en översyn av arbetsförmedlingslagen. Finansutskottet vill poängtera betydelsen av att denna översyn resulterar i möjligheter till försöksverksamhet med kompletterande fristående arbetsförmedlingar på vissa områden.

De aviserade överläggningarna med arbetsmarknadens parter bör kunna ge uppslag som främjar utvecklingen på arbetsmarknaden. Överläggningar-

na bör omfatta åtgärder av det slag som tas upp i vissa av de nämnda motionerna. Utskottet vill fästa uppmärksamheten på den ökande frånvarons betydelse för det totala arbetskraftsutbudet och behovet av förbättringar av arbetsmiljön för att minska sjukfrånvaron.

Utskottet konstaterar att den av regeringen aviserade förlängningen av semestern med en sjätte vecka skulle innebära en minskning av arbetsutbudet.

När det gäller de regionala skillnaderna i sysselsättningsläget vill utskottet hänvisa till folkpartiets partimotion Fi11, där betydelsen av en balanserad regional utveckling betonas. Utskottet hänvisar också till det arbete som pågår inom utredningen om regionalpolitikens inriktning m.m. (dir. 1987:48).

Vad utskottet ovan anfört innebär att utskottet inte i alla delar kan instämma i vad som sägs i motionerna Fi4 (m) yrkande 1, Fi6 (m) yrkande 1 och Fi5 (c). Yrkandena avstyrks sålunda.

23. Avslag på de arbetsmarknadspolitiska förslagen (mom. 14)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Finansutskottet delar" och på s. 40 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi21 (mp) att regeringens proposition okritiskt utgår ifrån kortsiktiga mål om ökad tillväxt. Enligt utskottets sätt att se finns det risk att dessa mål leder till ökad miljöförstöring och ökad förbrukning av icke förnybara resurser. En sådan utveckling kan medföra svåra bristsituationer i landet och krav på planhushållning. För att undvika denna utveckling och se till kommande generationers behov anser utskottet att den materiella förbrukningen måste minska.

De nya krav som måste ställas på en långsiktig ekonomisk politik skall enligt utskottets mening främja ett uthålligt solidariskt samhälle i balans med naturen.

Med hänsyn till att utskottet – vad gäller arbetsmarknadsområdet – i grunden förespråkar en annan politik än den som regeringen gett uttryck för, bör proposition 47 i motsvarande del avvisas av riksdagen utom på den punkt som gäller flaskhalsutbildning. Utskottet saknar därmed anledning att behandla övriga till propositionen knutna motionsyrkanden.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi21 yrkande 1 i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande avslag på de arbetsmarknadspolitiska förslagen*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del avslår de i proposition 1988/89:47 bilaga 3 framlagda förslagen utom vad avser den s.k. flaskhalsutbildningen.

1988/89:FiU10
Reservationer

24. Avslag på de arbetsmarknadspolitiska förslagen (mom. 14, motiveringen)

1988/89:FiU10
Reservationer

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Finansutskottet delar" och på s. 40 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Motionärerna ställer upp en lång rad önskemål, vissa delvis oförenliga, men det framgår inte på vilket sätt de skall uppnås. Förslagen att höja och differentiera ett antal indirekta skatter får påtagliga effekter på pris- och kostnadsutvecklingen som inte analyseras närmare. Utskottet anser därför att motion Fi21 yrkande 1 i här berörd del bör avslås av riksdagen.

25. Merkostnadsbidrag (mom. 16)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Finansutskottet anser" och slutar med "och 3 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser det angeläget att stimulera rörligheten på den svenska arbetsmarknaden. Det finns därför skäl att återinföra starthjälpen, eller ett merkostnadsbidrag som regeringen nu föredrar att kalla det. För att få avsedd effekt – att göra den låsta arbetsmarknaden mer flexibel – är det emellertid nödvändigt att bidraget får utgå oavsett var i landet en person får arbete. Geografiska gränsdragningar av det slag som föreslås i propositionen kan väntas leda till orättvisor och administrationsproblem, varför utskottet delar uppfattningen i motion Fi6 (m) att merkostnadsbidrag skall kunna utgå vid inflyttning till samtliga orter i Sverige.

Det anförda innebär att utskottet med anledning av propositionen i motsvarande del tillstyrker yrkande 5 i motion Fi6 om merkostnadsbidrag. Övriga i sammanhanget upptagna motioner, Fi11 yrkande 3, Fi22 samt Fi27 yrkandena 2 och 3, avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *merkostnadsbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi6 yrkande 5 och med anledning av motion 1988/89:Fi22 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 3 och 1988/89:Fi27 yrkandena 2 och 3 godkänner det i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 1 framlagda förslaget om merkostnadsbidrag med den ändringen att merkostnadsbidrag skall kunna utgå vid flyttning till samtliga orter i Sverige i enlighet med vad utskottet anför,

26. Merkostnadsbidrag (mom. 16)

1988/89:FiU10

Reservationer

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Arbetsmarknadsutskottet utgår" och slutar med "och 3 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser det angeläget att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden. Utskottet ser därför positivt på ett återinförande av flyttningsbidraget. Med hänsyn till vikten av att det föreslagna merkostnadsbidraget blir ett effektivt arbetsmarknadsinstrument delar utskottet uppfattningen i motion Fi11 (fp) om behovet av en utvärdering. När erfarenheter har vunnits av systemet bör regeringen därför återkomma till riksdagen med en redovisning av hur reglerna har tillämpats i praktiken.

Med anledning av vad som anförs i propositionen i motsvarande del tillstyrker utskottet motion Fi11 yrkande 3. Övriga i sammanhanget behandlade motioner, Fi6 yrkande 5, Fi22 samt Fi27 yrkandena 2 och 3, avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *merkostnadsbidrag*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Fi6 yrkande 5, 1988/89:Fi22 och 1988/89:Fi27 yrkandena 2 och 3 godkänner det i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 1 framlagda förslaget om merkostnadsbidrag,

b) att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi11 yrkande 3 hos regeringen begär en senare redovisning av hur reglerna för merkostnadsbidrag tillämpats i praktiken,

27. Merkostnadsbidrag (mom. 16)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Arbetsmarknadsutskottet instämmer" och slutar med "och 3 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inledningsvis i detta avsnitt konstaterat att arbetsmarknaden kännetecknas av hög sysselsättning och god tillgång på lediga platser, men samtidigt har den förda ekonomiska politiken skapat betydande koncentrationsproblem och överhettning i framför allt storstadsregionerna. Obalansen i tillgång på sysselsättningsmöjligheter finns kvar.

Utskottet anser därför att det är viktigt att politiken utformas så att en återinflyttning kan komma att ske till de utsatta regionerna. I likhet med vad som anförs i motion Fi27 (c) befarar dock utskottet att den pågående koncentrationsutvecklingen ytterligare förstärks med den utformning av merkostnadsbidraget som föreslås i propositionen. Förslaget att merkostnadsbidraget även skall kunna utgå till expansiva kommuner – utanför Stockholms län, Göteborgs och Malmö kommuner – kan därför inte accepteras. De regionalt utsatta kommunerna får med förslaget än svårare

att utveckla sin arbetsmarknad. Mot denna bakgrund avvisar utskottet regeringförslaget på denna punkt.

1988/89:FiU10
Reservationer

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi27 (c) att ett inflyttningsbidrag bör utgå endast när det är fråga om en flyttning till stödområdena, Bergslagskommunerna och sydöstra Sverige; dock med undantag för de mest expansiva kommunerna inom dessa områden. Genom en sådan begränsning kan bidraget fördubblas till 10 000 kr., vilket skulle innebära att de under 1960- och 1980-talen hårt drabbade regionerna bättre skulle kunna utveckla och bredda sin arbetsmarknad.

Med anledning av vad som anförs i propositionen i motsvarande del tillstyrker utskottet motion Fi27 yrkandena 2 och 3. Övriga i sammanhanget upptagna motioner, Fi6 yrkande 5, Fi11 yrkande 3 samt Fi22, avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *merkostnadsbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi27 yrkandena 2 och 3 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi6 yrkande 5, 1988/89:Fi11 yrkande 3 och 1988/89:Fi22 avslår det i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 1 framlagda förslaget om merkostnadsbidrag samt hos regeringen begär förslag om ett inflyttningsbidrag i enlighet med vad utskottet anfört,

28. Medel för merkostnadsbidrag och sökanderesor (mom.18)

Under förutsättning av bifall till reservation 25

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Finansutskottet tillstyrker" och slutar med "och sökanderesor" bort ha följande lydelse:

I enlighet med förslag i motion Fi6 anser utskottet att merkostnadsbidrag skall kunna utgå vid inflyttning till samtliga orter i Sverige. I konsekvens därmed anser utskottet – med anledning av propositionens förslag angående medelsanvisning till Arbetsmarknadsservice – att regeringen bör återkomma till riksdagen med en förnyad beräkning av anslagsbehovet under denna punkt.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *medel för merkostnadsbidrag och sökanderesor*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 2 mom. 3 till *Arbetsmarknadsservice* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln i avvaktan på förslag i enlighet med vad utskottet anfört anvisar ett förslagsanslag på 53 750 000 kr.,

29. Anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag (mom. 20)

1988/89:FiU10
Reservationer

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Finansutskottet delar" och slutar med "tilläggsbudget I" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är arbetsmarknadsläget sådant att kostnaderna för kontant arbetsmarknadsstöd borde kunna begränsas på det sätt som föreslås i motion Fi6 (m). Ökningen av utbildningsbidrag borde därför kunna inrymmas i nu gällande budget. Utskottet tillstyrker därför motion Fi6 yrkande 7 angående avslag på regeringens förslag till medelsanvisning.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi6 yrkande 7 avslår förslaget i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 4 om medel för *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln,

30. Insatser för flyktingar och invandrare (mom. 21)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Finansutskottet gör" och slutar med "och 8" bort ha följande lydelse:

Ur såväl samhällets synpunkt som ur den enskildes synpunkt är det viktigt att alla människor kan utveckla sin kapacitet. Utskottet delar uppfattningen i motion Fi5 (c) att invandrarnas resurser i arbetslivet inte tillräckligt tas till vara i dag. Utskottet anser därför i likhet med vad som anförs i motion Fi5 (c) att en reform för att ge unga flyktingar arbete varvat med språkundervisning är väl ägnat att ge flyktingarna möjligheter till en bättre start. En sådan reform kan samtidigt leda till ett ökat arbetskraftsutbud och fördelar ur social synpunkt. Utskottet ställer sig även bakom förslaget att regeringen bör ta initiativ till överläggningar med arbetsmarknadens parter om bättre arbetsmöjligheter för invandrare med akademikerbakgrund.

Med anledning av vad som anförs i propositionen i motsvarande del tillstyrker utskottet motion Fi5 yrkandena 7 och 8.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *insatser för flyktingar och invandrare*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi5 yrkandena 7 och 8 samt med anledning av vad som anförts i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 5 mom. 1 godkänner att 30 000 000 kr. av medlen för beredskapsarbeten får utnyttjas för insatser för flyktingar och invandrare i enlighet med vad utskottet anför,

31. Flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel (mom. 22)

1988/89:FiU10

Reservationer

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "östra Norrbotten" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av propositionens förslag *anföra* följande. Riksdagen skall anvisa medel för bestämda ändamål. Medlen får enligt regeringsformen inte användas på annat sätt än riksdagen har bestämt (RF 9:2). Utskottet anser därför i likhet med vad som framförs i motion Fi6 (m) att arbetsmarknadspolitiska medel inte skall få användas för ospecificerade ändamål. Detta ställningstagande ligger i linje med tidigare riksdagsbeslut att avvisa ett regeringsförslag som innebar in blanco-fullmakt för regeringen att disponera regionalpolitiska medel.

Enligt utskottets uppfattning bör ordningen vara den att riksdagen samtidigt som den tar ställning till geografiska och andra ramar också anger klart definierade mål för arbetsmarknadspolitiska insatser. Inom dessa ramar bör länsmyndigheter och arbetsmarknadsverket ha större frihet att disponera beviljade medel.

Utskottet vill också hänvisa till det arbete som pågår inom den regionalpolitiska kommittén med bl.a. en undersökning av effektiviteten av de särskilda insatserna i östra Norrbotten.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi6 yrkande 6 angående avslag på regeringsförslaget att utnyttja 50 milj. kr. av redan anvisade medel för beredskapsarbeten i enlighet med reglerna för östra Norrbotten.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. *beträffande flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi6 yrkande 6 avslår regeringens förslag i proposition 1988/89:47 bilaga 3 punkt B 5 mom. 2 om utnyttjande av medlen för beredskapsarbeten.

32. Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner (mom. 23)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Finansutskottet har inte" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

I ett arbetsmarknadsläge som kännetecknas av högt arbetskraftsutnyttjande bör som anförs i motion Fi6 (m) åtgärder vidtas för att företag och myndigheter skall få del av den outnyttjade arbetskraftsreserv som finns bland de arbetshandikappade.

Regeringen bör därför snarast lägga fram förslag om ett system med flexibla lönebidrag, som skall gälla hela landet. En sådan ordning bör kunna leda till att flera av dem som nu arbetar inom Samhall kan slussas ut på den öppna arbetsmarknaden. Därmed kan Samhall ytterligare koncentrera sig på att bereda sysselsättning åt personer med särskilt svåra handikapp. Utskottet

anser att lönebidragsanställning kan vara ett alternativ till förtidspensionering i de fall arbetshandikapp föreligger.

1988/89:FiU10
Reservationer

Utskottets ställningstagande får i huvudsak anses tillgodose även motion Fi11 (fp).

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi6 yrkande 2 och Fi11 yrkande 2. Övriga motioner, Fi5 yrkande 6 och Fi18 yrkande 5, bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *behovet av insatser för särskilda grupper och regioner*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi6 yrkande 2 och 1988/89:Fi11 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi5 yrkande 6 och 1988/89:Fi18 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om införande av flexibelt lönebidrag i hela landet,

33. Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner (mom. 23)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Finansutskottet har inte" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att arbetsmarknadsläget är sådant att aktiva insatser som genomförs nu för de arbetshandikappade m.fl. verksamt skulle underlätta för dessa grupper att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion Fi11 (fp) att propositionens allmänna uttalande om större prioritet för de arbetshandikappade måste följas upp med konkreta förslag.

Ett sätt att förbättra möjligheterna för de handikappade att få utföra ett arbete, som dessutom skulle innebära samhällsekonomiska fördelar, vore att föra över resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Lönebidraget bör göras mer flexibelt med hänsyn till handikappets utveckling över tiden. Antalet platser vid Samhall bör också utökas.

Utskottet anser att regeringen bör återkomma med förslag till ytterligare insatser för att ge arbete åt människor med handikapp.

Utskottets ställningstagande får i stort sett anses tillgodose syftet i motion Fi6.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi6 yrkande 2 och Fi11 yrkande 2. Motionerna Fi5 yrkande 6 och Fi18 yrkande 5 bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *behovet av insatser för särskilda grupper och regioner*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 2 och 1988/89:Fi6 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi5

yrkande 6 och 1988/89:Fi18 yrkande 5 hos regeringen begär förslag till ytterligare insatser för att ge arbete åt människor med handikapp i enlighet med vad utskottet anfört,

1988/89:FiU10
Reservationer

34. Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner (mom. 23)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Finansutskottet har inte" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Det goda arbetsmarknadsläget måste såsom framhålls i motion Fi5 (c) utnyttjas offensivt för att sätta in särskilda åtgärder för att bereda de långtidsarbetslösa ökade möjligheter till sysselsättning. Regeringen bör återkomma med förslag härom.

Utskottet tillstyrker således motion Fi5 yrkande 6. Övriga motioner, Fi6 yrkande 2, Fi11 yrkande 2 och Fi18 yrkande 5, bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. *beträffande behovet av insatser för särskilda grupper och regioner*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi5 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1988/89:Fi6 yrkande 2, 1988/89:Fi11 yrkande 2 och 1988/89:Fi18 yrkande 5 hos regeringen begär förslag om insatser för de långtidsarbetslösa i enlighet med vad utskottet anfört,

35. Indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag (mom. 24)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar med "Finansutskottet har inledningsvis" och på s. 45 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi6 (m) att eftersom det enligt propositionen tycks föreligga ett budgetutrymme bör motsvarande medel dras in från resp. anslagsposter. Även i det fall regeringens förslag till utgiftsökningar inte vinner riksdagens bifall bör därför regeringen i enlighet med propositionen dra in medel från anslagen för beredskapsarbete och inskolningsplatser.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motion Fi6 yrkande 8.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. *beträffande indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi6 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om indragning av medel från anslag inom arbetsmarknadsdepartementets område,

36. Arbetstillstånd för asylsökande (mom. 26)

1988/89:FiU10

Reservationer

Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Carl Frick (mp) och Inger René (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Finansutskottet delar" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är av största vikt att handläggningstiderna för asylärenden kortas radikalt. De asylsökande utsätts för mycket stora påfrestningar genom påtvingad sysslöshet under handläggningstiden. En del svenskar förstår inte heller att de asylsökande inte får förvärvsarbeta utan reagerar negativt mot att de inte försörjer sig genom eget arbete. De asylsökande bör, enligt utskottet, temporärt få arbetstillstånd medan deras ansökan om asyl prövas. Utskottet anser således att riksdagen bör bifalla motion Fi6 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *arbetstillstånd för asylsökande*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi6 yrkande 3 och med anledning av motion 1988/89:Fi11 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om möjlighet för asylsökande att *erhålla temporärt arbetstillstånd*.

37. Arbetstillstånd för asylsökande (mom. 26)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 45 börjar med "Finansutskottet delar" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är av största vikt att handläggningstiderna för asylärenden kortas radikalt. De asylsökande utsätts för mycket stora påfrestningar genom påtvingad sysslöshet under handläggningstiden. En del svenskar förstår inte heller att de asylsökande inte får förvärvsarbeta utan reagerar negativt mot att de inte arbetar. Mot denna bakgrund anser utskottet att de asylsökande bör ges möjlighet till beredskapsarbete. Den rörliga förmedlingsstyrka som utskottet förordat bör även arbeta med denna uppgift.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker yrkande 1 i motion Fi11. Därmed tillgodoses till viss del också motion Fi6 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *arbetstillstånd för asylsökande*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi11 yrkande 1 och med anledning av motion 1988/89:Fi6 yrkande 3 hos regeringen begär förslag som möjliggör för asylsökande att få beredskapsarbete i enlighet med vad utskottet anfört,

38. Byggreglerande åtgärder (mom. 27)

1988/89:FiU10

Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Regeringens förslag" och på s. 52 slutar med "(mom. 27)" bort ha följande lydelse:

Utmärkande för den socialdemokratiska bostadspolitikern är inslaget av regleringar och andra ingrepp som snedvrider bostadsmarknaden. Denna marknad är en av de mest genomreglerade. De ständiga ingreppen har medfört att den kommit i obalans, vilket i sin tur tas till intäkt för nya ingrepp och nya regleringar. En sådan utveckling kan naturligtvis inte fortgå. Det är inte möjligt att i längden rätta till fel och brister i den generella finanspolitiken med selektiva regleringar.

Hittillsvarande byggregleringar har inte löst några problem. Deras enda resultat har i stället blivit att byråkratin frodas samtidigt som angeläget byggande försenas kraftigt eller inte alls kommer till stånd. I Stockholm är byggkvoten redan in-tecknad fram till år 1990. Till följd härav kan varken nödvändig kommersiell och annan service erbjudas i vissa bostadsområden eller företag med god lönsamhet och utveckling bygga ut sin verksamhet.

Enligt finansutskottets mening är det fel att bromsa produktiva investeringar med byggregleringar och andra ingrepp. Dessa investeringar är naturligtvis till gagn för hela landet oavsett var de kommer till stånd. Nya arbetsplatser i storstadsområdena leder till ökad sysselsättning även i övriga delar av landet utan att några regionalpolitiska styrmedel behöver tillgripas. Ingrepp av detta slag strider även mot regeringens i andra sammanhang nyväckta intresse för avreglering. Enligt finansutskottets uppfattning bör regeringen inte kunna använda lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd för att införa byggstopp. Denna lag bör avskaffas, befintliga regleringar avvecklas och några nya inte komma till stånd.

Enligt utskottets mening bör således riksdagen biträda det i motion Fi4 (m) yrkande 6 framförda kravet på att lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd m.m. skall avskaffas. Vad utskottet här anfört med anledning av vad som sägs i denna motion liksom i motion Fi11 (fp) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande innebär vidare att motion Fi26 (c) yrkande 4 bör avslås av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande byggreglerande åtgärder

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi4 yrkande 6 samt med anledning av motion 1988/89:Fi11 yrkande 4 och med avslag på motion 1988/89:Fi26 yrkande 4 antar följande

Förslag till
Lag om upphävande av lagen (1971:1204) om
byggnadstillstånd m.m.

1988/89:FiU10
Reservationer

Härigenom föreskrivs att lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd m.m. skall upphöra att gälla vid utgången av december 1988.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

39. Byggreglerande åtgärder (mom. 27)

Gunnar Björk (c), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Regeringens förslag" och på s. 52 slutar med "(mom. 27)" bort ha följande lydelse:

Skall man komma till rätta med den uppkomna situationen och finna en varaktig lösning på bostadsbristen och på de bostadssociala problemen är det nödvändigt att föra en offensiv närings- och regionalpolitik. Erforderliga bostadspolitiska åtgärder måste därför anpassas till målet att skapa balans mellan och inom regioner. Samtidigt måste människor i koncentrationsorter hjälpas finna en bra bostad till ett rimligt pris. Parallellt med insatser för att bryta koncentrationsutvecklingen måste därför bostadspolitiska åtgärder vidtas som syftar till att lösa de bostadsbehov som koncentrationen fram- tvingat.

Mot bakgrund av det nu anförda bör enligt finansutskottets mening byggreglerande åtgärder inte ges den inriktning som regeringen förordat. I enlighet med förslaget i motion Fi26 (c) bör åtgärderna i stället utformas på ett sådant sätt att de motverkar överhettningen i storstadsområdena och andra koncentrationsorter. Regeringens åtgärder ger inte den avsedda omprioriteringen i koncentrationsorterna. Däremot hämmar de en utveckling i glesbygdsregioner. Någon generell begränsning av det oprioriterade byggandet bör därför inte komma till stånd. Åtgärderna bör i stället ges en mera regionalpolitisk prägel. En neddragning av det oprioriterade byggandet bör åstadkommas främst i koncentrationsorter med ett klart dokumenterat nybyggnadsbehov av bostäder.

För att åstadkomma den förordade begränsningen av byggandet på koncentrationsorter bör man, i enlighet med förslaget i motion Fi26 (c), införa en särskild investeringsavgift på 25 % vid byggande av kontors- och industrilokaler. Intäkterna av den förordade avgiften bör återföras till regionen för investeringar i bl.a. bostäder.

Vad utskottet här anför med anledning av förslaget i motion Fi26 (c) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Fi4 (m) yrkande 6 och Fi11 (fp) yrkande 4 bör avstyrkas av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande byggreglerande åtgärder

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi26 yrkande 4 samt

med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 6 och 1988/89:Fi11 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om byggreglerande åtgärder,

1988/89:FiU10
Reservationer

40. Byggreglerande åtgärder (mom. 27)

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "(mom. 27)" bort ha följande lydelse:

Vad därefter rör frågan om hur regleringarna bör utformas, en fråga som tas upp i motion Fi26 (c) yrkande 4, vill utskottet instämma i att det finns skäl att ge regleringarna en tydligare regionalpolitisk inriktning. Överhettningen i Stockholms län vad gäller kontorsbyggandet bidrar både till en storstadskoncentration och till orimliga boendekostnader inom detta område. En investeringsavgift för s.k. övrigt byggande bör tas ut med 25 %. Avgifterna bör återföras till regionens bostadsbyggande som kompensation för de höjda bygg- och boendekostnader som blir följderna av regeringens övriga förslag. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande byggreglerande åtgärder

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi26 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 6 och 1988/89:Fi11 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en investeringsavgift på 25 % i storstadsområdena,

41. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28-37)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "ändrade bidragsvillkor" och slutar med "(mom. 37)" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag avseende räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt utgör ytterligare ett exempel på den ryckighet och kortsiktighet som länge präglat den socialdemokratiska bostadspolitiken. Sedan 1982 har ombyggnadverksamheten ömsom stimulerats ömsom bromsats på ett sätt som nästan omöjliggjort ett långsiktigt målinriktat agerande för bostadsmarknadens parter. Även i jämförelse med tidigare åtgärder framstår dock det nu aktuella förslaget till höjda garanterade räntor vid ombyggnad som ett av de mera dramatiska ingreppen.

Höjs de garanterade räntorna på föreslaget sätt kommer den för några år sedan högprioriterade ROT-verksamheten i praktiken att upphöra. Detta därför att bruksvärde systemet inte medger att de därav föranledda kostnadsökningarna kan täckas genom höjda hyror. De som i första hand drabbas är alla hyresgäster som bor i fastigheter med upprustningsbehov. Men även fastighetsägarna drabbas genom ändrade planeringsförutsättningar och ofta

dessutom genom ekonomiska avbräck. En annan grupp som skulle få svårigheter är alla byggföretag som specialiserat sig på ombyggnader, eftersom de varken har personal eller utrustning som kan utnyttjas vid nybyggnad.

Som framhålls i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 är det naturligtvis nödvändigt att det befintliga fastighetsbeståndet kan hållas i stand genom modernisering och upprustning. Finansieringssystemet vid ombyggnad får inte ges en sådan utformning att det blir ekonomiskt omöjligt att renovera äldre fastigheter. Att på det sätt som regeringen föreslår favorisera nybyggnad framför ombyggnad medför en uppenbar risk för att vi kommer att drabbas av en ny rivningsvåg, liknande den vi var med om under 1960-talet och i början av 1970-talet. För att undvika en sådan utveckling måste finansieringsförutsättningarna vara desamma vid såväl ny- som ombyggnad.

Enligt finansutskottets mening bör alltså dagens finansieringsförutsättningar övergångsvis alltså gälla. Regeringens förslag avseende räntebidragen till nya ombyggnadsprojekt bör således avvisas i enlighet med vad som föreslås i motionerna Fi4 (m) yrkande 2 och Fi24 (m) yrkande 1. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att även förslagen i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5 i berörd del samt motionerna Fi17 (c) och Fi26 (c) yrkandena 1 och 3 är tillgodosedda. Ställningstagandet innebär vidare att miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 2 i berörd del bör avvisas av riksdagen.

Några av de övriga motioner som behandlas i detta sammanhang får till viss del anses tillgodosedda med anledning av vad utskottet nu anfört. Bl.a. gäller detta de motioner som inrymmer krav på undantag från den föreslagna förändringen. Eftersom de gamla reglerna alltså bör gälla föreligger det inte något behov av sådana undantag.

dels att utskottets hemställan under 28–37 bort ha följande lydelse:

28–37. *beträffande ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 2 och 1988/89:Fi24 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motionerna 1988/89:Fi9 yrkandena 5, 6 och 7 samt 9 i berörd del, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del och yrkande 9, 1988/89:Fi13 yrkande 2, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi19 yrkandena 1 och 2, 1988/89:Fi20 yrkande 2, 1988/89:Fi21 yrkande 2 i berörd del, 1988/89:Fi25 yrkande 2, 1988/89:Fi26 yrkandena 1 och 3, 1988/89:Fi30, 1988/89:Fi31 yrkande 2, 1988/89:Fi32, 1988/89:Fi33 och 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1988/89:FiU10
Reservationer

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "*ändrade bidragsvillkor*" och slutar med "(mom. 37)" bort ha följande lydelse:

Den brist på långsiktighet och framförhållning som länge präglat regeringens bostadspolitik har starkt bidragit till att förvärra bostadsbristen i våra storstadsregioner och i andra överhettade områden. Den är också den främsta orsaken till den stora ökning av byggkostnaderna som ägt rum under det senaste året. Ryckigheten, som är ett resultat av regeringens oförmåga och ovilja, drabbar ytterst de boende i allmänhet och inte minst de ungdomar som söker sin första bostad. De höga boendekostnaderna har medfört att det nu finns vissa avsättningssvårigheter också i områden där bostadsbristen är svår.

De problem som regeringen nu med drastiska metoder försöker komma till rätta med är också föranledda av att räntebidragen vid ombyggnad under lång tid har legat på en för hög nivå. Till följd härav har ombyggnaderna blivit alltför omfattande och därmed också dyra och kapitalkrävande. Det finns med hänsyn härtill i och för sig starka skäl som talar för att bostadssubventionerna vid såväl ny- som ombyggnad behöver minskas. Detta måste dock ske på ett mera varsamt och planmässigt sätt. Att som regeringen föreslår i ett slag drastiskt förändra finansieringsförsättningarna vid ombyggnad skulle däremot få oöverskådliga konsekvenser för ombyggnadsverksamheten. Exempel på sådana konsekvenser är en kraftigt ökad rivning av äldre hus och ett totalt stopp av den ombyggnad av ålderdomshem som riksdagen så sent som våren 1987 beslutat att stödja.

Utskottet tvingas sålunda konstatera att det nu framlagda regeringsförslaget skulle få oöverskådliga konsekvenser och vara till men för de boende, för de som är sysselsatta i byggprocessen och för byggföretagen. I skrivelser bl.a. från SABO, HSB, Riksbyggen, Fastighetsägareförbundet, Byggtreprenörerna, Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation och Byggnadsarbetareförbundet kritiseras regeringsförslaget. Utskottet instämmer i denna kritik, en kritik som också förs fram i motioner från folkpartiet, moderata samlingspartiet, centerpartiet och miljöpartiet.

Den nödvändiga minskningen av bostadssubventionerna till bl.a. ombyggnad måste således ske under mera avvägda och planerade former.

I motion Fi11 (fp) förs ett förslag fram där hänsyn tas till berättigade intressen på bostadsmarknaden. Förslaget innebär besparingar inom flera sektorer, bl.a. en upptrappning av den garanterade räntan och minskade räntebidrag till ombyggnad och underhåll – minskningar som dock är av väsentligt mindre omfattning än regeringens förslag och där effekten slås ut över en längre period.

Riksdagen bör med anledning av ovannämnda motion som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här anfört om utformningen av bostadssubventionerna. Övriga motioner som behandlas i detta avsnitt får till viss del anses tillgodosedda med anledning av vad nu anförts. Regeringsförslaget avstyrks såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 28–37 bort ha följande lydelse:

1988/89:FiU10

Reservationer

28–37. beträffande *ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m.* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del och yrkande 9 samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 2, 1988/89:Fi9 yrkandena 5, 6 och 7 samt i berörd del yrkande 9, 1988/89:Fi13 yrkande 2, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi19 yrkandena 1 och 2, 1988/89:Fi20 yrkande 2, 1988/89:Fi21 yrkande 2 i berörd del, 1988/89:Fi24 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 2, 1988/89:Fi26 yrkandena 1 och 3, 1988/89:Fi30, 1988/89:Fi31 yrkande 2, 1988/89:Fi32, 1988/89:Fi33 och 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

43. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28–37)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "*ändrade bidragsvillkor*" och slutar med "(mom. 37)" bort ha följande lydelse:

Det mest betecknande för den socialdemokratiska politik som förts sedan år 1982 är bristen på långsiktighet och god framförhållning. Olika, ofta varandra motverkande åtgärder har avlöst varandra i en strid ström. Den ena dagen har de garanterade räntorna trappats upp, nästa dag har de trappats ned. På samma sätt har olika stödformer som hyresrabatter och nybyggnadsbidrag introducerats för att komma till rätta med effekterna av den förda politiken. Inte minst har ombyggnadsverksamheten drabbats av de ständiga kursväxlingarna. Till detta kommer flera ändringar av fastighetsskatten.

Resultatet av den förda politiken har blivit en växande bostadsbrist, stigande produktionskostnader, ökande boendekostnader och osäkra finansieringsvillkor för byggverksamheten. Det säger sig självt att en sådan politik måste ge upphov till stora svårigheter för byggindustrin, bostadsföretagen, planerare, fastighetsägare och inte minst för de boende.

De av regeringen förordade höjningarna av de garanterade räntorna är enligt finansutskottets mening ytterligare ett utslag av kortsiktighet och brist på framförhållning. Som framhålls i centerpartiets partimotion Fi26 förefaller förslaget dessutom bygga på en bristfällig analys av dess konsekvenser. Det är naturligtvis inte rimligt att genomföra ett så drastiskt och långtgående förslag utan att fullt ut klargöra konsekvenserna. En effekt som inte synes ha beaktats är att generella åtgärder av detta slag slår olika hårt i olika delar av landet. Det kan sålunda med fog ifrågasättas om bostadsbristen i koncentrationsorterna skall få leda till att ombyggnadsverksamheten i hela landet skall fördyras på ett så dramatiskt sätt. I många kommuner är ombyggnads- och upprustningsverksamheten det primära sättet att tillgodose det aktuella bostadsbehovet.

Sammanfattningsvis ger regeringens förslag radikalt ändrade förutsättningar för en verksamhet som samhället vid upprepade tillfällen under senare år förklarat önskvärd och som därför stimulerats på olika sätt. Som framhålls

i motion Fi26 (c) skapar panikåtgärder av detta slag bara svårigheter, inte minst för den kommunala planeringen.

1988/89:FiU10
Reservationer

I enlighet med förslaget i motion Fi26 (c) bör målet för bostadspolitiken vara att öka tillskottet av bostäder. Det spelar härvid naturligtvis inte någon roll om detta sker genom ny- eller ombyggnad.

Enligt finansutskottets mening bör sålunda ombyggnader av bostäder som är nödvändiga av bl.a. kvalitets- eller miljöskäl eller av sociala skäl kunna genomföras enligt dagens regler för ombyggnadslån. Detsamma bör gälla ombyggnader som ger ett tillskott av bostäder, t.ex. inredning av vindar till ungdomslägenheter. Däremot bör inte ombyggnader som bedöms som luxuösa, ersätter normalt underhåll eller leder till sammanslagning av lägenheter komma i fråga för ombyggnadslån. Vid en sådan utformning av lånereglerna bör enligt utskottets mening resurser kunna frigöras också för en angelägen nyproduktion av bostäder.

Med hänvisning till det nu anförda bör riksdagen med avslag på regeringens förslag som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anført med anledning av motion Fi26 (c) yrkandena 1 och 3. Utskottets ställningstagande innebär att övriga här aktuella motioner bör avvisas av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 28–37 bort ha följande lydelse:

28–37. *beträffande ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi26 yrkandena 1 och 3 samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 2, 1988/89:Fi9 yrkandena 5, 6 och 7 samt i berörd del yrkande 9, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del och yrkande 9, 1988/89:Fi13 yrkande 2, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi19 yrkandena 1 och 2, 1988/89:Fi20 yrkande 2, 1988/89:Fi21 yrkande 2 i berörd del, 1988/89:Fi24 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 2, 1988/89:Fi30, 1988/89:Fi31 yrkande 2, 1988/89:Fi32, 1988/89:Fi33 och 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

44. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28–37)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "ändrade bidragsvillkor" och slutar med "(mom. 37)" bort ha följande lydelse:

Trots regleringar av annat byggande än bostadsbyggande byggs det i våra storstadsområden kontor och lokaler i sådan omfattning att bostadsbyggandet blir kraftigt lidande. Bostadsbyggandet har uppenbarligen en låg prioritet såväl hos politiker som byggare i dessa områden. En följd härav är att bostadsköerna växer och att spekulationen på bostadsmarknaden ökar i takt med att priser och efterfrågan ökar. Ett av de grundläggande skälen till den uppkomna situationen är den ohämmade storstadstillväxten. Som framhålls i motion Fi21 (mp) måste därför denna tillväxt stoppas. Samtidigt måste också åtgärder vidtas för att komma till rätta med bostadssituationen i storstäder-

na. En sådan åtgärd är att avbryta den kontorisering som i dag är så vanlig för att i stället åstadkomma en "bostadisering", dvs. ombyggnad av kontor m.m. till bostäder.

På sikt måste också hela bostadsfinansieringssystemet ses över bl.a. med sikte på att minska bostadssubventionerna. Finansutskottet kan mot bakgrund härav ansluta sig till förslaget i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 2 om att räntebidragen vid ombyggnad skall höjas med 0,1 procentenheter. Detta bör ges regeringen till känna. Regeringens förslag samt övriga här aktuella motioner bör därför avvisas av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 28–37 bort ha följande lydelse:

28–37. *beträffande ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi21 yrkande 2 i berörd del samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 2, 1988/89:Fi9 yrkandena 5, 6 och 7 samt i berörd del yrkande 9, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del och yrkande 9, 1988/89:Fi13 yrkande 2, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi19 yrkandena 1 och 2, 1988/89:Fi20 yrkande 2, 1988/89:Fi24 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 2, 1988/89:Fi26 yrkandena 1 och 3, 1988/89:Fi30, 1988/89:Fi31 yrkande 2, 1988/89:Fi32, 1988/89:Fi33 och 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

45. Utformningen av övergångsbestämmelserna (mom. 38)

Under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under mom. 28

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "utformningen av" och slutar med "(mom. 38)" bort ha följande lydelse:

Enligt regeringens förslag skall de nya reglerna tillämpas på låneärenden där preliminärt beslut meddelas efter den 26 oktober 1988. Förslaget har därmed närmast retroaktiv karaktär. Det är naturligtvis inte rimligt att byggnadsprojekt plötsligt ges helt nya finansieringsförutsättningar mitt i ett planerings- och förberedelseskede; förutsättningar som ingen kunnat förutse och därmed inte heller kunnat ta hänsyn till. Eftersom ett ombyggnadsprojekt är en tidsmässigt lång process med många inblandade parter är det normala att planeringen är långt framskriden och avsevärda kostnader nedlagda redan innan en formell låneansökan tillställs länsbostadsnämnden. Det är också tämligen vanligt att underhandskontakter tas på ett tidigt stadium mellan den byggande och förmedlingsorganet resp. länsbostadsnämnden. Redan i det sammanhanget kan det hända att länsbostadsnämnden lämnar muntligt besked om hur man ser på låneansökan och ger ett förhandsbesked om igångsättning.

Det är enligt finansutskottets mening helt orimligt att de av regeringen förordade reglerna skall träda i kraft den 26 oktober 1988. I stället bör övergångsbestämmelserna för ombyggnadslån utformas på ett sådant sätt att

1988/89:FiU10
Reservationer

äldre bidragsregler tillämpas generellt i hela landet för ansökningar som inkommit till det kommunala förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988.

Vad finansutskottet nu anfört med anledning av motion Fi11 (fp) yrkande 8 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Regeringens förslag samt övriga motioner – i den mån de inte är tillgodosedda genom utskottets ställningstagande – bör avvisas av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. *beträffande utformningen av övergångsbestämmelserna*
att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 8, 1988/89:Fi12 yrkande 1, 1988/89:Fi20 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 1, 1988/89:Fi34 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 9 i berörd del, 1988/89:Fi10, 1988/89:Fi12 yrkande 2, 1988/89:Fi13 yrkande 1, 1988/89:Fi15, 1988/89:Fi16 i berörd del, 1988/89:Fi19 yrkande 3, 1988/89:Fi20 yrkande 3 och 1988/89:Fi31 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

46. Beslut om tilläggs lån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år (mom. 39)

Under förutsättning av bifall till någon av reservationerna 41, 42 eller 43

Anne Wibbe (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 52 börjar med "beslut om" och slutar med "(mom. 39)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan avvisat regeringsförslaget om minskade räntebidrag vid ombyggnad. Därmed erfordras inte någon utvidgning av tilläggs låneramen för de s.k. miljonprogramshusen. Utskottet biträder med hänvisning härtill motionerna Fi4 (m) yrkande 4 och Fi26 (c) yrkande 2 i vilka krävs att regeringens förslag om en sådan utvidgning skall avslås.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. *beträffande beslut om tilläggs lån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 4 och 1988/89:Fi26 yrkande 2 avslår proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 2,

47. Slopande av tillägglåneramen (mom. 41)

1988/89:FiU10

Reservationer

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "*slopande av*" och slutar med "(mom. 41)" bort ha följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion Fi9 yrkande 4 att tillägglåneramen höjs kraftigt eller slopas helt med tanke på de stora angelägna behoven både i kulturhistoriskt intressant bebyggelse och i miljonprogramsområdena. Utskottets beslut att inte höja ombyggnadslåneräntan för "kulturkåkarna" tillgodoser delvis syftet i vpk-motionen. Efter- som varje ansökan provas noggrant finns det inte något behov av en generell ram för tillägglånen.

Vad gäller bostadsområden yngre än 30 år – t. ex. de miljonprogramsområden som drabbats av sjuka-hus-sjukan – har det klargjorts att behovet kraftigt överstiger de av regeringen föreslagna ramarna. Enbart Enskededa- len i Stockholm eller ett par områden i Göteborg skulle behöva ta i anspråk den ökade ramen. Regeringen bör ges till känna vad vänsterpartiet kommu- nisterna föreslår i motion Fi9 yrkande 4 om att ramen för tillägglångivningen helt skall slopas.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *slopande av tillägglåneramen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi9 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av att slopa ramen för tillägglån,

48. Skattefri avsättning till reparationsfond (mom. 42)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "*skattefri avsättning*" och slutar med "(mom. 42)" bort ha följande lydelse:

Moderata samlingspartiet föreslår i motionerna Fi4 yrkande 3 och Fi24 yrkande 2 att nuvarande ROT-finansieringsregler skall ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder. Samma krav förs också fram av folkpartiet i motion Fi11 yrkande 7.

Reparationsfonder ger ökade möjligheter att bevara lägenheter och fastigheter. Därmed minskar behovet av statliga medel till underhåll och ombyggnader. Ett förslag om avsättningar till reparationsfonder skulle öka fastighetsägarens ansvar för sin fastighet och bidra till att underhålls- och reparationsåtgärderna kommer att genomföras med större varsamhet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om avsättning i enlighet med vad nu anförts.

Vad utskottet här anført med anledning av dessa motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1988/89:FiU10
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *skattefri avsättning till reparationsfond*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 3, 1988/89:Fi11 yrkande 7 och 1988/89:Fi24 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

49. Boendes inflytande över RBF-stödet (mom. 44)

Hans Petersson (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "*boendes inflytande*" och slutar med "(mom. 44)" bort ha följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion Fi9 yrkande 8 att man som villkor för RBF-stöd och skatteavdrag fr.o.m. 1989 skall ställa krav på yttrande från hyresgästerna och förbesiktning angående varsamhet.

De omfattande underhålls- och reparationsåtgärder som kan genomföras med statliga subventioner via räntestöd och skatteavdrag får, enligt utskottets mening, inte undandras de boendes möjligheter till påverkan. Det är trots allt deras hem det handlar om. Utskottet finner det självklart att riksdagen bör ge regeringen till känna vad vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit i motion Fi9 yrkande 8.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *boendes inflytande över RBF-stödet*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi9 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

50. Reavinstskatten (mom. 47)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Frågor rörande" och slutar med "Fi11 (fp) yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet delar motionärernas uppfattning att den tilltagande bostadsbristen skulle kunna motverkas om det befintliga bostadsbeståndet utnyttjades bättre. För närvarande hämmas rörligheten bl.a. av att olika regler gäller vid beskattningen av sådana realisationsvinster som uppkommit vid försäljning av bostäder och fastigheter. Enligt utskottets mening bör man vid alla typer av bostadsbyten ha samma rätt till uppskov med realisationsvinstbeskattningen som gäller då man flyttar från en villa till en annan. Detta skulle kraftigt öka rörligheten på bostadsmarknaden och därigenom skapa ett bättre utnyttjande av dagens bostäder.

Vad utskottet här anført innebär att utskottet biträder förslaget i motion Fi11 (fp). Enligt utskottets mening bör riksdagen med anledning av denna motion begära att regeringen skall återkomma med ett förslag om en

omedelbar utvidgning av uppskovsreglerna vid realisationsvinstbeskattningen.

1988/89:FiU10
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. beträffande *reavinstskatten*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi11 yrkande 6 begär att regeringen skyndsamt utarbetar ett förslag om ändrade uppskovsregler vid reavinstbeskattningen av bostäder,

51. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Bostadsutskottet biträder" och på s. 54 slutar med "dessa krav" bort ha följande lydelse:

Såsom moderata samlingspartiet framhåller i motion Fi4, finns det starka skäl som talar för att bostadssubventionerna bör minskas. Utskottet kan också konstatera att det förslag till minskade räntesubventioner för vissa årgångar hyres- och bostadsrättshus som regeringen nu för fram har stora principiella likheter med förslag som moderata samlingspartiet tidigare förordat. Till skillnad från de tidigare moderata besparingsförslagen är dock regeringens förslag utformat på ett sådant sätt att de faktiska effekterna för hus av olika årgångar eller med olika upplåtelseformer inte kan beräknas. Det är naturligtvis inte rimligt att riksdagen föreläggs ett förslag som endast utvisar den totala besparingen utan att den konkreta utformningen redovisas.

Trots detta kan utskottet konstatera att den förordade beparingen om 300 milj. kr. är helt otillräcklig. Statens kostnader för räntebidragen har under de senaste åren ökat snabbt och det är därför nödvändigt att av samhällsekonomiska skäl genomföra mera omfattande besparingar. Som anförts i moderata samlingspartiets motion Fi4 bör dock dessa besparingar kopplas till en reformering av skattesystemet innefattande bl.a. rejäla skattesänkningar för alla – ett förslag med denna inriktning har också lagts fram i den nu aktuella motionen. Under de nu angivna förutsättningarna är det enligt finansutskottets mening både möjligt och ekonomiskt motiverat att avveckla räntebidragen för fastigheter färdigställda före år 1975. Dessa fastigheter har producerats till kostnader som ligger långt under dem som gäller för dagens nyproduktion. De aktuella fastigheterna bör därför väl kunna bära den ökning av kapitalkostnaderna som en avveckling av räntebidragen innebär.

Vad finansutskottet nu med anslutning till moderata samlingspartiets motioner Fi4 yrkande 5 och Fi24 yrkande 3 anført om räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att regeringens förslag jämte hithörande övriga motioner bör avstyrkas.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

1988/89:FiU10

Reservationer

48. beträffande *räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus* att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5 och 1988/89:Fi24 yrkande 3 samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4 i berörda delar och 1988/89:Fi26 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av ytterligare besparingar i räntebidragen,

52. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Bostadsutskottet biträder" och på s. 54 slutar med "dessa krav" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening framstår regeringens tillvägagångssätt som märkligt. Regeringen vill uppnå en besparing på 300 milj. kr. och föreslår att riksdagen skall godkänna att besparingen görs. Däremot skall riksdagen inte förrän senare få ta ställning till hur besparingen skall läggas ut på olika årgångar av hus. Detta är märkligt och helt emot den ordning som tillämpats tidigare. Ett fullständigt förslag bör föreläggas riksdagen. Med det nu anförda har utskottet inte tagit ställning till om en höjning av de garanterade räntorna skall ske per den 1 juli 1989.

Ett genomarbetat förslag i linje med vad folkpartiet förordar i motion Fi11 yrkande 5 såvitt nu är i fråga bör föreläggas riksdagen. Därmed tillgodoses i allt väsentligt vad som föreslagits av moderata samlingspartiet i motionerna Fi4 yrkande 5 och Fi24 (m) yrkande 3 samt av centern i motion Fi26 (c) yrkande 5. Vad nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet avstyrker därmed bifall till regeringsförslaget samt vänsterpartiet kommunisternas motion Fi9 yrkande 1 och miljöpartiets motion Fi21 yrkandena 2 och 4 båda yrkandena såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del och med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5, 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4 i berörda delar, 1988/89:Fi24 yrkande 3 och 1988/89:Fi26 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

53. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48)

1988/89:FiU10
Reservationer

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Bostadsutskottet biträder" och på s. 54 slutar med "dessa krav" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag att minska de statliga räntesubventionerna med 300 milj. kr. för hyres- och bostadsrättshus från den 1 juli 1989 är bristfälligt redovisat. Det framgår inte av propositionen hur denna minskning skall läggas ut på aktuella årgångar i bostadsbeståndet. Det framgår inte heller vilka konsekvenser åtgärden får för de boendes hyreskostnader. Föredraganden aviserar endast att han skall återkomma i annat sammanhang i denna del.

Enligt finansutskottets mening måste det vid beslutstillfället klart framgå vilka konsekvenser en sådan besparing får för de boende. Utskottet anser att något beslut inte bör fattas innan förslaget redovisats i sin helhet. Propositionen bör därför avslås i denna del.

Riksdagen bör med anledning av motion Fi26 (c) yrkande 5 avslå regeringens förslag och som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Övriga här aktuella motioner bör likaså avstyrkas.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi26 yrkande 5 och med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5, 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4 i berörda delar och 1988/89:Fi24 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

54. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48)

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Bostadsutskottet biträder" och på s. 54 slutar med "dessa krav" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens tillvägagångssätt är oacceptabelt. Ett förslag om att dra in 300 milj. kr. utan att tala om vilka som drabbas borde inte få läggas på riksdagens bord. Klart är dock att hyrorna höjs och att inflationen får ytterligare näring om regeringens förslag förverkligas. Klart är också att det inte kan försvaras som en rättvis åtgärd gentemot villaägarna. Som boverket visat gynnas egnahemsägarna genomsnittligt jämfört med hyresgästfamiljerna av den föreslagna marginalskattesänkningen med ca 500–1 300 kr. per år trots minskad avdragsrätt. Den extra hyreshöjningen kan beräknas öka klyftan med ca 200–400 kr. per år.

Utskottet avvisar regeringens förslag och de övriga förslag som försämrar situationen för hyresgästerna, dvs. motionerna Fi11 (fp) yrkande 5, Fi21 (mp) yrkandena 2 och 4 de tre sistnämnda yrkandena såvitt nu är i fråga samt Fi26 (c) yrkande 5. Vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 1 tillstyrks sålunda.

Av vad nu anförts framgår att utskottet inte heller kan stödja förslagen i motionerna Fi4 (m) yrkande 5 och Fi24 (m) yrkande 3. Förslagen i dessa motioner torde innebära en besparing på räntebidragranslaget om ca 1 miljard kronor. En besparing av denna omfattning kan utskottet på inga villkor stödja.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi9 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4 i berörda delar, 1988/89:Fi24 yrkande 3 och 1988/89:Fi26 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

55. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Bostadsutskottet biträder" och på s. 54 slutar med "dessa krav" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör riksdagen redan i nu förevarande sammanhang klargöra sin avsikt om hur den i propositionen föreslagna besparingen om 300 milj. kr. skall läggas ut. Liksom för nya hus bör den garanterade räntan för befintliga hus höjas med 0,1 procentenheter. Riksdagen bör föreläggas ett förslag om hur höjningen skall fördelas på årgångar med denna inriktning.

Riksdagen bör med bifall till motion Fi21 (mp) yrkandena 2 och 4 i berörd del och med anledning av regeringens förslag såvitt nu är i fråga samt med avslag på övriga i detta sammanhang behandlade motioner som sin mening ge regeringen till känna vad nu anförts.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4 i berörda delar och med anledning av proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5, 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 5 i berörd del, 1988/89:Fi24 yrkande 3 och 1988/89:Fi26 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

56. Räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus (mom. 49)

1988/89:FiU10

Reservationer

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Bostadsutskottet tillstyrker" och slutar med "till dessa förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringsförslaget och miljöpartiets förslag beträffande höjningen av den garanterade räntan för nyproducerade hyres- och bostadsrättshus med samma motivering som anförts med anledning av förslaget att dra in 300 milj. kr. från befintliga hyres- och bostadsrättshus. Utskottet avstyrker också miljöpartiets förslag beträffande tidpunkten för *ikraftträdandet av vissa regelförändringar*.

Vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 2 tillstyrks sålunda.

dels att utskottets hemställan under 49 bort ha följande lydelse:

49. *beträffande räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi9 yrkande 2 samt med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 mom. 1 i berörd del och motion 1988/89:Fi21 yrkande 4 i berörd del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

57. Ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna (mom. 50)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Bostadsutskottet tillstyrker" och slutar med "till dessa förslag" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet tillstyrker regeringens förslag och det förslag som förs fram i motion Fi21 (mp) yrkande 4 i berörd del. De nya bidragsvillkoren bör enligt utskottets mening genomföras snabbt. Utskottet föreslår att förändringen får träda i kraft redan den 1 januari 1989 i likhet med vad som föreslås i motion Fi21 (mp) yrkande 6. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker motion Fi9 (vpk).

dels att utskottets hemställan under 50 bort ha följande lydelse:

50. *beträffande ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi21 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

58. Stimulansbidrag (mom. 51)

1988/89:FiU10

Reservationer

Gunnar Björk (c), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "I två motioner" och slutar med "bostadsutskottets förslag" bort ha följande lydelse:

Centerpartiet föreslår i motion Fi26 yrkande 6 att man skall införa särskilda bidrag för att stimulera byggandet av mindre lägenheter i syfte att lindra bostadsbristen för ungdomar.

I motion Fi21 yrkande 5 föreslår miljöpartiet att ett stimulansbidrag skall införas för ombyggnad av kontor och andra lokaler till bostäder i storstädernas centrala delar.

Finansutskottet biträder dessa förslag. I likhet med vad som förordas i motion Fi26 bör man införa ett särskilt stimulansbidrag till kommunerna om 30 000 kr. för varje påbörjad lägenhet upp till 60 m². För detta ändamål bör regeringen föra upp ett särskilt anslag på 150 milj. kr. i 1989 års budgetproposition. Beloppet motsvarar en produktion av 5 000 lägenheter. Vidare bör på det sätt som föreslås i motion Fi21 åtgärder vidtas för att bryta fortsatta tendenser till en kontorisering av storstädernas centrala delar.

Vad utskottet här anfört med anledning av de båda motionerna bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 51 bort ha följande lydelse:

51. beträffande *stimulansbidrag*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi21 yrkande 5 och 1988/89:Fi26 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stimulansbidrag för ombyggnad av kontor till bostäder och för byggande av ungdomsbostäder,

59. Stimulansbidrag (mom. 51)

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "I två motioner" och slutar med "bostadsutskottets förslag" bort ha följande lydelse:

Storstäderna växer oavbrutet, och kommunerna i dessa områden stimuleras ständigt att växa. I dessa kommuner byggs kontor, hotell, konferenslokaler, bilparkeringar och kringsservice i en omfattning som inte är acceptabel. Trots att byggregleringar sedan år 1986 funnits avseende visst byggande i våra storstadsområden är tillväxten av kontor och andra lokaler stor. Bostadsbristen i dessa områden och i andra koncentrationsorter är besvärande.

Visserligen kan, genom utskottets förslag, kontor byggas om till bostäder med samma räntevillkor som hittills har gällt. Föreslagna åtgärder i avsikt att öka bostadsbyggandet är dock inte tillräckliga. Som anförs i motion Fi21 (mp) yrkande 5 bör ett stimulansbidrag införas för ombyggnad av kontor och andra lokaler till bostäder i storstädernas centrala delar. Däremot bör man inte som föreslås i motion Fi26 (c) yrkande 6 införa ett särskilt stimulansbidrag för byggande av mindre lägenheter.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi21 (mp) yrkande 5 bör ges till känna för regeringen.

1988/89:FiU10
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 51 bort ha följande lydelse:

51. beträffande *stimulansbidrag*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi21 yrkande 5 samt med avslag på motion 1988/89:Fi26 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett stimulansbidrag för ombyggnad av kontor till bostäder,

60. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a)

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "Det anförda" och slutar med "och Fi29 (c)" bort ha följande lydelse:

I *motion Fi4* (m) yrkande 9 understryks att det är angeläget att ett kommande reformarbete tar hänsyn till berättigade krav hos såväl konsumenter som producenter. Den takt i vilken den önskvärda avregleringen kan bedrivas bestäms i hög grad av motsvarande utveckling i andra länder.

Utskottet delar denna uppfattning.

Vänsterpartiet kommunisterna avvisar i motion Fi8 (vpk) yrkande 2 tanken att jordbrukssektorn bör marknadsanpassas. I stället förordas en fortsatt subventionspolitik. Utskottet vill bestämt avvisa en sådan inriktning av den framtida jordbrukspolitiken.

I motionerna Fi11 (fp), Fi21 (mp) och Fi29 (c) framförs bl.a. synpunkter på hur miljöfrågorna bör behandlas i jordbrukspolitiken. Vissa av dessa aspekter bör beaktas i det kommande utredningsarbetet.

dels att utskottets hemställan under 55 a bort ha följande lydelse:

55. beträffande *omläggning av jordbrukspolitiken*

a) att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi4 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 10, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi29 samt med avslag på motion 1988/89:Fi8 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

61. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a)

Anne Wibble och Margareta Jonback (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "Det anförda" och slutar med "och Fi29 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill därutöver anföra följande.

Som framhålls i motion Fi11 (fp) måste jordbrukssektorn marknadsanpassas så att överskotten elimineras. Miljöhänsynen måste öka och den onda cirkeln med regleringar som ständigt föder nya regleringar måste brytas. Det är angeläget att värna om ett livskraftigt svenskt jordbruk, dels för att det producerar livsmedel för vilka vi kan påverka kvalitet och produktionsmeto-

der, dels för att jordbruket tillför samhället en rad nyttigheter utöver livsmedel. Det har bl.a. stor betydelse för vår beredskap, för miljövården och för regionalpolitik, turism och friluftsliv. En ny jordbrukspolitik måste utgå från en helhetssyn där allt detta vägs in och inte bara anpassas efter livsmedelsproduktionen. Reformarbetet bör inriktas på fri prisbildning och avveckling av prisregleringslagen. Effekterna av en omställning för lantbrukarna kan mildras om man samtidigt inför en generell arealersättning – varigenom lantbrukarna i särskild ordning får betalt för landskapsvård, beredskap m.m. – och intensifierar pågående försök och forskning för utveckling av lönsam energiodling m.m. på åkermark. Det är också rimligt att jordbruket får en väl tilltagen omställningstid varunder staten lämnar vissa garantier. Internationellt bör Sverige verka för en minskning av subventioner och gränsskydd för jordbruket. Någon ensidig förändring av det svenska gränsskyddet bör dock ej ske.

Övriga motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 55 a bort ha följande lydelse:

55. beträffande *omläggning av jordbrukspolitiken*

a) att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi11 yrkande 10 och med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 9, 1988/89:Fi8 yrkande 2, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi29 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

62. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "I likhet" och slutar med "och Fi29 (c)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör synpunkterna i centerns motion Fi29 läggas till grund för reformarbetet på jordbrukspolitiken område. Som motionärerna anför måste behovet av förnybara miljövänliga naturresurser och kravet på en levande landsbygd påverka utformningen av jordbrukspolitiken. Det är därför en felaktig utgångspunkt i propositionen att göra bedömningen att åkermarken saknar alternativ användning och att det används för mycket kapital och arbete inom jordbruket. Dagens miljösituation i världen med storskalig miljöförstörelse genom förorening, förgiftning och klimatförändringar kan leda till att det ekologiska systemets produktionsförmåga kommer att avsevärt nedsättas. Jordbrukspolitiken och *beredskapsmålet* måste därför utformas med hänsyn till en förändrad miljö- och naturresurssituation.

Beträffande *konsumentmålet* bör understrykas att ett sätt att uppnå rimligare livsmedelspriser är att sänka momsen på mat. Förhållandena inom partihandel och detaljhandel bör studeras med hänsyn till dessas effekter på prisbildning och konkurrens. Ett folkhälsomål bör uppställas som ett delmål inom konsumentmålet. Livsmedel som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt bör ej få importeras.

Inkomstmålet bör omformuleras så att det syftar till "rimlig företagsekonomisk lönsamhet". I anslutning till det *regionalpolitiska målet* bör eftersträvas att insatserna för jordbruket – liksom för industri och annat näringsliv – utgår ur en samlad regionalpolitik.

Miljömålet bör innebära att kemikalieanvändningen minimeras och att växtnäringssläckaget reduceras till en nivå som naturen tål. Alternativa odlingsformer bör utvecklas, och forskning och utveckling inom detta område bör få ökat stöd. Det svenska odlingslandskapet skall nyttjas och hävdas. Nya typer av jordbruksråvaror bör göras ekonomiskt konkurrenskraftiga genom ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

Inom ramen för ett nytt *samhällsekonomiskt mål* bör eftersträvas att lediga resurser i jordbruket utnyttjas för s.k. alternativ produktion av råvara till energi- och industrisektorerna.

Beträffande den internationella utvecklingen bör framhållas att avreglering inte är en fråga för Sverige ensamt. Det krävs en ömsesidig avreglering i världen för att inte en ny snedfördelning skall uppstå på den nationella och internationella marknaden. En bättre marknadskontakt i det inhemska prisregleringssystemet bör eftersträvas. En grundprincip bör vara att jordbrukarnas inkomster härrör från producerade varor, inte från "icke-produktion". På åtminstone något område måste finnas en öppen och obegränsad produktionsmöjlighet. Detta skulle vara möjligt på energi- och industriråvaruområdet, där de totala volymerna är stora.

I motionerna Fi8 (vpk) och Fi21 (mp) framförs synpunkter på bl.a. miljöfrågornas behandling i en framtida uppläggning av jordbrukspolitiken som bör beaktas i det kommande utredningsarbetet.

Motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) tillför inte några nya synpunkter på jordbrukspolitikens utformning.

dels att utskottets hemställan under 55 a bort ha följande lydelse:

55. beträffande *omläggning av jordbrukspolitiken*

a) att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi29 och med anledning av motionerna 1988/89:Fi8 yrkande 2 och 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 9 och 1988/89:Fi11 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

63. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a)

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "I likhet" och slutar med "och Fi29 (c)" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det är det en grundläggande svaghet i propositionen att diskussionen om behovet av en omläggning av livsmedelspolitiken förs huvudsakligen i ekonomiska termer. Ett betydligt vidare betraktelsesätt måste dock anläggas på hithörande problem. Som anförs i motion Fi8 (vpk) behövs en sammanhållen nationell livsmedelspolitik för hela detta område, där sårbarheten minskas samt ekologiska och regionalpolitiska hänsyn ökas.

Jordbruket är i sin nuvarande form i hög grad beroende av importerade insatsmedel, där priserna hålls höga på grund av kartellliknande överenskomelser. Det s.k. världsmarknadspriset är ett konstlat pris som styrs av ett fåtal privata storföretag och vissa länder med konstant överskottsproduktion. Det är missvisande att hävda att livsmedelspriserna skulle sjunka i avgörande grad om vi lät "världsmarknadspriserna" slå igenom med resultat att stora delar av det svenska jordbruket skulle slås ut. För att få så bra och billig mat som möjligt bör vi trygga vår egen livsmedelsproduktion och i största utsträckning göra oss oberoende. Ett första steg på vägen mot billigare livsmedel är att slopa matmomsen. De synpunkter som anförts i motion Fi8 bör således beaktas vid utformningen av den framtida livsmedelspolitiken.

I motionerna Fi21 (mp) och Fi29 (c) framförs synpunkter på bl.a. hur miljöfrågorna bör behandlas vid en omläggning av jordbrukspolitiken som enligt utskottets mening bör beaktas i det kommande utredningsarbetet.

I motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) framförs synpunkter som i praktiskt taget alla delar är identiska med propositionens. Yrkande 9 i motion Fi4 (m) och yrkande 10 i motion Fi11 (fp) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 55 a bort ha följande lydelse:

55. beträffande *omläggning av jordbrukspolitiken*

a) att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi8 yrkande 2 och med anledning av motionerna 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi29 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 9 och 1988/89:Fi11 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

64. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "I likhet" och slutar med "och Fi29 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan ställa sig bakom regeringens önskan att reformera jordbruket men anser samtidigt att synpunkterna i motion Fi21 (mp) bör läggas till grund för kommande beslut om jordbrukspolitiken. Det innebär bl.a. att näringens värde från beredskapssynpunkt måste understrykas ytterligare. För att minska importberoendet och de negativa miljöeffekterna bör användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel kraftigt minskas. De relativt höga matpriserna beror, som utskottet ser det, till stor del på förädlingsindustrin och handeln samt världens högsta matskatt, momsen. Det bör vara en balans mellan livsmedlens olika kostnadselement. Av sårbarhetsskäl bör vi starta en decentraliseringsprocess för livsmedelsindustrin.

Utskottet delar den uppfattning som anförs i motion Fi21 (mp) att hela åkerarealen bör utnyttjas. I första hand för produktion av baslivsmedel och i andra hand för energi. En sådan inriktning ger också positiva regionalpolitiska effekter. En modernisering och förnyelse av det svenska jordbruket måste

ha som mål att avveckla kemikaliejordbruket och ge landet ett jordbruk som är uthålligt och resursbevarande och inte bidrar till att förstöra vattendrag och hav. Avgifterna på konstgödsel och jordbruksgifter bör höjas mycket kraftigt och återföras som arealersättning till odlarna. Momsen på svensk basmat bör avskaffas med höjning av den allmänna momsen.

I motionerna Fi8 (vpk) och Fi29 (c) framförs synpunkter på bl.a. miljöfrågornas behandling vid en omläggning av jordbrukspolitiken, som enligt utskottets mening bör beaktas i det kommande arbetet.

I motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) tillförs inga nya synpunkter på jordbrukspolitiken utöver vad som anförs i propositionen som särskilt måste beaktas vid utformningen av en ny jordbrukspolitik. Berörda motionsyrkanden avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 55 a bort ha följande lydelse:

55. beträffande *omläggning av jordbrukspolitiken*

a) att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och med anledning av motionerna 1988/89:Fi8 yrkande 2 och 1988/89:Fi29 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 9 och 1988/89:Fi11 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

65. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "I likhet" och på s. 58 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det är den fria handeln över gränserna en väsentlig förutsättning för en fungerande marknadsekonomi. Ett fritt internationellt utbyte av varor, tjänster och kapital leder till ökat välbefinnande för alla parter.

Begränsningarna av tekoimporten är till nackdel för de svenska konsumenterna – särskilt barnfamiljerna. Detta har också statens pris- och konkurrensverk (SPK) nyligen visat i en rapport om tekopolitikens effekter. Den svenska tekoindustrin har inte i någon större utsträckning främjats av restriktionerna. Dessa strider också mot Sveriges vilja att stödja utvecklingsländernas industriella utveckling. Begränsningarna är inte heller motiverade av försörjningspolitiska skäl. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att handelshindren nu kommer att upphävas.

I likhet med vad som görs i motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) ifrågasätter dock utskottet tidpunkten för avregleringen. Med regeringens förslag kommer de svenska konsumenterna att behöva vänta i nästan tre år innan gränshindren avskaffas. Enligt utskottets mening bör avvecklingen av importrestriktionerna på tekoområdet inledas omedelbart.

Det industripolitiska stödet till tekoindustrin infördes år 1970. I den proposition som låg till grund för riksdagsbeslutet uttalades (prop. 1970:41 s. 35) att det både från allmän näringspolitisk synpunkt och med hänsyn till de internationella konkurrensregler som Sverige hade förbundit sig att följa var viktigt att stödåtgärderna fick en i tiden begränsad utsträckning.

1988/89:FiU10
Reservationer

Efter en nära 20-årig stödperiod måste nu tekoindustrin, enligt utskottets uppfattning, börja inrikta sig på en verksamhet utan statliga stöd. Som anförs i motion Fi4 (m) bör inga nya permanenta stödformer införas.

1988/89:FiU10
Reservationer

Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi4 (m) yrkandena 10 och 11 och Fi11 (fp) yrkande 11 samt avstyrker motionerna Fi28 (c) och Fi8 (vpk) i berörda delar.

dels att utskottets hemställan under 56 bort ha följande lydelse:

56. *beträffande omläggning av tekopolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi4 yrkandena 10 och 11 samt 1988/89:Fi11 yrkande 11 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi7, 1988/89:Fi8 yrkande 3, 1988/89:Fi18 yrkandena 1, 2, 3 och 4, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi28 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

66. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Enligt näringsutskottet" och på s. 58 slutar med "annat ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Regeringen aviserar i propositionen en fullständig avveckling av importrestriktionerna på tekoområdet utan att först ha analyserat konsekvenserna av en sådan avreglering och utan att ta hänsyn till hur andra länder utformar sitt skydd för tekonäringen. Utskottet vill därför understryka att ett upphävande av importbegränsningarna kan komma att få till följd att delar av den svenska tekoindustrin slås ut med de sysselsättningseffekter det har för berörda orter. Även om tekoindustrin under senare år har stabiliserats finns det nu vissa tecken som tyder på att branschen kan få betydande problem inom en inte alltför avlägsen framtid.

Vidare gäller, som framhålls i motionerna Fi28 (c) och Fi8 (vpk), att den aviserade omläggningen kan komma att missgynna ett antal utvecklingsländer. Dessa länder garanteras med nuvarande system en viss export till Sverige men kan vid en avreglering få svårt att hävda sig i konkurrensen. Konsekvenserna för Sveriges försörjningsberedskap av ett upphävande av importbegränsningarna har heller inte studerats.

Enligt utskottets mening bör de nu angivna förhållandena noggrant analyseras. I avvaktan på resultatet av en sådan analys bör något beslut om en ändring av restriktionerna för tekoimporten inte fattas.

Vad gäller stödet till tekoindustrin krävs enligt utskottets mening fortsatta stödåtgärder till förmån för tekoindustrin. Tekoindustrin har en genomsnittligt sett sämre lönsamhet än flertalet andra näringsgrenar inom svensk industri. Till följd härav saknar tekoföretagen riskkapital för offensiva investeringar. Sådana satsningar är en förutsättning för att branschen skall kunna förbättra sin konkurrenskraft gentemot utlandet och öka marknadsandelarna.

I likhet med vad som sägs i motion Fi28 (c) anser utskottet att det

kommande stödet till tekoindustrin bör utgå i form av utvecklingslån. Detta stöd är generellt och konkurrensneutralt och det är så konstruerat att det stimulerar till utveckling och industriell förnyelse.

1988/89:FiU10
Reservationer

Riksdagen kommer under våren 1989 att behandla frågan om det framtida stödet till tekoindustrin. Utskottet ser därför inget skäl för riksdagen att nu gå närmare in på utformningen av detta stöd och avstyrker därför de nu behandlade motionerna i ifrågavarande delar.

Arbetet med socialklausuler vid import från lågprisländer är förknippat med svårigheter. För närvarande saknas möjligheter till åtgärder mot import av produkter som har framställts i dålig miljö eller med utnyttjande av barn eller underbetald arbetskraft. Utskottet vill emellertid, i likhet med vad som anförs i motionerna Fi18 (s), Fi8 (vpk) och Fi21 (mp), betona att frågan är av betydande intresse, inte minst med avseende på importen av tekoprodukter. Införandet av en socialklausul i GATT bör eftersträvas. Regeringen bör, enligt utskottets mening, aktivt bevaka möjligheterna härtill i samband med de nu aktuella diskussionerna inom GATT och även i andra internationella sammanhang.

Vad utskottet här anfört om borttagandet av importrestriktioner för tekoindustrin, stödet till denna bransch och om införandet av socialklausuler med anledning av här aktuella yrkanden i motionerna Fi28 (c), Fi21 (mp), Fi8 (vpk) samt Fi7 av Hans Nyhage (m) och Fi18 av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s) bör av riksdagen ges regeringen till känna.

I motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) uttalas stöd för en fullständig avveckling av importrestriktionerna för tekoindustrin med tillägget att avvecklingen bör ske omedelbart. Vidare anser motionärerna att några nya permanenta stödformer för tekoindustrin inte skall införas. Utskottet vill bestämt avstyrka motionerna Fi4 (m) och Fi11 (fp) i här berörda delar. I motion Fi18 (s) föreslås att nuvarande regler för ursprungsmärkning ändras. Utskottet delar inte denna uppfattning och avstyrker motion Fi18 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 56 bort ha följande lydelse:

56. *beträffande omläggning av tekopolitiken*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi28 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1988/89:Fi7, 1988/89:Fi8 yrkande 3, 1988/89:Fi18 yrkandena 1, 3 och 4, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkandena 10 och 11, 1988/89:Fi11 yrkande 11 och 1988/89:Fi18 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

67. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56)

Hans Petersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Enligt näringsutskottet" och på s. 58 slutar med "annat ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av aviseringen i propositionen om en omläggning av tekopolitiken anföra följande.

I avsnittet om tekopolitiken i propositionen hävdas att avregleringen av

ekonomin är till odelad fördel för konsumenterna. Regeringen avser att säga upp de avtal som finns på området och fullständigt avreglera tekorestriktionerna.

Som ett mindre bidrag till den kvarvarande svenska tekoindustrin avser regeringen framdeles lägga fram förslag om vissa stödåtgärder. Tekopolitiken har under lång tid haft starka inslag av politiskt dubbelspråk vad gäller självförsörjningsgraden. De borgerliga regeringarna deklarerade öppet i början av 1980-talet att man skulle avreglera tekoområdet. En politik som nu fullföljs av den socialdemokratiska regeringen.

Denna liberala agitation som går ut på att barnfamiljerna skulle kunna tjäna på en helt fri tekohandel tar – lika litet som när det gäller jordbruksområdet – någon hänsyn till under vilka förhållanden eller var produktionen sker.

Utskottet vill understryka att innebörden av att slå undan benen på den svenska basproduktionen när det gäller mat och kläder gynnar ingen utom möjligen importörerna. Långsiktiga avtal med producentländer där man inarbetar en social- och miljöklausul är den enda vägen att långsiktigt främja såväl de svenska konsumenterna som utvecklingsländerna. Detta motsäger naturligtvis inte att ett behov av förnyade åtgärder för svensk tekoindustris fortlevnad skall garanteras. Krav på att utnyttja socialklausuler i handeln med lågprisländer framförs också allmänt i motion Fi21 (mp) och i yrkande 3 i motion Fi18 av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s).

Vad gäller stöd till tekoindustrin vill utskottet understryka att när de nuvarande stödinsatserna upphör vid halvårsskiftet 1989 bör de följas av ett nytt stödprogram. De kommande stödåtgärderna måste ha en offensiv karaktär. Ambitionen bör vara att det nya programmet skall främja investeringar i och kunskap om ny teknik samt stimulera till ökad export av svenska tekoprodukter. I programmet bör vidare ingå olika utbildningsåtgärder. Problem och möjligheter som förekommer i små och medelstora företag bör enligt näringsutskottets uppfattning särskilt uppmärksammas.

Utskottet tillstyrker motionerna Fi8 (vpk) yrkande 3 och Fi18 (s). Med det sagda avstyrker utskottet berörda delar av motionerna Fi4 (m), Fi7 av Hans Nyhage (m), Fi11 (fp), Fi21 (mp) och Fi28 (c).

dels att utskottets hemställan under 56 bort ha följande lydelse:

56. *beträffande omläggning av tekopolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi8 yrkande 3 och 1988/89:Fi18 yrkandena 1, 2, 3 och 4 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkandena 10 och 11, 1988/89:Fi7, 1988/89:Fi11 yrkande 11, 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och 1988/89:Fi28 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

68. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56)

1988/89:FiU10

Reservationer

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Enligt näringsutskottet" och slutar med "motion Fi11 (fp)" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det motverkar importrestriktionerna på tekoområdet en angelägen industriell utveckling i utvecklingsländerna. Handelsbegränsningarna gynnar i stället, som också anförs i motion Fi21 (mp), vissa västeuropeiska länders export av tekoprodukter till Sverige.

Utskottet har därför inget att erinra emot den aviserade avregleringen. Denna får dock inte innebära en stimulans till import av tekoprodukter som har tillverkats under oacceptabla arbetsförhållanden eller med utnyttjande av barn eller underbetald arbetskraft.

Enligt utskottets mening bör regeringen verka aktivt i olika internationella sammanhang för införande av socialklausuler i internationella handelsavtal. Om ett sådant uttalande inte kommer till stånd, anser utskottet att den aviserade avvecklingen av importrestriktionerna på tekoområdet inte bör genomföras. Krav på ett utnyttjande av socialklausuler vid import från låginkomstländer tas upp förutom i motion Fi21 (mp) även i motionerna Fi8 (vpk) yrkande 3 och Fi18 av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s) yrkande 3.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion Fi21 (mp) yrkande 1 i berörd del.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar med "Som också" och slutar med "annat ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utöver här behandlade partimotioner har vad gäller tekofrågorna motioner väckts av Hans Nyhage (m), motion Fi7, samt av Lahja Exner och Berndt Ekholm (båda s), motion Fi18 yrkandena 1, 2 och 4. Som framgår av näringsutskottets yttrande avstyrks även dessa motionsyrkanden. Finansutskottet ser ingen anledning att göra något annat ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 56 bort ha följande lydelse:

56. beträffande *omläggning av tekopolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 i berörd del och med anledning av motionerna 1988/89:Fi8 yrkande 3 och 1988/89:Fi18 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkandena 10 och 11, 1988/89:Fi7, 1988/89:Fi11 yrkande 11, 1988/89:Fi18 yrkandena 1, 2 och 4 och 1988/89:Fi28 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

69. Utredning om konkurrensförhållanden (mom. 57)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "Finansutskottet delar" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Regeringen redovisar i propositionen olika åtgärder som har vidtagits för att förbättra konkurrensen i svensk ekonomi. Bl.a. sägs att vissa offentliga monopol har lösts upp. När regeringen sedan kommer till den aviserade utredningens uppgifter har frågan om de offentliga monopolens omfattning förbigåtts. Utskottet anser att denna fråga är av central betydelse för möjligheterna att stärka konkurrensen i ekonomin. Utredningen bör därför ges i uppdrag att även analysera de lagar och bestämmelser som reglerar verksamheten i den offentliga sektorn och föreslå åtgärder som krävs för att öka konkurrensen och stärka konsumenternas ställning på dessa områden. Utskottet tillstyrker sålunda motion Fi4 (m) yrkande 7 och Fi11 (fp) yrkande 12.

dels att utskottets hemställan under 57 bort ha följande lydelse:

57. beträffande *utredning om konkurrensförhållanden*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 7 och 1988/89:Fi11 yrkande 12 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi8 yrkande 1 och 1988/89:Fi28 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

70. Utredning om konkurrensförhållanden (mom. 57)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "Finansutskottet avstyrker" och slutar med "inom handeln" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker yrkande 2 i motion Fi28 (c) om en förutsättningslös prövning av konkurrenssituationen inom tekosektorn. Regeringen tycks utgå från att ett upphävande av importrestriktionerna på tekoområdet automatiskt leder till en sänkning av prisnivån på kläder i Sverige. Enligt utskottets mening bör det ingå i utredningens uppgifter att pröva om konkurrenssituationen på tekoområdet är sådan att denna prissänkning skulle uppstå vid en avveckling av importbegränsningarna.

dels att utskottets hemställan under 57 bort ha följande lydelse:

57. beträffande *utredning om konkurrensförhållanden*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi28 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 7, 1988/89:Fi8 yrkande 1 och 1988/89:Fi11 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

71. Utredning om konkurrensförhållanden (mom. 57)

Hans Petersson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar med "Näringsutskottet har" och på s. 59 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inget att erinra mot att det tillsätts en utredning om konkurrensförhållandena i ekonomin. I propositionen anføres att bl.a. avreglering av vissa områden skulle bidra till en ökad konkurrens. Som

anförs i motion Fi8 (vpk) är emellertid en minskad konkurrens oftast ett resultat av en fri marknadsekonomi, där strävandena till herravälde över såväl produktion som marknad är en del av försöken att maximera vinsten. Transnationaliseringen av bolag är en följd av detta. Marknadsuppdelning och prisöverenskommelser är andra inslag som framträder i en marknadsekonomi som ännu inte nått monopolstadiet. Avregleringar ger i sig inga automatiska fördelar om inte de mekanismer som driver fram nya monopol-situationer kan stävjas. Självfallet kan också en reglerad marknad innebära att naturliga konkurrensinslag trängs undan.

Vidare bör spekulationsekonomin verkningar med snabba klipp och lukrativa placeringar granskas då sådana manipulationer med största sannolikhet är en viktig förklaring till inflationsutvecklingen. Detta gäller inte minst för bostadssektorn. De regionalpolitiska problemen har också en betydande påverkan på prisutvecklingen på grund av de bristsituationer som uppträder på de överhettade orterna. Det bör även framhållas att den kraftiga vinstökningen i näringslivet har främjat det spekulativa inslaget i företagets verksamhet. Ett stort antal företag har under senare år blivit uppköpta.

I propositionen anges att konkurrensutredningens syfte är att kartlägga förhållanden som kan leda till åtgärder mot prishöjningar för konsumenterna. Mot denna bakgrund bör, som framhålls i motion Fi8 (vpk), ovanstående faktorer medverka i inflationsutvecklingen granskas.

Utskottet tillstyrker även yrkande 2 i motion Fi28 (c) om en förutsättningslös prövning av konkurrenssituationen i tekosektorn. Enligt utskottets mening bör det ingå i utredningsuppdraget att pröva om konkurrenssituationen är sådan inom denna bransch att en prissänkning skulle uppstå vid en avveckling av importbegränsningarna. Mycket talar för motsatsen.

Utskottet anser inte att det finns något motiv för att kräva att frågan om de offentliga monopolens omfattning skall prövas av den aviserade utredningen. Utskottet avstyrker därför motion Fi4 (m) yrkande 7 och Fi11 (fp) yrkande 12.

dels att utskottets hemställan under 57 bort ha följande lydelse:

57. *beträffande utredning om konkurrensförhållanden*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi8 yrkande 1 och 1988/89:Fi28 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 7 och 1988/89:Fi11 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Omsättningsskatt på värdepapper (mom. 6)

Hans Petersson (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna anser att en höjning av omsättningsskatten på aktier är samhällsekonomiskt och fördelningspolitiskt riktigt. En sådan höjning kan med fördel inlemmas i en skattereform som innebär kraftigt

skärpt kapitalbeskattning. Partiet avser att återkomma med sådant förslag i samband med budgetbehandlingen under våren 1989.

1988/89:FiU10
Särskilda yttranden

2. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9)

Hans Petersson (vpk) anför:

En avgörande restriktion för varje form av ekonomisk tillväxt är den förödelse av naturresurser som dagligen sker över hela världen. Ändliga naturtillgångar förlösas. Livsbetingelserna för jordens liv förändras och hotas. Särskilt utsatta är de utvecklingsländer som under kolonial och imperialistisk utsugning fått sin natur förstörd. Dessa och andra internationella förhållanden kräver enligt utskottets mening att Sverige i olika internationella sammanhang arbetar för att snabbt få till stånd åtgärder på det internationella planet som både förhindrar fortsatt förödelse och restaurerar miljön.

I de industrialiserade länderna finns otaliga och katastrofala bevis för slöseri och rovdrift som fått pågå i kortsiktigt vinstsyfte och av okunnighet om ekologiska samband.

Jag anser att fortsatt ekonomisk utveckling inte får vara liktydigt med rovdrift och naturförstörelse. Där konflikter uppstår måste de ekologiska sambanden överordnas de ekonomiska. Det miljöprogram som lagts fram i proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken och som kompletterats av riksdagen kan endast ses som en början på ett omfattande arbete med att förbättra miljön. Åtgärder av väsentligt större omfattning måste enligt min uppfattning genomföras skyndsamt och med full kraft.

3. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9)

Carl Frick (mp) anför:

Med hänvisning till yrkandet i motion Fi5 (c) om en god miljö som mål för den ekonomiska politiken vill jag anföra följande.

Ständigt ökad ekonomisk och materiell tillväxt leder till allt snabbare miljöförstöring. Det finns i dag inga påtagliga tecken på att vi är på väg åt rätt håll i denna fråga. All ökad kunskap visar på motsatsen. Det finns långt fler rapporter om försämringar än om förbättringar.

Den ökande miljöförstörelsen kommer att ställa oss inför rader av ekologiska katastrofer av det slag som vi fick uppleva i Västerhavet sommaren 1988. Vi vet att våra skogar far illa, att vi har jordbruksgifter i grundvatten och i dricksvatten, att markförsurningen bara ökar, osv. Detta medför att vår livsgrund förstörs alltmer och därmed rycks grunden undan för ett uthålligt fungerande demokratiskt samhälle. Regeringen tar i sin proposition inte upp de långsiktiga konsekvenserna för landets ekonomi av att naturens produktionsförmåga på land och i hav kommer att sjunka och i vissa fall reduceras till noll.

En ekonomisk politik som har som ledande riktmärke att öka förbrukningen av icke förnybara resurser och ökad penningomsättning leder obönhörligen till att vi kommer in i svåra bristsituationer. Detta är en viktig klassfråga eftersom det i de flesta fall är så att de som drabbas av dålig miljö är de som har det ekonomiskt svårt i samhället. Den i propositionen föreslagna ekonomiska politiken är långsiktigt förstörande-framtidsförbrukande och är därför orimlig – förutsatt att vi är överens om att kommande generationer också har rätt till goda och drägliga liv.

God miljö som ett viktigt ledmotiv i den ekonomiska politiken innebär att vi på allvar måste se över vår ekonomiska politik så att vi kan börja förändra vår livsstil så att vi inte längre aktivt förbrukar vår framtid. Det finns ett klart samband mellan ekonomisk fördelningspolitik och god miljö. Det framgår inte av utskottets betänkande att man har förstått detta. Miljöpartiet de gröna kommer att återkomma i dessa frågor under mandatperioden.

4. En ny låginkomstutredning (mom. 11)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anför:

Det är i första hand de redan starka regionerna och de välutbildade som har fått del av de sex senaste årens ekonomiska tillväxt. Storstadsområdena har utvecklats, i många fall på bekostnad av glesbygden. Och bland de högutbildade har vissa grupper kunnat tillgodoräkna sig stora löneökningar medan de vanliga inkomsttagarna tvingats visa sitt samhällsansvar genom att vara mer återhållsamma. Nu föreslås dessutom stora skattesänkningar för dem med de högsta inkomsterna.

Under samma period har andelen förtidspensionerade ökat kraftigt liksom den indirekta arbetslösheten.

Det kan därför finnas goda skäl att nu utvärdera situationen för dem med de lägsta inkomsterna. Ett sådant underlag behövs för att kunna fatta de rätta politiska besluten på 1990-talet. Det finns därför starka skäl för en ny låginkomstutredning, som kan analysera situationen för låginkomsttagare.

5. Merkostnadsbidrag (mom. 16)

Hans Petersson (vpk) anför:

Propositionens huvudsyfte vad gäller förslagen inom arbetsmarknadsdepartementets område är att så snabbt och effektivt som möjligt förse den befintliga produktionsapparaten med arbetskraft. Råder det brist på arbetskraft vid något produktionscentrum skall arbetskraften slussas dit så snabbt som möjligt. Förslaget om ett merkostnadsbidrag är ett av medlen för att underlätta befolkningsomflyttningen. Det är i och för sig bra att människor som tvingas att flytta får ekonomisk hjälp för detta, men det är en förkastlig politik att även den långsiktiga arbetsmarknadspolitikerna skall utgå från att människor skall flytta dit företagen vill, i stället för att utlokalisera företag till de regioner där arbetskraften finns, där människor har sin bostad och sina rötter. Det hade varit önskvärt att propositionen innehållit, inte enbart första

6. Ombyggnad av ålderdomshem och servicebostäder för äldre (mom. 29)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anför:

Vi motsätter oss regeringens förslag att minska stödet till ombyggnadsåtgärder. Finansutskottets majoritet har emellertid i princip godtagit regeringens förslag på denna punkt men föreslår att betydande undantag skall göras. Sålunda skall de äldre, mer förmånliga reglerna tillämpas bl.a. vid ombyggnad av ålderdomshem och servicebostäder för äldre, ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, installation av hiss och – under vissa förutsättningar – vid ombyggnad av lokaler, kontor och bostadshus som ger ett visst nettotillskott av bostäder.

Om riksdagen bifaller utskottets förslag i huvudfrågan anser vi att de av utskottets majoritet föreslagna undantagen bör genomföras.

7. Stimulansbidrag (mom. 51)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Inger René (m) och Margareta Jonback (fp) anför:

Vi motsätter oss regeringens förslag att minska stödet till ombyggnadsåtgärder. Om riksdagen avvisar regeringsförslaget kommer ombyggnadsverksamheten att hållas på lämplig nivå. Det finns i det läget inte något behov av särskilda stimulansbidrag.

8. Tillkännagivande om bostadspolitiken (mom. 52)

Carl Frick (mp) anför:

Insikter om det nära sambandet mellan energianvändning i bostäder och miljöföroreningar orsakade av förbränning har stadigt ökat de senaste åren. Detta har bl.a. konstaterats av Brundtlandkommissionen. För att uppnå en kombinerad miljö- och energipolitik har under 1980-talet stora ansträngningar gjorts inom den byggda miljön vad beträffar energibesparing och lågenergiteknik. Viljan att investera i energirelaterade förbättringar i redan existerande byggnader tycks nu minska på grund av billig olja, orimligt låga el-energipriser och slopade stimulanser till energibesparing och alternativa energikällor. Tendensen är i dag snarare att energianvändningen och därmed miljöförstöringen ökar.

I samband med en ombyggnad kan och bör många åtgärder vidtas för att minska energiförbrukningen och införa miljövänlig teknik, såsom förnybara energikällor, ekologiskt riktig avfallshantering m.m. Om åtgärder av dessa slag samordnas med och ingår som en naturlig del i ombyggnadsarbetena, kan de föverkligas till mycket lägre kostnader än om de införs separat vid ett annat tillfälle.

Ombyggnader av bostäder är med detta synsätt ett unikt tillfälle att minska både energiförbrukning och miljöförstöring radikalt. Därmed kan man i stor skala också underlätta kärnkraftsavvecklingen vilket enligt regeringen till stor del skall ske genom energibesparing. Eftersom en stor del av vårt befintliga husbestånd skall rustas upp inom de närmaste åren (bl.a. miljonprogrammet) kan införandet av miljövänlig och ekologisk teknik i samband med ombyggnad förväntas få mycket stor verkan.

Regeringen har föreslagit att de statliga räntebidragen vid ombyggnad av befintliga bostäder sänks och att räntorna för dessa lån i praktiken höjs till det dubbla. Förslaget innebär därför att regeringen medvetet motverkar den energi- och miljöpolitik som den i andra sammanhang säger sig förespråka och verka för.

Miljöpartiet de gröna anser att detta är helt fel väg att gå och vill därför att ombyggnader som genomförs i kombination med de nämnda "ekologiska" åtgärderna skall undantas från de föreslagna höjningarna av garantiräntan. Statens åtgärder bör i fortsättningen åtminstone kunna få genomföras med de i dag gällande statliga räntebidragen. För att ge "ekologin" en ärlig skjuts framåt borde de stödjas också med andra metoder.

Med dessa förändringar skulle regeringens förslag kunna få en ny och positiv dimension. Merkostnaderna för införande av ekologisk teknik i byggandet skulle kunna motiveras ekonomiskt och därmed bli intressant för marknaden, byggföretag, materialtillverkare, byggare och boende. Detta skulle i sin tur innebära en kraftfull start för utveckling av framtidsinriktad ekologisk teknik och byggnadsmetoder samt verksamt bidra till kärnkraftens avvecklande.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

1988/89:SfU3y

1988/89:FiU10

Bilaga 1

Yttrande SfU

över proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m., jämte motioner

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 17 november 1988 beslutat bereda socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m., jämte motioner väckta med anledning av denna, såvitt propositionen och motionerna rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

De delar av propositionen som rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde är vissa uttalanden av föredragande statsrådet i samband med förslag om vissa anslag inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde (bilaga 3). Anslagen tillhör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

De motioner som väckts med anledning av uttalandena och som socialförsäkringsutskottet anser sig ha skäl att yttra sig över är motionerna 1988/89:Fi6 (yrkande 3) av Sonja Rembo m.fl. (m) och 1988/89:Fi11 (yrkande 1) av Bengt Westerberg m.fl. (fp). Med anledning av propositionen har även väckts motion 1988/89:Fi4 (yrkande 13) av Carl Bildt m.fl. (m), vilken motion också berörs i utskottets yttrande.

Sonja Rembo m.fl. påtalar i motion Fi6 att väntetiderna för asylsökande fortfarande är mycket långa och begär i yrkande 3 att asylsökande ges möjlighet att erhålla temporärt arbetstillstånd. I motion Fi11 yrkande 1 begär Bengt Westerberg m.fl. ett förslag som möjliggör för asylsökande att få beredskapsarbete.

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88:27. Utskottet (majoriteten) framhöll, liksom vid tidigare ställningstaganden i frågan, att man i första hand måste komma till rätta med de problem som uppkom under väntetiden genom att hålla nere handläggningstiderna samt vidhöll att arbetstillstånd borde beviljas först då uppehållstillstånd ges. Utskottet erinrade vidare om att bl.a. den nya organisationen av invandrarverket kunde förväntas ha stor betydelse för att faktiskt nedbringa väntetiderna i asylärenden avsevärt. Utskottet pekade också på behovet av att i första hand satsa arbetsmarknadsresurser på flyktingar, som fått uppehållstillstånd.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och föreslår att finansutskottet avstyrker bifall till motionerna Fi6 yrkande 3 och Fi11 yrkande 1.

I motion Fi4 kritiserar Carl Bildt m.fl. riksdagens beslut under riksmötet 1986/87 (prop. 1986/87:107, SfU 20, rskr. 334) att arbetsgivaravgifter skall tas

ut på de bidrag en arbetsgivare lämnar till en s.k. vinstandelsstiftelse, dvs. en stiftelse till vilken ett företag lämnar medel för att tillgodose de anställdas ekonomiska intressen. Motionärerna begär i yrkande 13 att riksdagen beslutar avskaffa socialavgifterna på företagsanknutna vinstandelar.

Utskottet behandlade senast denna fråga i sitt yttrande 1987/88:SfU1y till finansutskottet. Utskottet (majoriteten) hänvisade därvid till vad utskottet anfört vid behandlingen av regeringens förslag om uttag av socialavgifter på vinstandelsmedel och såg inget skäl för riksdagen att frånga sin tidigare uppfattning i frågan.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och föreslår finansutskottet att avstyrka bifall till motion Fi4 yrkande 13.

Stockholm den 24 november 1988

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Margareta Persson (s), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Maud Björnemalm (s) och Bertil Persson (m).

Avvikande meningar

1. Gullan Lindblad (m), Hans Dau (m), Ragnhild Pohanka (mp) och Bertil Persson (m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet behandlade liknande" och slutar med "Fi11 yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det av största vikt att handläggningstiderna för asylärenden kortas radikalt. Intill dess så skett utsätts emellertid asylsökande för mycket stora påfrestningar under påtvingad sysslolöshet medan de väntar på uppehållstillstånd. En del svenskar förstår inte heller att asylsökande inte får förvärvsarbeta utan reagerar negativt mot att de inte försörjer sig genom arbete. Utskottet anser med hänsyn till det anförda att asylsökande bör kunna få temporärt arbetstillstånd medan deras ansökan om asyl prövas, och utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker bifall till motion Fi6 yrkande 3. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motion Fi11 yrkande 1.

2. Sigge Godin och Barbro Sandberg (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet behandlade liknande" och slutar med "Fi11 yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att asylsökande, som väntar på uppehållstillstånd, under väntetiden utsätts för stora påfrestningar i form av påtvingad sysslolöshet. Många svenskar blir också negativt inställda av att de asylsökande

1988/89:FiU10

Bilaga 1

Yttrande SfU

de "inte gör någonting". Enligt utskottets uppfattning bör asylsökande ges möjlighet till beredskapsarbete, och den s.k. rörliga förmedlingsstyrka som föreslås i propositionen bör även arbeta med denna uppgift. Utskottet föreslår med hänsyn till det anförda att finansutskottet tillstyrker bifall till motion Fi11 yrkande 1. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motion Fi6 yrkande 3.

1988/89:FiU10

Bilaga 1

Yttrande SfU

3. Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c) och Bertil Persson (m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet behandlade senast" och slutar med "Fi4 yrkande 13." bort ha följande lydelse:

Utskottet behandlade senast denna fråga i sitt yttrande 1987/88:SfU1y till finansutskottet. I en avvikande mening (m, fp, c) utvecklades skälen mot uttag av socialavgifter på vinstandelsmedel. Dessa skäl äger fortfarande giltighet och utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker bifall till motion Fi4 yrkande 13.

Jordbruksutskottets yttrande

1988/89:JoU4y

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

1988/89:FiU10

Bilaga 2

Yttrande JoU

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 8 november 1988 beslutat bereda jordbruksutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte motioner.

Jordbruksutskottets yttrande omfattar i huvudsak bilaga 2 till propositionen jämte följande motioner: Fi4 av Carl Bildt m.fl.(m), yrkande 10, Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk), yrkande 3, Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), yrkande 11, Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp), delvis, samt Fi29 av Karl Erik Olsson m.fl. (c).

Propositionen

I propositionen redovisas en bedömning av den svenska ekonomins utveckling 1988 – 1990. Bedömningen visar att den höga takten i pris- och kostnadsstegringarna fortsätter att vara det dominerande ekonomiska problemet.

Regeringen föreslår insatser för att öka arbetskraftsutbudet och rörligheten på arbetsmarknaden. Vidare föreslås åtgärder för att begränsa byggverksamheten. I propositionen aviseras en omläggning av livsmedelspolitiken och tekopolitiken liksom en utredning om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin.

I bilaga 2 redovisar föredragande statsrådet Mats Hellström vissa synpunkter på livsmedelspolitikens mål och medel och den internationella utvecklingen. Anförandet utmynnar i en hemställan (prop. s. 41) att riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad föredraganden anfört om livsmedelspolitikens mål och medel.

Utskottet

I sammanfattningen av propositionsbilaga 2 anföras att den nuvarande livsmedelspolitiken kännetecknas av en låg grad av måluppfyllelse, samtidigt som den bidrar till inflation och begränsar tillväxtmöjligheterna i den svenska ekonomin. Utifrån våra egna nationella mål behöver politiken reformeras. Behovet av en reform förstärks av de pågående handelsförhandlingarna i GATT.

Reformarbetet måste enligt föredraganden utgå från att de olika livsmedelspolitiska målen konkretiseras och preciseras samt att nya medel utarbe-

tas för att uppnå dessa mål. En utgångspunkt för arbetet bör vara ett lägre gränsskydd än i dag. Därvid skall det pågående arbetet i GATT beaktas. Någon ensidig neddragning av gränsskyddet är inte aktuell för svensk del. En förutsättning är att andra länder visar prov på samma ansträngningar.

En andra utgångspunkt bör enligt propositionen vara att de interna regleringarna, som i Sverige är mer omfattande och svårgenomträngliga än i andra länder, minskas i omfattning och i vissa fall avskaffas. Därvid bör tekniken med pris- och avsättningsgarantier omprövas.

För det tredje bör nya medel utvecklas för att uppnå de beredskapsmässiga, regionalpolitiska och miljömässiga målen.

Tidsplanen för reformarbetet bestäms utifrån dels 1985 års livsmedelspolitiska beslut, dels GATT-förhandlingarnas förlopp.

Mot bakgrund av såväl inhemska som internationella omständigheter avser föredraganden att föreslå regeringen att tillkalla en parlamentarisk arbetsgrupp som skall fungera som en livsmedelspolitisk beredning. Dess uppgift skall vara att dels utvärdera 1985 års beslut, dels utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990 i ljuset bl.a. av GATT-förhandlingarnas resultat. Arbetsgruppen skall även behandla en eventuell provisorisk lösning för år 1989 i den mån en dylik blir nödvändig med hänsyn till GATT. Konsumenter och producenter skall tillförsäkras goda möjligheter att tillföra gruppen sina erfarenheter och synpunkter.

Samtliga oppositionspartier har i följdmotioner framfört synpunkter på den framtida jordbruks- resp. livsmedelspolitiken.

I motion Fi4 (m) anføres att man från moderata samlingspartiets sida inte har något att invända mot vad regeringen anför om livsmedelspolitikens mål och medel. Det är emellertid enligt motionen angeläget att ett kommande reformarbete tar hänsyn till berättigade krav hos såväl konsumenter som producenter. Den takt i vilken den önskvärda avregleringen kan bedrivas bestäms i hög grad av motsvarande utveckling i andra länder.

Enligt motion Fi8 (vpk) behövs en sammanhållen nationell livsmedelspolitik för hela detta område, där sårbarheten minskas samt ekologiska och regionalpolitiska hänsyn ökas. Jordbruket är i sin nuvarande form i hög grad beroende av importerade insatsmedel, där priserna hålls höga på grund av kartellliknande överenskommelser. Det s.k. världsmarknadspriset är ett konstlat pris, som styrs av ett fåtal privata storföretag och vissa länder med konstant överskottsproduktion. Det är enligt motionen missvisande att hävda att livsmedelspriserna skulle sjunka i avgörande grad, om vi lät "världsmarknadspriserna" slå igenom med resultat att stora delar av det svenska jordbruket skulle slås ut. För att få så bra och billig mat som möjligt bör vi trygga vår egen livsmedelsproduktion och i största utsträckning göra oss oberoende. Ett första steg på vägen mot billigare livsmedel är att slopa matmomsen.

I motion Fi11 (fp) anføres att jordbrukssektorn måste marknadsanpassas så att överskotten elimineras. Miljöhänsynen måste öka, och den onda cirkeln med regleringar som ständigt föder nya regleringar måste brytas. Folkpartiets grundinställning är att det är angeläget att värna om ett livskraftigt svenskt jordbruk, dels för att det producerar livsmedel för vilka vi kan

påverka kvalitet och produktionsmetoder, dels för att jordbruket tillför samhället en rad nyttigheter utöver livsmedel. Det har bl.a. stor betydelse för vår beredskap, för miljövärden och för regionalpolitik, turism och friluftsliv. En ny jordbrukspolitik måste utgå från en helhetssyn där allt detta vägs in och inte bara anpassas efter livsmedelsproduktionen. Reformarbetet bör inriktas på fri prisbildning och avveckling av prisregleringslagen. Effekterna av en omställning för lantbrukarna kan mildras, om man samtidigt inför en generell arealersättning – varigenom lantbrukarna i särskild ordning får betalt för landskapsvård, beredskap m.m. – och intensifierar pågående försök och forskning för utveckling av lönsam energiodling m.m. på åkermark. Det är också rimligt att jordbruket får en väl tilltagen omställningstid varunder staten lämnar vissa garantier. Internationellt bör Sverige verka för en minskning av subventioner och gränsskydd för jordbruket. Någon ensidig förändring av det svenska gränsskyddet bör dock ej ske.

Miljöpartiet anför i motion Fi21 att man ställer sig bakom regeringens önskan att reformera jordbruket. Näringens värde från beredskapssynpunkt understryks. För att minska importberoendet och de negativa miljöeffekterna bör användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel kraftigt minskas. De relativt höga matpriserna beror enligt motionen till stor del på förädlingsindustrin och handeln samt världens högsta matskatt, momsen. Det bör vara en balans mellan livsmedlens olika kostnadselement. Av sårbarhetsskäl bör vi starta en decentraliseringsprocess för livsmedelsindustrin. Enligt motionen bör hela åkerarealen utnyttjas, i första hand för produktion av baslivsmedel och i andra hand för energi. Detta ger även positiva regionalpolitiska effekter. En modernisering och förnyelse av det svenska jordbruket måste ha som mål att avveckla kemikaliejordbruket och ge landet ett jordbruk som är uthålligt och resursbevarande och inte bidrar till att förstöra vattendrag och hav. Avgifterna på konstgödsel och jordbruksgifter bör höjas mycket kraftigt och återföras som arealersättning till odlarna. Momsen på svensk basmat bör avskaffas med höjning av den allmänna momsen.

Centerpartiets motion Fi29 innehåller en utförlig och genomgripande diskussion av den framtida jordbrukspolitikens mål och medel. Synpunkterna kan här återges endast i starkt sammanfattad form. Inledningsvis anför motionärerna att behovet av förnybara miljövänliga naturresurser och kravet på en levande landsbygd är några av de kriterier som måste ligga till grund för utformningen av jordbrukspolitiken. Dagens miljösituation i världen med storskalig miljöförstörelse genom förorening, förgiftning och klimatförändringar kan leda till att det ekologiska systemets produktionsförmåga kommer att avsevärt nedsättas. Jordbrukspolitiken och *beredskapsmålet* måste därför utformas med hänsyn till en förändrad miljö- och naturresurssituation. Beträffande *konsumentmålet* anføres att ett sätt att uppnå rimligare livsmedelspriser är att sänka momsen på mat. Förhållandena inom parthandel och detaljhandel bör studeras med hänsyn till dessas effekter på prisbildning och konkurrens. Ett folkhälsomål bör uppställas som ett delmål. Livsmedel som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt bör ej få importeras. *Inkomstmålet* bör omformuleras så att det syftar till "rimlig företagsekonomisk lönsamhet." I anslutning till det *regionalpolitiska målet* bör eftersträvas att

insatserna för jordbruket – liksom för industri och annat näringsliv – utgår ur en samlad regionalpolitik. *Miljömålet* bör innebära att kemikalieanvändningen minimeras och att växtnäringssläcket reduceras till en nivå som naturen tål. Alternativa odlingsformer bör utvecklas, och forskning och utveckling inom detta område bör få ökat stöd. Det svenska odlingslandskapet skall nyttjas och hävdas. Nya typer av jordbruksråvaror bör göras ekonomiskt konkurrenskraftiga genom ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Under rubriken *samhällsekonomiskt mål* anføres att lediga resurser i jordbruket bör utnyttjas för s.k. alternativ produktion av råvara till energi- och industrisektorerna. Beträffande den internationella utvecklingen framhålls att avreglering inte är en fråga för Sverige ensamt. Det krävs en ömsesidig avreglering i världen för att inte en ny snedfördelning skall uppstå på den nationella och internationella marknaden. En bättre marknadskontakt i det inhemska prisregleringssystemet förordas. En grundprincip bör vara att jordbrukarnas inkomster härrör från producerade varor, inte från "icke-produktion". På åtminstone något område måste finnas en öppen och obegränsad produktionsmöjlighet. Detta skulle vara möjligt på energi- och industriråvaruområdet, där de totala volymerna är stora.

Utskottet ansluter sig i allt väsentligt till de synpunkter som framförs i bilaga 2 till propositionen angående livsmedelspolitikens mål och medel. Utskottet anser att denna politik behöver reformeras med hänsyn till både den nationella och internationella utvecklingen. Som framhålls i propositionen bör reformarbetet utgå från att de olika livsmedelspolitiska målen konkretiseras och preciseras samt att nya medel utarbetas för att uppnå dessa mål. Utskottet har i huvudsak ingen erinran mot föredragandens uttalanden om utgångspunkterna för reformarbetet. Den parlamentariska arbetsgrupp som enligt föredraganden kommer att tillkallas skall bl.a. få i uppgift att utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990.

Det anförda innebär att utskottet i detta läge inte har anledning att gå närmare in på de förslag angående livsmedelspolitikens mål och medel som framställs i de ovan refererade motionerna. Som en sammanfattande bedömning kan konstateras att motionerna innehåller åtskilliga synpunkter på livsmedelspolitikens inriktning vilka redan i dag vunnit allmän acceptans. Det gäller t.ex. kraven på ett jordbruk och en livsmedelsproduktion som tar hänsyn till en god miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser. Motsvarande gäller det förhållandet att någon ensidig neddragning av det svenska gränsskyddet inte bör komma i fråga. En förutsättning är, som framhålls i propositionen, att andra länder visar prov på samma ansträngningar. Vidare anser utskottet att det finns anledning att ytterligare understryka miljöns långsiktiga betydelse för den ekonomiska utvecklingen i allmänhet och för jordbruksnäringen i synnerhet samt betydelsen av att jordbruksnäringen får en utformning som främjar de regionalpolitiska målen.

I övrigt anser utskottet att det i detta sammanhang saknas underlag för en så genomgripande och detaljerad behandling av livsmedelspolitiken som motionerna – i synnerhet centerpartiets motion Fi29 – förutsätter. Utskottet utgår givetvis från att diskussionen kan återupptas när resultatet av det

reformarbete som aviseras i bilaga 2 föreligger i form av en proposition till riksdagen med konkreta förslag rörande inriktningen av livsmedelspolitiken.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna Fi4, Fi8, Fi11, Fi21 och Fi29 i motsvarande delar avstyrks, i den mån de ej kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört ovan.

Propositionen och motionerna föranleder i övrigt inget yttrande från jordbruksutskottets sida.

Stockholm den 24 november 1988

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Hans Gustafsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Grethe Lundblad (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Selberg (s), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp), Inge Carlsson (s), Ove Karlsson (s), Anders Castberger (fp) och Thor Mattisson (m).

Avvikande meningar

1. Jordbrukspolitikens mål och medel

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anför:

Enligt vår mening bör synpunkterna i centerpartiets motion Fi29 läggas till grund för reformarbetet på jordbrukspolitikens område. Som motionärerna anfört måste behovet av förnybara miljövänliga naturresurser och kravet på en levande landsbygd påverka utformningen av jordbrukspolitik. Det är därför felaktigt att, som jordbruksministern, göra bedömningen att åkermarken saknar alternativ användning och att det används för mycket kapital och arbete inom jordbruket. Dagens miljösituation i världen med storskalig miljöförstörelse genom förurning, förgiftning och klimatförändringar kan leda till att det ekologiska systemets produktionsförmåga kommer att avsevärt nedsättas. Jordbrukspolitik och *beredskapsmålet* måste därför utformas med hänsyn till en förändrad miljö- och naturressituation. Beträffande *konsumentmålet* bör understrykas att ett sätt att uppnå rimligare livsmedelspriser är att sänka momsen på mat. Förhållandena inom partihandel och detaljhandel bör studeras med hänsyn till dessas effekter på prisbildning och konkurrens. Ett folkhälsomål bör uppställas som ett delmål inom konsumentmålet. Livsmedel som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt bör ej få importeras. *Inkomstmålet* bör omformuleras så att det syftar till "rimlig företagsekonomisk lönsamhet." I anslutning till det *regionalpolitiska målet* bör eftersträvas att insatserna för jordbruket – liksom för industri och

1988/89:FiU10

Bilaga 2

Yttrande JoU

annat näringsliv – utgår ur en samlad regionalpolitik. *Miljömålet* bör innebära att kemikalieanvändningen minimeras och att växtnärläckaget reduceras till en nivå som naturen tål. Alternativa odlingsformer bör utvecklas, och forskning och utveckling inom detta område bör få ökat stöd. Det svenska odlingslandskapet skall nyttjas och hävdas. Nya typer av jordbruksråvaror bör göras ekonomiskt konkurrenskraftiga genom ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Inom ramen för ett nytt *samhällsekonomiskt mål* bör eftersträvas att lediga resurser i jordbruket utnyttjas för s.k. alternativ produktion av råvara till energi- och industrisektorer. Beträffande den internationella utvecklingen bör framhållas att avreglering inte är en fråga för Sverige ensamt. Det krävs en ömsesidig avreglering i världen för att inte en ny snedfördelning skall uppstå på den nationella och internationella marknaden. En bättre marknadskontakt i det inhemska prisregleringssystemet bör eftersträvas. En grundprincip bör vara att jordbrukarnas inkomster härrör från producerade varor, inte från "icke-produktion". På åtminstone något område måste finnas en öppen och obegränsad produktionsmöjlighet. Detta skulle vara möjligt på energi- och industriråvaruområdet, där de totala volymerna är stora.

1988/89:FiU10
Bilaga 2
Yttrande JoU

2. Utgångspunkterna för den framtida jordbrukspolitiken

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anför:

Som framhålls i motion Fi11 (fp) måste jordbrukssektorn marknadsanpassas så att överskotten elimineras. Miljöhänsynen måste öka, och den onda cirkeln med regleringar som ständigt föder nya regleringar måste brytas. Det är angeläget att värna om ett livskraftigt svenskt jordbruk, dels för att det producerar livsmedel för vilka vi kan påverka kvalitet och produktionsmetoder, dels för att jordbruket tillför samhället en rad nyttigheter utöver livsmedel. Det har bl.a. stor betydelse för vår beredskap, för miljövården och för regionalpolitik, turism och friluftsliv. En ny jordbrukspolitik måste utgå från en helhetssyn där allt detta vägs in och inte bara anpassas efter livsmedelsproduktionen. Reformarbetet bör inriktas på fri prisbildning och avveckling av prisregleringslagen. Effekterna av en omställning för lantbrukarna kan mildras om man samtidigt inför en generell arealersättning – varigenom lantbrukarna i särskild ordning får betalt för landskapsvård, beredskap m.m. – och intensifierar pågående försök och forskning för utveckling av lönsam energiodling m.m. på åkermark. Det är också rimligt att jordbruket får en väl tilltagen omställningstid varunder staten lämnar vissa garantier. Internationellt bör Sverige verka för en minskning av subventioner och gränsskydd för jordbruket. Någon ensidig förändring av det svenska gränsskyddet bör dock ej ske.

3. Livsmedelspolitikens framtida utveckling

Annika Åhnberg (vpk) anför:

En grundläggande svaghet i propositionen är att diskussionen om behovet av en omläggning av livsmedelspolitiken förs huvudsakligen i ekonomiska termer. Ett betydligt vidare betraktelsesätt måste dock anläggas på hithöran-

de problem. Som anförs i motion Fi8 (vpk) behövs en sammanhållen nationell livsmedelspolitik för hela detta område, där sårbarheten minskas samt ekologiska och regionalpolitiska hänsyn ökas. Jordbruket är i sin nuvarande form i hög grad beroende av importerade insatsmedel, där priserna hålls höga på grund av kartellliknande överenskommelser. Det s.k. världsmarknadspriset är ett konstlat pris som styrs av ett fåtal privata storföretag och vissa länder med konstant överskottsproduktion. Det är missvisande att hävda att livsmedelspriserna skulle sjunka i avgörande grad om vi lät "världsmarknadspriserna" slå igenom med resultat att stora delar av det svenska jordbruket skulle slås ut. För att få så bra och billig mat som möjligt bör vi trygga vår egen livsmedelsproduktion och i största utsträckning göra oss oberoende. Ett första steg på vägen mot billigare livsmedel är att slopa matmomsen. De synpunkter som anförts i motion Fi8 bör således beaktas vid utformningen av den framtida livsmedelspolitiken.

1988/89:FiU10

Bilaga 2

Yttrande JoU

4. Ett uthålligt och resursbevarande jordbruk

Åsa Domeij (mp) anför:

Miljöpartiet ställer sig bakom regeringens önskan att reformera jordbruket men anser samtidigt att synpunkterna i motion Fi21 bör läggas till grund för kommande beslut om jordbrukspolitiken. Det innebär bl.a. att näringens värde från beredskapssynpunkt måste understrykas ytterligare. För att minska importberoendet och de negativa miljöeffekterna bör användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel kraftigt minskas. De relativt höga matpriserna beror, som anförs i motionen, till stor del på förädlingsindustrin och handeln samt världens högsta matskatt, momsen. Det bör vara en balans mellan livsmedlens olika kostnadselement. Av sårbarhetsskäl bör vi starta en decentraliseringsprocess för livsmedelsindustrin.

Som anförs i motionen bör hela åkerarealen utnyttjas, i första hand för produktion av baslivsmedel och i andra hand för energi. En sådan inriktning ger också positiva regionalpolitiska effekter. En modernisering och förnyelse av det svenska jordbruket måste ha som mål att avveckla kemikaliejordbruket och ge landet ett jordbruk som är uthålligt och resursbevarande och inte bidrar till att förstöra vattendrag och hav. Avgifterna på konstgödsel och jordbruksgifter bör höjas mycket kraftigt och återföras som arealersättning till odlarna. Momsen på svensk basmat bör avskaffas med höjning av den allmänna momsen.

Särskilt yttrande

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Thor Mattisson (alla m) anför:

Till skillnad från övriga oppositionspartier har vi ansett att det inte för närvarande finns anledning att göra en genomgripande behandling av jordbrukspolitiken. Något sakligt underlag för en meningsfull beredning av motionsförslagen rörande jordbrukspolitikens mål och medel finns ej. Även om dessa motioner i och för sig innehåller synpunkter som vi delar har vi

således inte ansett det motiverat att nu ta ställning i hithörande frågor. 1988/89:FiU10
Bilaga 2
Beträffande moderata samlingspartiets principiella inställning i jordbrukspo-
litiska frågor hänvisar vi till tidigare behandlade motioner från detta parti. Yttrande JoU

Näringsutskottets yttrande

1988/89:NU1y

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte motioner.

Näringsutskottet har främst uppmärksammat de delar av propositionen och motionerna som rör omläggning av tekopolitiken och en utredning om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin.

Motionerna

Av de motioner som har väckts med anledning av propositionen kommenterar näringsutskottet följande:

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

7. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av arbetet i den aviserade utredningen om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin,

10. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående uppsägningen av handelsbegränsningsavtal inom MFA IV,

11. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående subventioner till tekobranschen.

1988/89:Fi5 av Olof Johansson m.fl. (c) såvitt gäller yrkandet (9) att riksdagen hos regeringen begär förslag för främjande av högteknologi i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:Fi7 av Hans Nyhage (m) vari yrkas att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tekopolitiken,

2. beslutar att liberaliseringen av handelspolitiken på tekoområdet skall anpassas till EG:s regler.

1988/89:Fi8 av Lars Werner m.fl. (vpk) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredning om konkurrensförhållanden och prisbildning,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den framtida tekopolitiken.

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) såvitt gäller yrkandet (11) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omedelbart avskaffande av tekorestriktionerna.

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

1988/89:Fi18 av Lahja Exner (s) och Berndt Ekholm (s) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en noggrann övervakning av prisutvecklingen i branschen,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en effektivare ursprungsmärkning,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att i internationella sammanhang verka för de i motionen aktualiserade frågorna om socialklausul, förbud mot barnarbete m.m.,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att ett kommande branschprogram utformas så att utvecklingen främjas också i mindre företag.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandet (1) att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har framförts om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitiken.

1988/89:Fi28 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tekopolitikens inriktning,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förutsättningarna för den aviserade utredningen om konkurrensfrågor vad avser utformningen av tekostödet.

Uppgifter om tekoindustrin och importrestriktionerna på tekoområdet

Tekoindustrins utveckling

På regeringens uppdrag utarbetar statens industriverk (SIND) i samråd med överstyrelsen för civil beredskap årligen prognoser över produktions- och sysselsättningsutvecklingen inom textil- och konfektionsindustrierna. SIND har i rapporten TEKÖ 88 (SIND PM 1988:4), som publicerades i september 1988, redovisat en bedömning av utvecklingen under åren 1988 och 1989.

År 1987 uppgick antalet anställda inom tekoindustrin till totalt ca 25 000 årssysselsatta. För åren 1988 och 1989 förutser SIND en sysselsättningsminskning med sammanlagt 1 300 personer. I början av 1980-talet minskade sysselsättningen med ca 2 000 personer per år. Trots den minskande sysselsättningen beräknas branschen ha ett rekryteringsbehov under åren 1988 och 1989 om sammanlagt drygt 3 000 personer.

Från år 1986 till år 1987 ökade produktionsvolymerna för textil- och trikoindustrierna med 6 % resp. 1 %. För konfektionsindustrin noterades en

minskning med 2 %. I tekopolitiken är 1978 års produktionsvolym ett riktmärke. Enligt SIND innebar produktionsvolymerna år 1987 att 1978 års nivåer underskreds med 5 % för textilindustrin, med 13 % för trikåindustrin och med 33 % för konfektionsindustrin. SIND bedömer att textilindustrins produktionsvolym kommer att öka under år 1988 med minst 2 % jämfört med år 1987 och att den under år 1989 kommer att vara oförändrad. För trikåindustrin förutses produktionsminskningar under åren 1988 och 1989 med 1 % vardera året, och för konfektionsindustrin emotses produktionen minska med 3 % under år 1988 och med 2–3 % under år 1989.

Den inhemska produktionens värdemässiga andel år 1986 av tillförseln till den svenska marknaden beräknas ha uppgått till 30 % för textilvaror och 19 % för trikå- och konfektionsplagg. År 1985 var motsvarande andelar 30 % resp. 21 %.

Faktisk direkt export, dvs. leverans av i Sverige producerade tekovaror direkt från fabrikant till utländsk kund, beräknas under år 1987 ha utgjort 40 % av produktionsvolymen för textilföretag, ca 20 % för trikåföretag och ca 25 % för konfektionsföretag. Värdet av exporten av svensktillverkade tekovaror uppgick år 1986 till 4,6 miljarder kronor, en ökning med 0,3 miljarder kronor jämfört med året dessförinnan.

Enligt SIND har lönsamheten inom tekobranschen påtagligt förbättrats under år 1987. För både textil- och konfektionsindustrierna noterades under detta år en högre avkastning på totalt kapital än under något år tidigare under 1980-talet. Den genomsnittliga lönsamheten inom tekoindustrin har dock varit lägre än i flertalet andra branscher inom svensk industri.

Begränsningar av tekoimporten

Med stöd av multifiberavtalet (MFA) begränsar Sverige importen av textil- och konfektionsvaror från de s.k. lågprisländerna. Syftet med MFA är att möjliggöra en liberalisering och expansion av världens textilhandel under ordnade former så att inte allvarliga störningar på enskilda marknader uppkommer. Avtalet har förlängts flera gånger. År 1986 beslöts om en förlängning t.o.m. den 31 juli 1991.

Multifiberavtalet reglerar under vilka omständigheter och på vilka villkor begränsningsåtgärder får vidtas för att motverka marknadsstörning eller hot om marknadsstörning i importlandet. I avtalet finns en artikel – den s.k. nordiska klausulen – enligt vilken särskild hänsyn skall tas till importländer med små marknader, hög importnivå och låg inhemsk produktion. Sverige hör till dessa länder. Begränsningarna sker efter förhandlingar med varje enskilt land, varvid bilaterala avtal med inskrivna begränsningar upprättas. Enligt MFA skall de tillåtna exportnivåerna höjas årligen med i normalfallet 6 %. När begränsningsavtalen utformas med stöd av den nordiska klausulen kan lägre höjningar överenskommas. Om diskussionerna inte leder till ett bilateralt avtal finns möjlighet för importlandet att begränsa importen unilateralt.

I samband med förlängningen av multifiberavtalet år 1986 åtog sig de länder som stöder sig på den nordiska klausulen att bidra till en ökad liberalisering av textilhandeln. Regeringen utfärdade år 1987 ett mandat

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

inför omförhandlingarna av begränsningsavtalen. Till grund för mandatet låg en undersökning av kommerskollegium om de svenska tekoprodukternas skyddsbehov. Både undersökningen och regeringsmandatet har hemligstämplats. Regeringen meddelade dock i samband med att mandatet utfärdades att detta skulle möjliggöra en successivt ökad import av tekovaror. De varor som bedömdes ha ett litet skyddsbehov och som inte skulle komma att omfattas av de nya avtalen beräknades enligt regeringen motsvara ca 20 % av den tidigare lågprisimporten av kläder och andra konfektionerade artiklar.

Sverige har nyligen avslutat omförhandlingarna av begränsningsavtalen. Förhandlingarna har resulterat i att förnyade MFA-avtal har ingåtts med följande länder: Filippinerna, Hongkong, Indien, Indonesien, Jugoslavien, Folkrepubliken Kina, Republiken Korea (Sydkorea), Macao, Malaysia, Pakistan, Singapore, Sri Lanka och Thailand. Avtalet med Folkrepubliken Kina har paraferats men ännu inte undertecknats. Nytt avtal har också träffats med Malta, men det är formellt sett inte ett MFA-avtal, eftersom Malta inte har anslutit sig till multifiberavtalet. Med Brasilien och Mauritius, vilkas tidigare begränsningsavtal med Sverige har löpt ut, har inga nya avtal tecknats då dessa länders export av tekoprodukter till Sverige under senare år har varit av liten omfattning. Vidare har ett avtal om exportbegränsningar slutits med Turkiet. Regeringen beslöt att ta upp förhandlingar med Turkiet efter att ha konstaterat att tekoimporten därifrån ökade kraftigt under år 1987. Under ett par år i början av 1980-talet begränsade Sverige unilateralt importen av tekoplagg från Turkiet.

Sammantaget har alltså Sverige under den nuvarande MFA-perioden träffat avtal om exportbegränsningar med 15 länder. Avtalen löper ut vid olika tidpunkter från maj 1991 till december 1993. Avtalen kan sägas upp till en tidigare tidpunkt. Uppsägningstiden har i avtalen angetts till 120 dagar.

Vid sidan av importbegränsningarna med stöd av MFA regleras tekoimporten från statshandelsländerna och Taiwan. Sverige har vidare ett textilövervakningsarrangemang med Europeiska gemenskaperna (EG) avseende exporten av tekovaror från Portugal till Sverige. Detta arrangemang, som har löpt från den 1 januari 1986 då Portugal blev medlem av EG, gäller t.o.m. år 1988 och kan eventuellt komma att förlängas med ett år. Detta förutsätter att EG:s motsvarande arrangemang med Portugal förlängs för samma period. Sverige har tidigare under en följd av år haft begränsningsavtal med Portugal.

Multifiberavtalet har upprättats inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT). Till övriga länder som reglerar tekoimporten från lågprisländerna hör Finland, Norge, EG:s medlemsstater, Österrike, Förenta Staterna och Canada. Enligt uppgift från kommerskollegium har inget av dessa länder fattat något beslut om avveckling av restriktionerna.

I den nu pågående förhandlingsrundan inom GATT – Uruguayrundan – behandlas även textilområdet. Förhandlingarna syftar i denna del till att tekohandeln skall återföras under GATT:s allmänna regler.

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

Importrestriktionerna på tekoområdet, m.m.

I likhet med flertalet andra industriländer begränsar Sverige importen av textil- och konfektionsvaror från de s.k. lågprisländerna. Importrestriktionerna upprätthålls med stöd av multifiberavtalet (MFA). Avtalet ger möjligheter till bilateral reglering av exporten av tekoprodukter. År 1986 beslöts om en förlängning av MFA t.o.m. den 31 juli 1991. Sverige har under den nuvarande MFA-perioden träffat avtal om exportbegränsningar med 15 länder. Avtalen löper ut vid olika tidpunkter från maj 1991 till december 1993 men kan sägas upp till en tidigare tidpunkt. Därutöver regleras tekoimporten från statshandelsländerna och Taiwan. Näringsutskottet har i det föregående lämnat ytterligare uppgifter om begränsningarna av tekoimporten.

I propositionen föreslås olika åtgärder för att stärka konkurrensen i den svenska ekonomin. Till dessa åtgärder hör en fullständig avveckling av importrestriktionerna på tekoområdet. Enligt regeringen leder importhinder till högre konsumentpriser; de kan också åsamka samhällsekonomiska nettoförluster. En avreglering skulle därför, sägs det i propositionen, gynna konsumenterna och bidra till en dämpning av prisökningarna i samhället. Ett upphävande av restriktionerna skulle också kunna få positiva effekter för utvecklingsländerna.

De begränsningsavtal som är i kraft bör enligt regeringen sägas upp till den 31 juli 1991, dvs. den tidpunkt då den nuvarande förlängningen av multifiberavtalet löper ut. Vidare bör Sverige i den pågående förhandlingsrundan inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) verka för att handeln med tekoprodukter återförs under GATT:s allmänna regler. För att de svenska tekoföretagen skall kunna möta den ökade konkurrens som följer av att importrestriktionerna upphävs avser regeringen att i den kommande budgetpropositionen lägga fram förslag om fortsatta åtgärder till förmån för tekoindustrin. Det gäller främst stöd till export- och rationaliseringsfrämjande insatser samt till produktutveckling och vissa utbildningsåtgärder.

Regeringens besked om en avveckling av importrestriktionerna på tekoområdet möter både beröm och kritik. Från moderata samlingspartiets och folkpartiets sida hälsas avregleringen med tillfredsställelse. Båda partierna har under flera år krävt en sådan omläggning. De är emellertid negativa till att avvecklingen genomförs först år 1991. I motion 1988/89:Fi4 (m) sägs att regeringen bör överväga om inte en del av avtalen kan sägas upp tidigare och i motion 1988/89:Fi11 (fp) föreslås ett omedelbart avskaffande av restriktionerna.

Också miljöpartiet de gröna stöder ett upphävande av handelshindren. Multifiberavtalet är, sägs det i motion 1988/89:Fi21 (mp), till nackdel för utvecklingsländerna och gynnar ensidigt företag inom Europeiska gemenskaperna (EG). Partiet ställer dock som villkor för att man skall acceptera omläggningen att det införs socialklausuler i internationella handelsavtal för

att motverka att varor tillverkas under oacceptabla arbetsförhållanden, t.ex. genom exploatering av barn och kvinnor.

I motion 1988/89:Fi18 (s) redovisas vissa tvivel om att avvecklingen får de positiva konsekvenser för konsumenterna och samhällsekonomin som regeringen ställer i utsikt. Motionärerna godtar dock omläggningen men föreslår vissa åtgärder för att påfrestningarna av denna skall lindras. Bl.a. borde regeringen arbeta aktivt för att också andra länder häver importrestriktionerna på tekoområdet. Vidare, sägs det i motionen, bör regeringen verka för införande av socialklausuler eller, om det inte lyckas, att direkt barnarbete förbjuds och att all facklig verksamhet accepteras och uppmuntras i lågprisländerna.

Motiven för avvecklingen är fragmentariskt beskrivna och i hög grad diskutabla, anføres i motion 1988/89:Fi7 (m). Där erinras om att målen för tekopolitiken kommer att behandlas av riksdagen våren 1989. I avvaktan på denna diskussion borde riksdagen nu endast fatta principbeslut om att den svenska handelspolitiken på tekoområdet skall anpassas till den politik på området som tillämpas av länderna inom EG. Den svenska tekoindustrin bör nämligen, menar motionären, ha samma chans till rätt plats i vår industristruktur som EG väljer för sin del.

Från centerpartiets sida sägs i motion 1988/89:Fi28 att en förändring av gällande importrestriktioner kan få till följd att delar av den svenska tekoindustrin slås ut med de effekter det har för berörda orter. Många utvecklingsländer kan också komma att missgynnas av en avveckling. Med nuvarande system garanteras berörda länder en viss export till Sverige, konstaterar motionärerna. De menar att det är stor risk för att ekonomiskt svagare utvecklingsländer inte förmår hävda sig i konkurrensen vid en avreglering. Därför måste man vid en omläggning av tekopolitiken ta hänsyn till hur andra länder utformar sitt skydd för tekonäringen. Vidare måste det studeras vilka effekter en avveckling har för arbetet på en integration med EG. Försörjningsberedskapen på tekoområdet får heller inte äventyras av ett upphävande av importbegränsningarna. Enligt motionärerna bör dessa förhållanden noggrant analyseras och utredas.

Vänsterpartiet kommunisterna avvisar i sin partimotion 1988/89:Fi8 den planerade avvecklingen. Att man slår undan benen på den svenska basproduktionen av kläder gynnar ingen utom möjligen importörerna, heter det i motionen. Det enda som långsiktigt främjar såväl de svenska konsumenterna som utvecklingsländerna är, menar motionärerna, att det upprättas långsiktiga avtal med producentländerna innehållande socialklausuler.

Innan frågan om importrestriktioner behandlas tar näringsutskottet upp kraven på införande av socialklausuler i internationella handelsavtal. Med stöd av en sådan klausul skulle import av varor som har producerats under socialt oacceptabla förhållanden kunna begränsas.

Socialklausulsfrågan har under senare år behandlats i riksdagen vid flera tillfällen, senast våren 1988. På hemställan av näringsutskottet har motioner (s; c; vpk) i ämnet avslagits. Centerns och vänsterpartiet kommunisternas företrädare har reserverat sig mot utskottets förslag. Näringsutskottet har anfört att det kan finnas motiv för införande av rätt utformade socialklausuler under förutsättning att dessa inte utnyttjas för att främja protektionistiska

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

åtgärder mot utvecklingsländerna. Utskottet har samtidigt funnit det uppenbart att socialklausulsfrågan inrymmer stora svårigheter, inte minst när det gäller att definiera de produktionsförhållanden som skall anses motivera skyddsåtgärder från importländernas sida. Härvid måste förhållandena i de minst utvecklade länderna beaktas. Vid behandlingen av frågan våren 1988 konstaterade utskottet (NU 1987/88:28 s. 11) att man vid fastställande av t.ex. minimiålder för arbetstagare inte kan bortse från att barn i vissa utvecklingsländer av försörjningsskäl är nödsakade att arbeta. Exploatering av barn är däremot självfallet alltid förkastlig. Näringsutskottet erinrade om att frågan om socialklausuler hade aktualiserats inom GATT och utgick från att regeringen tog aktiv del i dessa diskussioner och även fortsättningsvis i andra internationella överläggningar i saken. Något uttalande från riksdagen i frågan ansågs därför inte behövligt.

Diskussionerna i GATT angående socialklausulsfrågan pågår enligt uppgift ännu.

Näringsutskottet finner inte nu anledning till ändrat ställningstagande och avstyrker därför motionerna 1988/89:Fi18 (s), 1988/89:Fi8 (vpk) och 1988/89:Fi21 (mp), alla i berörd del.

Frågan om importbegränsningarna på tekoområdet diskuterades i riksdagen senast våren 1988. Då avslogs på näringsutskottets förslag fyra motioner (m; fp) med krav på att restriktionerna skulle avvecklas eller minskas kraftigt. Näringsutskottet (NU 1987/88:29 s. 10) menade att importbegränsningarna måste finnas kvar under ytterligare en tid så att den nödvändiga strukturomvandlingen inom tekoindustrin hinner genomföras. Målet för den svenska tekopolitiken måste dock, sade näringsutskottet, vara att det skall skapas en livskraftig industri för vilken handelspolitiska skyddsåtgärder inte behövs. I det sammanhanget måste emellertid även andra länders tekopolitik beaktas. Härvid hänvisade utskottet till de pågående förhandlingarna inom den nya GATT-rundan.

Motionerna fick stöd i en reservation (m, fp). Där anfördes (NU 1987/88:29 s. 21) att begränsningarna av tekoimporten är till skada för de svenska konsumenterna – särskilt barnfamiljerna – och att restriktionerna inte heller har skyddat den svenska tekoindustrin. Reservanterna hävdade att regeringen borde vidta åtgärder för att avveckla handelsbegränsningarna på tekoområdet. Avvecklingen borde inledas omedelbart och vara helt genomförd senast den 1 juli 1990.

Statens pris- och konkurrensverk (SPK) redovisade i maj 1988 en undersökning om importrestriktionernas effekter. Analysen publicerades i rapporten Tekopolitikens effekter för konsumenter och producenter (SPK:s utredningsserie 1988:4). Enligt SPK torde den förda handelspolitiken på tekoområdet ha varit mindre verkningsfull än vad direkta stöd till tekoindustrin skulle ha varit. SPK bedömer att den genomsnittliga prisnivån på kläder i detaljhandeln kommer att sjunka med mellan 4 % och 12 % om importbegränsningarna avskaffas. För hushållen skulle det innebära en besparing med totalt mellan 0,9 miljarder och 2,6 miljarder kronor. Det bedöms sannolikt att besparingen kommer att ligga i den övre delen av intervallet. En prissänkning med 5 % beräknas enligt SPK leda till en minskning av

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

sysselsättningen med 9 % i textilindustrin och med 12 % i konfektionsindustrin. Av denna sysselsättningsminskning skulle en betydande del komma att drabba Älvsborgs län.

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

Stora delar av tekobranschen har under senare år genomgått en betydande strukturomvandling och kan nu bättre klara den internationella konkurrens-situationen. I det föregående har lämnats vissa uppgifter om tekoindustrin. Av dessa framgår att branschen numera har en stabilare struktur än tidigare. Sysselsättningsminskningen har bromsats upp. En inte oväsentlig del av företagens produktion avsätts på exportmarknaden. Den genomsnittliga lönsamheten inom såväl textilindustrin som konfektionsindustrin var under år 1987 högre än under något år tidigare under 1980-talet.

Näringsutskottet har därför inget att erinra emot den aviserade avvecklingen av importrestriktionerna för tekoprodukter. Genom att nu besluta om en avreglering år 1991 ger statsmakterna tekoföretagen tid för nödvändiga anpassningsåtgärder. Branschen måste dock få möjlighet till ytterligare konsolidering för att klara den ökade konkurrens som uppstår när restriktionerna avvecklas. Näringsutskottet återkommer i det följande till frågan om stöd till tekoindustrin.

Som sägs i propositionen leder importhinder till högre konsumentpriser. Detta har också konstaterats i SPK:s tidigare nämnda rapport. Ett upphävande av handelsbegränsningarna på tekoområdet kan också få en positiv effekt för utvecklingen i utvecklingsländerna. Någon koppling av beslutet om importrestriktioner till frågan om socialklausuler, som begärs i motion 1988/89:Fi21 (mp), är näringsutskottet inte berett att göra.

Det är samtidigt av stor betydelse att också motsvarande importrestriktioner i andra länder avvecklas. Näringsutskottet anser därför, i likhet med vad som anförs i propositionen och i motion 1988/89:Fi18 (s), att regeringen i den pågående GATT-rundan måste verka för att tekosektorn integreras i GATT:s ordinarie regelverk.

Av det sagda följer att näringsutskottet avstyrker motion 1988/89:Fi7 (m) samt här behandlade delar av motionerna 1988/89:Fi4 (m), 1988/89:Fi11 (fp), 1988/89:Fi28 (c), 1988/89:Fi8 (vpk) och 1988/89:Fi21 (mp). Vad näringsutskottet har anfört tillgodoser i allt väsentligt vad som önskas i nu aktuell del av motion 1988/89:Fi18 (s). Näringsutskottet avstyrker därför även denna motion såvitt nu är i fråga.

Övervakning av prisutvecklingen

I motion 1988/89:Fi18 (s) begärs att övervakningen av prisutvecklingen på tekoområdet skall skärpas när importrestriktionerna avvecklas. Motionärerna befarar att effekterna av avregleringen inte helt kommer konsumenterna till godo. Därför borde SPK ges i uppdrag att särskilt följa prisförändringarna på tekoplagg och, om så är nödvändigt, "vidta speciella åtgärder".

SPK genomför årligen en utredning om priser och pålägg inom den textila beklädnadshandeln. I utredningen redovisas bl.a. pris- och påläggsutvecklingen uppdelat på svenska och importerade kläder. Inom SPK pågår dessutom för närvarande en särskild undersökning om den genomförda liberaliseringen av importen av skjortor har lett till lägre konsumentpriser i

Sverige. Resultatet av analysen, som görs på regeringens uppdrag, skall redovisas senast i maj 1989.

Näringsutskottet finner inte skäl att påfordra någon ytterligare prisövervakning på området och avstyrker därför motionen i berörd del.

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Ursprungsmärkning av kläder

Reglerna för ursprungsmärkningen av kläder bör ändras, anför det vidare i motion 1988/89:Fi18 (s). Sedan år 1983 gäller att kläder vid yrkesmässig försäljning skall vara försedda med uppgift om i vilket land de har tillverkats. De skall vara märkta senast då de saluhålls till förbrukare här i landet. Detta system för märkningsskyldighet brukar kallas internmodellen. Enligt ett alternativt system som har diskuterats – den s.k. gränsmodellen – skulle kravet på märkning för importerade plagg gälla när dessa varor förs in i Sverige. Som motiv för övergång till detta system har hävdats bl.a. att en mängd plagg saknar märkning och att beklädnadshandeln har liten möjlighet att fastställa ursprungsland för dessa varor när de väl är i butikerna. I den nu aktuella motionen sägs att behovet av ursprungsmärkning blir ännu större när importrestriktionerna avvecklas. De nuvarande reglerna för märkningen är dock inte tillräckligt effektiva och bör ändras, anser motionärerna, som därmed torde förorda en övergång till gränsmodellen.

Riksdagen har våren 1988 prövat en motion (s) av ungefär samma innebörd som den nu berörda. Näringsutskottet behandlade motionen i betänkandet NU 1987/88:29, till vilket hänvisas. Där (s. 12) redogjordes för resultatet av en studie om förutsättningarna för införande av gränsmodellen som en arbetsgrupp inom regeringskansliet genomförde år 1983. Vidare beskrevs de erfarenheter av kontrollverksamheten rörande ursprungsmärkningen som kommerskollegium hade redovisat i en skrivelse till regeringen år 1987. Enligt kollegiet efterlevs bestämmelserna i stort sett. Huvuddelen av plaggen är märkta i de flesta butiker. Märkning saknas framför allt på exklusivare sortiment som säljs i mindre butiker. Med stöd av resultatet av en undersökning som statistiska centralbyrån hade gjort ifrågasatte kommerskollegium om den obligatoriska ursprungsmärkningen fyller någon egentlig funktion från konsument synpunkt. I skrivelsen till regeringen föreslogs att kravet på ursprungsmärkning skulle avvecklas. En ledamot av kollegiets styrelse – riksdagsman Lennart Pettersson (s) – reserverade sig mot förslaget. Näringsutskottet erinrade också om att statsrådet Anita Gradin hösten 1987 hade meddelat i riksdagen att regeringen inte hade för avsikt att ändra reglerna för ursprungsmärkningen. I likhet med regeringen ansåg näringsutskottet att de gällande bestämmelserna om ursprungsmärkningen borde bibehållas. Med hänsyn till att nästan alla plagg är märkta och att märkningen normalt görs i samband med tillverkningen fann näringsutskottet att det var mindre betydelsefullt om internmodellen eller gränsmodellen tillämpades. I en reservation (m, fp) anfördes att märkningen innebär ett onödigt handels hinder och att den leder till ökade kostnader som till sist får bäras av konsumenterna. Kravet på obligatorisk ursprungsmärkning borde därför avskaffas. I en annan reservation (vpk) förordades en övergång till gränsmodellen. Riksdagen följde näringsutskottet och avslog motionen.

Näringsutskottet ser inget motiv för ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida. Motion 1988/89:Fi18 (s) avstyrks därför i ifrågavarande del av näringsutskottet.

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Statligt stöd till tekoindustrin

Det statliga stödet till tekoindustrin utgår främst i form av bidrag och lån från statens industriverk (SIND) och i form av tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft, det s.k. äldrestödet. Riksdagen beslutade våren 1986 om nivåerna på dessa stöd under de tre följande budgetåren, dvs. t.o.m. budgetåret 1988/89. För innevarande budgetår, som alltså är det sista i treårsperioden, har riksdagen anvisat 70 milj. kr. för SIND:s utvecklingsinsatser för tekoindustrin och 71 milj. kr. för äldrestödet.

Som tidigare har nämnts meddelas i propositionen att regeringen avser att i 1989 års budgetproposition lägga fram förslag om fortsatta åtgärder till förmån för tekoindustrin. De aviserade åtgärderna avser främst export- och rationaliseringsfrämjande insatser samt stöd till produktutveckling och vissa utbildningsåtgärder.

Ett fortsatt statligt stöd till tekoindustrin är nödvändigt, anförs i motionerna 1988/89:Fi18 (s), 1988/89:Fi28 (c) och 1988/89:Fi8 (vpk). I förstnämnda motion understryks vikten av att stödåtgärderna utformas så att också små och medelstora företag får del av stöden. Stödet till tekobranschen bör utgå i form av s.k. utvecklingslån i enlighet med vad centern tidigare har föreslagit, sägs i motion 1988/89:Fi28 (c). Hur detta stöd konkret skall utformas avser motionärerna att redovisa efter det att den kommande budgetpropositionen har presenterats. Något yrkande i frågan framställs därför inte nu.

En annan inställning till det statliga tekostödet kommer till uttryck i motion 1988/89:Fi4 (m). Där sägs att statsmakterna måste vara återhållsamma med att lämna stöd till tekoindustrin. Inga nya permanenta stödformer borde införas. De svenska tekoföretagen har nu, heter det i motionen, möjligheter att finna utvecklingsbara marknadsnicher.

Näringsutskottet instämmer i regeringens uppfattning om behovet av fortsatta stödåtgärder till förmån för tekoindustrin. Dessa insatser bör i större utsträckning än för närvarande inriktas mot de små och medelstora företagen. Näringsutskottet vill understryka vikten av att åtgärderna får en sådan utformning att tekobranschens omställning till följd av övergången till en liberalare handelspolitik på området underlättas.

Den närmare diskussionen om omfattningen och utformningen av stödet till tekobranschen bör anstå till våren 1989 då riksdagen också kommer att behandla målen för tekopolitiken. Med det anförda avstyrker näringsutskottet de nu aktuella motionerna i berörda delar.

Utredning om konkurrensförhållanden

I propositionen aviseras att en utredning om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin kommer att tillsättas. Enligt regeringen måste konkurrensfrågorna tillmätas en större betydelse. Bristande konkurrens försämrar effektiviteten i ekonomin och leder till en mindre välbästandssökning än vad

som annars hade varit möjligt. Det anförts i propositionen att vissa delsektorer inom den svenska ekonomin kan behöva avregleras och att handelshinder kan behöva tas bort och utländsk konkurrens uppmuntras. Samtidigt måste möjligheterna att kunna motverka inhemska konkurrensbegränsande åtgärder förbättras.

Den aviserade utredningen kommer att få i uppdrag att föreslå åtgärder som ökar konkurrensen. Översynen skall avse bl.a. livsmedels-, bygg- och bostadssektorerna. Även konkurrensförhållandena i handeln kommer att tas upp av utredningen. I dess uppgifter kommer också att ingå att pröva möjligheterna till en skärpning av konkurrenslagstiftningen.

Planerna på en utredning om konkurrensförhållandena föranleder inga protester i motionerna. Där diskuteras i stället vilka frågor som utredningen bör pröva. I motion 1988/89:Fi4 (m) anförts att det bör ingå i utredningens uppgifter att analysera den offentliga sektorns produktionsmonopol och föreslå åtgärder som stärker konsumenternas ställning på berörda områden. Liknande synpunkter framförs i motion 1988/89:Fi11 (fp), dock utan yrkande. Den aviserade utredningen bör förutsättningslöst pröva konkurrensförhållandena på tekområdet, sägs i motion 1988/89:Fi28 (c). Det är inte säkert, menar motionärerna, att prisnivån på kläder i Sverige sänks vid en avveckling av importrestriktionerna på området. I motion 1988/89:Fi8 (vpk) föreslås att utredningen skall få till uppgift att också belysa "spekulationsekonomin" betydelse för konkurrensen och prisutvecklingen.

Den senaste mer genomgripande revideringen av konkurrenslagstiftningen genomfördes år 1983, då konkurrenslagen (1982:729) trädde i kraft. Samtidigt upphävdes en lag från år 1953 om konkurrensbegränsning inom näringslivet. Till grund för den nya lagen låg bl.a. konkurrensutredningens betänkande från år 1978.

Näringsutskottet har inget att erinra mot att det nu genomförs en översyn av lagstiftningen på konkurrensområdet. Utvecklingen inom näringslivet har varit intensiv under senare år och konkurrenslagen kan behöva anpassas till nuvarande förhållanden.

Utifrån näringsutskottets utgångspunkter finns dock inget motiv för att kräva att frågan om de offentliga monopolens omfattning skall prövas av den aviserade utredningen. Näringsutskottet avstyrker därför motion 1988/89:Fi4 (m) i berörd del.

Näringsutskottet avstyrker också det aktuella yrkandet i motion 1988/89:Fi28 (c) om en förutsättningslös prövning av konkurrenssituationen inom tekosektorn. Som tidigare har nämnts kommer det att ingå i utredningens uppgifter att studera konkurrensförhållandena inom handeln. I detta sammanhang finns det också anledning att erinra om SPK:s pågående översyn av priseffekterna till följd av att importen av skjortor har liberaliserats.

Enligt näringsutskottets mening bör inte heller kravet i motion 1988/89:Fi8 (vpk) på en analys av "spekulationsekonomin" effekter för konkurrensen och prisutvecklingen, vilket inte närmare utvecklas i motionen, föranleda något initiativ av riksdagen.

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Näringsutskottet uppmärksammar slutligen ett yrkande från centern i motion 1988/89:Fi5 om de högteknologiska industribranscherna. Det sägs i motionen att Sverige har en internationellt sett liten andel högteknologisk industri. Detta innebär att vi är dåligt rustade inför framtiden, anför motionärerna och efterlyser förslag som främjar de högteknologiska branscherna. Också i moderata samlingspartiets partimotion 1988/89:Fi4 görs en jämförelse mellan utvecklingen inom basindustrin och utvecklingen inom den högteknologiska industrin. Något yrkande i saken framförs dock inte.

Med den högteknologiska industrin avses enligt OECD:s definition tillverkningen av följande produkter: flygplan och delar till flygplan, kontorsmaskiner och datorer, kommunikationsutrustning och elektroniska komponenter, apparater för elektrisk överföring m.m., instrument för yrkesmässiga och vetenskapliga ändamål samt läkemedel. Av Sveriges varuexport år 1983 svarade exporten av högteknologiska produkter för ca 13 %. Enligt uppgift från OECD uppgick motsvarande andel bland OECD:s medlemsstater till i genomsnitt ca 18 %. Högre andel än Sverige redovisade Förenta Staterna (ca 30 %), Schweiz och Storbritannien (båda ca 22 %), Irland (ca 21 %), Japan (ca 19 %), Frankrike (ca 17 %) och Förbundsrepubliken Tyskland (ca 16 %). Av de övriga nordiska länderna hade Danmark den högsta andelen (ca 9 %).

SIND har i en bilaga till långtidsutredningen 1987 (SOU 1987:3 bil. 19) berört den fråga som tas upp i de två motionerna. SIND konstaterar att det högteknologiska produktområdet är den snabbast växande sektorn i internationell handel. Den högteknologiska industrin i Sverige har emellertid enligt SIND inte varit särskilt expansiv. Vår export av sådana produkter har ökat mindre än den genomsnittliga ökningen bland länderna inom OECD. Den svenska industrins teknikmognad är dock hög i jämförelse med våra viktigare konkurrentländer.

Enligt SIND bör den fortsatta industriella strukturomvandlingen i Sverige drivas efter två linjer. Dels måste ytterligare satsningar göras i våra traditionella industrigrenar. Här har kanske, menar SIND, högteknologin sin största betydelse för svenskt vidkommande. Det gäller att tillämpa högteknologin såväl i den traditionella industrins produktionsapparat som i dess produkter. Dels måste den högteknologiska industrin främjas. SIND framhåller att investeringarna i forskning och utveckling i Sverige hittills under 1980-talet har varit relativt omfattande vid en internationell jämförelse. Dessa forsknings- och utvecklingsinsatser borde ge effekt på sikt.

I Sverige svarar basindustrierna för en större andel av industriproduktionen än i flertalet andra industriländer. Att Sverige har en mindre andel högteknologisk industri än genomsnittet bland OECD:s medlemsstater innebär inte att den svenska industrin har brister i tekniskt avseende. Som sägs i SIND:s rapport är teknikmognaden i vår industri i stället hög vid en internationell jämförelse.

Den svenska industrins expansion kommer under överskådlig tid att bero på hur våra traditionella industrigrenar kan hävda sig i den internationella konkurrensen. Det är emellertid samtidigt av stor betydelse att den

högteknologiska industrin i Sverige får en positiv utveckling. Detta är värdefullt i sig men också med avseende på den inverkan det har för basindustriernas utveckling. Den högteknologiska industrins situation bör därför följas med största intresse. Något initiativ av riksdagen med anledning av det nu aktuella yrkandet i motion 1988/89:Fi5 (c) är dock enligt näringsutskottets mening inte erforderligt.

1988/89:FiU10
Bilaga 3
Yttrande NU

Stockholm den 30 november 1988

På näringsutskottets vägnar

Lennart Pettersson

Närvarande: Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Per Westerberg (m), Åke Wictorsson (s), Per-Ola Eriksson (c), Birgitta Johansson (s), Inga-Britt Johansson (s), Bo Finnkvist (s), Reynoldh Furustrand (s), Gudrun Norberg (fp), Paul Lestander (vpk), Lars Norberg (mp), Leif Marklund (s), Karin Falkmer (m), Isa Halvarsson (fp) och Kjell Ericsson (c).

Avvikande meningar

1. Socialklausuler i internationella handelsavtal

Per-Ola Eriksson (c), Paul Lestander (vpk), Lars Norberg (mp) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Importrestriktionerna på tekoområdet, m.m. – som börjar med "Näringsutskottet finner" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

För närvarande saknas möjligheter till åtgärder mot import av produkter som har framställts i dålig miljö eller med utnyttjande av barn eller underbetald arbetskraft. Arbetet med socialklausuler är förknippat med svårigheter. Näringsutskottet vill emellertid, i likhet med vad som anförs i motionerna 1988/89:Fi18 (s), 1988/89:Fi8 (vpk) och 1988/89:Fi21 (mp), betona att frågan är av betydande intresse, inte minst med avseende på importen av tekoprodukter. Införandet av en socialklausul i GATT bör eftersträvas. Regeringen bör, menar näringsutskottet, aktivt bevaka möjligheterna härtill i samband med de nu aktuella diskussionerna inom GATT och även i andra internationella sammanhang.

Genom ett uttalande av riksdagen av nu angiven innebörd skulle de berörda motionerna tillgodoses i aktuella delar.

2. Importrestriktionerna på tekoområdet

Per Westerberg (m), Gudrun Norberg (fp), Karin Falkmer (m) och Isa Halvarsson (fp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Importrestriktionerna på tekoområdet, m.m. – som börjar med "Stora delar" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Den fria handeln över gränserna är en väsentlig förutsättning för en

fungerande marknadsekonomi. Ett fritt internationellt utbyte av varor, tjänster och kapital leder till ökat välstånd för alla parter.

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Begränsningarna av tekoimporten är till nackdel för de svenska konsumenterna – särskilt barnfamiljerna. Detta har också SPK som tidigare nämnts nyligen visat i en rapport om tekopolitikens effekter. Den svenska tekoindustrin har inte i någon större utsträckning främjats av restriktionerna. Dessa strider också mot vår uttalade vilja att stödja utvecklingsländernas industriella utveckling. Begränsningarna är inte heller motiverade av försörjningspolitiska skäl. Näringsutskottet ser därför med tillfredsställelse på att handelshindren nu kommer att upphävas. Både moderata samlingspartiet och folkpartiet har under en följd av år krävt en sådan avveckling.

I likhet med vad som görs i motionerna 1988/89:Fi4 (m) och 1988/89:Fi11 (fp) ifrågasätter dock näringsutskottet tidpunkten för avregleringen. Med regeringens förslag kommer de svenska konsumenterna att behöva vänta i nästan tre år innan gränshindren avskaffas. Enligt näringsutskottets mening bör avvecklingen av importrestriktionerna på tekoområdet inledas omedelbart.

Näringsutskottet tillstyrker med det anförda motionerna 1988/89:Fi4 (m) och 1988/89:Fi11 (fp) i berörda delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks såvitt nu är i fråga.

3. Importrestriktionerna på tekoområdet

Per-Ola Eriksson (c), Paul Lestander (vpk) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Importrestriktionerna på tekoområdet, m.m. – som börjar med "Stora delar" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Regeringen aviserar i propositionen en fullständig avveckling av importrestriktionerna på tekoområdet utan att först ha analyserat konsekvenserna av en sådan avreglering och utan att ta hänsyn till hur andra länder utformar sitt skydd för tekonäringen. Ett upphävande av importbegränsningarna kan, menar näringsutskottet, komma att få till följd att delar av den svenska tekoindustrin slås ut med de sysselsättningseffekter det har för berörda orter. Även om tekoindustrin under senare år har stabiliserats finns det nu vissa tecken som tyder på att branschen kan få betydande problem inom en inte alltför avlägsen framtid.

Vidare gäller, som anförts i motionerna 1988/89:Fi28 (c) och 1988/89:Fi8 (vpk), att den aviserade omläggningen kan komma att missgynna ett antal utvecklingsländer. Dessa länder garanteras med nuvarande system en viss export till Sverige men kan vid en avreglering få svårt att hävda sig i konkurrensen. Konsekvenserna för Sveriges försörjningsberedskap av ett upphävande av importbegränsningarna har heller inte studerats.

Enligt näringsutskottets mening bör de nu angivna förhållandena noggrant analyseras. I avvaktan på resultatet av en sådan analys bör något beslut om en ändring av restriktionerna för tekoimporten inte fattas.

Med det sagda tillstyrker näringsutskottet motion 1988/89:Fi28 (c) i berörd del. Ett riksdagsuttalande av nu angiven innebörd tillgodoser också i viss utsträckning den aktuella delen av motion 1988/89:Fi8 (vpk). Övriga behandlade motioner avstyrks såvitt här är i fråga.

4. Importrestriktionerna på tekoområdet

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Lars Norberg (mp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Importrestriktionerna på tekoområdet, m.m. – som börjar med "Stora delar" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Importrestriktionerna på tekoområdet motverkar en angelägen industriell utveckling i utvecklingsländerna. Handelsbegränsningarna gynnar i stället, som anförs i motion 1988/89:Fi21 (mp), vissa västeuropeiska länders export av tekoprodukter till Sverige.

Näringsutskottet har därför inget att erinra emot den aviserade avregleringen. Denna får dock inte innebära en stimulans till import av tekoprodukter som har tillverkats under oacceptabla arbetsförhållanden eller med utnyttjande av barn eller underbetald arbetskraft.

Näringsutskottet har i det föregående tillstyrkt krav på ett riksdagsuttalande om att regeringen bör verka aktivt i olika internationella sammanhang för införande av socialklausuler i internationella handelsavtal. Om ett sådant uttalande inte kommer till stånd anser näringsutskottet att den aviserade avvecklingen av importrestriktionerna på tekoområdet inte bör genomföras.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet motion 1988/89:Fi21 (mp) såvitt nu är i fråga. Övriga här aktuella motioner avstyrks.

5. Ursprungsmärkning av kläder

Per Westerberg (m), Gudrun Norberg (fp), Karin Falkmer (m) och Isa Halvarsson (fp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Ursprungsmärkning av kläder – som börjar med "Näringsutskottet ser" och slutar med "av näringsutskottet" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar kommerskollegiums uppfattning att kravet på obligatorisk ursprungsmärkning bör avskaffas. Som kollegiet har anfört är det tveksamt om märkningskravet har någon betydelse från konsumentsynpunkt. Bestämmelserna innebär en extra belastning för butikerna och förorsakar därmed ökade kostnader som till sist drabbar konsumenterna. Kravet skapar också ett onödigt handelshinder. Utifrån den ståndpunkt näringsutskottet företräder saknar frågan huruvida internmodellen eller gränsmodellen skall tillämpas aktualitet. Nu berörd del av motion 1988/89:Fi18 (s) avstyrks därför av näringsutskottet.

6. Ursprungsmärkning av kläder

Paul Lestander (vpk) och Lars Norberg (mp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Ursprungsmärkning av kläder – som börjar med "Näringsutskottet ser" och slutar med "av näringsutskottet" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet tillstyrker kravet i motion 1988/89:Fi18 (s) på en ändring av bestämmelserna om obligatorisk märkning av kläder. Som anförs i motionen ökas behovet av ursprungsmärkning om importrestriktionerna på tekoområdet avvecklas. För importerade plagg bör gälla att märkningen skall vara gjord redan vid införslin till landet. Näringsutskottet förordar sålunda att gränsmodellen införs.

7. Statligt stöd till tekoindustrin

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

Per Westerberg (m), Gudrun Norberg (fp), Karin Falkmer (m) och Isa Halvarsson (fp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Statligt stöd till tekoindustrin – som börjar med "Näringsutskottet instämmer" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Det industripolitiska stödet till tekoindustrin infördes år 1970. I den proposition som låg till grund för riksdagsbeslutet uttalades (prop. 1970:41 s. 35) att det både från allmän näringspolitisk synpunkt och med hänsyn till de internationella konkurrensregler som Sverige hade förbundit sig att följa var viktigt att stödåtgärderna fick en i tiden begränsad utsträckning.

Efter en nära 20-årig stödperiod måste nu tekoindustrin, menar näringsutskottet, börja inrikta sig på en verksamhet utan statliga stöd. Som anförs i motion 1988/89:Fi4 (m) bör inga nya permanenta stödformer införas.

Av det sagda följer att näringsutskottet tillstyrker motion 1988/89:Fi4 (m) och avstyrker motionerna 1988/89:Fi18 (s) och 1988/89:Fi8 (vpk), alla i berörd del.

8. Statligt stöd till tekoindustrin

Per-Ola Eriksson (c) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Statligt stöd till tekoindustrin – som börjar med "Näringsutskottet instämmer" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets uppfattning krävs fortsatta stödåtgärder till förmån för tekoindustrin. Som har redovisats i inledningen av detta yttrande har tekoindustrin en genomsnittligt sett sämre lönsamhet än flertalet andra branscher inom svensk industri. Till följd härav saknar tekoföretagen riskkapital för offensiva investeringar. Sådana satsningar är, menar näringsutskottet, en förutsättning för att branschen skall kunna förbättra sin konkurrenskraft gentemot utlandet och öka marknadsandelarna.

I likhet med vad som sägs i motion 1988/89:Fi28 (c) anser näringsutskottet att det kommande stödet till tekoindustrin bör utgå i form av utvecklingslån. Detta stöd är generellt och konkurrensneutralt och det är så konstruerat att det stimulerar till utveckling och industriell förnyelse.

Riksdagen kommer under våren 1989 att behandla frågan om det framtida stödet till tekoindustrin. Näringsutskottet ser därför inget skäl för riksdagen att nu gå närmare in på utformningen av detta stöd och avstyrker därför de här behandlade motionerna i ifrågakvarande delar.

9. Statligt stöd till tekoindustrin

Paul Lestander (vpk) anser att den del av yttrandet – under rubriken Statligt stöd till tekoindustrin – som börjar med "Näringsutskottet instämmer" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

När de nuvarande stödinsatserna till tekoindustrin upphör vid halvårsskiftet 1989 bör de, menar näringsutskottet, följas av ett nytt stödprogram. De kommande stödåtgärderna måste ha en offensiv karaktär. Ambitionen bör vara att det nya programmet skall främja investeringar i och kunskap om ny teknik samt stimulera till ökad export av svenska tekoprodukter. I program-

met bör vidare ingå olika utbildningsåtgärder. Problem och möjligheter som förekommer i små och medelstora företag bör enligt näringsutskottets uppfattning särskilt uppmärksammas.

Genom ett uttalande av riksdagen av nu angiven innebörd skulle motionerna 1988/89:Fi8 (vpk) och 1988/89:Fi18 (s) bli helt tillgodosedda såvitt de nu är aktuella. Med det sagda avstyrker näringsutskottet berörd del av motion 1988/89:Fi4 (m).

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

10. Utredning om konkurrensförhållanden

Per Westerberg (m), Gudrun Norberg (fp), Karin Falkmer (m) och Isa Halvarsson (fp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Utredning om konkurrensförhållanden – som börjar med "Utifrån näringsutskottets" och slutar med "har liberaliserats" bort ha följande lydelse:

Regeringen redovisar i propositionen olika åtgärder som har vidtagits för att förbättra konkurrensen i svensk ekonomi. Bl.a. sägs att vissa offentliga monopol har lösts upp. När regeringen sedan kommer till den aviserade utredningens uppgifter har frågan om de offentliga monopolens omfattning förbigåtts. Näringsutskottet anser att denna fråga är av central betydelse för möjligheterna att stärka konkurrensen i ekonomin. Utredningen bör därför ges i uppdrag att även analysera de lagar och bestämmelser som reglerar verksamheten i den offentliga sektorn och föreslå åtgärder som krävs för att öka konkurrensen och stärka konsumenternas ställning på dessa områden. Näringsutskottet tillstyrker sålunda motion 1988/89:Fi4 (m) i ifrågavarande del.

Däremot avstyrker näringsutskottet det aktuella yrkandet i motion 1988/89:Fi28 (c) om en förutsättningslös prövning av konkurrenssituationen inom tekosektorn. Som tidigare har nämnts kommer det att ingå i utredningens uppgifter att studera konkurrensförhållandena inom handeln. I detta sammanhang finns det också anledning att erinra om SPK:s pågående översyn av pris effekterna till följd av att importen av skjortor har liberaliserats.

11. Utredning om konkurrensförhållanden

Per-Ola Eriksson (c) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Utredning om konkurrensförhållanden – som börjar med "Utifrån näringsutskottets" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Regeringen redovisar – – – (= avvikande mening 10) – – – ifrågavarande del.

Näringsutskottet tillstyrker också det aktuella yrkandet i motion 1988/89:Fi28 (c) om en förutsättningslös prövning av konkurrenssituationen inom tekosektorn. Regeringen tycks utgå från att ett upphävande av importrestriktionerna på tekoområdet automatiskt leder till en sänkning av prisnivån på kläder i Sverige. Enligt näringsutskottets mening bör det ingå i utredningens uppgifter att pröva om konkurrenssituationen på tekoområdet är sådan att denna prissänkning skulle komma till stånd vid en avveckling av importbegränsningarna.

Enligt näringsutskottets mening bör däremot kravet i motion 1988/89:Fi8 (vpk) på en analys av "spekulationsekonomin" effekter för konkurrensen och prisutvecklingen, vilket inte närmare utvecklas i motionen, inte föranleda något initiativ av riksdagen.

1988/89:FiU10

Bilaga 3

Yttrande NU

12. Utredning om konkurrensförhållanden

Paul Lestander (vpk) och Lars Norberg (mp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Utredning om konkurrensförhållanden – som börjar med "Enligt näringsutskottets" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet tillstyrker däremot kravet i motion 1988/89:Fi8 (vpk) på en analys av spekulationsekonomin effekter. Den kraftiga vinstökningen i näringslivet och den snabba stegringen av aktiekurserna har främjat det spekulativa inslaget i företagets verksamhet. Ett stort antal företag har under senare år blivit uppköpta. Enligt näringsutskottets mening bör den aviserade utredningen också ges i uppdrag att analysera konsekvenserna för konkurrensen och prisbildningen av denna utveckling.

13. Främjande av högteknologisk industri

Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Gudrun Norberg (fp), Karin Falkmer (m), Isa Halvarsson (fp) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Främjande av högteknologisk industri – som börjar med "I Sverige" och slutar med "inte erforderligt" bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets mening fäster moderata samlingspartiet och centern uppmärksamheten på en angelägen industripolitisk fråga. Denna har också tidigare tagits upp av folkpartiet, t.ex. i dess näringspolitiska motion under föregående riksmöte (motion 1987/88:N304). Den svenska industrin är i hög grad inriktad på traditionella industrigrenar. Devalveringarna under åren 1981 och 1982 har starkt bidragit till att våra basindustrier har haft en gynnsammare utveckling under senare år än övriga industrigrenar.

Det starka beroendet av basindustrierna gör samtidigt Sverige mer känsligt vid en konjunktursvängning. Dessutom präglas världsmarknaden för basindustriernas produkter av låg tillväxttakt i jämförelse med världshandeln med högteknologiska produkter. De högteknologiska industribranscherna är strategiskt viktiga och framtidsinriktade.

Parallellt med en fortsatt satsning på de traditionella industrigrenarna måste därför Sverige, menar näringsutskottet, främja utvecklingen av den högteknologiska industrin. Regeringen bör låta utreda hur en sådan utveckling kan stimuleras och därefter återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder.

Ett riksdagsuttalande av här angiven innebörd skulle helt tillgodose det nu aktuella yrkandet i motion 1988/89:Fi5 (c).

14. Främjande av högteknologisk industri

1988/89:FiU10

Paul Lestander (vpk) och Lars Norberg (mp) anser att följande stycke bort tillföras sist i yttrandet:

Bilaga 3

Yttrande NU

Näringsutskottet vill emellertid erinra om den konkurrensnackdel som högteknologiska företag i Sverige har på grund av Förenta Staternas teknikembargo mot öststaterna. De amerikanska embargobestämmelserna begränsar de svenska företagens exportmöjligheter och hämmar därmed utvecklingen av vår högteknologiska industri.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1988/89:AU1y

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. jämte de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen inom arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Aktuella motionsyrkanden återfinns i centerpartiets motion 1988/89:Fi5 (yrkandena 2, 6–8), moderata samlingspartiets kommittémotion 1988/89:Fi6 (yrkandena 1, 2, 4–8), folkpartiets motion 1988/89:Fi11 (yrkandena 2 och 3), motion 1988/89:Fi18 (yrkande 5) av Lahja Exner och Berndt Ekholm (s), 1988/89:Fi21 (yrkande 1 i motsvarande del) av Carl Frick m.fl. (mp), 1988/89:Fi22 av Alf Wennerfors (m) samt kommittémotion 1988/89:27 (yrkandena 2 och 3) från centerpartiet.

I den följande framställningen ansluter utskottet till dispositionen i propositionen. Beträffande åtgärder för flyktingar redovisar utskottet sitt ställningstagande beträffande sådana åtgärder som kommer i fråga sedan uppehålls- och arbetstillstånd erhållits. För frågor om åtgärder före denna tidpunkt hänvisas till socialförsäkringsutskottets yttrande till finansutskottet i detta ärende.

Inledning

Utskottet tar inledningsvis upp vissa aspekter på *arbetsmarknadens funktionssätt m.m.* I propositionen ges en sammanfattande bild av den svenska ekonomin, vilken – även om viktiga problem kvarstår att lösa – i flera avseenden är inne i en gynnsam period. Kännetecknande för den nuvarande högkonjunkturen är snabb produktionstillväxt och högt kapacitetsutnyttjande i näringslivet samt hög efterfrågan på arbetskraft. Arbetslösheten låg tredje kvartalet 1988 på 1,7 %. Bland problemen på detta område nämns arbetskraftsbrist och en tilltagande obalans på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsministern informerar om att regeringen avser att bjuda in arbetsmarknadens parter till överläggningar kring frågor om den ökade efterfrågan på arbetskraft. Hon framhåller vikten av att industrins behov av arbetskraft tillgodoses för att förhindra inflationsdrivande flaskhalsar. Likaså måste rekryteringen till vårdsektorn underlättas. Samtidigt skall människors önskan att arbeta bättre tas till vara. Detta gäller bl.a. de deltidsarbetslösa.

Arbetslinjen bör ytterligare markeras enligt propositionen. Kontantstöd och åtgärder som beredskapsarbete skall minimeras och större prioritet ges åt aktiva insatser för i första hand flyktingar och andra invandrare samt arbetshandikappade. Vidare skall den yrkesmässiga och geografiska rörligheten underlättas. För att förverkliga de angivna målsättningarna föreslår arbetsmarknadsministern vissa omprioriteringar och förstärkningar inom ramen för de befintliga arbetsmarknadspolitiska resurserna.

I propositionen framhålls att också regionalpolitiken kan bidra till att minska flaskhalsproblem och överhettningstendenser i ekonomin genom att främja en expansion av sysselsättningen inom sådana regioner där undersysselsättning råder.

Såväl moderata samlingspartiet (Fi6) som folkpartiet (Fi11) och centerpartiet (Fi5) instämmer på det hela taget med regeringens beskrivning i fråga om problemen på arbetsmarknaden. Regeringens betoning av utbudshöjande åtgärder inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten är enligt moderata samlingspartiet en riktig ambition. Folkpartiet och centerpartiet framhåller att åtgärderna inte är tillräckliga. För att ytterligare öka utbudet av arbetskraft föreslås i motionerna olika typer av åtgärder vilka redovisas i det följande.

Centerpartiet lägger också regionalpolitiska perspektiv på obalanserna på arbetsmarknaden. I partimotionen (Fi5) anfördes att regeringen bortser från de regionala skillnaderna vad gäller sysselsättningsläget och att överhettningen i koncentrationsorterna inte bemöts med tillräckliga åtgärder.

Ytterligare ett sätt att förbättra den svenska arbetsmarknadens funktions-sätt vore enligt moderata samlingspartiet (Fi6) att tillåta etablering av enskilda arbetsförmedlingar vid sidan av den statliga. Motionärerna föreslår därför att arbetsförmedlingslagen (1935:113) ändras i enlighet därmed.

Utan att framföra särskilt yrkande tar vänsterpartiet kommunisterna upp hithörande frågor i sin motion 1988/89:Fi8. För att öka tillgången på arbetskraft är det enligt vpk viktigt att humanisera arbetsplatserna och ge människorna bättre möjligheter till arbete på hemorten. Vpk framhåller betydelsen av en strikt lokaliseringspolitik i strid med marknadskrafternas koncentrationstendenser.

Miljöpartiet de gröna avvisar i motion Fi21 regeringens proposition i dess huvuddrag och framför andra förslag i fråga om den ekonomiska politiken, jordbrukspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitiken. Enligt miljöpartiet finns behov av en långsiktig ekonomisk politik som främjar ett uthålligt solidariskt samhälle i balans med naturen. Arbetsmarknadsåtgärderna bör inte vara av kortsiktig karaktär och dikterade av den nuvarande situationen på arbetsmarknaden vad gäller t.ex. synen på asylsökande eller pensionärer som arbetskraftsreserv. Vidare kritiserar regeringen för att inte ta upp de långsiktiga konsekvenserna som vår livsstil har för vården och arbetskraftsutbudet. Inom ramen för miljöpartiets yrkande om avslag på propositionen ställer sig partiet bakom regeringens förslag om flaskhalsutbildning (avsnittet Arbetsmarknadsutbildning).

Samhället står nu inför en utmaning vad gäller arbetsmarknadens funktions-sätt i en situation av högkonjunktur och arbetskraftsbrist. Den nya situationen bör enligt utskottets sätt att se ge nya möjligheter till utveckling både med tanke på de enskilda arbetstagarna och med tanke på sättet att organisera produktionen. För att tillgodose bl.a. industrins och vårdens arbetskraftsbehov är det nödvändigt att arbetskraftsutbudet ökar. Utskottet ställer sig bakom den allmänna inriktning för de arbetsmarknadspolitiska insatser som redovisas i propositionen. Det gäller bl.a. ansträngningarna att prioritera arbetslinjen.

I motsats till miljöpartiet anser utskottet att riksdagen inte bör avstå från att sakpröva de olika delförslagen i propositionen inom arbetsmarknadsutskottets område. Som utskottet ser det saknas i miljöpartiets motion (Fi21) underlag för att i princip avslå vad som anförs i propositionen på det arbetsmarknadspolitiska området. Till följd härav avvisar utskottet motionens avslagsyrkande i denna del och övergår till att behandla regeringsförslagen och till dem knutna motionsyrkanden.

De aviserade överläggningarna med parterna bör kunna ge uppslag som främjar utvecklingen på arbetsmarknaden. Utskottet förutsätter att överläggningarna kommer att spänna över ett brett register och också omfatta åtgärder av det slag som tas upp i motionerna. Därutöver vill utskottet inför de kommande överläggningarna fästa uppmärksamheten på den ökande frånvarons betydelse för det totala arbetskraftsutbudet. Utöver den "positiva" frånvaron för föräldraledighet, studier m.m., föreligger en ökande sjukfrånvaro, som inger oro. Bakom denna utveckling ligger bl.a. arbetsmiljöproblem och förslitningsskador. Utskottet hyser förhoppningen att man skall kunna komma till rätta med en del av den ökande sjukfrånvaron genom de insatser på arbetsmiljöområdet som regeringen aviserat, bl.a. arbetsmiljökommissionen.

När det gäller de regionala skillnaderna i sysselsättningsläget vill utskottet hänvisa till det arbete som pågår inom utredningen om regionalpolitikens inriktning m.m. (dir. 1987:48).

Enligt arbetsmarknadsutskottet är det angeläget att var och en efter sin förmåga skall ges möjligheter att delta i arbetslivet. Detta gäller såväl handikappade och invandrare som andra grupper inkl. deltidsanställda. Utskottet har tidigare tillstyrkt särskilda åtgärder riktade till de ofrivilligt deltidsarbetslösa (AU 1987/88:11). I detta sammanhang vill utskottet peka på betydelsen av att bl.a. sjukvårdshuvudmännen aktivt verkar för en större andel heltidstjänster.

Utskottet har tidigare prövat frågan om översyn av arbetsförmedlingslagen i syfte att öppna möjligheter till arbetsförmedling i alternativa former (AU 1987/88:11 s. 22 ff). Utskottet förklarade då att det faktum att mer än 50 år gått sedan lagen kom till innebär att den i vissa avseenden kan vara svår att tolka och tillämpa. Med hänsyn härtill samt till de snabba förändringarna på arbetsmarknaden framstod den pågående översynen av lagen som angelägen. Utskottet har inhämtat att översynsarbetet beträffande arbetsförmedlingslagen för närvarande befinner sig i ett avgörande skede.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi5 (yrkande 2), Fi6 (yrkandena 1 och 4) samt Fi21 (yrkande 1 i motsvarande del).

1988/89:FiU10
Bilaga 4
Yttrande AU

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (B 1.)

Enligt propositionen är situationen för utländska medborgare på arbetsmarknaden väsentligt sämre än för svenska medborgare. Enligt arbetskraftsundersökningarna uppgick arbetslösheten under år 1987 till 4,4 % för utländska medborgare mot 1,9 % för svenska.

För att förbättra invandrarnas inträde på den svenska arbetsmarknaden föreslås i propositionen att arbetsförmedlingen tillförs ytterligare resurser som skall användas för att förkorta väntetiden mellan beslutet om uppehålls- och arbetstillstånd å ena sidan och kommunplacering och arbete å den andra. Tillskottet skall avse en rörlig förmedlingsstyrka, riktad mot dem som vistas vid de olika mottagningsförläggningarna. Förmedlingsstyrkan skall bestå av arbetsgrupper om förslagsvis tre personer: en arbetsvägledare, en platsförmedlare och en representant för det regionala näringslivet. Enligt propositionen bör totalt ca 25 personer engageras i detta arbete under andra hälften av budgetåret 1988/89. Kostnader för löner m.m. beräknas till 3 125 000 kr.

Med hänvisning till vad utskottet tidigare anfört om angelägenheten av att alla efter sin förmåga ges möjligheter att delta i arbetslivet har arbetsmarknadsutskottet för sin del ingen erinran mot vad som anförts i den nu redovisade delen av propositionen. Utskottet tillstyrker därmed ett ramslag på 3 125 000 kr. till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* på tilläggsbudget I.

Arbetsmarknadsservice (B 2.)

I propositionen anføres att det är viktigt att understödja de arbetslösa att flytta för att ta arbete på annan ort. Det är därför tid att införa ett *merkostnadsbidrag* som skall ge viss ersättning för de merkostnader som kan väntas uppstå vid etablering på den nya orten. Arbetsmarknadsministern föreslår att bidraget skall uppgå till 5 000 kr. och kunna utgå till en arbetslös som inte har kunnat anvisas arbete på hemorten. Merkostnadsbidrag skall då utgå vid anvisning till arbete på annan ort, dock inte i Stockholms län samt i Malmö och Göteborgs kommuner. Bidrag bör inte heller få lämnas vid tillträde av den första anställningen efter avslutad utbildning om inte utbildningen är en fullföljd arbetsmarknadsutbildning. Vidare förutsätts att den nya anställningen beräknas vara minst sex månader. Arbetsmarknadsministern bedömer att ca 10 000 bidrag kan komma att beviljas under andra hälften av innevarande budgetår, vilket motsvarar 50 milj.kr.

I moderata samlingspartiets kommittémotion (Fi6) framhålls att merkostnadsbidraget är ett nytt namn för starthjälpen, en bidragsform som tidigare avskaffats. Starthjälpen/merkostnadsbidraget kan liksom tidigare bidra till att göra den låsta arbetsmarknaden i Sverige något mer flexibel. Bidraget bör emellertid utgå oavsett var i landet en person får arbete.

I folkpartiets motion (Fi11) uttrycks tillfredsställelse över att flyttningsbidrag/merkostnadsbidrag återinförs. De regler som föreslås för merkostnadsbidragen lämnar dock utrymme för godtycke och tolkningssvårigheter, t.ex.

vad gäller definition av "första anställning". Därför föreslås att riksdagen av regeringen begär en senare redovisning av hur reglerna tillämpats i praktiken.

Centerpartiet yrkar i kommittémotion Fi27 avslag på regeringens förslag om merkostnadsbidrag och vänder sig bl.a. mot att det enligt regeringen skall kunna utgå för flyttning även till expansiva kommuner som Uppsala, Örebro, Linköping och Umeå. Detta innebär enligt centern att regionalt utsatta kommuner får än svårare att skapa förutsättningar för en varaktig sysselsättning. Centern föreslår i stället ett inflyttningsbidrag, som skulle gälla stödområdena, bergslagskommunerna och sydöstra Sverige med undantag av de mest expansiva kommunerna inom dessa områden. Bidraget kan då fördubblas till 10 000 kr. per person och den arbetssökande få en mer rimlig täckning av sina flyttkostnader.

Alf Wennerfors (m) anför i motion Fi22 att behovet av vårdpersonal i Stockholms län för närvarande är mycket stort. Därför bör merkostnadsbidrag få lämnas vid flyttning till arbeten även i Stockholms län om dessa avser hälso- och sjukvårdssektorn.

Utskottet vill inledningsvis instämma i vad som anförs i propositionen om vikten av att de arbetslösa inte hindras av ekonomiska orsaker från att ta arbete på annan ort. Utskottet delar för sin del uppfattningen att det är motiverat att undanta de tre storstadsregionerna. Detta bör gälla generellt och således också omfatta vårdpersonal. Centerpartiets förslag att bidrag endast skall gälla de utsatta regionerna – med undantag av expansiva kommuner inom dessa – innebär enligt utskottets mening en alltför snäv avgränsning med hänsyn till de arbetslösas intressen.

Utskottet delar uppfattningen i folkpartiets motion att merkostnadsbidraget liksom andra nya stödformer efter en viss tid bör utvärderas. Utskottet utgår från att detta sker utan att riksdagen gör något särskilt uttalande i frågan.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet vad som anförs i propositionen om merkostnadsbidrag. De i sammanhanget behandlade motionerna Fi6 (yrkande 5), Fi11 (yrkande 3), Fi22 samt Fi27 (yrkandena 2 och 3) avstyrks.

Enligt förordningen (1987:407) om flyttningsbidrag m.m. kan bidrag lämnas för s.k. sökanderesa för den som söker arbete på annan ort. Mellan Sverige och Finland får ersättning för sådana resor utgå. I propositionen föreslås på AMS initiativ att under innevarande budgetår personer från Danmark som söker arbete i Sverige skall kunna få flyttningsbidrag i form av sökanderesa och traktamente enligt samma regler som gäller för arbetssökande från Finland. Arbetsmarknadsministern beräknar att *sökanderesor från Danmark* kan komma att omfatta ca 1 500 arbetssökande under andra hälften av innevarande budgetår. Kostnaden för detta uppskattas till 3 750 000 kr.

Utskottet biträder regeringens förslag vad gäller sökanderesor från Danmark till Sverige.

Sammanlagt föreslås ett förslagsanslag på 53 750 000 kr. till *Arbetsmarknadsservice* på tillägsbudget I.

I konsekvens med tidigare ställningstaganden tillstyrker utskottet den föreslagna medelsanvisningen.

Arbetsmarknadsutbildning (B 3.)

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

För att tillgodose den stora efterfrågan på arbetskraft inom främst tillverkningsindustrin och vårdsektorn bör enligt propositionen den s.k. flaskhalsutbildningen utökas inom ramen för *utbildning i företag*. Förutom att företagen får ökad kompetens uppstår också en företagsintern rörlighet, som kan leda till att nya personer, t.ex. arbetslösa, får anställning. I nuvarande konjunkturläge bör enligt propositionen större krav på motprestation i form av anställning av arbetslösa ställas på de industriföretag som erhåller bidrag. Arbetsmarknadsministern föreslår därför att ytterligare 77 milj.kr. anvisas för utbildning i företag under innevarande budgetår, vilket motsvarar utbildning för ytterligare ca 9 000 personer. I fråga om vårdområdet skall motprestationen kunna fullgöras genom att arbetsgivaren omvandlar deltidstjänster till heltidstjänster. Kostnaderna för bidrag till lönekostnader i samband med företagsutbildningen finansieras däremot över anslaget B 4. (se nedan).

Med hänsyn till företagsutbildningens betydelse såväl för att kunna fylla vakanserna som för att möjliggöra en utveckling vad gäller de enskilda arbetstagarna – såväl kvinnor som män – ser arbetsmarknadsutskottet positivt på att reglerna för utbildning i företag ändras på sätt som regeringen föreslagit. Utskottet tillstyrker den begärda medelstilldelningen under anslaget *Arbetsmarknadsutbildning* på tilläggsbudget I.

Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag (B 4.)

I propositionen föreslås medel för att bestrida dels kostnader för bidrag till lönekostnader i samband med utbildning i företag – 38 milj.kr. – dels kostnader för utbildningsbidrag i samband med åtgärder för flyktingar och invandrare inom arbetsmarknadsinstitutens ram – 3,5 milj.kr.

I moderata samlingspartiets kommittémotion Fi6 avvisas regeringsförslaget att anvisa ett förslagsanslag på 41,5 milj.kr. för ändamålet. Motionärerna anför att det är anmärkningsvärt att regeringen i dagens gynnsamma arbetsmarknadssituation inte förmår begränsa kostnaderna ens för kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag. Även om utbildningsinsatserna ökar är 41,5 milj. kr. ett i sammanhanget så blygsamt belopp, att det borde kunna inrymmas i nu gällande budget.

Enligt utskottets sätt att se måste ett godkännande av den föreslagna volymökningen av företagsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering åtföljas av motsvarande medelstilldelning till utbildningsbidrag. Utskottet föreslår därför att finansutskottet avstyrker motion Fi6 (yrkande 7) och tillstyrker ett förslagsanslag på 41 500 000 kr. till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag* på tilläggsbudget I.

Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.)

Under anslaget B 1. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader har som förut nämnts föreslagits en rörlig förmedlingsstyrka som skall arbeta med flyktingar och andra invandrare. Enligt arbetsmarknadsministern kommer detta arbete att kräva ett stort mått av okonventionella grepp och åtgärder

för att påverka attityderna i fråga om att anställa flyktingar. Därför bör förmedlingsstyrkan disponera medel som kan utnyttjas för åtgärder som inte ryms inom de ordinarie regelsystemen. Medlen skall också kunna användas för ordinarie åtgärder, i den mån andra medel inte förslår. I propositionen föreslås att 30 milj.kr. av medlen för beredskapsarbeten får utnyttjas för *insatser för flyktingar och invandrare* på detta sätt.

För att bättre utnyttja den arbetskraftsresurs som flyktingar och invandrare utgör föreslår centerpartiet (Fi5) åtgärder avseende arbete åt unga flyktingar. Med hänsyn till den långvariga arbetslöshetens nedbrytande effekter och vissa reaktioner av misstänksamhet hos de infödda svenskarna föreslås en reform för de unga flyktingarna med innebörd att dessa skall beredas varvat arbete och språkundervisning. Även invandrare med akademikerbakgrund har enligt centerpartiet haft stora svårigheter på arbetsmarknaden. Till viss del beror svårigheterna på otillräckliga resurser för att översätta utländska examina till motsvarande svenska. För att minska denna misshushållning med resurser föreslår centern att regeringen tar initiativ till överläggningar med arbetsmarknadens parter om bättre arbetsmarknads-möjligheter för invandrare med akademikerbakgrund.

Utskottet har tidigare betonat vikten av att alla – även invandrare – var och en efter sin förmåga skall ges möjligheter att delta i arbetslivet. Den nuvarande arbetsmarknadssituationen måste därför utnyttjas för att hjälpa de arbetssökande som trots den goda efterfrågan ändå har svårigheter att få arbete. Utskottet utgår från att behovet av åtgärder för unga flyktingar resp. flyktingar med akademikerbakgrund är frågor som kommer att tas upp vid de överläggningar om arbetskraftsefterfrågan som regeringen aviserat. Utskottet vill i detta sammanhang också peka på behovet av att särskilt uppmärksamma de invandrade kvinnornas problem på arbetsmarknaden.

Vad som föreslås i propositionen i den nu redovisade delen tillstyrks av arbetsmarknadsutskottet. Motion Fi5 (yrkandena 7 och 8) bör enligt utskottets uppfattning inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Arbetsmarknadsministern föreslår vidare att av redan anvisade *medel för beredskapsarbete* högst 50 milj.kr. får *utnyttjas flexibelt* enligt de regler som gäller i bl.a. östra Norrbotten.

Moderata samlingspartiet ställer sig i sin kommittémotion (Fi6) kritiskt till att riksdagens inflytande begränsas genom att 50 milj.kr. av beredskapsmedlen skall få disponeras i enlighet med de regler som gäller för östra Norrbotten. I motionen framhålls att det är nödvändigt att riksdagen får möjlighet att ta ställning till ramarna för stöd av denna typ, t.ex. vad gäller vilka geografiska områden som kan komma i fråga. Regeringen bör återkomma med en mera specificerad anslagsframställning när det finns bättre underlag.

Enligt utskottets uppfattning ligger en friare användning av de arbetsmarknadspolitiska insatserna väl i linje med den allmänna strävan till decentralisering och avreglering som pågår i dag. Utskottet avstyrker därför motion Fi6 (yrkande 6). Propositionens förslag att 50 milj.kr. bör få utnyttjas flexibelt enligt de regler som gäller i bl.a. östra Norrbotten tillstyrks sålunda.

Utskottet tar härfter upp fyra yrkanden som gäller *behovet av insatser* dels för handikappade och långtidsarbetslösa dels i tekoregionerna.

Enligt folkpartiet (Fi11) bör regeringen – mot bakgrund av vad som anförts i propositionen om större prioritet för de arbetshandikappade – komma med konkreta förslag till hur fler människor med handikapp skall kunna få jobb. Såväl moderata samlingspartiet (Fi6) som folkpartiet anser att lönebidragen bör bli flexibla och kunna variera över tiden med hänsyn till handikappets storlek för att stimulera arbetsgivare att anställa handikappade. Enligt moderata samlingspartiet bör denna typ av lönebidrag möjliggöra att många av de som nu arbetar inom Samhall kan slussas ut till vanliga arbetsplatser. Vidare anser folkpartiet att medel skall föras över från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadssektorn för att förbättra möjligheterna för arbetshandikappade att komma ut på arbetsmarknaden.

Centerpartiet anser att åtgärder bör sättas in för att bereda långtidsarbetslösa ökade möjligheter till inträde på arbetsmarknaden (Fi5).

Mot bakgrund av propositionens förslag om en avveckling av importrestriktionerna för tekovaror framhåller Lahja Exner och Bernt Ekholm (s) i motion Fi18 behovet av en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap i regioner där tekoindustrin är strategiskt viktig.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen avstyrkt förslag angående mer flexibla lönebidrag och transfereringar mellan socialförsäkrings- och arbetsmarknadssektorn. Enligt utskottet finns det inte anledning att i detta sammanhang frånga tidigare ställningstaganden. Beträffande behoven av åtgärder för långtidsarbetslösa (Fi5) vill utskottet erinra om att det föreligger ett flertal arbetsmarknadspolitiska åtgärder vilka är speciellt riktade till långtidsarbetslösa. Vad gäller behoven av en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap i tekoregionerna (Fi8) förutsätter utskottet att arbetsmarknadsmyndigheterna följer utvecklingen och tar erforderliga initiativ.

Med hänsyn till vad som ovan anförts bör motionerna Fi5 (yrkande 6), Fi6 (yrkande 2), Fi11 (yrkande 2) och Fi18 (yrkande 5) inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Moderata samlingspartiet anför i motion Fi6 att regeringen visat att det föreligger ett budgetutrymme genom att ange att man senare skall dra in medel från anslagen för beredskapsarbete och inskolningsplatser i den mån förslagen till utgiftsökningar vinner riksdagens gehör. Även om inte utgiftsökningarna godkänns av riksdagen bör regeringen enligt motionärerna *dra in medel från anslagen inom arbetsmarknadsdepartementets område*. Vidare förutsätter motionärerna att regeringen i budgetpropositionen gör justeringar så att arbetsmarknadsverket inom ramen för sina stora anslag också finansierar den nya organisationsformen med ambulerande arbetsförmedling.

Det finns anledning för utskottet att utgå ifrån att man inom regeringens kansli aktivt följer utvecklingen på arbetsmarknaden och anpassar insatserna efter de befintliga behoven. Vad det här gäller är en omfördelning av medlen mellan olika anslag som utskottet i den föregående framställningen har ställt sig bakom. Motion Fi6 (yrkande 8) avstyrks därför.

Verksamheten vid arbetsmarknadsinstitutet (Ami) är enligt propositionen i hög grad inriktad på att hjälpa enskilda sökande att göra ett bra yrkesval och att få och behålla ett lämpligt arbete. Nuvarande arbetsmarknadsläge bör ge ökade möjligheter för personer med arbetshandikapp etc. att hitta passande arbeten. Detta gäller t.ex. många invandrare och flyktingar. Med hänsyn till de utomnordiska medborgarnas särskilda svårigheter bör Ami:s erfarenhet och sakkunskap utnyttjas så att dessa människor får en bättre förankring på arbetsmarknaden. Därför föreslås i propositionen att Ami-organisationen förstärks under andra hälften av innevarande budgetår med 50 tjänster för arbete med den angivna inriktningen. Därigenom beräknas ytterligare 1 000 sökande kunna skrivas in vid Ami. Kostnaderna för löner m.m. beräknas i propositionen till 5,5 milj.kr. (Kostnaderna för utbildningsbidrag till de inskrivna har medräknats under anslaget B 4. Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag.)

Arbetsmarknadsutskottet har för sin del intet att invända mot det föreslagna reservationsanslaget på 5 500 000 kr. på tilläggsbudget I till *Yrkesinriktad rehabilitering*.

Stockholm den 24 november 1988

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Kjell Nilsson (s), Marianne Stålberg (s), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Anna Horn af Rantzien (mp), Mona Sahlin (s), Monica Öhman (s) och Yngve Wernersson (s).

Avvikande meningar

1. Arbetsmarknadens funktionssätt m.m.

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottet som börjar med "Samhället står" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Trots att det i dag i stort sett råder ett gott läge på den svenska arbetsmarknaden delar utskottet uppfattningen i motion Fi6 (m) att grundläggande problem kvarstår. Till dessa problem hör den låga produktivitetsökningen, inte minst inom den offentliga sektorn, vilken resulterat i brist på arbetskraft. Arbetskraftsbristen kommer ytterligare att förvärras med hänsyn till det minskande antalet ungdomar och ett minskat arbetskraftstillflöde

av kvinnor jämfört med senare år. Vidare vill utskottet fästa uppmärksamheten på att den ökande sjukfrånvaron samt ökningen av antalet förtidspensionerade bidrar till ett svagare utbud av arbetskraft. Det finns också obalanser på arbetsmarknaden, såväl med avseende på geografiska områden som med hänsyn till olika arbetstagargrupper.

Enligt utskottets mening är det ett tecken på en dåligt fungerande arbetsmarknad att tillgängliga arbetskraftsresurser inte bättre kan utnyttjas. I ett konjunkturläge som det nuvarande bör det vara möjligt för alla som vill arbeta – såväl handikappade och invandrare som andra grupper – att efter förmåga delta i arbetslivet. I det följande kommer utskottet att behandla olika konkreta åtgärder som syftar till att arbetskraftsutbudet höjs.

Utskottet vill i detta sammanhang ta upp det nuvarande arbetsförmedlingsmonopolet. I likhet med motion Fi6 (m) anser utskottet att den svenska arbetsmarknaden skulle fungera effektivare om fristående förmedlingar fick inrättas vid sidan om den statliga arbetsförmedlingen. En sådan ordning skulle medföra utökad service till såväl arbetssökande som arbetsgivare. Arbetsförmedlingslagen (1935:113) bör därför ändras. Utskottet vill framhålla vikten av att det pågående översynsarbetet beträffande lagen får en inriktning som siktar till en avmonopolisering och ett tillskapande av alternativ till den offentliga förmedlingen.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motion Fi6 (yrkandena 1 och 4). Övriga i sammanhanget behandlade motioner, Fi5 (yrkande 2) och Fi21 (yrkande 1 i motsvarande del), avstyrks.

2. Arbetsmarknadens funktionssätt m.m.

Kersti Johansson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottet som börjar med "Samhället står" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Den internationella högkonjunkturen har skapat gynnsamma förutsättningar för den svenska ekonomin, och för närvarande befinner sig industrin i ett skede med högt kapacitetsutnyttjande och en ökad produktion. Arbetsmarknaden kännetecknas av hög sysselsättning och god tillgång på lediga platser.

Den nya situationen bör enligt utskottets sätt att se ge nya möjligheter till utveckling både med tanke på de enskilda arbetstagarna och med tanke på sättet att organisera produktionen. För att tillgodose bl.a. industrins och världens arbetskraftsbehov är det nödvändigt att arbetskraftsutbudet ökar.

Samtidigt har den förda ekonomiska politiken skapat betydande koncentrationsproblem och överhettning i framför allt storstadsregionerna. Obalansen i tillgång på sysselsättningsmöjligheter finns kvar.

Skall obalanserna i arbetsmarknaden kunna motverkas måste småföretagens förutsättningar förbättras. Småföretagen står för en utvecklingskraft och är en resurs som måste utnyttjas för att skapa likvärdiga försörjningsmöjligheter över landet. Enligt utskottets mening måste småföretagen ges gynnsamma villkor bl.a. genom att socialförsäkringsavgifterna differentieras. Arbetslinjen måste prioriteras.

De i propositionen föreslagna åtgärderna innebär varken att obalanserna

på arbetsmarknaden motverkas eller att ett ökat arbetskraftsutbud säkerställs. Mot denna bakgrund kan inte utskottet ställa sig bakom den allmänna inriktningen av de arbetsmarknadspolitiska insatser som redovisas i propositionen.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motion Fi5 (yrkande 2). Övriga i sammanhanget behandlade motioner, Fi6 (yrkandena 1 och 4) och Fi21 (yrkande 1 i motsvarande del), avstyrks.

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

3. Arbetsmarknadens funktionssätt m.m.

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottet som börjar med "Samhället står" och slutar med "avgörande skede" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motion Fi8 (vpk) att propositionens bild av ekonomin är överslätande positiv. De förväntade problemen inom OECD med en fortsatt hög arbetslöshet kommer förr eller senare att slå igenom även i Sverige. Problemet med de långtidsarbetslösa kvarstår.

Den fråga som nu bör tas upp gäller den stora utslagning av arbetskraft som sker i den svenska industrin. Utslagningen kan ses som ett resultat av att människor betraktas som enbart en produktionsfaktor. Enligt utskottets uppfattning skulle ett bättre utnyttjande av den mänskliga kapaciteten kunna minska utslagningen. Utskottet vill betona att det gäller inte bara rätten till ett arbete – utan också ett meningsfullt arbete.

Vad gäller behovet av regional balans i sysselsättningen vill utskottet bestämt hävda att det är sämre att flytta människor än att utlokalisera företag till de regioner, där arbetslöshet fortfarande råder.

Med hänsyn till vad som anförts kan utskottet inte ställa sig bakom övriga i sammanhanget behandlade motioner.

4. Arbetsmarknadens funktionssätt m.m.

Anna Horn af Rantzien (mp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottet som börjar med "Samhället står" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi21 (mp) att regeringens proposition okritiskt utgår ifrån kortsiktiga mål om ökad tillväxt. Enligt utskottets sätt att se finns det risker att dessa mål leder till ökad miljöförstöring och ökad förbrukning av icke förnybara resurser. En sådan utveckling kan medföra svåra bristsituationer i landet och krav på planhushållning. För att undvika denna utveckling och se till kommande generationers behov anser utskottet att den materiella förbrukningen måste minska.

De nya krav som måste ställas på en långsiktig ekonomisk politik skall enligt utskottets mening främja ett uthålligt solidariskt samhälle i balans med naturen.

Med hänsyn till att utskottet – vad gäller arbetsmarknadsområdet – i grunden förespråkar en annan politik än den som regeringen gett uttryck för, bör proposition 47 i motsvarande del avvisas av riksdagen utom på den punkt som gäller flaskhalsutbildning. Utskottet saknar därmed anledning att

behandla övriga till propositionen knutna motionsyrkanden.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi21 (yrkande 1 i motsvarande del). Motionerna Fi5 (yrkande 2) och Fi6 (yrkandena 1 och 4) avstyrks.

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

5. Merkostnadsbidrag

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsservice (B 2.) som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "(yrkandena 2 och 3) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är regeringsförslaget om merkostnadsbidrag ett försök att återinföra starthjälpen. Trots ryckigheten i politiken ställer sig utskottet bakom ett återinförande av denna stödform. För att få avsedd effekt – att göra den låsta arbetsmarknaden mer flexibel – är det emellertid nödvändigt att bidraget får utgå oavsett var i landet en person får arbete. Geografiska gränsdragningar av det slag som föreslås i propositionen kan väntas leda till orättvisor och administrationsproblem, varför utskottet delar uppfattningen i motion Fi6 (m) att merkostnadsbidrag skall kunna utgå vid inflyttning till samtliga orter i Sverige.

Det anförda innebär att utskottet med anledning av propositionen i motsvarande del tillstyrker motion Fi6 (yrkande 5) om merkostnadsbidrag. Övriga i sammanhanget upptagna motioner, Fi11 (yrkande 3), Fi22 samt Fi27 (yrkandena 2 och 3), avstyrks.

6. Merkostnadsbidrag

Kersti Johansson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsservice (B 2.) som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "(yrkandena 2 och 3) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är det av vikt att politiken utformas så att en återinflyttning kommer de utsatta regionerna till del. I likhet med centerpartiet i motion Fi27 befarar dock utskottet att den pågående koncentrationsutvecklingen ytterligare förstärks med den utformning av merkostnadsbidraget som föreslås i propositionen. Förslaget att merkostnadsbidraget även skall kunna utgå till expansiva kommuner – utanför Stockholms län, Göteborgs och Malmö kommuner – är otillfredsställande. De regionalt utsatta kommunerna får än svårare att utveckla sin arbetsmarknad. Mot denna bakgrund avvisar utskottet regeringsförslaget på denna punkt.

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi27 att ett inflyttningsbidrag endast bör utgå när det är fråga om en flyttning till stödområdena, bergslagskommunerna och sydöstra Sverige; dock med undantag för de mest expansiva kommunerna inom dessa områden. Genom en sådan begränsning kan bidraget fördubblas till 10 000 kr., vilket skulle innebära att de under 60- och 80-talen hårt drabbade regionerna bättre skulle kunna utveckla och bredda sin arbetsmarknad.

Med anledning av vad som anføres i propositionen i motsvarande del tillstyrker utskottet motion Fi27 (yrkandena 2 och 3). Övriga i sammanhang-

et upptagna motioner, Fi6 (yrkande 5), Fi11 (yrkande 3) samt Fi22, avstyrks.

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

7. Merkostnadsbidrag

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsservice (B 2.) som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "(yrkandena 2 och 3) avstyrks" bort ha följande lydelse:

I likhet med folkpartiet ser utskottet positivt på ett återinförande av flyttningsbidraget. Med hänsyn till vikten av att det föreslagna merkostnadsbidraget blir ett effektivt arbetsmarknadsinstrument delar utskottet uppfattningen i motion Fi11 (fp) om behovet av en utvärdering. När erfarenheter har vunnits av systemet bör regeringen därför återkomma till riksdagen med en redovisning av hur reglerna har tillämpats i praktiken.

Med anledning av vad som anförs i propositionen i motsvarande del tillstyrker utskottet motion Fi11 (yrkande 3). Övriga i sammanhanget behandlade motioner, Fi6 (yrkande 5), Fi22 samt Fi27 (yrkandena 2 och 3), avstyrks.

8. Arbetsmarknadsservice

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsservice (B 2.) som börjar med "Sammanlagt föreslås" och slutar med "tilläggsbudget I" bort ha följande lydelse:

I enlighet med förslag i motion Fi16 har utskottet tidigare ställt sig bakom att merkostnadsbidrag skall kunna utgå vid inflyttning till samtliga orter i Sverige. I konsekvens därmed anser utskottet – med anledning av propositionens förslag angående medelsanvisning till Arbetsmarknadsservice – att regeringen bör återkomma till riksdagen med en förnyad beräkning av anslagsbehovet under denna punkt.

9. Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag (B 4.) som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "tilläggsbudget I" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill stryka under vad som anförs i motion Fi6 (m) angående en begränsning av kostnaderna för kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag. Med hänsyn till att arbetsmarknadssituationen är sådan att den inte borde föranleda stora utbetalningar av kontantstöd under den återstående delen av budgetåret bör ökningen av utbildningsbidrag kunna inrymmas i nu gällande budget. Utskottet hemställer därför att finansutskottet tillstyrker motion Fi6 (yrkande 7) angående avslag på regeringens förslag till medelsanvisning.

10. Insatser för flyktingar och invandrare

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

Kersti Johansson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.) som börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi5 (c) att invandrarnas resurser i arbetslivet inte tillräckligt tas till vara i dag. Såväl ur samhällets synpunkt som ur den enskildes synpunkt är det viktigt att alla människor kan utveckla sin kapacitet. Utskottet anser därför att centerpartiets förslag om en reform för att ge unga flyktingar arbete varvat med språkundervisning är väl ägnat att ge flyktingarna möjligheter till en bättre start samtidigt som reformen kan innebära ett ökat arbetskraftsutbud och fördelar ur social synpunkt. Utskottet ställer sig även bakom förslaget att regeringen bör ta initiativ till överläggningar med arbetsmarknadens parter om bättre arbetsmarknads-möjligheter för invandrare med akademikerbakgrund.

Med anledning av vad som anförs i propositionen i motsvarande del tillstyrker utskottet motion Fi5 (yrkandena 7 och 8).

11. Flexibelt utnyttjande av beredskapsmedlen

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.) som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "tillstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Fi6 (m) att arbetsmarknadspolitiska medel inte skall få användas för ospecificerade ändamål. Detta ställningstagande ligger i linje med tidigare riksdagsbeslut att avvisa ett regeringsförslag som innebar in blanco-fullmakt för regeringen att disponera regionalpolitiska medel.

Enligt utskottets uppfattning bör ordningen vara den att riksdagen samtidigt som den tar ställning till geografiska och andra ramar också anger klart definierade mål för arbetsmarknadspolitiska insatser. Inom dessa ramar bör länsmyndigheter och arbetsmarknadsverket ha större frihet att disponera beviljade medel.

Utskottet vill också hänvisa till det arbete som pågår inom den regionalpolitiska kommittén med bl.a. en undersökning av effektiviteten av de särskilda insatserna i östra Norrbotten.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi6 (yrkande 6) angående avslag på regeringsförslaget att utnyttja 50 milj.kr. av redan anvisade medel för beredskapsarbeten i enlighet med reglerna för östra Norrbotten.

12. Behov av insatser

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.) som börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion Fi6 (m) att åtgärder bör vidtas för att företag och myndigheter skall få del av den outnyttjade arbetskraftsreserv som finns bland de arbetshandikappade.

Därför bör regeringen snarast lägga fram förslag om ett system med flexibla lönebidrag, som skall gälla hela landet. Enligt utskottets uppfattning kommer en sådan ordning att leda till att flera av dem som nu arbetar inom Samhall kan slussas ut på den öppna arbetsmarknaden. Därmed kan Samhall ytterligare koncentrera sig på att bereda sysselsättning åt personer med särskilt svåra handikapp. Utskottet har också den uppfattningen att lönebidragsanställning kan vara ett alternativ till förtidspensionering i de fall arbetshandikapp föreligger.

Utskottets ställningstagande får i huvudsak anses tillgodose även motion Fi11 (fp).

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi6 (yrkande 2) och Fi11 (yrkande 2). Övriga motioner, Fi5 (yrkande 6) och Fi18 (yrkande 5), bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

13. Behov av insatser

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.) som börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion Fi11 (fp) att propositionens uttalande om större prioritet för aktiva insatser vad gäller arbetshandikappade m.fl. måste följas upp av konkreta förslag.

Enligt utskottets uppfattning bör möjligheterna vidgas att föra över resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En sådan omfördelning skulle innebära samhällsekonomiska fördelar och dessutom förbättra möjligheterna för de handikappade att få utföra ett arbete. Vidare bör lönebidraget bli mer flexibelt med hänsyn till handikappets utveckling över tiden. Antalet platser vid Samhall bör utökas.

Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringen bör komma med förslag till ytterligare insatser för att ge arbete åt människor med handikapp.

Utskottets ställningstagande får i stort sett anses tillgodose syftet i motion Fi6.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi6 (yrkande 2) och Fi11 (yrkande 2). Övriga motioner, Fi5 (yrkande 6) och Fi18 (yrkande 5), bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

14. Behov av insatser

Kersti Johansson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.) som börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till vikten av att utnyttja det goda arbetsmarknadsläget offensivt anser utskottet i likhet med centerpartiet i motion Fi5 att det nu är tid att sätta in särskilda åtgärder för att bereda de långtidsarbetslösa ökade

möjligheter till sysselsättning. Regeringen bör återkomma med förslag härom.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi5 (yrkande 6). Övriga motioner, Fi6 (yrkande 2), Fi11 (yrkande 2) och Fi18 (yrkande 5), bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

1988/89:FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

15. Medelsindragning från anslagen inom arbetsmarknadsdepartementets område

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder (B 5.) som börjar med "Det finns" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi6 (m) att det förhållandet att det föreligger ett budgetutrymme bör leda till att motsvarande medel dras in från resp. anslagsposter. Även i det fall regeringens förslag till utgiftsökningar inte vinner riksdagens bifall bör därför regeringen i enlighet med propositionen dra in medel från anslagen för beredskapsarbete och inskolningsplatser.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motion Fi6 yrkande 8.

Särskilda yttranden

1. Merkostnadsbidrag

Lars-Ove Hagberg (vpk) anför:

I propositionen sägs att den efterfrågade arbetskraften ofta inte finns på samma ort som de lediga arbetena. Därför är det viktigt att de arbetslösa vilja att flytta för att ta arbete på annan ort inte hindras av ekonomiska svårigheter på grund av flyttningen.

Från vpk:s sida vill vi framhålla vikten av att ge människor bättre möjligheter till arbete på hemorten snarare än att betala deras flyttning till annan ort. En sådan flyttningskarusell kan gynna den kortsiktiga profitjakten men är på längre sikt inget bra alternativ för människorna eller samhället. Vi vill emellertid inte i detta skede motsätta oss regeringsförslaget om merkostnadsbidrag.

2. Arbetsmarknadsutbildning

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anför:

Vi vill framhålla att arbetsmarknadsutbildning är viktig, särskilt som den verksamt bidrar till att minska bristen på utbildad arbetskraft. Samtidigt som det finns många fördelar med den företagsförlagda utbildningen är det också viktigt att framhålla att företagen själva bör ta ett betydande ansvar för utbildning av sin personal.

Enligt regeringsförslaget bör som motprestation inom vårdområdet gälla att arbetsgivaren omvandlar deltidstjänster till heltidstjänster. För oss är det en viktig princip att arbetsgivare och arbetstagare själva skall kunna komma överens om arbetstider som passar båda parter. Därför finns det inte anledning att utfärda centrala direktiv med innebörden att halvtidstjänster skall avskaffas.

3. Insatser för flyktingar och invandrare

1988/89FiU10

Bilaga 4

Yttrande AU

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anför:

Vi vill framhålla att flyktingar och andra invandrare utgör en arbetskraftsresurs som samhället borde ta del av. Förbättrad arbetsförmedling, arbetsträning och utbildning kan vara verksamma instrument. Det är inte acceptabelt att personer med akademisk utbildning, vårdutbildning osv. sysselsätts i okvalificerat arbete inom helt andra yrkesområden. Beträffande vårt förslag att asylsökande skall ha möjlighet att erhålla temporärt arbetstillstånd hänvisas till socialförsäkringsutskottets yttrande till finansutskottet i detta ärende.

4. Insatser för flyktingar och invandrare

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anför:

Enligt folkpartiets uppfattning bör asylsökande ges möjlighet till beredskapsarbete. Vårt förslag på det området behandlas i socialförsäkringsutskottets yttrande till finansutskottet i detta ärende. Vi vill ändå i detta sammanhang peka på de humanitära skälen att låta flyktingarna undslippa en påtvingad sysslolöshet.

Bostadsutskottets yttrande

1988/89:BoU1y

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. såvitt
avser bostadsdepartementets verksamhetsområde

Till finansutskottet

Finansutskottet beslöt den 8 november 1988 bereda bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte de motioner som kunde komma att väckas med anledning av propositionen. I detta yttrande behandlas vad i bilaga 4 i propositionen föreslagits jämte motioner med anknytning härtill.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker regeringens förslag om en förändring av räntebidraget för sådan ombyggnad som genomförs med stöd av statliga bostadslån. Utskottet föreslår emellertid vissa undantag. Bl.a. föreslår utskottet att nuvarande räntebidragsvillkor bör tillämpas vid ombyggnad av ålderdomshem och servicebostäder för äldre, för ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och – under vissa förutsättningar – vid ombyggnad av t.ex. lokaler och kontor till bostäder. Även vid installation av hiss bör nuvarande räntebidragsvillkor tillämpas.

Beträffande övergångsbestämmelserna föreslår utskottet att i Stockholms-, Uppsala-, Göteborgs- och Malmöområdena de av regeringen förordade räntebidragsförändringarna bör tillämpas i fråga om ombyggnader för vilka beslut om bostadslån lämnats efter den 26 oktober 1988. I övriga landet bör nu gällande villkor tillämpas i låneärenden som registrerats hos det kommunala förmedlingsorganet senast detta datum.

Vad i propositionen föreslagits om vidgning av ramen för tillägglån avseende hus inom det s.k. miljonprogrammet samt om minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus tillstyrks av utskottet.

Avvikande meningar har avgivits om bl.a. avslag på regeringsförslagen.

Proposition 1988/89:47 bilaga 4

Med hänvisning till vad i bilaga 4 i propositionen anförts föreslås riksdagen

1. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om räntebidrag till ny- och ombyggnad av bostadshus,
2. medge att beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89,
3. godkänna att regeringen träffar avtal med Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag om att bolaget skall utveckla ett ADB-system för låne- och

bidragshantering m.m. hos plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna,

4. medge att det under elfte huvudtiteln i statsbudgeten för budgetåret 1988/89 uppförda förslagsanslaget B 2. Länsbostadsnämnderna får belastas med utgifter för ADB-system för plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Motionerna

De med anledning av propositionen väckta motionerna som behandlas i detta yttrande är följande.

1988/89:Fi4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande räntebidrag vid ombyggnad av bostadshus godkänner vad som i motionen förordats i denna del,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande ROT-finansieringsregler bör ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder,

4. att riksdagen avslår regeringens förslag att medge att beslut om tillägglån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89.

5. att riksdagen beslutar att räntebidrag för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989.

1988/89:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår propositionens förslag vad gäller att minska räntesubventionerna i befintliga hyres- och bostadsrättshus med 300 milj. kr.,

2. att riksdagen avslår propositionens förslag vad gäller att höja räntan med 0,1 % vid nybyggnad av hyres- och bostadsrättshus,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att byte av uttjänta va-ledningar är berättigade till räntestöd,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ramen för tillägglån slopas fr.o.m. år 1989,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ombyggnadsräntan inte skall höjas när nya bostäder tillskapas genom ombyggnad av kontor, skolor, institutioner etc.,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ombyggnadsräntan inte höjs vid ombyggnad av småhus med egen arbetsinsats (självbyggeri),

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att hissbidraget förlängs,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en partsgemensam förbesiktning och hyresgästyttrande angående varsamheten skall vara villkor för räntestöd enligt RBF och skatteavdrag fr.o.m. 1989,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att höjningen av ombyggnadslåneräntan skall gälla för preliminära lånebeslut från den dag riksdagen fattar beslut samt att länsbostadsnämnderna övergångsvis har att ta sociala hänsyn.

1988/89:Fi10 av Yngve Wernersson och Göran Magnusson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de fastigheter som före den 26 oktober 1988 erhållit hyresgästintyg skall omfattas av hittillsvarande räntebidragsvillkor.

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

1988/89:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att byggnadsregleringen bör avvecklas,

5. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande ombyggnadslån och räntebidrag i befintlig bebyggelse hos regeringen begär förslag om minskade bostadssubventioner i enlighet med vad som anförts i motionen.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avsättningar till reparationsfonder.

8. att riksdagen, om regeringens förslag i denna del godkänns, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förändringar i villkoren för ombyggnadslån gäller projekt för vilka ansökningar inkommit till förmedlingsorganet efter den 26 oktober 1988.

9. att riksdagen, om regeringens förslag i denna del godkänns, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undantag från ändrade villkor för ombyggnadslån för ålderdomshem, gruppbofäder för åldersdementa och övergångsbofäder för flyktingar.

1988/89:Fi12 av Johnny Ahlqvist och Kurt Ove Johansson (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar, att i de fall ansökan om bostadslån för ombyggnad ingivits senast den 26 oktober skall hittillsvarande regler om räntestöd gälla,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna, att dispenser skall ges för tillämpning av hittillsvarande regler för ombyggnadsprojekt, för vilka långt gående förberedelser genomförts före den 26 oktober,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om gränsdragningen mellan ombyggnad och underhåll.

1988/89:Fi13 av Marianne Andersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar – under förutsättning av bifall till proposition 1988/89:47 i denna del – att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om tidpunkten för införandet av de nya lånevillkoren,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om effekten av skilda lånevillkor för ombyggnad resp. nybyggnad.

1988/89:Fi14 av Iréne Vestlund (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen redovisats beträffande kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt om behovet av åtgärder för att vidmakthålla det långsiktiga arbetet på detta område.

1988/89:Fi15 av Olle Östrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen förordats om övergångsbestämmelsens utformning i vad gäller räntebidragen vid ombyggnad av bostäder.

1988/89:Fi16 av Yvonne Sandberg-Fries m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ytterligare undantag från de förändrade räntevillkoren för ombyggnad av bostadshus.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

1988/89:Fi17 av Rosa Östh m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om nya regler för ombyggnadslån.

1988/89:Fi19 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de kvoterings samt sociala och regionala bedömningar som i motionen anförts.

2. att riksdagen beslutar att ombyggnader av äldreboendet helt undantas ifrån höjningen av den garanterade räntan.

3. att riksdagen hos regeringen begär att övergångsbestämmelserna utformas med beaktande av de i motionen framförda synpunkterna.

1988/89:Fi20 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att med ändring av regeringens förslag fastställa att låneansökningar som inkommit till kommunalt förmedlingsorgan före den 26 oktober skall behandlas i enlighet med då gällande regler vad avser beräkning av räntebidrag.

2. att riksdagen beslutar att med ändring av regeringens förslag fastställa att ombyggnad av äldreboendeshem även fortsättningsvis skall ske enligt de hittills gällande villkoren för räntebidrag.

3. att riksdagen beslutar att med tillägg till regeringens förslag, i de fall statligt ombyggnadslån söks för byggnadsprojekt och ansökningarna är inlämnade till kommunal byggnadsnämnd för prövning före den 26 oktober, dessa låneansökningar skall behandlas i enlighet med reglerna före den 26 oktober, oaktat låneansökan vid samma tidpunkt ej lämnats till förmedlingsorgan.

1988/89:Fi21 av Carl Frick m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i motsvarande delar som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om – – bostadspolitiken,

2. att riksdagen beslutar att den garanterade låneräntan för ombyggnad höjs med 0,1 %,

3. att riksdagen beslutar att kravet för ROT-bidrag på ombyggnad "som nybyggt" tas bort.

4. att riksdagen beslutar att den garanterade låneräntan för nybyggnad och befintliga lån höjs med 0,1 %,

5. att riksdagen beslutar att stimulansbidrag införs för ombyggnad av kontor till bostäder i storstädernas centrala delar.

6. att riksdagen beslutar att dessa regler skall gälla fr.o.m. den 1 januari 1989.

1988/89:Fi23 av Jan-Erik Wikström m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen, därest förslaget om räntebidrag till ombyggnadslån bifalls, beslutar att ramen för tillstyrkan av tilläggs lån till kulturhistoriskt värdefulla bostadshus ökas under innevarande budgetår med 50 milj. kr. till 165 milj. kr. samt att konsekven-

serna av förslaget studeras särskilt under budgetåret vad gäller ombyggnadsverksamheten för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

1988/89:Fi24 av Knut Billing m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande räntebidrag vid ombyggnad av bostadshus godkänner vad som i motionen förordats i denna del.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande ROT-finansieringsregler bör ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder.

3. att riksdagen beslutar att räntebidrag för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989.

1988/89:Fi25 av Marianne Ståhlberg och Margareta Winberg (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att övergångsreglerna för den nu föreslagna ändringen i fråga om lån till ombyggnad av bostadshus ges en sådan utformning att låneansökningar – ingivna till förmedlingsorganet men ej behandlade fram till den 26 oktober – prövas enligt nu gällande regler.

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta att undantag från de nya reglerna skall kunna medges inom sådana områden i landet där ombyggnadsverksamheten inte inkräktar på nybyggnadsverksamheten.

1988/89:Fi26 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1988/89:47 i den del som avser villkoren för räntebidrag till ombyggnadsverksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. att riksdagen under förutsättning av bifall till yrkande 1 beslutar avslå proposition 1988/89:47 även i den del som avser förslag om utökning av ramen för tilläggs lån avseende åtgärder i hus yngre än 30 år i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om nya riktlinjer för ombyggnadsverksamheten i enlighet med vad som anförts i motionen.

4. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om inriktningen av det oprioriterade byggandet.

5. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:47 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om minskade räntesubventioner i hus ombyggda före 1975.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförs om bostadspolitikens inriktning, åtgärder för att minska obalanserna på bostadsmarknaden och stimulansen för nyproduktion av bostäder.

1988/89:Fi30 av Anneli Hulthén m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om att undanta ålderdomshem och äldre servicehus från den förestående höjningen av den garanterade räntan för lån vid ombyggnader.

1988/89:Fi31 av Nils T Svensson och Sören Lekberg (båda s) vari yrkas

1988/89:FiU10

1. att riksdagen hos regeringen begär att övergångsbestämmelserna för räntebidragen till ombyggnad av bostadshus utformas på det sätt som förordas i motionen,

Bilaga 5

Yttrande BoU

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ombyggnad av lokaler etc. till bostäder.

1988/89:Fi32 av Anita Johansson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen med största uppmärksamhet följer utvecklingen av boendekostnaderna och håller hög beredskap vad gäller åtgärder därvidlag.

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta att räntestödet till ombyggnad av ålderdomshem fortsatt skall utgå enligt nu gällande regler.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om främjandet av hissinstallationer.

1988/89:Fi33 av Viola Furubjelke och Ingvar Björk (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om räntestödets betydelse för fullföljande av ombyggnadsprojekt som byggnadsminnesförklarats eller i detaljplan utpekats som kulturhistoriskt värdefulla och åsatts skyddsbestämmelser.

1988/89:Fi34 av Birger Rosqvist (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gällande räntebidragsvillkor skall gälla i ombyggnadsärenden som fanns registrerade hos det kommunala förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988.

1988/89:Fi35 av Anna Wohlin-Andersson och Roland Larsson (båda c) vari yrkas att riksdagen – förutsatt att proposition 1988/89:47 vinner riksdagens bifall i denna del – som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkoren för prefabricerade till- och påbyggnader av småhus resp. ombyggnader av småhus i glesbygd.

Inkomna skrivelser m.m. med anledning av förslag i proposition 1988/89:47 bilaga 4

Skrivelser har inkommit från länsstyrelsen i Gotlands län, länsarbetsnämnden i Östergötlands län, länsarbetsnämnden i Värmlands län, länsarbetsnämnden i Jämtlands län, Svenska kommunförbundet, Norrköpings kommuns byggnadsnämnd, Malmö stads fastighetskontor, Tranemo kommun kommunalkontoret, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, Fastighetsägarförbundet, Byggentreprenörerna, HSB riksförbund, HSB Malmö, HSB Södra Västmanland, Riksbyggen Borås, Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation, bostadsrättsföreningen Ull Uppsala, Stockholms kooperativa bostadsförening, Hyresgästernas riksförbund, Hyresgästföreningen i Västra Sverige, Sveriges byggmästareförbund, Svenska byggnadsarbetareförbundet, Aspidistra AB m.fl., HBI konsult arkitektkontor, Skanska Göteborg, Enskedefältets trädgårdsstadsförening, Uno Adolfsson Nyköping, Hans Eriksson Huddinge, Gunnar Grantinger Vadstena, Roland Hast Kiruna och Mats Ladeborn Varberg.

Vid muntliga föredragningar inför utskottet har företrädare för SABO, Fastighetsägareförbundet, Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation och Hyresgästernas riksförbund lämnat synpunkter i ärendet.

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Motiv för förslagen i propositionen och i motionerna

Åtgärder för att öka tillgången på byggresurser för nyproduktion av bostäder

Byggregleringar

Propositionen

I propositionen redovisas att regeringen genom särskilda beslut infört vissa byggnadsregleringar. Syftet med regleringarna anges bl.a. vara att minska överefterfrågan inom byggsektorn och frigöra resurser för nyproduktion av bostäder.

Regeringsbesluten, i den del de rör bostadsbyggandet, har följande innebörd.

1. Nuvarande begränsningar av s.k. övrigt byggande (industri, handel, förvaltning, övriga hus samt kontor) i Stockholms- och Göteborgsområdet som infördes i november 1986 förlängs ett år, dvs. t.o.m. 1990.

2. Övrigt byggande i landet i övrigt minskas under år 1989 till 95 % av 1988 års nivå.

3. Ombyggnadsramar för år 1989 avseende den statliga långivningen för ombyggnad av bostäder införs i hela landet.

Motionerna

I folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 4 förslås att byggnadsregleringen avvecklas. Motionärerna anser att den beslutade regleringen på en, enligt deras uppfattning, redan genomreglerad marknad är ett felaktigt sätt att försöka dämpa den tilltagande obalansen.

I motion Fi26 (c) yrkande 4 förordas ett riksdagens tillkännagivande till regeringen om inriktningen av det oprioriterade byggandet. Motionärerna anser att regeringens beslut om begränsningarna av det oprioriterade byggandet fått en olycklig utformning. En neddragning av detta byggande bör bara ske i koncentrationsorter med ett klart dokumenterat nybyggnadsbehov av bostäder. Bl.a. av regionalpolitiska skäl bör en särskild investeringsavgift på 25 % läggas på byggande av kontors- och industrilokaler.

Det bör noteras att i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 förslag förs fram om att regeringen inte skall ha möjligheter att använda lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd för att tillgripa byggnadsregleringar. Detta yrkande faller närmast under arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

Höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad

Propositionen

Åtgärder för att dämpa takten i ombyggandet av bostäder föreslås i propositionen. Där förordas att stödet till räntekostnader för sådana arbeten som finansieras med bostadslån till ombyggnad begränsas tills vidare. Förslaget innebär följande: Den garanterade räntan vid ombyggnad av bostadsrättshus och allmännyttigt ägda hyreshus för första året av lånetiden höjs från 2,6 % till 5,25 %. För enskilt ägda hyreshus höjs den garanterade räntan från 2,35 % till 5,1 % och för egnahem från 4,9 % till 10 %.

De ändrade villkoren för räntebidrag som nu redovisats bör enligt propositionen tillämpas i fråga om ombyggnader för vilka preliminärt beslut om bostadslån lämnats efter den 26 oktober 1988, dock bör i fråga om hus som i huvudsak var evakuerade redan före denna tidpunkt hittillsvarande räntebidragsvillkor tillämpas oförändrade även om lånebeslutet meddelas efter den 26 oktober 1988. Efter medgivande av regeringen bör detsamma gälla i fråga om sådana etapper i pågående projekt för vilka ansökan om bostadslån lämnats in före denna tidpunkt. De nya villkoren skall inte heller tillämpas för sådana bostadslån till ombyggnad som lämnas för bostadsanpassningsändamål.

Motionerna

Höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad

I fem motioner yrkas avslag på regeringsförslaget. Det gäller partimotionerna från moderata samlingspartiet Fi4 yrkande 2 och från folkpartiet Fi11 yrkande 5 detta yrkande såvitt nu är i fråga samt motionerna Fi17 (c), Fi24 (m) yrkande 1 och Fi26 (c) yrkandena 1 och 3. Motionärerna anför bl.a. att det kan finnas skäl att vidta åtgärder för att få till stånd en annan inriktning av ombyggnadsverksamheten och styra denna mot mindre genomgripande ombyggnader. Vissa motionärer anför att regeringens förslag fått en alltför strikt utformning och att det förhindrar att angelägna ombyggnader kommer till stånd.

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 2 föreslås att den garanterade räntan vid ombyggnader höjs med 0,1 %.

Undantag från regeringsförslaget om höjda garanterade räntor

I flera motioner föreslås att nu gällande räntebidragsvillkor skall tillämpas även om preliminärt lånebeslut fattas efter den 26 oktober 1988.

Sålunda föreslås i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 5 såvitt nu är i fråga och i motion Fi31 (s) yrkande 2 att gällande villkor bör tillämpas om lokaler – t.ex. kontor och skolor – byggs om till bostäder. Syftet i propositionen om att tillskapa flera bostäder kommer ju då att förverkligas.

Inte heller bör de föreslagna villkoren tillämpas beträffande ombyggnad av småhus i egen regi (självbyggeri) eftersom någon arbetskraft från byggar-

betsmarknaden ju då inte tas i anspråk. Förslag härom förs fram i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 6.

I några motioner erinras om att riksdagen år 1987 beslutat att bostadslån för ombyggnad av ålderdomshem skulle utgå. De då beslutade reglerna bör gälla. Regeringens förslag avvisas på denna punkt i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 5 såvitt nu är i fråga samt i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 9. I sistnämnda motion föreslås att också ombyggnad av gruppboistäder för åldersdementa och ombyggnad av övergångsboistäder för flyktingar skall ges nuvarande räntebidragsvillkor.

Även i motionerna Fi19 (s) yrkande 2, Fi20 (m) yrkande 2, Fi30 (s) och Fi32 (s) yrkande 2 föreslås att för ombyggnad av ålderdomshem nuvarande räntebidragsvillkor bör gälla.

I tre motioner föreslås att hissinstallation skall kunna sättas in som enda åtgärd och att denna skall anses som bostadsanpassningsåtgärd. Därmed bör nuvarande räntebidragsvillkor gälla. Detta förslag förs fram i motion Fi16 (s) denna motion såvitt nu är i fråga och i motion Fi32 (s) yrkande 3. I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 7 föreslås att hissbidraget bör vara kvar så att därmed hiss kan installeras som enda åtgärd.

I motion Fi35 (c) föreslås att gällande villkor bör tillämpas för till- och påbyggnad av småhus med prefabricerade element om åtgärderna gäller fastigheter i glesbygd. Inte sällan blir ju följden enligt motionärerna ett tillskott av bostäder. Nybyggnation kommer då till stånd i kombination med ombyggande.

I motion Fi33 (s) föreslås att för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt för hus som har byggnadsminneskvalitet gällande villkor bör tillämpas.

Sociala och regionala effekter bör vägas in, föreslås i motion Fi19 (s) yrkande 1, när beslut fattas om nu gällande eller av regeringen förordade räntebidragsvillkor för ombyggnader skall tillämpas. En flexibel tillämpning av vilka villkor som skall gälla i det enskilda fallet förordas. I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 9 såvitt nu är i fråga föreslås att länsbostadsnämnden övergångsvis bör kunna ta sociala hänsyn.

Det finns anledning att uppmärksamma konsekvenserna av de olika lånevillkoren för ny- resp. ombyggnad som anförs i motion Fi13 (c) yrkande 2. Att regeringen skall bemyndigas besluta om undantag från de föreslagna ombyggnadslåneräntorna om ombyggnadsverksamheten inte inkräktar på nybyggnadsverksamheten föreslås i motion Fi25 (s) yrkande 2.

Övergångsreglernas utformning avseende villkor för räntebidrag vid ombyggnad

I folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 8 samt i motionerna Fi12 (s) yrkande 1, Fi15 (s), Fi20 (m) yrkande 1, Fi25 (s) yrkande 1 och Fi34 (s) föreslås att nuvarande räntebidragsvillkor bör gälla om låneansökan inkommit till förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988.

I motion Fi16 (s) föreslås såvitt nu är i fråga att nuvarande regler bör tillämpas för angelägna projekt som är färdigplanerade och upphandlade, för ärenden i vilka länsbostadsnämnden lämnat förhandsbesked samt för

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

ombyggnad av småhus där låneansökan inkommit till kommunen under 1988.

I motion Fi20 (m) yrkande 3 föreslås att för ärenden som anhängiggjorts hos byggnadsnämnd före den 26 oktober 1988 skall tillämpas nuvarande räntebidragsvillkor. Dessa villkor bör också gälla och dispenser ges om långt gående förberedelser genomförts, t.ex. om hyresgästintyg kan visas före den 26 oktober 1988. föreslås i motion Fi12 (s) yrkande 2. Ett liknande yrkande förs fram i motion Fi10 (s). I motion Fi31 (s) yrkande 1 föreslås att de nu gällande villkoren skall tillämpas om ansökan kommit in till förmedlingsorganet senast den 15 december 1988. Samma förslag men där datumet bör vara den 31 december 1988 förs fram i motion Fi13 (c) yrkande 1.

Kan fastighetsägare verifiera underhandskontrakt och upphandling bör nu gällande villkor tillämpas, föreslås i motion Fi19 (s) yrkande 3.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 9 föreslås att nuvarande räntebidragsvillkor bör gälla om preliminärt lånebeslut fattas före ett eventuellt riksdagsbeslut om ändrade villkor.

Som framgått ovan har i skilda motioner yrkats avslag på regeringsförslaget om ändrade räntebidragsvillkor vid ombyggnad av bostäder. Förslag om ändrade övergångsbestämmelser framförs därför i vissa fall som andrahandsyrkanden och då under förutsättning av att regeringens förslag i frågan vinner riksdagens bifall.

Ramvidgning för beslut om tillägglån i vissa fall

Propositionen

Med hänvisning till regeringsförslaget att höja den garanterade räntan vid ombyggnad föreslås i propositionen att delramen för tillägglån till innevarande budgetår ökas med 50 milj. kr. till 165 milj. kr. Motivet till detta förslag är att vissa mycket angelägna upprustningar kommer att behöva genomföras inom det s.k. miljonprogrammets bostadsområden och att sådana upprustningar skulle kunna få komma att skjutas upp när ombyggnadsverksamheten begränsas.

Motionerna

Med hänvisning till motionärernas inställning i huvudfrågan – de av regeringen föreslagna räntebidragsvillkoren för ombyggnader bör inte genomföras – yrkas i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 4 och i motion Fi26 (c) yrkande 2 avslag på förslaget om utökad ram för tillägglån. Med oförminskade räntebidragsvillkor avseende ombyggnadslån är en ramökning inte erforderlig.

I motionerna Fi14 (s) och Fi23 (fp) yrkas att delramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ökas med 50 milj. kr. under innevarande budgetår på samma sätt som för miljonprogrammets hus. I den sistnämnda motionen föreslås också att de av regeringen föreslagna räntebidragsvillkoren studeras särskilt vad gäller kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 4 föreslås att tillägglåneramen avskaffas både för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

och för miljonprogrammets hus. Detta förslag bör ses mot bakgrund av motionärernas principiella bedömning att behovet av tilläggs lån kommer att öka kraftigt när ombyggnadslåneräntan höjs och en större andel av de angelägna projekten kommer att finansieras med hjälp av räntestöd (RBF).

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Inriktningen av statens subventioner enligt förordningen (1983:974) om statligt räntestöd vid förbättring av bostadshus

Gällande ordning

Räntestöd enligt räntebidragsförordningen (RBF) kan lämnas till förbättring av bostadshus enligt rubricerade förordning. Bidrag lämnas till ägare av hus med bostäder som upplåts med hyres- eller bostadsrätt. Även i vissa andra fall kan bidrag lämnas. Räntebidrag lämnas för underhållsåtgärder i eller i anslutning till huset, dock inte för åtgärder i de enskilda lägenheterna. Bidrag lämnas också för vissa energisparåtgärder och för åtgärder som vidtas för att avhjälpa mera omfattande mögel-, röt-, fukt- eller korrosionsskador eller i vissa fall för att avhjälpa andra byggnadstekniska brister – också i lägenheterna. Även för åtgärder i syfte att minska radonhalter kan bidrag lämnas. Det gäller främst åtgärder beträffande s.k. sjuka hus.

Bl.a. för allmännyttiga bostadsföretag är räntebidraget ett belopp som motsvarar produkten av ett på visst sätt framräknat räntebidragsunderlag och hälften av en räntesats som är 0,4 procentenheter högre än statslåneräntan. Till andra fastighetsägare lämnas ett bidrag som är 2 procentenheter lägre än det som tillämpas för allmännyttan. Privata fastighetsägare har att välja mellan räntestöd och direkta skatteavdrag.

Motionerna

I flera motioner behandlas ROT-stödet. I partimotionerna från moderata samlingspartiet Fi4 yrkande 3 och från folkpartiet Fi11 yrkande 7 samt i motion Fi24 (m) yrkande 2 föreslås ett riksdagens tillkännagivande om att skattefria avsättningar till reparationsfond borde införas i stället för ROT-stödet.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 3 föreslås ett riksdagens tillkännagivande om att räntestödet skall beviljas också för byte av uttjänta va-ledningar.

I motion Fi12 (s) yrkande 3 föreslås ett riksdagens tillkännagivande om att reglerna för gränsdragning mellan ombyggnad och underhåll ses över. Eftersom ombyggnadsåtgärderna, vid ett riksdagens bifall till regeringsförslaget, kommer att minska kraftigt i omfattning kan det befaras att långsiktigt kvalitetshöjande åtgärder inte uppnås. Det finns bl.a. mot bakgrund härav anledning att se över gränsdragningen mellan ombyggnad och underhåll. ROT-stödet kan behöva utvidgas.

Att de förfaranderegler om hyresgästyttrande m.m. angående varsamhet som finns beträffande ombyggnadslångivning skall vara ett villkor för räntestöd och skatteavdrag fr.o.m. 1989 föreslås i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 8.

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 3 föreslås att den förutsättning för ROT-stödet som ligger däri att vidtagna åtgärder skall ha en standard "som nybyggt" utgår.

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus

Propositionen

De statliga räntesubventionerna i form av räntebidrag och räntelån för hyres- och bostadsrättshus minskas med 300 milj. kr. för tiden från den 1 juli 1989.

Motivet för förslaget är de marginalsattesänkningar som regeringen föreslagit. Ett förverkligande av dessa innebär bl.a. att värdet av avdrag för bl.a. räntor på bostadslån och underliggande kredit minskas. En minskning i motsvarande mån av de statliga räntesubventionerna i hyres- och bostadsrättshus bör därför genomföras.

Av den föreslagna minskningen om totalt 300 milj. kr. avses 100 milj. kr. falla på hus byggda eller ombyggda före år 1968. Riksdagen kommer under våren 1989 att föreläggas förslag om hur minskningen skall läggas ut på olika årgångar av bostadshus.

Med hänvisning till förändringarna av marginalsatterna föreslås i propositionen också att den garanterade räntan höjs med 0,1 procentenheter vid nybyggnad av hyres- och bostadsrättshus för projekt för vilka preliminärt lånebeslut meddelas efter utgången av år 1988.

Motionerna

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 4 föreslås att den garanterade räntan höjs med 0,1 procentenheter för nybyggnad och befintliga lån. De förslag motionärerna för fram bör gälla från den 1 januari 1989. I yrkande 5 i motionen lämnas förslag härom.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkandena 1 och 2 föreslås riksdagen avslå de nu redovisade regeringsförslagen. Bl.a. anför motionärerna att förslagen innebär hyreshöjningar för dem som redan lider av alltför höga hyror. Ett genomförande av regeringsförslaget motverkar också det övergripande inflationsbekämpningsmålet.

Regeringsförslaget avvisas också i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5 såvitt nu är i fråga samt i motion Fi26 (c) yrkande 5.

I partimotionen från folkpartiet och i c-motionen föreslås att riksdagen skall avvakta med sitt beslut och begära att regeringen redovisar sitt förslag i dess helhet. I fp-motionen förordas att de kommande regeringsförslagen skall utformas såsom partiet i januari i år föreslog i motion 1987/88:Bo230. Detta innebär bl.a. att en extra upptrappning av den garanterade räntan med 350 milj. kr. skall genomföras samt att räntebidragen för ombyggnad och underhåll minskas så att besparingseffekten på några år blir 300 milj. kr.

I moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 5 och i motion Fi24 (m) yrkande 3 föreslås riksdagen besluta att räntebidrag för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989. Motionärerna accepterar i princip regeringsförslaget men finner det inte nog långtgående.

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 5 föreslås att ett stimulansbidrag

införs i avsikt att få till stånd en ombyggnad av kontor till bostäder i storstädernas centrala delar. I yrkande 6 i motionen föreslås att de av motionärerna föreslagna ändringarna träder i kraft den 1 januari 1989.

Ett stimulansbidrag föreslås även i motion Fi26 (c) yrkande 6. I syfte att öka nybyggandet av mindre lägenheter och att hindra bostadsbristen framför allt för ungdomar förordar motionärerna ett stimulansbidrag om 30 000 kr. för varje påbörjad lägenhet upp till 60 m².

I motion Fi32 (s) yrkande 1 föreslås riksdagen bl.a. uttala att regeringen med största uppmärksamhet bör följa utvecklingen av boendekostnaderna.

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 1 såvitt nu är i fråga föreslås bl.a. ett riksdagens tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anförts om bostadspolitiken. Motionärerna anför bl.a. att denna politik bör utformas så att hela Sverige skall leva, att arbete och bostäder skall fördelas rättvist över landet och att bostadsytan skall fördelas bättre.

Utskottet

Inledning

Inledningsvis behandlas olika förslag m.m. om byggnadsreglerande åtgärder. Därefter tar utskottet upp frågor om höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostadshus och om tillägglångivningen till det s.k. miljonprogrammets hus och till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt om utformning av de s.k. ROT-lånen (ROT = reparation, ombyggnad, tillbyggnad), dvs. räntestöd enligt RBF. I det därefter följande avsnittet behandlas övriga förslag i propositionen och i motioner om minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus. Slutligen behandlar utskottet förslaget i propositionen om utvecklingen av ett ADB-system för låne- och bidragshantering m.m. inom plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

Byggnadsreglerande åtgärder

Regeringens beslut som sammanfattats ovan (s. 11–12) innebär i korthet följande såvitt förslagen kan anses falla inom bostadsutskottets beredningsområde. Nuvarande begränsningar för s.k. övrigt byggande i Stockholms- och Göteborgsområdena förlängs ett år t.o.m. 1990. I övriga landet begränsas detta byggande under år 1989 till 95 % av 1988 års nivå. Ombyggnadsramar för år 1989 avseende den statliga långivningen för ombyggnad av bostäder införs i hela landet.

Det finns enligt utskottets mening skäl att vidta *byggnadsreglerande åtgärder* i avsikt att få till stånd ett ökat nybyggande av bostäder. Inte minst i storstadsregionerna bör olika åtgärder vidtas i detta syfte. Redan på denna grund avstyrker bostadsutskottet folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 4 om att byggregleringarna bör avvecklas.

Vad därefter rör frågan om hur regleringarna bör utformas, en fråga som tas upp i motion Fi26 (c) yrkande 4, vill utskottet inte förneka att det kan finnas skäl att ge regleringarna en regionalpolitisk inriktning. Enligt utskot-

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

tets uppfattning har också regeringens beslut givits denna inriktning. Det kan givetvis finnas anledning att överväga hur och i vilken omfattning regionalpolitiska bedömningar skall komma till uttryck. Utskottet, som finner att de åtgärder regeringen nyligen beslutat vara i allt väsentligt väl avvägda, vill emellertid inte utesluta att det kan visa sig erforderligt att ytterligare åtgärder kan behövas för att nå syftet om ett ökat nybyggande av bostäder. Hur ett sådant beslut i så fall skall utformas får avgöras av regeringen. Om så blir aktuellt kan också övervägas de förslag som förs fram i motion Fi26 (c) yrkande 4 om en investeringsavgift i princip på annat byggande än bostadsbyggande. Enligt utskottets mening finns inte tillräckliga skäl att nu tillstyrka motionsförslaget.

Höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder

Förslaget, som har redovisats ovan (s. 8), innebär enligt propositionen att *räntebidragen till nya ombyggnadsprojekt* avseende bostäder som finansieras med bostadslån halveras.

I fem motioner yrkas avslag på regeringens förslag. Det gäller partimotioner från moderata samlingspartiet Fi4 yrkande 2 och från folkpartiet Fi11 yrkande 5 detta yrkande såvitt nu är i fråga samt motionerna Fi17 (c), Fi24 (m) yrkande 1 och Fi26 (c) yrkandena 1 och 3. Sammanfattningsvis anser motionärerna att skäl kan finnas att få till stånd en annan inriktning av ombyggnadsverksamheten och styra den mot mindre genomgripande ombyggnader. Dock har regeringens förslag enligt vissa motionärer fått en alltför strikt utformning. Det förhindrar att angelägna ombyggnader kommer till stånd.

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 2 såvitt nu är i fråga föreslås att den garanterade räntan vid ombyggnader höjs med 0,1 procentenheter.

Det är av stor vikt att planeringen av bostadsbyggandet och ombyggnandet av bostäder ses i ett långsiktigt perspektiv. Inte minst betydelsefullt är det när det gäller att väga in sysselsättningsmässiga och regionalpolitiska aspekter. Det är betydelsefullt att olika åtgärder vidtas i syfte att få en så god framförhållning i hela planerings- och byggnadsprocessen som möjligt. Statsmakterna har också vidtagit olika åtgärder på skilda områden i syfte att skapa en planerings- och genomförandeprocess av bostadsbyggandet som innebär att detta byggande skall ske planmässigt och att därmed olika störningar skall minimeras eller helst helt elimineras. Här kan bl.a. nämnas lagen om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m.m.

Det kan emellertid inträffa att den övergripande målsättningen av en långsiktig planering av bostadsbyggandet i vissa situationer kan få stå tillbaka. Det kan nämligen inträffa att åtgärder snabbt kan behöva vidtas då bostadsmarknaden kommer i obalans.

Enligt utskottets uppfattning gäller detta bostadsbyggandet för närvarande, inte minst i våra storstadsområden och i vissa andra regioner. Det är mot denna bakgrund det nu behandlade regeringsförslaget bör ses.

Det finns alltså, som framhålls i propositionen, skäl att minska övrefterfrågan inom byggsektorn och frigöra resurser för nyproduktion av bostäder.

Olika åtgärder i den riktningen har tidigare vidtagits. Utskottet vill erinra om att ramar för ombyggnad av bostäder redan nu finns i de tre storstadsområdena samt i två kommuner i Uppsala län.

Utskottet delar också uppfattningen i propositionen att det är motiverat att vidta ytterligare åtgärder i syfte att omfördela resurser från ombyggnad till nybyggnad. Bl.a. finns anledning för riksdagen att notera vad i propositionen anförts om att åtgärderna i de hus som byggs om kommer att begränsas väsentligt. Denna uppfattning har också vunnit gehör i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen om en halvering av räntebidragen till nya ombyggnadsprojekt. Utskottets ställningstagande grundas på vad nu anförts om behovet av en temporär omstrukturering inom byggsektorn och behovet av att minska den överefterfrågan inom sektorn som onekligen finns. Utskottets ställningstagande skall också bedömas mot bakgrund av att utskottet nedan kommer att föreslå vissa undantag utöver dem som regeringen förordat samt ändringar när det gäller utformningen av övergångsbestämmelserna.

Vad nu förordats låter sig inte förenas med förslagen i partimotionerna från moderata samlingspartiet Fi4 yrkande 2, från folkpartiet Fi11 yrkande 5 och från miljöpartiet Fi21 yrkande 2, de båda sistnämnda yrkandena såvitt nu är i fråga. Utskottets ställningstagande är oförenligt även med förslagen i motionerna Fi17 (c), Fi24 (m) yrkande 1 och Fi26 (c) yrkandena 1 och 3. Samtliga nu behandlade motioner avstyrks. Regeringens förslag om den garanterade räntan vid ombyggnad av bostadshus tillstyrks sålunda med de undantag utskottet föreslår nedan.

Den närmare utformningen av räntebidragsvillkoren vid ombyggnad av bostäder

Enligt regeringens uppfattning bör nu tillämpade räntebidragsvillkor gälla oförändrade om preliminärt lånebeslut fattats efter den 26 oktober 1988 i fråga om hus som redan före denna tidpunkt var i huvudsak evakuerade och, efter dispens av regeringen, i fråga om etapper i pågående projekt för vilka ansökan om bostadslån har lämnats in före denna tidpunkt. Nu gällande räntebidragsvillkor föreslås tillämpas även efter denna tidpunkt för sådana bostadslån till ombyggnad som lämnas för bostadsanpassningsändamål.

Bostadsutskottet vill för sin del föreslå följande om utformningen av undantagen från de av regeringen föreslagna räntebidragsvillkoren.

Äldre villkor bör, förutom vad i propositionen förordats, tillämpas också i följande fall.

Riksdagen beslöt åren 1987 (BoU 1986/87:15) att bostadslån för *ombyggnad av ålderdomshem* skulle kunna beviljas. Det ansågs av riksdagen angeläget att för sådana ombyggnader skulle kunna beviljas bostadslån så att därmed kostnaderna för dessa ombyggnader inte skulle bli alltför höga.

Bostadsutskottet delade socialutskottets uppfattning om att den omsorgsform som ålderdomshemmen representerar behövs som boendeform. Bostadsutskottet betonade också att äldre personer liksom andra har rätt till en modern bostad med tillräckliga utrymmen och utrustning.

Bostadsutskottet finner det motiverat att den förutsättning för denna långivning som vägleddes riksdagens beslut år 1987 inte förändras. Därför bör nuvarande räntebidragsvillkor gälla för dessa ombyggnader. Långivningen för ombyggnader av ålderdomshem regleras i ombyggnadslåneförordningen för bostäder (1986:693) och i förordningen (1988:684) med särskilda bestämmelser om bostadslån m.m. för ny- och ombyggnad av ålderdomshem.

Nu gällande räntebidragsvillkor bör också tillämpas för ombyggnad av sådana servicebostäder för äldre som kan få bostadslån enligt ombyggnadslåneförordningen.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 5 och i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 9 dessa båda yrkanden såvitt nu är i fråga samt i motionerna Fi19 (s) yrkande 2, Fi20 (m) yrkande 2, Fi30 (s) och Fi32 (s) yrkande 2 föreslås att när bostadslån för ombyggnad av ålderdomshem och för servicebostäder beviljas skall äldre bestämmelser tillämpas.

Bostadsutskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna som sin mening ger regeringen till känna att för ombyggnader av ålderdomshem och av servicehus för äldre nuvarande räntebidragsvillkor bör tillämpas.

Mot bakgrund av att ett av syftena med regeringens förslag är att skapa ytterligare bostäder föreslås i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 5 såvitt nu är i fråga och motion Fi31 (s) yrkande 2 att gällande räntebidragsvillkor skulle få gälla om lokaler – t.ex. kontor och skolor – byggs om till bostäder. Ett tillskott av lägenheter kommer ju då till stånd.

Det av motionärerna framförda förslaget bör vinna riksdagens anslutning. Ett tillkännagivande i frågan till regeringen bör därför göras.

Utskottet vill emellertid för sin del tillägga att även ombyggnad av bostadshus kan innebära ett nettotillskott av lägenheter t.ex. genom att vindar inreds till bostäder eller genom att lokaler i huset görs om till bostäder. Om tillskottet av bostäder är tillräckligt stort bör även i dessa fall nuvarande räntebidragsregler gälla. Åt regeringen bör uppdras att närmare överväga hur stort nettotillskottet av bostäder bör vara när lokaler m.m. och befintliga bostadshus byggs om och vilka regler i övrigt som kan behövas i sammanhanget. Även detta bör ges regeringen till känna.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 7 såvitt nu är i fråga och i motionerna Fi16 (s) såvitt nu är i fråga samt Fi32 (s) yrkande 3 föreslås att *hiss* skall kunna sättas in *som enda åtgärd* och att denna skall kunna anses *som bostadsanpassningsåtgärd* och att därmed nuvarande räntebidragsvillkor skall tillämpas. I partimotionen föreslås också att hissbidraget förlängs. Motionärerna anser att det många gånger vore fördelaktigt om hiss kunde installeras som separat åtgärd.

Bostadsutskottet har flera gånger tidigare och senast i november 1988 i betänkandet 1988/89:BoU1 framhållit vikten av att hissar installeras i våra bostäder i samband med ombyggnader. Ett fullföljande av denna uppfattning innebär sålunda att olika åtgärder bör vidtas så att inte den utveckling bryts som sedan några år pågår och som innebär att hissar i allt större omfattning installeras vid ombyggnad. Bostadsutskottet anser det väsentligt att det hissbidrag som finns liksom i dag kan kombineras med statliga bostadslån för hissinstallationer med oförändrade räntebidragsvillkor. Därför bör som

förordas i motionerna installation av hiss bedömas som ombyggnad för bostadsanpassningsändamål. Hiss bör också kunna installeras som enda åtgärd. Nuvarande räntebidragsvillkor bör alltså tillämpas. Riksdagen bör med anledning av vad i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 7 samt i motionerna Fi16 (s) dessa båda yrkanden såvitt nu är i fråga och Fi32 (s) yrkande 3 förordats som sin mening ge regeringen till känna vad nu anförts.

Utskottet är däremot inte berett att nu tillstyrka förslaget i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 7 såvitt däri förordas ett riksdagens tillkännagivande om *att hissbidraget skall vara kvar*. Utskottet vill erinra om att medel torde finnas så att de hissinstallationer som utförs under innevarande budgetår kan erhålla statligt hissbidrag. En bedömning av denna fråga bör lämpligen göras vid bostadsutskottets och riksdagens behandling av 1989 års budgetproposition.

I motion Fi33 (s) föreslås att för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och för hus som har byggnadsminneskvalitet nu gällande räntebidragsvillkor för statliga ombyggnadslån bör tillämpas. Motionärerna torde avse sådana byggnader som finns upptagna i 2 § 1 och 2 i förordningen (1983:1021) om tillägglån för ombyggnad av bostadshus m.m. För sådana hus kan det statliga ombyggnadslånet i vissa fall nämligen kombineras med tillägglån. Frågan om tillägglångivningen behandlar utskottet nedan.

Vad gäller frågan om *statliga ombyggnadslån för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse* är det inte sällan så att kostnaderna för att bygga om och restaurera sådan bebyggelse kan vara betydande. Ett tecken härpå är att de ovannämnda tillägglånen ofta behövs som komplement till ombyggnadslånen för att ombyggnaden ekonomiskt skall kunna genomföras.

Vid bedömningen av frågan har bostadsutskottet fäst avseende vid de höga ombyggnadskostnader som ofta finns i dessa projekt och till angelägenheten av att denna bebyggelse kan rustas upp och vidmakthållas. Det kan inte uteslutas att en höjning av den garanterade räntan kan innebära att flera av de projekt för vilka en ombyggnad är aktuell inte kan bära en garanterad ränta som är väsentligt högre än den som nu tillämpas. Vid en avvägning mellan behovet av att minska takten i ombyggandet och att få till stånd angelägna ombyggnader av sådana hus som aktualiserats i motion Fi33 (s) har utskottet stannat för att föreslå att för de statliga ombyggnadslånen avseende dessa hus nu tillämpade räntebidragsvillkor bör gälla. Riksdagen bör med anledning av motionen som sin mening ge regeringen detta till känna.

Ett av motiven för regeringens förslag om höjda garanterade räntor är, som framgått ovan, att minska efterfrågan på byggekapa. Med hänvisning till att någon lejd arbetskraft inte är aktuell vid ombyggnad av småhus med egen arbetsinsats (*självhyggeri*) föreslås i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 6 att för sådana ombyggnader nu gällande räntebidragsvillkor bör tillämpas.

I motion Fi35 (c) föreslås också att nu gällande räntebidragsvillkor med användande av en speciell byggteknik bör kunna få tillämpas för till- och påbyggnad av småhus med *prefabricerade element* om åtgärden gäller fastigheter i glesbygd.

I två motioner, Fi19 (s) yrkande 1 och Fi25 (s) yrkande 2, föreslås regeringen ges ett bemyndigande. Enligt förslaget i den förstnämnda motionen bör vid en bedömning om nuvarande räntebidragsvillkor skall tillämpas *hänsyn tas till sociala och regionala effekter*. Enligt den sistnämnda motionen bör regeringen bemyndigas besluta att dessa villkor bör gälla om ombyggnadsverksamheten inte inkräktar på nybyggnadsverksamheten. Frågan om sociala effekter tas upp också i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 9 såvitt nu är i fråga.

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Enligt bostadsutskottets uppfattning bör bemyndigande ges regeringen eller myndighet regeringen bestämmer att besluta att nu gällande räntebidragsvillkor skall kunna tillämpas vid ombyggnad om det är motiverat från arbetsmarknadssynpunkt eller från bostadsförsörjningssynpunkt. Härvid bör även det i folkpartiets partimotion yrkande 9 såvitt nu är i fråga aktualiserade förslaget av genomgångslägenheter för flyktingar kunna beaktas. Riksdagen bör med anledning av denna motion och motionerna Fi19 (s) yrkande 1 och Fi25 (s) yrkande 2 som sin mening ge regeringen detta till känna. Bemyndigandet bör också omfatta vad i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkandena 6 och 9 detta yrkande såvitt nu är i fråga och i motion Fi35 (c) förordats om s.k. självbyggeri.

Ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att uppmärksamma *effekterna av de skilda lånevillkoren* förs fram i motion Fi13 (c) yrkande 2.

Ett tillkännagivande enligt motionsförslaget torde inte vara erforderligt. Att regeringen följer utfallet av de nya reglerna får anses självklart. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet gör samma bedömning av förslaget i motion Fi32 (s) yrkande 1. Enligt detta yrkande bör riksdagen *uttala att regeringen* med största uppmärksamhet *skall följa utvecklingen av boendekostnaderna*. Motionsyrkandet avstyrks.

Utformning av övergångsbestämmelserna

I propositionen föreslås, med vissa ovan redovisade undantag, att de av regeringen föreslagna förändringarna för räntebidrag vid ombyggnad bör tillämpas i fråga om ombyggnader för vilka preliminärt beslut om bostadslån lämnats efter den 26 oktober 1988.

Enligt ombyggnadslåneförordningen (13 §) kan länsbostadsnämnd ge *förhandsbesked* huruvida en lånesökande har beaktansvärda skäl för att påbörja ombyggnadsarbetena utan att låneansökan har hunnit in till nämnden.

Har förhandsbesked lämnats senast den 26 oktober 1988 är det enligt utskottets mening rimligt att nu gällande räntebidragsvillkor tillämpas i hela landet. Ett förslag med i huvudsak denna innebörd förs fram i motion Fi16 (s) såvitt nu är i fråga.

Riksdagen bör med anledning av motionen som sin mening ge regeringen detta till känna.

I flera motioner föreslås att avgörande för om de nu gällande eller de av regeringen föreslagna villkoren skall gälla bör vara den dag låneansökan inkommit till det kommunala förmedlingsorganet. Har ansökan registrerats

hos förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988 bör nu gällande villkor tillämpas. Förslag med i princip denna innebörd förs fram i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 8 samt i motionerna Fi12 (s) yrkande 1, Fi15 (s), Fi20 (m) yrkande 1, Fi25 (s) yrkande 1 och Fi34 (s). I motion Fi16 (s) såvitt nu är i fråga förslås bl.a. att för angelägna projekt som är upphandlade nuvarande räntebidragsvillkor bör tillämpas.

Regeringens förslag till övergångsbestämmelser är uppenbarligen förestavat av motivet att de föreslagna åtgärderna så snabbt som möjligt skall få effekt, medan motionärernas förslag bärs upp av tanken att om en lånesökande lämnat in sin ansökan till det kommunala förmedlingsorganet denne då, kanske efter ett långt förberedelsearbete, haft anledning att räkna med och baserat sina kalkyler på att bl.a. gällande räntebidragsvillkor då skulle tillämpas.

Det finns enligt utskottets mening goda skäl för båda uppfattningarna. Det gäller då att finna en lösning som i rimlig omfattning tillgodoser de olika kraven. Utskottet har stannat för att föreslå följande.

Det förhåller sig onekligen så att aktiviteten på byggmarknaden är störst i de områden där det fanns ramar för ombyggnad enligt regeringsbeslut den 5 november 1987 dvs. i de tre storstadsområdena samt i Uppsala och Håbo kommuner. I dessa områden och kommuner finns därför anledning att vidta åtgärder så att det eftersträfvade målet om att frigöra resurser för nyproduktionen snabbt får den effekt som regeringen uppenbarligen eftersträvar. I dessa områden bör den av regeringen förordade övergångslösningen väljas. I övriga landet bör den övergångsbestämmelse som förordas i de nu redovisade motionerna gälla, dvs. nu gällande räntebidragsvillkor skall tillämpas i ärenden som registrerats hos det kommunala förmedlingsorganet senast den 26 oktober 1988. Vad utskottet nu med anledning av förslaget i propositionen och i motionerna förordat om övergångsbestämmelsernas utformning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I propositionen föreslås att dagens räntebidragsregler skall tillämpas i fråga om sådana etapper i pågående projekt för vilka ansökan om bostadslån lämnats in före den 26 oktober. Enligt utskottets mening bör detta bemyndigande utvidgas till att avse också sådana etapper för vilka planeringen är långt framskriden utan att låneansökan formellt lämnats in. Därigenom undviks att pågående ombyggnadsarbete tvingas att avbrytas på grund av den praxis som tillämpas i en del låneärenden vid vissa länsbostadsnämnder. Även detta bör ges regeringen till känna.

Vad utskottet föreslagit om undantag från regeringens förslag beträffande bostadslån för ombyggnad samt om utformning av övergångsbestämmelserna innebär sammanfattningsvis följande.

Dagens räntebidragsvillkor kommer även fortsättningsvis att tillämpas i *hela landet och oavsett när ansökan om bostadslån aktualiseras* om förhandsbesked givits av länsbostadsnämnd senast den 26 oktober 1988, om lånet avser ombyggnad av ålderdomshem och servicehus för äldre, om lånet gäller ombyggnad av lokaler, kontor m.m. till bostäder om ett nettotillskott av bostäder blir resultatet under förutsättning att tillskottet av bostäder är tillräckligt stort. Detta gäller också vid ombyggnad av bostadshus. Hur stort

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

tillskott som skall erfordras får avgöras av regeringen. Nu gällande villkor skall också tillämpas om hiss installeras. Ombyggnadslånet kan då kombineras med hissbidrag. Oförändrade villkor skall också tillämpas vid ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Regeringen har givits bemyndigande att besluta att nu gällande villkor skall kunna tillämpas vid ombyggnad om det bl.a. är motiverat av arbetsmarknadsskäl eller från bostadsförsörjningssynpunkt, om det gäller genomgångsbostäder för flyktingar, om det gäller småhus med s.k. självbyggeri och i vissa fall om det gäller byggande med prefabricerade element.

Vad gäller övriga åtgärder, i den mån de inte föreslås undantagna redan i propositionen, innebär utskottets beslut följande. I de tre storstadsområdena samt i Uppsala och Håbo kommuner skall preliminärt beslut om bostadslån för ombyggnad ha fattats senast den 26 oktober 1988 för att då gällande räntebidragsvillkor skall tillämpas. För landet i övrigt skall dessa villkor gälla om ansökan om ombyggnadslån registrerats hos det kommunala förmedlingsorganet senast detta datum.

Vad i övriga motioner förordats om övergångsbestämmelsernas utformning avstyrks av utskottet. Det gäller vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 9 såvitt nu är i fråga samt motionerna Fi10 (s), Fi12 (s) yrkande 2, Fi13 (c) yrkande 1, Fi19 (s) yrkande 3, Fi20 (m) yrkande 3, miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 6 såvitt nu är i fråga och Fi31 (s) yrkande 1. Dessa förslag låter sig inte förenas med utskottets ställningstagande om övergångsbestämmelsernas utformning.

Vidgning av ramen för tillägglångivningen

Under vissa förutsättningar kan tillägglån utgå i kombination med bostadslån för ombyggnad eller räntestöd. Bl.a. gäller detta för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Lån kan också utgå för att avhjälpa mera omfattande röt-, mögel-, fukt- och korrosionsskador i bostadshus yngre än 30 år (miljonprogrammets bostadsområden). Också för åtgärder i syfte att minska radonotterhalten kan tillägglån beviljas. Tillägglångivningens omfattning styrs av två delramar. För innevarande budgetår är de lika stora, 115 milj. kr. vardera för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och för miljonprogramhusen m.fl.

I propositionen föreslås att delramen avseende tillägglångivningen för miljonprogrammets bostadsområden ökas med 50 milj. kr. för innevarande budgetår till 165 milj. kr. Därigenom skapas, enligt regeringens uppfattning, möjligheter att genomföra mycket angelägna upprustningar i dessa områden utan att kostnaderna för sådana arbeten blir alltför betungande för de boende.

I moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 4 och i motion Fi26 (c) yrkande 2 föreslås att riksdagen avslår förslaget om ramökning. Motionsförslagen är en följd av att motionärerna yrkat avslag också på förslaget om höjda garanterade räntor för bostadslån till ombyggnad. Dessa motionsförslag har utskottet avstyrkt ovan.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 4 föreslås att de båda delramarna slopas fr.o.m. 1989 medan i motionerna Fi14 (s) och Fi23

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

(fp) föreslås att även delramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ökas med 50 milj. kr. för innevarande budgetår.

Med hänvisning till utskottets ställningstagande om förändring av de garanterade räntorna för statliga ombyggnadslån avstyrker utskottet förslagen i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 4 och motion Fi26 (c) yrkande 2 om avslag på regeringsförslaget. Regeringens förslag tillstyrks.

Utskottet avstyrker också förslagen i motionerna Fi14 (s) och Fi23 (fp) om *vidgning av delramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse* med hänvisning till att utskottet ovan föreslagit att nu gällande räntebidragsvillkor för ombyggnad av sådan bebyggelse skall tillämpas även i fortsättningen. Något behov av ökning av delramen kan därmed inte anses föreligga.

Även vad i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 4 föreslås om att *tillägglåneramen helt skall slopas* avstyrker utskottet. Utskottet är inte berett att frångå tidigare och senast våren 1988 gjorda ställningstaganden därvidlag. Långivningen bör styras av ramar.

Utskottet vill emellertid i detta sammanhang aktualisera frågan om *statens stöd till s.k. sjuka hus*, en fråga som för övrigt nyligen behandlats av utskottet (bet. 1988/89:BoU2). Utskottet beslöt då att ge regeringen till känna att bl.a. lån- och bidragsgivningen avseende sådana hus borde ses över. I avvaktan på att dessa överväganden och resultatet av dem blir klara är det nödvändigt att inom ramen för nu gällande stödsystem – bl.a. småhusskadefonden och tillägglångivningen – bedöma statens åtgärder avseende dessa hus. Såvitt utskottet kan bedöma torde de föreskrifter m.m. som styr denna låne- och bidragsgivning nu vara tillfyllest för att tillgodose berättigade krav på statens insatser i sammanhanget. Skulle så inte vara fallet bör riksdagen bemyndiga regeringen att genom dispens göra undantag från regelsystemet, allt i syfte att skapa rimliga möjligheter när det gäller att bedöma vilka statliga åtaganden som kan påfordras när det gäller "sjuka hus" och i avvaktan på att de av bostadsutskottet förordade mera långsiktiga övervägandena blir klara. Vad nu anförts om dispens m.m. bör riksdagen med anledning av regeringens förslag om en vidgning av tillägglåneramen som sin mening ge regeringen till känna.

Inriktningen av statens subventioner enligt förordningen (1983:974) om statligt räntestöd vid förbättring av bostadshus

Utskottet har ovan (s. 11) i sammanfattning redogjort för det s.k. RBF-stödet och för de motioner i vilka detta stöd behandlas. RBF-stödet kallas vanligen ROT-lån (ROT = reparation, ombyggnad, tillbyggnad).

I partimotionerna Fi4 yrkande 3 från moderata samlingspartiet och i Fi11 yrkande 7 från folkpartiet samt i motion Fi24 (m) yrkande 2 föreslås i princip att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande ROT-finansieringsregler bör ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder. Ett yrkande med samma innebörd som de nu aktuella behandlade utskottet våren 1988 (BoU 1987/88:10 s. 47). Utskottet anförde då att erfarenheterna av ROT-finansieringssystemet i huvudsak varit goda och att det sammantaget väl fyllt sin uppgift. Utskottet vill också erinra om att skatteutskottet våren 1988

(SkU 1987/88:30 s. 12–13) behandlade en motion om skattefri avsättning för underhåll av hyresfastigheter. Skatteutskottet avstyrkte motionen bl.a. med hänvisning till att pågående överväganden rörande företagsbeskattningen även omfattar överväganden om beskattning av hyresfastigheter.

Bostadsutskottet, som vidhåller sitt tidigare ställningstagande, instämmer också i vad skatteutskottet anfört om att resultatet av pågående överväganden bör avvaktas. Motionerna avstyrks av bostadsutskottet.

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 3 föreslås att den förutsättning för RBF-stöd som innebär att en ombyggnad skall anses "som nybyggnad" för att stöd skall utgå bör slopas.

Såvitt utskottet har sig bekant finns ingen sådan regel som förutsättning för stöd. Motionsyrkandet avstyrks.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 8 föreslås ett riksdagens tillkännagivande om att hyresgästytrande och förbesiktning angående varsamheten skall vara villkor för RBF-stöd och skatteavdrag fr.o.m. 1989. Ett accepterande av motionärernas förslag innebär att de förfaranderegler som finns beträffande ombyggnadslångivningen kommer att finnas också i RBF-sammanhang.

Utskottet vill erinra om att som villkor för räntestöd – under vissa förutsättningar – gäller att fastighetsägare som får bidrag enligt RBF skall – om hyresgästorganisationen begär det – lämna information om de beräknade årliga kostnaderna och utgifterna för sådana underhållsåtgärder som fastighetsägaren avser att betala med hyresintäkter.

Även om denna informationsskyldighet inte helt kan jämföras med de förslag motionärerna för fram finner utskottet inte tillräckliga skäl nu föreligga att införa samma förfaranderegler för RBF-stödet och skatteavdraget som finns när det gäller ombyggnadslångivningen. Motionsyrkandet avstyrks sålunda.

I samma motion, vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9, föreslås i yrkande 3 att RBF-stöd skall kunna utgå även för utbyte av va-ledningar (stambyten). I motion Fi12 (s) yrkande 3 föreslås riksdagen göra ett tillkännagivande om gränsdragningen mellan ombyggnad och underhåll. I denna motion framhålls betydelsen av att angelägna åtgärder kan berättiga till räntestöd.

Även enligt utskottets mening finns goda skäl att överväga om inte också för sådana åtgärder som tas upp i partimotionen från vänsterpartiet kommunisterna RBF-stöd skall kunna utgå. Det kan också finnas anledning att överväga om gränsdragningen mellan ombyggnad och underhåll behöver justeras. Riksdagen bör med anledning av de båda motionsyrkandena som sin mening ge regeringen till känna vad nu anförts. Regeringen bör bemyndigas genomföra de av motionärerna aktualiserade förslagen utan riksdagens hörande.

Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus

Regeringsförslaget som redovisats ovan (s. 12) innebär bl.a. att de statliga räntesubventionerna i form av räntebidrag och räntelån för hyres- och bostadsrättshus minskas med 300 milj. kr. för tiden fr.o.m. den 1 juli 1989.

Av besparingen avses 100 milj. kr. falla på hus byggda eller ombyggda före år 1968. Riksdagen avses våren 1989 få ta del av ett förslag om hur de föreslagna besparingarna skall läggas ut på olika årgångar av bostadshus. Skälet till regeringsförslaget är att eftersom värdet av ränteavdragen för villaägarna minskar vid ett riksdagens bifall till regeringsförslaget om sänkta marginalskatter det är motiverat att de statliga subventionerna minskas också för hyres- och bostadsrättshus.

I tre motioner yrkas avslag på regeringsförslaget. Det gäller vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 1, folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5 och motion Fi26 (c) yrkande 5. I den förstnämnda motionen anförts att regeringsförslaget innebär ökade hyror för dem som redan lider av alltför höga hyror. Regeringsförslaget motverkar, enligt motionärerna, det övergripande inflationsbekämpningsmålet. I de övriga två nu behandlade motionerna anförts att regeringen i januari 1989 bör återkomma med förslag om hur besparingen bör läggas ut. I folkpartimotionen föreslås dessutom att det nya förslaget bör ges den profil som i januari i år förordades i partimotionen Bo230 och som bl.a. innebär att en extra upptrappning av den garanterade räntan med 350 milj. kr. bör göras samt att räntebidragen för ombyggnad och underhåll minskas med 300 milj. kr. på några års sikt. I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkandena 2 och 4, båda yrkandena såvitt nu är i fråga, föreslås att den garanterade räntan höjs med 0,1 procentenheter i samband med ombyggnad resp. för befintliga lån.

Utskottet finner det av regeringen valda tillvägagångssättet godtagbart. Även om det naturligtvis kan göras gällande att det är rimligt att begära att förslagen så långt möjligt skall ge de boende så god information som möjligt om kommande räntebidragsvillkor får detta önskemål stå tillbaka för uppfattningen om att det också är rimligt att regeringen i ett sammanhang, och då i samband med att budgetpropositionen presenteras, ger en samlad syn på hur villkoren bör utformas. Folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5, miljöpartiets partimotion Fi21 yrkandena 2 och 4, dessa båda yrkanden såvitt nu är i fråga, samt motion Fi26 (c) yrkande 5 avstyrks med hänvisning till vad nu anförts.

Inte heller kan utskottet instämma med motivet i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 om att en marginalskattesänkning för villaägarna inte skulle medföra att motsvarande "besparing" inte uppstår för hyres- och bostadsrättshusen. Yrkande 1 i motionen avstyrks sålunda.

Ett förslag som går längre än regeringens förs fram i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 5 och i motion Fi24 (m) yrkande 3. Riksdagen föreslås besluta att räntebidragen för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989.

Utskottet avstyrker förslaget med hänvisning till tidigare ställningstagande. Senast behandlade utskottet ett motsvarande yrkande våren 1988 (BoU1987/88:10 s. 38-39).

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 5 föreslås att ett stimulansbidrag för ombyggnad av kontor till bostäder i storstädernas centrala delar införs. I motion Fi26 (c) yrkande 6 föreslås att ett stimulansbidrag om 30 000 kr. för varje påbörjad lägenhet upp till 60 m² skall utgå.

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Utskottet avstyrker motionerna. Resultat av de av regeringen nu föreslag-
na och av bostadsutskottet ovan tillstyrkta åtgärderna får avvaktas.

Ett tillkännagivande om vad i miljöpartiets partimotion Fi21 anförs om
bostadspolitiken begärs i motionen i yrkande 1 såvitt nu är i fråga. Förslaget i
motionen som är ganska allmänt hållet bör inte behandlas inom ramen för de
trots allt ganska begränsade regeringsförslagen såvitt avser bostadsbyggan-
det. Under våren 1989 kommer bostadsutskottet att behandla inriktningen
av bostadspolitiken från ett mera övergripande perspektiv. Utskottet
avstyrker med det anförda nu motionsyrkandet.

Regeringen föreslår också att den garanterade räntan vid nybyggnad höjs
med 0,1 procentenheter för projekt som fått preliminärt lånebeslut efter
utgången av år 1988. Regeringsförslaget har vunnit stöd i miljöpartiets
partimotion Fi21 yrkande 4 såvitt nu är i fråga.

Regeringsförslaget avstyrks i vänsterpartiet kommunisternas partimotion
Fi9 yrkande 2.

Motivet för regeringsförslaget är detsamma som för upptrappning av den
garanterade räntan för befintliga hus, nämligen de sänkta marginalskatterna
som minskar värdet av villaägarnas avdrag.

Utskottet tillstyrker regeringsförslaget och miljöpartiets partimotion såvitt
nu är i fråga. Motionsförslaget från vänsterpartiet kommunisterna avstyrks.

Förslaget i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 6 såvitt nu är i fråga om
att förändringarna i räntebidragsreglerna skall träda i kraft den 1 januari 1989
avstyrks av administrativa skäl.

Låneförvaltningen

I propositionen i denna del föreslås riksdagen godkänna att regeringen
träffar avtal med Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB om att
bolaget skall utveckla ett ADB-system för låne- och bidragshanteringen
m.m. hos plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

SBAB har åtagit sig att mot en fast ersättning av 31,2 milj. kr. svara för
utveckling av systemet, konvertering och installation samt för utbildning av
boverkets och länsbostadsnämndernas personal.

Genom ett överskridande av förslagsanslaget under elfte huvudtiteln i
statsbudgeten för innevarande budgetår B2. Länsbostadsnämnderna avses
ersättningen tillföras SBAB.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner avtalet.

Beträffande hur ersättningen skall tillföras SBAB finner utskottet att detta
bör ske på vanligt sätt genom att medel anvisas och då lämpligen på
tilläggsbudget I för budgetåret 1988/89. En sådan ordning ligger helt i linje
med de budgetprinciper som bör tillämpas. Bostadsutskottet anser därför att
finansutskottet bör föreslå riksdagen att "till *Länsbostadsnämnderna* på
tilläggsbudget I till statsbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret
1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 31 200 000 kr."

Förslag till utformning av hemställen

1988/89:FiU10

Om finansutskottet ansluter sig till vad bostadsutskottet ovan anfört bör hemställen utformas i enlighet med vad i bilaga till detta yttrande anges.

Bilaga 5
Yttrande BoU

Stockholm den 24 november 1988

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

Närvarande: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s) (t.o.m. avsnittet Utformning av övergångsbestämmelserna), Erling Bager (fp), Hans Göran Franck (s), Bertil Danielsson (m), Nils Nordh (s), Rune Evensson (s), Gunnar Nilsson (s), Leif Olsson (fp), Rune Thorén (c), Jan Strömdahl (vpk), Jill Lindgren (mp), Britta Sundin (s), Berndt Ekholm (s), Ingela Gardner (m) och Sten-Ove Sundström (s) (fr.o.m. avsnittet Vidgning av ramen för tillägglångivningen).

Avvikande meningar

1. Bostadspolitiska åtgärder

Knut Billing, Bertil Danielsson och Ingela Gardner (alla m) anser att utskottets yttrande under rubriken Utskottet bör ha följande lydelse:

Inledning

Utmärkande för den socialdemokratiska bostadspolitiken är inslaget av regleringar och andra ingrepp som snedvrider bostadsmarknaden. De på grund av ingreppen uppkomna obalanserna tas i sin tur till intäkt för nya ingrepp och nya regleringar. Den av socialdemokraterna sedan år 1982 förda bostadspolitiken belyser på ett mycket tydligt sätt hur planlös och ineffektiv en sådan politik är. Den provkarta på olika, ofta motverkande, åtgärder som kan visas upp sedan denna tidpunkt torde sakna motstycke. Inte minst gäller detta ombyggnadsverksamheten. Som framgår av nedanstående redovisning har dock allt byggande drabbats av regleringar i någon form.

Vid regeringsskiftet 1982 var bostadsmarknaden i huvudsak i god balans även om det fanns ett visst överskott på bostäder. I denna situation infördes hösten 1982 ett system med temporära hyresrabatter i form av särskilda statsbidrag vid ny- eller ombyggnad – allt i syfte att *stimulera* ny- och ombyggnadsverksamheten.

Hösten 1983 fastställdes ett tioårigt bostadsförbättringsprogram som bl.a. syftade till att *stimulera* ombyggnad och upprustning av det befintliga bostadsbeståndet. Detta program har sedermera utvärderats och så sent som hösten 1986 företogs vissa smärre ändringar i programmet som bl.a. innebar att lånemöjligheterna utökades ytterligare.

I samband med utvärderingen av bostadsförbättringsprogrammet hösten 1986 bemyndigades också regeringen att införa rambegränsningar för bostadsförbättringsverksamheten på olika orter. Med stöd av detta bemyndigande har regeringen vid inte mindre än fyra olika tillfällen beslutat om särskilda ramar för bostadslån till ombyggnad i Stockholms-, Uppsala-, Göteborgs- och Malmöområdet. Syftet med dessa ramar var att *begränsa* ombyggnadsverksamheten i dessa områden.

Hösten 1986 infördes också både en försöksverksamhet med bidrag till bostadskostnader efter ombyggnad – återflyttningsbidrag och ett bidrag vid nybyggnad av vissa bostäder – nybyggnadsbidrag. Dessa stödformer avsåg att *stimulera* byggverksamheten.

Utöver de nu redovisade regleringarna m.m. av bostadsbyggandet har regeringen med användande av lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd m.m. *begränsat* byggnadsverksamheten avseende annat byggande än bostadsbyggande i Stockholms län samt i Göteborgs och Bohus län för åren 1987, 1988 och 1989.

Byggnadsreglerande åtgärder

Det framstår mot bakgrund av ovanstående redovisning av de socialdemokratiska ingreppen i byggmarknaden inte som förvånande att nya förslag som innebär nya allvarliga ingrepp läggs fram. Vad som behövs är dock inte nya regleringar utan en ökad frihet för bostadsmarknadens parter att med utgångspunkt i de behov och den efterfrågan som finns lösa de uppkomna problemen. Det är sålunda bara en avreglering som kan ge förutsättningar för en balanserad bostadsmarknad. Redan av detta skäl bör de *byggnadsreglerande åtgärder* som regeringen förordat avvisas.

Som framhålls i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 har de hittillsvarande byggregleringarna inte heller löst några problem. Det enda resultatet har i stället blivit att byråkratin frodas och att angeläget byggande kraftigt försenas eller inte alls kommer till stånd. I Stockholm är sålunda byggkvoten redan nu in-tecknad fram till år 1990. En effekt härav är t.ex. att nödvändig kommersiell och annan service inte kan erbjudas i vissa bostadsområden. Som en direkt följd av byggstoppet kan inte heller företag med en god lönsamhet och utveckling bygga ut sin verksamhet.

Enligt bostadsutskottet är det fel att genom byggregleringar eller andra regleringar bromsa produktiva investeringar. Dessa investeringar är naturligtvis till gagn för hela vårt land oavsett var de kommer till stånd. Nya arbetsplatser i storstadsområdena leder till en ökad sysselsättning även i övriga delar av landet utan att några regionalpolitiska styrmedel behöver tillgripas. Ingrepp av denna natur strider enligt utskottets mening även mot regeringens i andra sammanhang nyväckta intresse för avreglering. Bostadsutskottet delar sålunda den i motioner (m) och (fp) framförda uppfattningen att dagens byggnadsreglerande åtgärder bör avvecklas och att några nya regleringar inte bör komma till stånd.

Vad utskottet i denna del med anledning av folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 4 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion Fi26 (c) yrkande 4 bör avslås av riksdagen.

Höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder m.m.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Regeringens förslag avseende räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt utgör ytterligare ett exempel på den ryckighet och kortsiktighet som präglar den socialdemokratiska bostadspolitiken. Sedan 1982 har ombyggnadverksamheten ömsom stimulerats och ömsom bromsats på ett sätt som nästan omöjliggjort ett långsiktigt målinriktat agerande för bostadsmarknadens parter. Även i jämförelse med de tidigare åtgärderna framstår dock förslaget till höjda garanterade räntor vid ombyggnad som ett av de mera dramatiska ingreppen.

Ett genomförande av den förordade höjningen av de garanterade räntorna skulle innebära att den för några år sedan högprioriterade ROT-verksamheten i praktiken upphör. Detta därför att bruksvärdessystemet inte medger att de kostnadsökningar som skulle bli följden kan täckas genom höjda hyror. De som i första hand drabbas härav är alla de hyresgäster som bor i fastigheter med upprustningsbehov. Även fastighetsägarna drabbas genom ändrade planeringsförutsättningar och ofta dessutom genom ekonomiska avbräck. En annan grupp som skulle få svårigheter är alla de byggföretag som specialiserat sig på ombyggnader, eftersom de varken har personal eller utrustning för att kunna övergå till nybyggnad.

Som framhålls i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 är det naturligtvis nödvändigt att det befintliga fastighetsbeståndet kan hållas i stand genom modernisering och upprustning. Finansieringssystemet vid ombyggnad får inte ges en sådan utformning att det blir ekonomiskt ogenomförbart att i fortsättningen renovera äldre fastigheter. Att på det sätt som regeringen föreslår favorisera nybyggnad framför ombyggnad medför en uppenbar risk för att vi kommer att drabbas av en ny rivningsvåg liknande den vi upplevde under 1960-talet och i början av 1970-talet. För att undvika en sådan utveckling måste finansieringsförutsättningarna vara desamma vid såväl ny- som ombyggnad.

Redan av de nu anförda skälen bör enligt bostadsutskottets mening förslaget till höjda garanterade räntor vid ombyggnad avvisas. Ett ytterligare skäl att inte genomföra förslaget är att den upprustning av äldre ålderdomshem som nu har påbörjats inte kommer att kunna fullföljas. Sedan riksdagen – efter en lång tids motstånd från socialdemokraterna – infört en möjlighet att modernisera ålderdomshem med hjälp av bostadslån har boendeförhållandena för de boende på dessa hem nu börjat förbättras. Det framstår mot bakgrund härav som helt orimligt att kommunerna – på grund av kraftigt försämrade finansieringsförutsättningar – nu skulle tvingas avbryta detta angelägna arbete.

Med hänvisning till det ovan anförda bör enligt bostadsutskottets mening dagens finansieringsförutsättningar övergångsvis fortsätta att gälla. Regeringens förslag avseende räntebidragen till nya ombyggnadsprojekt bör sålunda avvisas i enlighet med vad som föreslås i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 2 samt i motion Fi24 (m) yrkande 1. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att även förslagen i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5 såvitt nu är i fråga samt motionerna Fi17 (c) och

Fi26 (c) yrkandena 1 och 3 är tillgodosedda. Ställningstagandet innebär vidare att miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 2 såvitt nu är i fråga bör avvisas av riksdagen.

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

Utskottets ovanstående ställningstagande innebär att regeringens förslag samt övriga motioner avseende den närmare utformningen av räntebidragsvillkoren vid ombyggnad, utformningen av övergångsbestämmelserna och vidgning av ramen för tilläggslångivningen m.m. saknar aktualitet. I den mån förslagen inte kan anses tillgodosedda bör de därför avvisas av riksdagen.

Utskottet vill i detta sammanhang aktualisera frågan om *statens stöd till s.k. sjuka hus*, en fråga som för övrigt nyligen behandlats av utskottet (bet. 1988/89:BoU2). Utskottet beslöt då att ge regeringen till känna att bl.a. lån- och bidragsgivningen avseende sådana hus borde ses över. I avvaktan på att dessa överväganden och resultatet av dem blir klara är det nödvändigt att inom ramen för nu gällande stödsystem – bl.a. småhusskadefonden och tilläggslångivningen – bedöma statens åtgärder avseende dessa hus. I den mån detta stödsystem inte kan anses vara tillfyllest för att tillgodose berättigade krav på statens insatser i sammanhanget bör riksdagen bemyndiga regeringen att genom dispens göra undantag från regelsystemet, allt i syfte att skapa rimliga möjligheter när det gäller att bedöma vilka statliga åtaganden som kan påfordras när det gäller "sjuka hus" och i avvaktan på att de av bostadsutskottet förordade mera långsiktiga övervägandena blir klara. Vad nu anförts om dispens m.m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Inriktningen av det statliga stödet vid ombyggnad m.m.

Även om utskottet ovan avvisat regeringens förslag till ändrade räntebidrag vid ombyggnad m.m. finns det som framhålls i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 skäl att se över finansieringsreglerna vid ombyggnad. De subventioner som i dag utgår och de regler som i övrigt styr ombyggnadsverksamheten har bl.a. lett till att reparationer och ombyggnader i många fall blivit alltför omfattande. Andra skäl som talar för en genomgripande reformering av systemet är att stödet använts för att finansiera omotiverade sammanslagningar av smålägenheter och till att finansiera vanligt eftersatt underhåll.

Med hänvisning till det nu anförda kan bostadsutskottet ansluta sig till förslaget i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 att det nuvarande finansieringssystemet för ROT-verksamheten snarast bör avvecklas och ersättas med ett system med *skattefria avsättningar till reparationsfond*. Genom ett system med reparationsfonder stimuleras fastighetsägaren till att genomföra underhålls- och reparationsåtgärder på ett mera varsamt sätt och till att ta ett ökat ansvar för bostadsförbättringsverksamheten, något som inte minst skulle gagna de boende. De särskilda reparationsfonderna bör vara fastighetsanknutna och medel från dem skall endast kunna lyftas för modernisering och renovering av fastigheten.

Vad bostadsutskottet i övrigt med anslutning till moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 4 samt motion Fi24 (m) yrkande 2 anför om finansieringen av ombyggnadsverksamheten genom skattefria avsättningar

till reparationsfond m.m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att förslaget i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 7 i allt väsentligt är tillgodosett. Övriga motionsförslag avseende räntestödet vid förbättring av bostadshus m.m. avstyrks av utskottet.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus

Det finns, som framhålls i moderata samlingspartiets partimotion Fi4, starka skäl som talar för att bostadssubventionerna bör minskas. Utskottet kan också konstatera att det förslag till minskade räntesubventioner för vissa årgångar hyres- och bostadsrättshus som regeringen nu för fram har stora principiella likheter med av moderata samlingspartiet tidigare föreslagna besparingar vad gäller räntebidragen. Till skillnad från de tidigare moderata besparingsförslagen är dock regeringens förslag utformat på ett sådant sätt att de faktiska effekterna för hus av olika årgångar eller med olika upplåtelseformer inte kan beräknas. Det är naturligtvis inte rimligt att riksdagen föreläggs ett förslag som endast utvisar den totala besparingen utan att den konkreta utformningen redovisas.

Även om regeringen inte redovisat den konkreta utformningen av sitt förslag kan utskottet konstatera att den förordade besparingen om 300 milj. kr. är helt otillräcklig. Statens kostnader för räntebidragen har under de senaste åren ökat snabbt och det är därför nödvändigt att av samhällsekonomiska skäl genomföra mera omfattande besparingar. Som anförs i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 bör dock dessa besparingar kopplas till en reformering av skattesystemet innefattande bl.a. rejäla skattesänkningar för alla – ett förslag med denna inriktning har också lagts fram i den nu aktuella partimotionen.

Under de nu angivna förutsättningarna är det enligt bostadsutskottets mening både möjligt och ekonomiskt motiverat att avveckla räntebidragen för fastigheter färdigställda före år 1975. Dessa fastigheter har producerats till kostnader som ligger långt under de för dagens nyproduktion. De aktuella fastigheterna bör därför väl kunna bära den ökning av kapitalkostnaderna som en avveckling av räntebidragen innebär.

Vad bostadsutskottet nu med anslutning till moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 5 samt motion Fi24 yrkande 3 anført om *räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus* bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att regeringens förslag jämte hithörande övriga motioner bör avstyrkas.

Även vad i motioner föreslagits beträffande *stimulansbidrag och tillkännagivande om bostadspolitiken* avstyrks av utskottet.

Vad som i propositionen föreslagits beträffande *räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus*, dvs. att den garanterade räntan vid nybyggnad skall höjas med 0,1 procentenheter, kan utskottet emellertid ställa sig bakom. Däremot bör vad som i motion Fi21 yrkande 6 föreslagits beträffande *ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna* avslås av riksdagen.

I propositionen i denna del föreslås riksdagen godkänna att regeringen träffar avtal med Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB om att bolaget skall utveckla ett ADB-system för låne- och bidragshanteringen m.m. hos plan- och bostadsverket och länsbostadsnämnderna.

SBAB har åtagit sig att mot en fast ersättning av 31,2 milj. kr. svara för utveckling av systemet, konvertering och installation samt för utveckling av boverkets och länsbostadsnämndernas personal.

Genom ett överskridande av förslagsanslaget under elfte huvudtiteln i statsbudgeten för innevarande budgetår B 2. Länsbostadsnämnderna avses ersättningen tillföras SBAB.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner avtalet.

Beträffande hur ersättningen skall tillföras SBAB finner utskottet att detta bör ske på vanligt sätt genom att medel anvisas och då lämpligen på tilläggsbudget I för budgetåret 1988/89. En sådan ordning ligger helt i linje med de budgetprinciper som bör tillämpas. Bostadsutskottet anser därför att finansutskottet bör föreslå riksdagen att "till *Länsbostadsnämnderna* på tilläggsbudget I till statsbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 31 200 000 kr".

Förslag till utformning av hemställen

Om finansutskottet ansluter sig till vad bostadsutskottet ovan anfört bör hemställen utformas i enlighet med följande.

Utskottet hemställer

1. beträffande byggnadsreglerande åtgärder

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi11 yrkande 4 och med avslag på motion 1988/89:Fi26 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt m.m.

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkandena 2 och 4 samt 1988/89:Fi24 yrkande 1 och med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkandena 1 och 2, det förstnämnda av dessa yrkanden såvitt nu är i fråga, samt motionerna 1988/89:Fi9 yrkandena 4-7 och 9, 1988/89:Fi10, 1988/89:Fi11 yrkandena 5, 8 och 9, det förstnämnda av dessa yrkanden såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi12 yrkandena 1 och 2, 1988/89:Fi13, 1988/89:Fi14, 1988/89:Fi15, 1988/89:Fi16, 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi19, 1988/89:Fi20, 1988/89:Fi21 yrkande 2, detta yrkande såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi23, 1988/89:Fi25, 1988/89:Fi26 yrkandena 1-3, 1988/89:Fi30, 1988/89:Fi31, 1988/89:Fi32, 1988/89:Fi33, 1988/89:Fi34 och 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande statens stöd till s.k. sjuka hus

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande skattefria avsättningar till reparationsfond

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 3,

1988/89:Fi11 yrkande 7 och 1988/89:Fi24 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. beträffande *viss förutsättning för RBF-stöd*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 3,

6. beträffande *vissa förfaranderegler för RBF-stödet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 8,

7. beträffande *viss översyn och utvidgningar av RBF-stödet*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 3 och 1988/89:Fi12 yrkande 3,

8. beträffande *räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5 och 1988/89:Fi24 yrkande 3 och med avslag på proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 1 såvitt nu är i fråga samt motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 5, detta yrkande såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi21 yrkandena 1, 2, 4 och 5, de tre förstnämnda av dessa yrkanden såvitt nu är i fråga, och 1988/89:Fi26 yrkandena 5 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande *räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus*

att riksdagen godkänner förslaget i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 1 såvitt nu är i fråga och motion 1988/89:21 yrkande 4 såvitt nu är i fråga samt avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 2,

10. beträffande *ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 6,

11. beträffande *avtal med SBAB*

att riksdagen godkänner vad i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 3 föreslagits.

12. beträffande *ersättning till SBAB*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 4 till *Länsbostadsnämnderna* på tilläggsbudget I till statsbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 31 200 000 kr.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

2. Byggnadsreglerande åtgärder

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Byggnadsreglerande åtgärder börjar med "Det finns" och slutar med "tillstyrka motionsförslaget" bort ha följande lydelse:

Bostadsmarknaden, som är en av de mest genomreglerade marknaderna, visar på ett mycket påtagligt sätt effekterna av den socialdemokratiska regeringens förkärlek för regleringar. De ständiga ingreppen har gett en marknad i obalans, vilket i sin tur tas till intäkt för nya ingrepp och nya regleringar. Denna utveckling kan naturligtvis inte fortgå. Det är inte möjligt att i längden rätta till fel och brister i den generella finanspolitiken genom selektiva regleringar.

De hittillsvarande byggregleringarna har inte heller löst några problem. Det enda resultatet har i stället blivit att byråkratiskt krångel och att

angeläget byggande kraftigt försenas eller inte alls kommer till stånd. I Stockholm är sålunda byggkvoten redan nu in-tecknad fram till år 1990. Även i Göteborg råder motsvarande förhållande. En effek-ti härav är t.ex. att nödvändig kommersiell och annan service inte kan erbjudas i vissa bostads-områden. Som en direkt följd av byggstoppet hindras expansiva och arbetsskapande företag att vidareutveckla och bygga ut sin verksamhet.

Enligt bostadsutskottet är det fel att genom byggregleringar eller andra regleringar bromsa produktiva investeringar. Dessa investeringar är natur-ligtvis till gagn för hela vårt land oavsett var de kommer till stånd. Nya arbetsplatser i storstadsområdena leder till en ökad sysselsättning även i övriga delar av landet utan att några regionalpolitiska styrmedel behöver tillgripas. Ingrepp av denna natur strider enligt utskottets mening även mot regeringens i andra sammanhang nyväckta intresse för avreglering. Bostads-utskottet delar sålunda den i motioner (m) och (fp) framförda uppfattningen att dagens byggnadsreglerande åtgärder bör avvecklas och att några nya regleringar inte bör komma till stånd.

Vad utskottet i denna del med anledning av folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 4 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att regeringens förslag samt motion Fi26 (c) yrkande 4 bör avslås av riksdagen.

3. Byggnadsreglerande åtgärder

Agne Hansson (c), Rune Thorén (c) och Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Byggnadsreglerande åtgärder börjar med "Det finns" och slutar med "tillstyrka motionsförslaget" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen på bostadsmarknaden är det mest tydliga exemplet på de negativa effekterna av den hittills förda koncentrationspolitiken. En nödvän-dig förutsättning för att komma till rätta med den uppkomna situationen och finna en varaktig lösning på bostadsbristen och på de bostadssociala problemen är därför en offensiv närings- och regionalpolitik – en politik som måste baseras på en decentralistisk grundsyn. Erforderliga bostadspolitiska åtgärder måste därför anpassas till målsättningen att skapa balans mellan och inom regioner. Samtidigt kan naturligtvis inte människor som till följd av den förda koncentrationspolitiken har tvingats till koncentrationsorterna försät-tas i en ohållbar social situation på grund av svårigheterna att på dessa orter finna en bra bostad till ett rimligt pris. Parallellt med insatser för att bryta koncentrationsutvecklingen måste därför bostadspolitiska åtgärder vidtas som syftar till att lösa de bostadsbehov som koncentrationen framtvingat.

Mot bakgrund av det nu anförda bör enligt bostadsutskottets mening de byggnadsreglerande åtgärderna inte ges den inriktning som regeringen förordat. I enlighet med förslaget i motion Fi26 (c) bör åtgärderna i stället utformas på ett sådant sätt att de motverkar överhettningen i storstadsområ-den och andra koncentrationsorter. Regeringens åtgärder ger inte den avsedda omprioriteringen i koncentrationsorterna medan de hämmar en utveckling i glesbygdsregioner. Någon generell begränsning av det opriorite-rade byggandet bör därför inte komma till stånd. Åtgärderna bör i stället ges

1988/89:FiU10
Bilaga 5
Yttrande BoU

en mera regionalpolitisk prägel. En neddragning av det oprioriterade byggandet bör därför åstadkommas främst i koncentrationsorter med ett klart dokumenterat nybyggnadsbehov av bostäder.

För att åstadkomma den förordade begränsningen av byggandet på koncentrationsorter bör enligt bostadsutskottets mening införas en särskild investeringsavgift för byggande av kontors- och industrilokaler om 25 % i enlighet med förslaget i motion Fi26 (c). Intäkterna av den förordade avgiften bör återföras till regionen för investeringar i bl.a. bostäder.

Vad utskottet nu med anslutning till förslaget i motion Fi26 (c) yrkande 4 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Regeringens förslag, till den del det inte kan anses tillgodosett med vad utskottet ovan anfört, samt folkpartiets, partimotion Fi11 yrkande 4 bör avstyrkas av riksdagen.

4. Byggnadsreglerande åtgärder

Jan Strömdahl (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Byggnadsreglerande åtgärder börjar med "Det finns" och slutar med "tillstyrka motionsförslaget" bort ha följande lydelse:

Vad därefter rör frågan om hur regleringarna bör utformas, en fråga som tas upp i motion Fi26 (c) yrkande 4, vill utskottet instämma i att det finns skäl att ge regleringarna en tydligare regionalpolitisk inriktning. Överhettningen i Stockholms län vad gäller kontorsbyggandet bidrar både till en storstadskoncentration och till orimliga boendekostnader inom detta område. En investeringsavgift för s.k. övrigt byggande bör tas ut med 25 %. Avgifterna bör återföras till regionens bostadsbyggande som kompensation för de höjda bygg- och boendekostnader som blir följden av regeringens övriga förslag. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Højning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder börjar med "Det är" och slutar med "föreslår nedan" bort ha följande lydelse:

Regeringsförslaget om höjda garanterade räntor vid ombyggnad av bostäder har tillkommit för att minska ombyggnadsverksamheten. Innan detta förslag närmare granskas vill utskottet kortfattat göra en tillbakablick som belyser ryckigheten i den socialdemokratiska bostadspolitiken sedan regeringsskiftet hösten 1982.

I avsikt att upprätthålla en då alltför hög nyproduktion av bostäder föreslog regeringen hösten 1982 att temporära hyresrabatter till bl.a. nybyggnad av bostäder skulle kunna utgå. Följden blev att antalet tomma lägenheter ökade. Hösten 1983 kom så regeringen med sitt i stor hast utarbetade förslag om det s.k. ROT-programmet. Nu var det dags att raskt gå från nyproduktion till ombyggnad av bostäder. Hösten 1986, just när ROT-programmet hade börjat avsätta konkreta resultat, kom det första regeringsbeslutet om vissa byggnadsreglerande åtgärder, ett beslut som följdes upp och skärptes hösten 1987. Och nu, hösten 1988, kom regerings-

förslaget om en halvering av räntebidraget till ombyggnad av sådana bostäder som byggs om med stöd av statliga bostadslån. Folkpartiet har vid samtliga tillfällen reserverat sig mot de nu åsyftade regerings- och riksdagsbesluten.

Den brist på långsiktighet och framförhållning som regeringens bostadspolitik innebär har starkt bidragit till att förvärra bostadsbristen i våra storstadsregioner och i andra överhettade områden. Den är också den främsta orsaken till den stora ökningen av byggkostnaderna som har varit under det senaste året. Den ryckighet som är ett resultat av regeringens oförmåga och ovilja drabbar ytterst de boende i allmänhet och inte minst de ungdomar som söker sin första bostad. De höga boendekostnaderna har fört med sig att det nu kan förmärkas vissa avsättningssvårigheter också i områden där bostadsbristen är svår.

Upphovet till de problem som regeringen nu med drastiska metoder försöker komma till rätta med är också att räntebidragen vid ombyggnad under en lång tid har legat på en för hög nivå. En följd härav är att ombyggnaderna har blivit alltför omfattande och därmed också dyra och kapitalkrävande. Det finns med hänsyn härtill i och för sig starka skäl som talar för att bostadssubventionerna vid såväl ny- som ombyggnad behöver minskas. Detta måste dock ske på ett mera varsamt och planmässigt sätt. Att som regeringen föreslår i ett slag drastiskt förändra finansieringsförutsättningarna vid ombyggnad skulle däremot få oöverskådliga konsekvenser för ombyggnadsverksamheten. Exempel på sådana konsekvenser är en kraftigt ökad rivning av äldre hus och ett totalt stopp av den ombyggnad av ålderdomshem som riksdagen så sent som våren 1987 beslutat att stödja.

Utskottet tvingas sålunda konstatera att det nu framlagda regeringsförslaget skulle få oöverskådliga konsekvenser och vara till men för de boende, för de som är sysselsatta i byggprocessen och för byggföretagen. I skrivelser bl.a. från SABO, HSB, Riksbyggen, Fastighetsägareförbundet, Byggentreprenörerna, Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation och Byggnadsarbetareförbundet kritiseras regeringsförslaget. Utskottet instämmer i denna kritik, en kritik som också förs fram i partimotioner från folkpartiet, moderata samlingspartiet och miljöpartiet samt i motioner från centerpartiet och moderata samlingspartiet.

Den nödvändiga minskningen av bostadssubventionerna till bl.a. ombyggnad måste således ske under mera avvägda och planerade former. I enlighet med förslaget i folkpartiets partimotion Fi11 måste minskningen dessutom kombineras med andra åtgärder t.ex. i form av höjda barnbidrag och flerbarnstillägg. Även andra åtgärder som underlättar en minskning av subventionerna måste vidtas. En sådan möjlig åtgärd är skattefria avsättningar till särskilda reparationsfonder. Genom att ett system med reparationsfonder tillskapas ges fastighetsägarna bättre möjligheter att på ett planmässigt och effektivt sätt underhålla sitt fastighetsbestånd samtidigt som behovet av statliga medel för denna verksamhet minskar eller helt bortfaller.

I folkpartiets partimotion Fi11 förs fram ett förslag där hänsyn tas till berättigade intressen på bostadsmarknaden – ett förslag som innebär besparingar på flera sektorer. Detta förslag innebär, som framgått ovan, bl.a. en upptrappning av den garanterade räntan och minskade räntebidrag

till ombyggnad och underhåll, minskningar som är av väsentligt mindre omfattning än regeringens förslag och där effekten slås ut över en längre period.

Riksdagen bör med anledning av den ovannämnda partimotionen från folkpartiet som sin mening ge regeringen till känna vad nu anförts om utformningen av bostadssubventionerna. Ett förslag i enlighet med vad där anförts bör föreläggas riksdagen i januari 1989. Övriga motioner som behandlas i detta avsnitt får till viss del anses tillgodosedda med anledning av vad nu anförts. Regeringsförslaget avstyrks såvitt nu är i fråga.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

6. Räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt

Agne Hansson och Rune Thorén (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Højning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder börjar med "Det är" och slutar med "föreslår nedan" bort ha följande lydelse:

Det mest betecknande för den socialdemokratiska politik som förts sedan år 1982 är bristen på långsiktighet och god framförhållning. Olika, ofta varandra motverkande åtgärder har avlöst varandra i en strid ström. Den ena dagen har de garanterade räntorna trappats upp, nästa dag har de trappats ned. På samma sätt har olika stödformer som hyresrabatter och nybyggnadsbidrag introducerats för att komma till rätta med effekterna av den förda politiken. Inte minst har ombyggnadsverksamheten drabbats av de ständiga kursväxlingarna. Till detta kommer flera ändringar av fastighetsskatten.

Resultatet av den förda politiken har blivit en växande bostadsbrist, stigande produktionskostnader, ökande boendekostnader och osäkra finansieringsvillkor för byggverksamheten. Det säger sig självt att en sådan politik måste ge upphov till stora svårigheter för byggindustrin, bostadsföretagen, planerare, fastighetsägare och inte minst för de boende.

De av regeringen förordade højningarna av de garanterade räntorna är enligt bostadsutskottets mening ytterligare ett utslag av kortsiktighet och brist på framförhållning. Som framhålls i centerpartiets partimotion Fi26 förefaller förslaget dessutom bygga på en bristfällig analys av dess konsekvenser. Det är naturligtvis inte rimligt att genomföra ett så drastiskt och långtgående förslag utan att fullt ut klargöra konsekvenserna. En effekt som inte synes ha beaktats är att generella åtgärder av detta slag slår olika hårt i olika delar av landet. Det kan sålunda med fog ifrågasättas om bostadsbristen i koncentrationsorterna skall få leda till att ombyggnadsverksamheten i hela landet skall fördyras på ett så dramatiskt sätt. I många kommuner är ombyggnads- och upprustningsverksamheten det primära sättet att tillgodoses det aktuella bostadsbehovet.

Som framhålls i motion Fi26 (c) innebär regeringens förslag att den ombyggnadsverksamhet som tidigare ansetts så angelägen inte längre kommer till stånd. Ett slående exempel härpå är ombyggnaden av ålderdomshem som riksdagen – genom initiativ bl.a. från centerpartiet – så sent som våren 1987 skapat ekonomiska förutsättningar för. Andra exempel på

angelägna ombyggnader som inte kommer att kunna genomföras är

- ombyggnad av vindar till smålägenheter
- ombyggnader m.m. av s.k. sjuka hus
- byggande av servicelokaler som förskolor m.m.
- ombyggnader av skolor, kontor och andra lokaler till bostäder

Det är också oklart hur de förordade lånevillkoren kan komma att påverka möjligheterna att förverkliga ombyggnadsprojekt som är berättigade till tillägsslån, t.ex. ombyggnader av kulturminneshus och miljonprogrammets bostäder.

Sammanfattningsvis innebär regeringens förslag till försämrade räntebidragsvillkor radikalt förändrade förutsättningar för en verksamhet som samhället vid upprepade tillfällen under senare år förklarat önskvärd och som därför stimulerats på olika sätt. Det är mot bakgrund härav naturligtvis inte rimligt att på grundval av en uppenbarligen bristfällig beredning abrupt genomföra så dramatiska förändringar. Som framhålls i motion Fi26 (c) skapar panikåtgärder av detta slag bara svårigheter – inte minst när det gäller den kommunala planeringen.

I enlighet med förslaget i motion Fi26 (c) bör målsättningen för bostadspolitikerna vara att öka tillskottet av bostäder. Det spelar härvid naturligtvis inte någon roll om detta sker genom ny- eller ombyggnad. Det är naturligtvis viktigt att inte de sociala målen uppges t.ex. genom att av sociala skäl nödvändiga ombyggnader eller förbättringar av boendemiljön stoppas.

Enligt bostadsutskottets mening bör sålunda ombyggnader av bostäder som är nödvändiga av bl.a. kvalitets- eller miljöskäl eller av sociala skäl kunna genomföras enligt dagens regler för ombyggnadslån. Detsamma bör gälla ombyggnader som ger ett tillskott av bostäder, t.ex. inredning av vindar till ungdomslägenheter. Däremot bör inte ombyggnader som bedöms som luxuösa, ersätter normalt underhåll eller leder till sammanslagning av lägenheter komma i fråga för ombyggnadslån. Vid en sådan utformning av lånereglerna bör enligt utskottets mening resurser kunna frigöras också för en angelägen nyproduktion av bostäder.

Med hänvisning till det nu anförda bör riksdagen med avslag på regeringens förslag som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion Fi26 (c) yrkandena 1 och 3 anfört. Utskottets ställningstagande innebär att övriga motioner – i den mån de inte är tillgodosedda genom vad utskottet nu anfört – bör avvisas av riksdagen.

7. Räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt

Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Højning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder börjar med "Det är" och slutar med "föreslår nedan" bort ha följande lydelse:

Trots regleringar av annat byggande än bostadsbyggande byggs det i våra storstadsområden kontor och lokaler m.m. i en så stor omfattning att bostadsbyggandet blir kraftigt lidande. Det är uppenbarligen så att byggandet av bostäder har en låg prioritet såväl hos politiker som byggare i dessa områden. En följd härav är att bostadskoerna växer och att spekulationen på

bostadsmarknaden ökar i takt med att priser och efterfrågan ökar. Ett av de grundläggande skälen till den uppkomna situationen är den ohämmade storstadstillväxten. Som framhålls i miljöpartiets partimotion Fi21 måste därför denna tillväxt stoppas. Samtidigt måste också åtgärder vidtas för att komma till rätta med bostadssituationen i storstäderna. En sådan åtgärd är att avbryta den kontorisering som i dag är så vanlig och i stället åstadkomma en "bostadisering", dvs. ombyggnad av kontor m.m. till bostäder.

På sikt måste också hela bostadsfinansieringssystemet ses över bl.a. med sikte på att minska bostadssubventionerna. Bostadsutskottet kan mot bakgrund härav ansluta sig till förslaget i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 2 om att räntebidragen vid ombyggnad skall höjas med 0,1 procentenheter. Detta bör ges regeringen till känna. Regeringens förslag samt övriga motioner bör därför avvisas av riksdagen.

8. Utformningen av övergångsbestämmelserna

Vid bifall till utskottets yttrande under rubriken Höjning av den garanterade räntan vid ombyggnad av bostäder

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Utformning av övergångsbestämmelserna börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "övergångsbestämmelsernas utformning" bort ha följande lydelse:

Som konstateras i folkpartiets partimotion Fi11 har regeringens förslag till ikraftträdande av de ny villkoren för räntebidrag vid ombyggnad närmast retroaktiv karaktär. Det är naturligtvis inte rimligt att den byggande mitt i ett planerings- och förberedelseskede plötsligt ges helt nya finansieringsföresättningar – föresättningar som denne inte kunnat förutse och därmed inte heller kunnat ta hänsyn till. Genom att en ombyggnad är en tidsmässigt lång process med många inblandade parter är det normala att planeringen är långt framskriden och avsevärda kostnader nedlagda redan innan en formell låneansökan tillställs länsbostadsnämnden. Ofta sker också underhandskontakter mellan den byggande och förmedlingsorganet resp. länsbostadsnämnden redan i ett tidigt skede. Det är heller inte ovanligt att nämnden i samband härmed har lämnat muntligt besked om hur man ser på låneansökan och att förhandsbesked om igångsättning lämnats.

Det framstår enligt bostadsutskottets mening mot bakgrund av det nu anförda som helt orimligt att de av regeringen förordade reglerna skall träda i kraft den 26 oktober 1988. I stället bör ikraftträdandereglerna utformas i enlighet med förslaget i folkpartiets partimotion Fi11. De nya räntebidragsreglerna bör sålunda gälla för ombyggnadsprojekt för vilka ansökningar om lån inkommit till det kommunala förmedlingsorganet efter den 26 oktober 1988.

Vad bostadsutskottet nu med anslutning till folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 9 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Regeringens förslag samt övriga motioner – i den mån de inte är tillgodosedda genom utskottets ställningstagande – bör avvisas av riksdagen.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

9. Utformningen av övergångsbestämmelserna

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Utformning av övergångsbestämmelserna börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "övergångsbestämmelsernas utformning" bort ha följande lydelse:

Bostadsutskottet delar den i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 6 såvitt nu är i fråga framförda uppfattningen att de nya reglerna för räntebidrag vid ombyggnad m.m. bör träda i kraft den 1 januari 1989. Inte minst principiella skäl talar för att ikraftträdandetidpunkten bör ligga efter det att riksdagen fattat sitt beslut. Regeringens förslag jämte övriga motioner bör sålunda avvisas av riksdagen.

10. Beslut om tilläggs lån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år

Under förutsättning av bifall till någon av de avvikande meningarna 5 eller 6

Agne Hansson (c), Erling Bager (fp), Leif Olsson (fp) och Rune Thorén (c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Vidgning av ramen för tilläggs långivningen börjar med "Med hänvisning" och slutar med "förslag tillstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan tillstyrkt motioner från folkpartiet och centerpartiet om avslag på regeringsförslaget om minskade räntebidrag vid ombyggnad. Utskottet tillstyrker med hänvisning härtill motionerna Fi4 (m) yrkande 4 och Fi26 (c) yrkande 2 om avslag på regeringens förslag om vidgning av tilläggs låneramen för de s.k. miljonprogramshusen.

11. Slopande av tilläggs låneramen

Jan Strömdahl (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Vidgning av ramen för tilläggs långivningen börjar med "Med hänvisning" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till utskottets ställningstagande om förändring av de garanterade räntorna för statliga ombyggnadslån i viss omfattning avstyrker utskottet förslagen i motionerna Fi4 (m) yrkande 4 och Fi26 (c) yrkande 2 om avslag på regeringsförslaget. Motionerna Fi14 (s) och Fi23 (fp) föreslår en vidgning av delramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med hänvisning till regeringens förslag att höja ombyggnadslåneräntan även för sådana objekt. I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 4 föreslås att tilläggs låneramen höjs kraftigt eller slopas helt med tanke på de stora angelägna behoven både i kulturhistoriskt intressant bebyggelse och i miljonprogramsområdena. Utskottets beslut att inte höja ombyggnadslåneräntan för "kulturkåkarna" tillgodoser delvis syftet i vpk-motionen. Efter som varje ansökan prövas noggrant är en generell ram för tilläggs lånen emellertid lika litet motiverad som för ombyggnadslånen. Vad gäller bostadsområden yngre än 30 år – t. ex. de miljonprogramsområden som drabbats av sjuka-hus-sjukan har för utskottet klargjorts att behovet kraftigt överstiger de av regeringen förslagna ramarna. Enbart Enskededalen i Stockholm eller ett par områden i Göteborg skulle behöva ta i anspråk den

ökade ramen. Regeringen bör ges till känna vad i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 4 föreslås om att ramen för tilläggsålgivningen helt skall slopas.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

12. Skattefria avsättningar till reparationsfond

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Inriktningen av statens subventioner enligt förordningen (1983:974) om statligt räntestöd vid förbättring av bostadshus börjar med "I partimotionerna" och slutar med "av bostadsutskottet" bort ha följande lydelse:

I folkpartiets partimotion Fi11 framförs förslag i avsikt att minska subventionerna. En sådan åtgärd är att införa ett system med skattefria avsättningar till reparationsfond. Sådana fonder innebär ökade möjligheter att bevara lägenheter och fastigheter. Därmed minskar behovet av statliga medel till underhåll och ombyggnader. Ett förslag om avsättningar till reparationsfonder skulle öka fastighetsägarens ansvar för sin fastighet och bidra till att underhålls- och reparationsåtgärderna kommer att genomföras med större varsamhet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om avsättning i enlighet med vad nu anförts.

Vad nu anförts bör riksdagen med anledning av vad i partimotionerna från moderata samlingspartiet och folkpartiet – motion Fi4 yrkande 3 resp. Fi11 yrkande 7 – och i motion Fi24 (m) yrkande 2 föreslagits som sin mening ge regeringen till känna.

13. Vissa förfaranderegler för RBF-stödet

Jan Strömdahl (vpk) och Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Inriktningen av statens subventioner enligt förordningen (1983:974) om statligt räntestöd vid förbättring av bostadshus börjar med "Även om" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Denna informationsskyldighet kan dock inte jämföras med det krav på samråd med hyresgästerna vid bostadsförbättring som knutits till bygglov och ombyggnadslån. Ett villkor för bygglov är hyresgästintyg eller hyresnämndsbeslut och ett villkor för ombyggnadslån är ett yttrande från organisation av hyresgäster att kravet på varsamhet tillgodosätts. Dessutom förutsätter ombyggnadslånet att samrådet inleds med en noggrann förbesiktning vid vilken parterna klarlägger de brister och kvaliteter som föreligger. De omfattande underhålls- och reparationsåtgärder som kan genomföras med statliga subventioner via räntestöd och skatteavdrag får inte undandras de boendes påverkansmöjligheter. Det är trots allt deras hem det handlar om. Utskottet finner det självklart att ett tillkännagivande i enlighet med vad i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 8 till regeringen föreslagits bör göras.

14. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet finner" och slutar med "s. 38-39" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan med anledning av folkpartiets partimotion Fi11 redogjort för de negativa konsekvenser som skulle bli följden av ett genomförande av regeringens ogenomtänkta och i all hast utarbetade förslag till ändrade ombyggnadslåneräntor. Samma kritik kan riktas mot förslaget om upptrappning av de garanterade räntorna för hyres- och bostadsrättshus. Utskottets kritik gäller bl.a. regeringens tillvägagångssätt för att uppnå en besparing om 300 milj. kr. Riksdagen föreslås godkänna att besparingen görs. Däremot skall riksdagen inte förrän senare få ta ställning till hur besparingen skall läggas ut på olika årgångar av hus. Detta är märkligt och helt emot den ordning som tillämpats tidigare. Ett fullständigt förslag bör föreläggas riksdagen. Med det nu anförda har utskottet inte tagit ställning till om en höjning av de garanterade räntorna skall ske per den 1 juli 1989.

Ett genomarbetat förslag i linje med vad i folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5 såvitt nu är i fråga föreslagits bör föreläggas riksdagen våren 1989. Därmed tillgodoses i allt väsentligt vad i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 5 samt i motionerna Fi24 (m) yrkande 3 och Fi26 (c) yrkande 5 föreslagits. Vad nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Regeringsförslaget samt vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 1, miljöpartiets partimotion Fi21 yrkandena 2 och 4 båda yrkandena såvitt nu är i fråga avstyrks.

15. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus

Agne Hansson och Rune Thorén (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet finner" och slutar med "s. 38-39" bort ha följande lydelse:

I motion Fi26 (c) anfördes följande.

Regeringens förslag om en minskning av de statliga räntesubventionerna i form av räntebidrag och räntelån för hyres- och bostadsrättshus med 300 milj. kr. från den 1 juli 1989 är bristfälligt redovisat. Det framgår inte av propositionen hur denna minskning skall läggas ut på aktuella årgångar i bostadsbeståndet. Det framgår inte heller vilka konsekvenser åtgärden får för de boendes hyreskostnader. Föredraganden aviserar endast att i annat sammanhang återkomma i denna del.

Enligt vår mening måste för att en sådan besparing skall kunna ske – även om den kan motiveras utifrån de effekter marginalsattesänkningen får för egnahemsägarnas underskottsavdrag – vid beslutstillfället klart framgå vilka konsekvenser för de boende som blir följden. Vi anser därför att något beslut i denna del inte bör fattas innan förslaget redovisats i sin helhet och propositionen därför avslås i denna del.

Utskottet delar denna uppfattning. Riksdagen bör med bifall till motion Fi26 (c) yrkande 5, med anledning av moderata samlingspartiets partimotion Fi4

yrkande 5 och folkpartiets partimotion Fi11 yrkande 5 såvitt nu är i fråga samt motion Fi24 yrkande 3 avslå regeringens förslag såvitt nu är i fråga, vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 1 och miljöpartiets partimotion Fi21 yrkandena 2 och 4 dessa båda yrkanden såvitt nu är i fråga.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

16. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus

Jan Strömdahl (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet finner" och slutar med "s. 38-39" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att regeringens tillvägagångssätt är oacceptabelt. Ett förslag om att dra in 300 milj. kr. utan att tala om vilka som drabbas borde inte få läggas på riksdagens bord. Klart är dock att hyrorna höjs och att inflationen får ytterligare näring om regeringens förslag förverkligas. Klart är också att det inte kan försvaras som en rättviseåtgärd gentemot villaägarna. Som boverket visat och utskottet tagit del av gynnas egnahemsägarna genomsnittligt jämfört med hyresgästfamiljerna av den föreslagna marginalskattesänkningen med ca 500-1 300 kr. per år trots minskad avdragsrätt. Den extra hyreshöjningen kan beräknas öka klyftan med ca 200-400 kr. per år. Utskottet avvisar regeringens förslag och de övriga förslag som försämrar situationen för hyresgästerna, dvs. motionerna Fi11 yrkande 5, Fi21 (mp) yrkandena 2 och 4 de tre sistnämnda yrkandena såvitt nu är i fråga samt Fi26 (c) yrkande 5. Vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 1 tillstyrks sålunda.

Av vad nu anförts framgår att utskottet inte heller kan stödja förslagen i moderata samlingspartiets partimotion Fi4 yrkande 5 och i motion Fi24 (m) yrkande 3. Förslagen i dessa motioner torde innebära en besparing på räntebidragsanslaget om ca 1 miljard kronor. En besparing i denna storleksordning kan utskottet på inga villkor stödja.

17. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus

Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet finner" och slutar med "s. 38-39" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör riksdagen redan i nu förevarande sammanhang klargöra sin avsikt om hur den i propositionen föreslagna besparingen om 300 milj. kr. skall läggas ut. Liksom för nya hus bör den garanterade räntan för befintliga hus höjas med 0,1 procentenheter. Riksdagen bör förelägga ett förslag om hur höjningen skall fördelas på årgångar med denna inriktning.

Riksdagen bör med bifall till miljöpartiets partimotion Fi21 yrkandena 2 och 4 båda yrkandena såvitt nu är i fråga och med anledning av regeringens förslag såvitt nu är i fråga samt med avslag på övriga i detta sammanhang behandlade motioner som sin mening ge regeringen till känna vad nu anförts.

18. Stimulansbidrag

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Under förutsättning av bifall till avvikande mening 5

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "får avvaktas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan avstyrkt regeringens förslag om höjda garanterade räntor. Ett riksdagens beslut i enlighet med utskottets förslag får anses innebära att ombyggnadsverksamheten kommer att hållas på en lämplig nivå. Något behov av särskilda stimulansbidrag finns då inte. Utskottet avstyrker med det anförda våd i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 5 och motion Fi26 (c) yrkande 6 föreslagits om stimulansbidrag.

19. Stimulansbidrag

Agne Hansson och Rune Thorén (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "får avvaktas" bort ha följande lydelse:

Som anføres i motion Fi26 (c) yrkande 6 krävs särskilda stimulansbidrag för byggande av mindre lägenheter i syfte att framför allt lindra bostadsbristen för ungdomar. Ett särskilt stimulansbidrag till kommunerna om 30 000 kr. för varje påbörjad lägenhet på upp till 60 m² bör införas. För detta ändamål bör regeringen i 1989 års budgetproposition ta upp ett anslag om 150 milj. kr. vilket motsvarar en produktion av 5 000 lägenheter.

Vad nu anförts bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna. Miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 5 får därmed anses vara tillgodosedd.

20. Stimulansbidrag

Jan Strömdahl (vpk) och Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "får avvaktas" bort ha följande lydelse:

Storstäderna växer oavbrutet, och kommunerna i dessa områden stimuleras ständigt att växa. I dessa kommuner byggs kontor, hotell, konferenslokaler, bilparkeringar och kringsservice i en omfattning som inte är acceptabel. Trots att byggregleringar sedan år 1986 funnits avseende visst byggande i våra storstadsområden är tillväxten av kontor och andra lokaler stor. Bostadsbristen i dessa områden och i andra koncentrationsorter är besvärande.

Visserligen kan, genom utskottets beslut, kontor byggas om till bostäder med samma räntevillkor som hittills har gällt. Föreslagna åtgärder i avsikt att öka bostadsbyggandet är dock inte tillräckliga. Som anføres i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 5 bör ett stimulansbidrag införas för ombyggnad av kontor och andra lokaler till bostäder i storstädernas centrala delar. Förslaget i motion Fi26 (c) yrkande 6, som går i samma riktning, kommer därmed att tillgodoses i allt väsentligt.

Vad nu anförts med anledning av motionerna bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

21. Tillkännagivande om bostadspolitiken

Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Ett tillkännagivande" och slutar med "nu motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

I miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 1 såvitt nu är i fråga föreslås riksdagen ge regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadspolitiken. Motionären anser att den befintliga bostadsytan skall fördelas jämnare bland befolkningen, att den rivningsvåg skall förhindras som kan bli följden av sämre finansieringsförutsättningar för ombyggnader. Äldre bebyggelse skall bevaras och rustas upp på ett mera varsamt sätt än i dag. Vad utskottet nu med anledning av motionen förordat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare bör bostadsfinansieringssystemet bl.a. utformas så att bostadsbidraget "görs om" till ett behovsprövat bastillägg, som i glesbygden alternativt kan användas till att täcka stora resekostnader e.d. samt att grundavdraget i beskattningen höjs mycket kraftigt för alla. Detta är enligt miljöpartiet en förutsättning för att bostadssubventionerna kraftigt skall reduceras – vilket miljöpartiet anser vara riktigt.

22. Räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus

Jan Strömdahl (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "vänsterpartiet kommunisterna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringsförslaget och miljöpartiets partimotion beträffande höjningen av den garanterade räntan för nyproducerade hyres- och bostadsrättshus med hänvisning till de motiveringar som anförts med anledning av förslaget att dra in 300 milj. kr. från befintliga hyres- och bostadsrättshus.

Vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi9 yrkande 2 tillstyrks sålunda.

23. Ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna

Jill Lindgren (mp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Minskade subventioner för hyres- och bostadsrättshus börjar med "Förslaget i" och slutar med "administrativa skäl" bort ha följande lydelse:

De förslag som utskottet ovan föreslagit bör snabbt genomföras. Som föreslås i miljöpartiets partimotion Fi21 yrkande 6 såvitt nu är i fråga bör de träda i kraft den 1 januari 1989. Detta bör ges regeringen till känna.

24. Vissa förutsättningar för statligt stöd till ombyggnad av bostäder

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

Jill Lindgren (mp) anför:

Det inträffar tyvärr alltför ofta att ombyggnader och åtgärder av underhållskaraktär görs alltför genomgripande, inte sällan mot de boendes önskan. Tillämpningen av de regler som styr verksamheten behöver uppenbarligen ses över. Större hänsyn bör också tas till det enskilda husets kvaliteter. Sålunda händer det alltför ofta att t.ex. fullt fungerande köksinredningar och solida trädörrar m.m. byts trots att detta inte är erforderligt. Ibland kan det vara relativt enkla åtgärder som behövs för att höja husets standard och de boendes önskemål om förbättringar. Miljöpartiet kommer under allmänna motionstiden i januari 1989 att lämna förslag till hur de regler som styr ombyggnads- och underhållsverksamheten bör utformas så att varsamheten bättre än i dag beaktas. Avsteg från nybyggnadsstandard skall tillåtas. Förnyelsen av den befintliga bebyggelsen skall ske genom varsam ombyggnad. Ombyggnad skall prioriteras framför nybyggnad.

Miljöpartiet kommer i januari 1989 också att presentera förslag till ändringar i det statliga bostadssubventionssystemet som innebär att ombyggnader som tar sikte på ett ekologiskt byggande och ett byggande som innebär energisparande skall premieras. Vad det gäller är bl.a. att ta till vara de insikter som finns om det nära sambandet mellan energianvändning i bostäder och miljöföroreningar orsakade av förbränning. Sådana föroreningar har stadigt ökat under de senaste åren. Detta faktum har bl.a. konstaterats av Brundtlandkommissionen. Även avfallshanteringen från hushållen spelar en stor roll ur energi- och miljösynpunkt. Förslag kommer att läggas fram om ändringar i ombyggnadsreglerna så att ombyggnader som leder till mer effektiv resursanvändning, t. ex. energisparåtgärder, solvärmeteknik och källsortering av sopor, undantas från räntehöjningar och i fortsättningen får genomföras med de statliga räntebidrag som gällde före den 26 oktober 1988.

25. Behandlingsfråga

Agne Hansson (c), Erling Bager (fp), Leif Olsson (fp) och Rune Thorén (c) anför:

Vi har i avvikande meningar bl.a. när det gäller höjningen av de garanterade räntorna vid ombyggnad av bostäder med stöd av statliga bostadslån ansett att regeringens förslag bör avstyrkas.

Bostadsutskottets majoritet har i princip accepterat regeringens förslag men föreslår betydande undantag. Sålunda skall de garanterade räntor som gällde före den 26 oktober 1988 tillämpas i hela landet och oavsett när ansökan om ombyggnadslån aktualiseras när det gäller ombyggnad av ålderdomshem och servicebostäder för äldre, ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, installation av hiss och – under vissa förutsättningar – vid ombyggnad av lokaler, kontor och bostadshus om ett visst nettotillskott av bostäder blir följden av ombyggnaden. Även andra undantag föreslås av bostadsutskottet.

Vid ett riksdagens bifall till utskottets förslag i huvudfrågan anser vi att de av utskottets majoritet föreslagna undantagen bör genomföras. Vi har därför avstått från att – ens som andrahandsyrkanden – föra fram vår uppfattning i avvikande meningar.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

1. *beträffande byggnadsreglerande åtgärder*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 4 och 1988/89:Fi26 yrkande 4,

2. *beträffande räntebidrag till nya ombyggnadsprojekt såvitt frågan inte behandlas i moment 3–8 nedan*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 2, 1988/89:Fi11 yrkande 5, detta yrkande såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi17, 1988/89:Fi21 yrkande 2 såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi24 yrkande 1 och 1988/89:Fi26 yrkandena 1 och 3 godkänner vad i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 1 såvitt nu är i fråga förordats,

3. *beträffande ombyggnader av ålderdomshem och servicebostäder för äldre*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 5, 1988/89:Fi11 yrkande 9, båda yrkandena såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi19 yrkande 2, 1988/89:Fi20 yrkande 2, 1988/89:Fi30 och 1988/89:Fi32 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. *beträffande ombyggnader av lokaler m.m. som ger ett tillskott av lägenheter*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 5 såvitt nu är i fråga och 1988/89:Fi31 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. *beträffande hissinstallationer*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 7, 1988/89:Fi16, båda yrkandena såvitt nu är i fråga, samt 1988/89:Fi32 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. *beträffande en förlängning av hissbidraget*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 7 såvitt nu är i fråga,

7. *beträffande ombyggnadslån för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. *beträffande självbyggeri, byggande med prefabricerade element och hänsyn till sociala och regionala effekter samt genomgångsbostäder för flyktingar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkandena 6 och 9 det sistnämnda såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi11 yrkande 9 såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi19 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 2 och 1988/89:Fi35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. *beträffande effekterna av lånevillkoren*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi13 yrkande 2,

10. beträffande *uttalande att regeringen skall följa utvecklingen av boendekostnaderna*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi32 yrkande 1.

11. beträffande *låneärenden i vilka förhandsbesked lämnats*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi16 såvitt nu är i fråga som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

12. beträffande *utformningen av övergångsbestämmelserna*
att riksdagen med anledning av förslaget i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 1 såvitt nu är i fråga och motionerna 1988/89:Fi11 yrkande 8, 1988/89:Fi12 yrkande 1, 1988/89:Fi15, 1988/89:Fi16, denna motion såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi20 yrkande 1, 1988/89:Fi25 yrkande 1 och 1988/89:Fi34 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 9 såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi10, 1988/89:Fi12 yrkande 2, 1988/89:Fi13 yrkande 1, 1988/89:Fi19 yrkande 3, 1988/89:Fi20 yrkande 3 och 1988/89:Fi31 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

13. beträffande *beslut om tilläggs lån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 4 och 1988/89:Fi26 yrkande 2 medger att beslut om tilläggs lån för sådana bostadshus får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89.

14. beträffande *vidgning av delramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi14 och 1988/89:Fi23.

15. beträffande *slopande av tilläggs låneramen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 4.

16. beträffande *statens stöd till s.k. sjuka hus*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

17. beträffande *skattefria avsättningar till reparationsfond*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 3, 1988/89:Fi11 yrkande 7 och 1988/89:Fi24 yrkande 2.

18. beträffande *viss förutsättning för RBF-stöd*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 3.

19. beträffande *vissa förfaranderegler för RBF-stödet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 8.

20. beträffande *viss översyn och utvidgningar av RBF-stödet*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi9 yrkande 3 och 1988/89:Fi12 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

21. beträffande *räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrätts hus*
att riksdagen med godkännande av förslaget i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 1 såvitt nu är i fråga avslår motionerna 1988/89:Fi4 yrkande 5, 1988/89:Fi9 yrkande 1, 1988/89:Fi11 yrkande 5, 1988/89:Fi21 yrkandena 2 och 4, de tre sist nämnda yrkandena såvitt nu är i fråga, 1988/89:Fi24 yrkande 3 och 1988/89:Fi26 yrkande 5.

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

22. beträffande *stimulansbidrag*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi21 yrkande 5 och 1988/89:Fi26 yrkande 6,

1988/89:FiU10

Bilaga 5

Yttrande BoU

23. beträffande *tillkännagivande om bostadspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 1 såvitt nu är i fråga.

24. beträffande *räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus*
att riksdagen med godkännande av förslaget i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 1 såvitt nu är i fråga och motion 1988/89:Fi21 yrkande 4 såvitt nu är i fråga avslår motion 1988/89:Fi9 yrkande 2.

25. beträffande *ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi21 yrkande 6.

26. beträffande *avtal med SBAB*
att riksdagen godkänner vad i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 3 föreslagits.

27. beträffande *ersättning till SBAB*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag i proposition 1988/89:47 bilaga 4 yrkande 4 till *Länsbostadsnämnderna* på tilläggsbudget 1 till statsbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 31 200 000 kr.

Innehåll

1988/89:FiU10

Sammanfattning	1
Inledning	3
Propositionens hemställan	4
Motionsyrkandena	5
Propositionen	17
Motionerna	18
Utskottet	25
Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken	25
Den internationella utvecklingen	25
Utvecklingen i Sverige	26
Den ekonomiska politiken	28
Övriga motionsyrkanden	32
Valutaregleringen	32
Löntagarfonderna	33
Stimulanser av hushållssparandet	33
Omsättningsskatterna på värdepapper	33
Småföretagens villkor	33
Främjande av högteknologiska branscher	33
En god miljö som mål för den ekonomiska politiken	34
Inriktningen av fördelningspolitiken	34
En ny låginkomstutredning	34
Frisläpp av de allmänna investeringsfonderna	34
Arbetsmarknaden	35
Arbetskraftsutbudet	35
Arbetsmarknadens funktionssätt	38
Rörlig förmedlingsstyrka vid mottagningsförläggningarna	40
Merkostnadsbidrag	40
Sökanderesor från Danmark	41
Arbetsmarknadsutbildning	42
Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag	42
Insatser för flyktingar och invandrare	42
Flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel	43
Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner	43
Indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag	44
Yrkesinriktad rehabilitering	45
Arbetsstillstånd för asylsökande	45
Byggverksamhet	45
Inledning	45
Åtgärder för att öka tillgången på byggresurser för nyproduktion av bostäder m.m.	47
Byggreglerande åtgärder	47
Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån	48
Undantag från de nya bidragsvillkoren för ombyggnadslån	48
Övergångsbestämmelser för ombyggnadslån	49
Ramen för tilläggs lån	50

Vissa motionsförslag rörande ROT-lånen	50
Finansutskottets överväganden	51
Minskade räntesubventioner för hyres- och bostadsrättshus	53
Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrätts- hus	53
Räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus	54
Stimulansbidrag m.m.	54
Låneförvaltningen	54
Konkurrensfrågor	55
Omläggning av jordbrukspolitiken	55
Omläggning av tekopolitiken	57
Utredning om konkurrensförhållanden	58
Hemställan	59

Reservationer

1. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2) (m)	65
2. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2) (fp)	68
3. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2) (c)	69
4. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2) (vpk)	70
5. Den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken (mom. 2) (mp)	72
6. Avskaffande av valutaregleringen (mom. 3) (m, fp, c)	74
7. Avskaffande av valutaregleringen (mom. 3, motiveringen) (vpk)	75
8. Löntagarfonder m.m. (mom. 4) (m, fp, c)	75
9. Stimulanser av hushållssparandet (mom. 5) (m; fp, c)	76
10. Omsättningsskatt på värdepapper (mom. 6) (m)	77
11. Omsättningsskatt på värdepapper (mom. 6, motiveringen) (fp)	77
12. Småföretagens villkor (mom. 7) (c)	78
13. Förslag om främjande av högteknologi (mom. 8) (m, fp, c)	79
14. Förslag om främjande av högteknologi (mom. 8, motiveringen) (vpk)	79
15. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9) (c)	80
16. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9, motiveringen) (fp)	81
17. Inriktningen av fördelningspolitiken (mom. 10) (c)	81
18. En ny låginkomstutredning (mom. 11) (vpk, mp)	82
19. Frisläpp av investeringsfonder (mom. 12) (m, fp)	83
20. Arbetsmarknadens funktionssätt (mom. 13) (m)	83
21. Arbetsmarknadens funktionssätt (mom. 13) (c)	84
22. Arbetsmarknadens funktionssätt (mom. 13, motiveringen) (fp)	85
23. Avslag på de arbetsmarknadspolitiska förslagen (mom. 14) (mp)	86
24. Avslag på de arbetsmarknadspolitiska förslagen (mom. 14, motiveringen) (m)	87
25. Merkostnadsbidrag (mom. 16) (m)	87

26. Merkostnadsbidrag (mom. 16) (fp)	88	1988/89:FiU10
27. Merkostnadsbidrag (mom. 16) (c)	88	
28. Medel för merkostnadsbidrag och sökanderesor (mom. 18) (m) ..	89	
29. Anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag (mom. 20) (m)	90	
30. Insatser för flyktingar och invandrare (mom. 21) (c)	90	
31. Flexibelt utnyttjande av beredskapsmedel (mom. 22) (m)	91	
32. Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner (mom. 23) (m)	91	
33. Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner (mom. 23) (fp)	92	
34. Behovet av insatser för särskilda grupper och regioner (mom. 23) (c)	93	
35. Indragning av medel från arbetsmarknadsdepartementets anslag (mom. 24) (m)	93	
36. Arbetstillstånd för asylsökande (mom. 26) (m, mp)	94	
37. Arbetstillstånd för asylsökande (mom. 26) (fp)	94	
38. Byggreglerande åtgärder (mom. 27) (m, fp)	95	
39. Byggreglerande åtgärder (mom. 27) (c, mp)	96	
40. Byggreglerande åtgärder (mom. 27) (vpk)	97	
41. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28–37) (m)	97	
42. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28–37) (fp)	99	
43. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28–37) (c)	100	
44. Ändrade bidragsvillkor för ombyggnadslån m.m. (mom. 28–37) (mp)	101	
45. Utformningen av övergångsbestämmelserna (mom. 38) (m, fp) ..	102	
46. Beslut om tilläggs lån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år (mom. 39) (m, fp, c)	103	
47. Slopande av tilläggs låneramen (mom. 41) (vpk)	104	
48. Skattefri avsättning till reparationsfond (mom. 42) (m, fp)	104	
49. Boendes inflytande över RBF-stödet (mom. 44) (vpk, mp)	105	
50. Reavinstskatten (mom. 47) (m, fp)	105	
51. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48) (m)	106	
52. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48) (fp)	107	
53. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48) (c)	108	
54. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48) (vpk)	108	
55. Räntebidrag för befintliga hyres- och bostadsrättshus (mom. 48) (mp)	109	
56. Räntebidrag för nya hyres- och bostadsrättshus (mom. 49) (vpk)	110	
57. Ikraftträdande av förändringarna i räntebidragsbestämmelserna (mom. 50) (mp)	110	

58. Stimulansbidrag (mom. 51) (c, mp)	111
59. Stimulansbidrag (mom. 51) (vpk)	111
60. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a) (m)	112
61. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a) (fp)	112
62. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a) (c)	113
63. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a) (vpk)	114
64. Omläggning av jordbrukspolitiken (mom. 55 a) (mp)	115
65. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56) (m, fp)	116
66. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56) (c)	117
67. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56) (vpk)	118
68. Omläggning av tekopolitiken (mom. 56) (mp)	120
69. Utredning om konkurrensförhållanden (mom. 57) (m, fp)	120
70. Utredning om konkurrensförhållanden (mom. 57) (c)	121
71. Utredning om konkurrensförhållanden (mom. 57) (vpk)	121

Särskilda yttranden

1. Omsättningsskatt på värdepapper (mom. 6) (vpk)	122
2. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9) (vpk)	123
3. En god miljö som mål för den ekonomiska politiken (mom. 9) (mp)	123
4. En ny låginkomstutredning (mom. 11) (c)	124
5. Merkostnadsbidrag (mom. 16) (vpk)	124
6. Ombyggnad av ålderdomshem och servicebostäder för äldre (mom. 29) (m, fp)	125
7. Stimulansbidrag (mom. 51) (m, fp)	125
8. Tillkännagivande om bostadspolitiken (mom. 52) (mp)	125

Bilagor:

1. Socialförsäkringsutskottets yttrande (1988/89:SfU3y)	127
2. Jordbruksutskottets yttrande (1988/89:JoU4y)	130
3. Näringsutskottets yttrande (1988/89:NU1y)	138
4. Arbetsmarknadsutskottets yttrande (1988/89:AU1y)	166
5. Bostadsutskottets yttrande (1988/89:BoU1y)	183

Tabeller

Tabell 1 Försörjningsbalans och nyckeltal	27
Tabell 2 Arbetskraftsutbudet	36

